

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	Σύνοδος του Σεπτεμβρίου 2000	
2000/C 367/01	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση, για έβδομη φορά, της οδηγίας του Συμβουλίου 76/768/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα»	1
2000/C 367/02	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας»	5
2000/C 367/03	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 95/53/ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό των αρχών οργάνωσης των επίσημων ελέγχων στον τομέα της διατροφής των ζώων, καθώς και την οδηγία 1999/29/ΕΚ του Συμβουλίου, σχετικά με τις ανεπιθύμητες ουσίες και προϊόντα στη διατροφή των ζώων»	11
2000/C 367/04	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ) στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική»	14

Τιμή: 19,50 EUR

EL

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2000/C 367/05	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, καθώς και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71»	18
2000/C 367/06	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (κωδικοποιημένη έκδοση)» ...	21
2000/C 367/07	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πράσινη Βίβλο για την εμπορία εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης»	22
2000/C 367/08	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»	26
2000/C 367/09	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. .../2000, σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος, όσον αφορά το έτος αναφοράς για τον καταμερισμό των υδροχλωροφθορανθράκων	32
2000/C 367/10	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος, όσον αφορά βαθμονομημένα δοσίμετρα εισπνοής και αντλίες χορηγήσεως φαρμάκων»	33
2000/C 367/11	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την γενική ασφάλεια των προϊόντων»	34
2000/C 367/12	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2759/75 περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του χοιρείου κρέατος»	40
2000/C 367/13	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανανεώσιμοι πόροι: η συμβολή της υπαίθρου στην ενεργό προστασία του περιβάλλοντος και στη σταθερή ανάπτυξη»	44
2000/C 367/14	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προκλήσεις που προβάλλει η ΟΝΕ για τις χρηματοπιστωτικές αγορές»	49
2000/C 367/15	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Παρακολούθηση, αξιολόγηση και μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής επίδρασης της ΕΤΑ: από το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο προς το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	61

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση, για έβδομη φορά, της οδηγίας του Συμβουλίου 76/768/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα»

(2000/C 367/01)

Στις 26 Μαΐου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την παραπάνω πρόταση κανονισμού.

Το τμήμα «ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε την γνωμοδότησή του με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Braghin, την 1η Σεπτεμβρίου 2000.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειάς της, της 20ής Σεπτεμβρίου 2000 η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 87 ψήφους υπέρ, μία κατά και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Προοίμιο

Ο κύριος στόχος της βασικής οδηγίας (οδηγία 76/768/ΕΟΚ) είναι η προστασία της υγείας των καταναλωτών, και προβαίνοντας σε έναν απολογισμό της σημερινής κατάστασης της αγοράς μπορούμε με βεβαιότητα να ισχυριστούμε ότι η οδηγία αυτή κατέστησε δυνατή τη διάθεση στην αγορά καλύτερων ποιοτικά καλλυντικών προϊόντων. Στη συνέχεια η οδηγία 93/768/ΕΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993 (γνωστή ως «έκτη τροποποίηση» της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ) έδωσε ως πρόσθετο και πρωταρχικό στόχο τη μείωση των πειραμάτων σε ζώα, πειράματα τα οποία ωστόσο είναι απαραίτητα για την ασφάλεια των καταναλωτών, με την εξεύρεση επικυρωμένων εναλλακτικών μεθόδων. Αλλά από την έγκρισή της, και παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί, επικυρώθηκαν μόνο τρεις εναλλακτικές μέθοδοι.

Επισημαίνεται ότι το ποσοστό των πειραματόζωων έχει μειωθεί αισθητά σε σχέση με το σύνολο των πειραμάτων που πραγματοποιούνται σε ζώα προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια των προϊόντων (ανεξάρτητες και έγκυρες εκτιμήσεις που βασίζονται στην Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τον αριθμό των πειραμάτων που πραγματοποιούνται στην ΕΕ, δείχνουν ότι μόνο το 0,3 % των πειραμάτων αφορά δοκιμές για τα καλλυντικά), και πρέπει να εξεταστεί ότι αυτά δεν προβλέπουν ότι το ζώο θυσιάζεται ούτε ότι ταλαιπωρείται ιδιαίτερα. Τα ζώα που χρησιμοποιούνται κυρίως είναι ινδικά χοιρίδια, ποντίκια, κουνέλια, ψάρια, εξαιρουμένων βέβαια των πιθήκων.

1. Εισαγωγή

1.1. Η 7η τροποποίηση της οδηγίας του Συμβουλίου 76/768/ΕΟΚ έχει τέσσερις βασικούς στόχους:

- την εισαγωγή μόνιμης και οριστικής απαγόρευσης της διενέργειας πειραμάτων σε ζώα, προκειμένου περί τελικών καλλυντικών προϊόντων, στο έδαφος των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης·
- την τροποποίηση της απαγόρευσης κυκλοφορίας καλλυντικών προϊόντων που περιέχουν συστατικά ή συνδυασμούς συστατικών δοκιμασθέντων επί ζώων, μόλις θα είναι διαθέσιμες οι επικυρωμένες εναλλακτικές μέθοδοι (αναβολή της προθεσμίας που ισχύει σήμερα σε τρία έτη μετά την εφαρμογή της οδηγίας από τα κράτη μέλη)·
- τη συμμόρφωση της ισχύουσας νομοθεσίας με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και την εξασφάλιση της αποτελεσματικής τους εφαρμογής σε νομικό και πρακτικό επίπεδο·
- την τακτική χρήση δηλώσεων που να αποδεικνύουν σαφώς ότι ένα συγκεκριμένο καλλυντικό προϊόν ή τα συστατικά του δεν έχουν υπάρξει αντικείμενο πειραμάτων σε ζώα, ούτως ώστε να βελτιωθεί η ενημέρωση των καταναλωτών και να αποφευχθεί η εξαπάτησή τους.

1.2. Ο ορισμός των «καλλυντικών προϊόντων» στην οδηγία 93/35/ΕΟΚ καλύπτει ένα φάσμα προϊόντων που δεν περιορίζεται μόνο στα κοινώς αποκαλούμενα προϊόντα καλλωπισμού. Πράγματι, στο άρθρο 1 αναφέρεται σαφώς ότι: «Ως καλλυντικό νοείται κάθε ουσία ή παρασκεύασμα που προορίζεται να έλθει σε επαφή με διάφορα εξωτερικά μέρη του ανθρώπινου σώματος ή με τα δόντια και τους βλεννογόνους της στοματικής κοιλότητας, με αποκλειστικό ή κύριο στόχο τον καθαρισμό τους, τη μεταβολή της εμφάνισής τους ή/και διόρθωση των σωματικών οσμών ή/και την προστασία τους ή τη διατήρησή τους σε καλή κατάσταση».

1.2.1. Το παράρτημα Ι της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ διευκρινίζει σε ποιους τύπους προϊόντων γίνεται αναφορά, και αυτά μπορεί να είναι, ενδεικτικά, από σαπούνια τουαλέτας έως παρασκευάσματα για το λουτρό, από σαμπουάν έως προϊόντα για τα γένια, από οδοντόκρεμες έως αποσμητικά, από αντηλιακά έως υδατικές και θρεπτικές κρέμες, από αρώματα έως προϊόντα για το μακιγιάζ.

1.2.2. Από τη στιγμή που αυτά τα καλλυντικά προϊόντα συχνά χρησιμοποιούνται σε καθημερινή βάση σε ολόκληρη τη ζωή ενός ανθρώπου, δεν πρέπει να έχουν επιβλαβείς συνέπειες ούτε άμεσα (π.χ. αλλεργικές αντιδράσεις) ούτε μακροπρόθεσμα (π.χ. καρκινογόνα ή τερατογόνα). Για την προστασία της ανθρώπινης υγείας πρέπει να εκτιμηθεί η ασφάλεια του τελικού προϊόντος και του καθενός των συστατικών που χρησιμοποιούνται στη σύνθεσή του, λαμβάνοντας υπόψη τα γενικά τοξικολογικά χαρακτηριστικά των συστατικών, την χημική δομή τους και τα επίπεδα εκθέσεως.

1.3. Για λόγους προστασίας των καταναλωτών δεν είναι δυνατό να καταρτηθούν οι δοκιμές για την ασφάλεια των προϊόντων, και στην οδηγία περιλαμβάνονται ορισμένοι κατάλογοι απαγορευμένων ουσιών, όσων υπόκεινται σε περιορισμούς και διέπονται από όρους, καθώς και επιτρεπόμενων ουσιών. Οι κατάλογοι αυτοί προσαρμόζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στην τεχνολογική πρόοδο, κατόπιν γνωμοδότησης της Επιστημονικής Επιτροπής για τα Καλλυντικά Προϊόντα και τα μη Εδώδιμα Προϊόντα (ΕΕΚΠΜΕΠ) που προορίζονται για τους καταναλωτές.

1.4. Αρχές δεοντολογικής φύσεως που αφορούν τη ζωή και υποστηρίζονται από την κοινή γνώμη, τις οποίες συμμερίζονται η επιστημονική κοινότητα και πολλά ιδρύματα καθώς και οι δημόσιες αρχές, οδηγούν στη μείωση του αριθμού των δοκιμών και των ζώων που χρησιμοποιούνται καθώς και της διάρκειας των πειραμάτων για τον τερματισμό της ταλαιπωρίας των ζώων και, όπου είναι δυνατό, την κατάργησή τους το συντομότερο δυνατόν, αρκεί να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των καταναλωτών.

1.5. Προκειμένου να είναι αποτελεσματικά και εφαρμόσιμα τα μέτρα που θα εγκριθούν, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί που τίθενται από τους κανόνες εμπορικών συναλλαγών, και ιδιαίτερα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Παράλληλα όμως πρέπει να αποφευχθεί η κατάργηση της εμπορίας

καλλυντικών, που περιέχουν συστατικά που έχουν δοκιμαστεί σε ζώα μετά τις 30 Ιουνίου 2000, να καταστεί μορφή διάκρισης που δεν συμφωνεί με το καθεστώς του ΠΟΕ και ιδιαίτερα με τις διατάξεις του άρθρου ΙΙ, §4 της ΓΣΔΕ.

1.6. Η πρόταση οδηγίας προτείνει ωστόσο για τα τελικά καλλυντικά προϊόντα την απαγόρευση δοκιμών σε ζώα στο έδαφος των κρατών μελών, από την ημερομηνία εφαρμογής της οδηγίας από τα κράτη μέλη, ενώ για τα συστατικά τους τρία έτη μετά από τη δημοσίευση, στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εναλλακτικής μεθόδου επικυρωμένης, ή αποδεκτής ως επιστημονικώς έγκυρης, από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων (ΕΚΕΕΜ) και αποδεκτής, ως εφαρμόσιμης στα καλλυντικά προϊόντα, από την Επιστημονική Επιτροπή για τα Καλλυντικά Προϊόντα και τα μη Εδώδιμα Προϊόντα που προορίζονται για τον καταναλωτή (ΕΕΚΠΜΕΠ), αρκεί αυτές οι εναλλακτικές μέθοδοι να έχουν «ισοδύναμα επίπεδα προστασίας του καταναλωτή» (άρθρο 4 1.β). Η απαγόρευση αυτή των δοκιμών δεν σημαίνει όμως απαγόρευση της εμπορίας καλλυντικών προϊόντων που έχουν δοκιμαστεί επί ζώων, για να αποφευχθούν διακρίσεις μεταξύ προϊόντων διαφορετικής γεωγραφικής προέλευσης, κατά παράβαση των εμπορικών κανόνων και του διεθνούς δικαίου.

1.7. Προκειμένου να βελτιωθεί η πληροφόρηση του καταναλωτή, η παρούσα πρόταση προβλέπει επίσης τη δυνατότητα, για τον παραγωγό ή για τον κάτοχο της άδειας κυκλοφορίας του προϊόντος, να δηλώνει σαφώς ότι δεν έχει προηγηθεί διεξαγωγή δοκιμών επί ζώων (άμεσα ή έμμεσα) όσον αφορά το προϊόν, το πρωτότυπό του ή τα συστατικά του, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που περιλαμβάνουν ειδικές ενδείξεις με στόχο την ομοιογένεια των εφαρμοζόμενων κριτηρίων, την εξασφάλιση ενιαίας ερμηνείας και κυρίως την αποφυγή παραπλάνησης του καταναλωτή.

1.8. Η πρόταση οδηγίας περιλαμβάνει τέλος παρεμβάσεις τυπικού χαρακτήρα για την προσαρμογή του ονόματος της Επιστημονικής Επιτροπής για τα Καλλυντικά Προϊόντα και τα μη Εδώδιμα Προϊόντα που προορίζονται για τον Καταναλωτή (ΕΕΚΠΜΕΠ) και της μόνιμης επιτροπής για τα καλλυντικά προϊόντα, καθώς και των διαδικασιών λόγω της υιοθέτησης της Απόφασης 1999/468/ΚΕ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1999 για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους της πρότασης οδηγίας, που στο πλαίσιο του κύριου στόχου που είναι η προστασία της δημόσιας υγείας και αφορά τη διεξαγωγή τοξικολογικών δοκιμών για την εκτίμηση της ασφάλειας των καλλυντικών προϊόντων για την ανθρώπινη υγεία, αποσκοπεί, αφενός, στην κατάργηση των δοκιμών επί ζώων, σταδιακά και στο μέτρο του δυνατού και αφετέρου, αποσαφηνίζει τους όρους και τις προθεσμίες για να εφαρμοστεί η απαγόρευση διεξαγωγής παρόμοιων δοκιμών στο έδαφος των κρατών μελών.

2.2. Η πρόταση οδηγίας διευκρινίζει το πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης όσον αφορά τα συστατικά και τους συνδυασμούς τους, σημείο που είχε οδηγήσει σε διαφορετικές ερμηνείες και εφαρμογές. Η πρόταση οδηγίας καθορίζει επίσης το χρόνο εφαρμογής της απαγόρευσης, που έχει οριστεί στα τρία έτη από την εφαρμογή της οδηγίας από τα κράτη μέλη, και ενδεχομένως να παραταθεί ακόμη δύο έτη εάν δεν έχουν αναπτυχθεί κατάλληλες εναλλακτικές μέθοδοι με την επιστημονική εξασφάλιση ισοδύναμου επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

2.2.1. Η ΟΚΕ έχει πλήρη συνείδηση της πολυπλοκότητας και των δυσκολιών ανάπτυξης, επικύρωσης της τυποποίησης και της νομιμοποίησης των εναλλακτικών μεθόδων, όπως εξάλλου αναγνωρίζεται στην πρόταση της Επιτροπής όπου αναφέρεται ότι μόνο τρεις εναλλακτικές μέθοδοι έχουν επικυρωθεί μέχρι σήμερα παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από την έγκριση της οδηγίας 93/35/ΕΟΚ (γνωστή ως «έκτη τροποποίηση» της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ), και όπου επιβεβαιώνεται ότι δεν υπάρχουν πολλά υποσχόμενες προοπτικές έρευνας όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες παρενέργειες και ορισμένες έντονες αντιδράσεις στο δέρμα και στα μάτια (δυσκολία τυποποίησης ορισμένων δοκιμών *in vitro*, όπως π.χ. ευαισθησία του δέρματος και ερεθισμός των ματιών).

2.2.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί να τεθούν σαφείς στόχοι για την προοδευτική μείωση και την τελική απαγόρευση των δοκιμών επί ζώων, και εκφράζει την επιθυμία να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για την τήρηση των αναφερόμενων ημερομηνιών, αρκεί να μην απειλείται η ασφάλεια του καταναλωτή. Η ΟΚΕ προτείνει να παραταθεί οπωσδήποτε η προθεσμία που έχει προβλεφθεί αρχικά εάν δεν καταστεί δυνατή η επίτευξη των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων.

2.3. Ο δεοντολογικός στόχος να καταστεί λειτουργικός ο «κανόνας ΥΜΕ» (αντικατάσταση της χρήσης ζώων — Υποκατάσταση, μείωση του αριθμού τους — Μείωση, και βελτίωση των μεθόδων — Εναλλακτικές μέθοδοι) συνεπάγεται ωστόσο αυξημένη προσπάθεια των Κοινών Κέντρων Ερευνών, της ιδιωτικής και πανεπιστημιακής έρευνας, καθώς και των εθνικών ιδρυμάτων έρευνας. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξεύρεση των κατάλληλων πόρων ιδιαίτερα δε στο πλαίσιο του 5ου προγράμματος πλαισίου έρευνας και του ΕΚΕΕΜ (Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων).

2.4. Η υποχρέωση της Επιτροπής να ανακοινώνει αμέσως τις εναλλακτικές μεθόδους που έχουν επικυρωθεί σε κοινοτικό επίπεδο (εγκεκριμένες από το ΕΚΕΕΜ και με την σύμφωνη γνώμη της ΕΕΚΠΜΕΠ (Επιστημονική Επιτροπή για τα Καλλυντικά Προϊόντα και τα μη Εδώδιμα Προϊόντα που προορίζονται για τον καταναλωτή) όσον αφορά την εφαρμογή τους στον τομέα των καλλυντικών προϊόντων) για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των συστατικών και των συνδυασμών συστατικών που χρησιμοποιούνται είναι καθόλα αποδεκτή, αρκεί οι μέθοδοι αυτές να παρέχουν ισοδύναμο επίπεδο προστασίας του καταναλωτή. Οι μέθοδοι αυτές πρέπει να διαδίδονται με όλα τα διαθέσιμα μέσα και η βιομηχανία θα πρέπει να τις εφαρμόζει το συντομότερο δυνατό.

2.5. Η ΟΚΕ συμμαρτίζει την καινοτόμο προσέγγιση για την επικύρωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και την θεωρεί επαρκές μέσο για τη δρομολόγηση της νομοθεσίας όσον αφορά τα πειράματα με εναλλακτικές μεθόδους, πράγμα που θα αποτελέσει πρωτοπορία στην επικύρωση των εναλλακτικών μεθόδων χωρίς την πολυετή διαδικασία αποδοχής από όλα τα μέλη του ΟΟΣΑ.

2.6. Η ΟΚΕ συμφωνεί και υποστηρίζει τη θέση της Επιτροπής να εντίνει τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ για να εξασφαλιστεί στην πράξη η αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο των εναλλακτικών μεθόδων όσον αφορά τα πειράματα επί ζώων, και η αμοιβαία αναγνώριση των στοιχείων που αποδεικνύουν την ασφάλεια των προϊόντων και των συστατικών μέσω επικυρωμένων εναλλακτικών και τυποποιημένων μεθόδων (αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό την επανάληψη μελετών σε ζωικά δείγματα).

2.7. Η ΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το πρόσθετο κόστος που συνεπάγεται για τη βιομηχανία, ιδιαίτερα δε για τις ΜΜΕ, η απαγόρευση των δοκιμών επί ζώων, ειδικότερα όσον αφορά την συνολική ανταγωνιστικότητα, εάν στις τρίτες χώρες δεν εφαρμοστούν εγκαίρως οι ίδιες μέθοδοι που έχουν επικυρωθεί και έχουν γίνει αποδεκτές στην ΕΕ.

2.7.1. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επαγρυπνει προκειμένου η νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία να μην δημιουργήσει στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά και στις εμπορικές συναλλαγές με άλλες περιοχές εις βάρος των ευρωπαϊκών προϊόντων.

2.8. Η παρέμβαση της Επιτροπής, σε συμφωνία με τα κράτη μέλη, όσον αφορά την επεξεργασία των κατευθυντήριων γραμμών για την καλύτερη και πληρέστερη ενημέρωση του καταναλωτή είναι απαραίτητη προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγχυση, κατάχρηση, ή κίνδυνος εξαπάτησης του καταναλωτή. Η εμπειρία δείχνει ότι συχνά υπάρχουν αναγραφές που αφορούν τη μη χρήση δοκιμών επί ζώων για το τελικό καλλυντικό προϊόν, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζονται τα συστατικά του, καθώς και μια τάση προβολής «φυσικών» συστατικών τα οποία από τη φύση τους μοιάζουν να απαλλάσσονται της ανάγκης πειραματισμών. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει την εγκυρότητα του σχετικού έργου που εκτελεί η Επιτροπή, και προτείνει να εφαρμοστούν συγκεκριμένοι κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές επισήμανσης των προϊόντων για τα σημεία αυτά αμέσως μόλις είναι διαθέσιμοι, ανεξάρτητα από την νομοθετική εξέλιξη της παρούσης πρότασης οδηγίας που ενδέχεται να καθυστερήσει πολύ.

2.9. Η ετήσια έκθεση για την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την ανάπτυξη, την επικύρωση και τη νομιμοποίηση των εναλλακτικών μεθόδων (που η Επιτροπή πρέπει να υποβάλει σύμφωνα με το πρώην άρθρο 4α) 3 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έως τη θέση σε ισχύ της απαγόρευσης που αναφέρεται στην παράγραφο 1β του άρθρου 4α) πρέπει να περιλαμβάνει όχι μόνο συγκεκριμένα στοιχεία για τον αριθμό και τον τύπο των πειραμάτων επί ζώων που αφορούν τα καλλυντικά προϊόντα αλλά και να αναφέρει τις παρενέργειες που σημειώθηκαν (όπως προβλέπεται εξάλλου στην οδηγία 93/35/ΕΟΚ που δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως στα κράτη μέλη) καθώς και τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία.

2.10. Οι πληροφορίες που οφείλουν τα κράτη μέλη να παρέχουν στην Επιτροπή για τον τομέα που διέπεται από την οδηγία 76/768/ΕΟΚ και τις διαδοχικές τροποποιήσεις, και ιδιαίτερα από την οδηγία 93/35/ΕΟΚ, δεν είναι πάντα ακριβείς ούτε φθάνουν εγκαίρως. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ασκήσει αυστηρότερο έλεγχο σχετικά με το θέμα αυτό, και να προβεί στην επεξεργασία ενός γενικού πλαισίου όσον αφορά τις νομικές διατάξεις, που έχουν υιοθετήσει τα κράτη μέλη εν τω μεταξύ, και την εφαρμογή τους.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ασφάλεια των καταναλωτών πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα ιδιαίτερα για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού, όπως για παράδειγμα τα παιδιά έως τριών ετών. Εν προκειμένω συνιστάται να ξετασθεί το ενδεχόμενο αύξησης των περιορισμών, όσον αφορά για παράδειγμα τις αρωματικές ουσίες, στους καταλόγους των συστατικών που είναι αποδεκτά για προϊόντα που απευθύνονται στην νηπιακή ηλικία.

3.2. Η ολοένα εντονότερη εμφάνιση και διάδοση των αλλεργικών παθήσεων, που οφείλονται στην μόλυνση του αέρα και των τροφίμων, οδηγεί στη διεύρυνση του φάσματος των μεθόδων που πρέπει να χρησιμοποιούνται, ώστε να μην περιορίζονται μόνο στις τοξικολογικές δοκιμές, αλλά και να μελετώνται οι πιθανές πρόσθετες παρενέργειες και να αναγράφονται στην ετικέτα.

3.3. Η χρήση αρωματικών συνθέσεων και αρωμάτων, μέχρι σήμερα άγνωστη ή καλυμμένη από το εμπορικό απόρρητο, είναι πολύ διαδεδομένη σε όλο το φάσμα των καλλυντικών προϊόντων, και ακριβώς λόγω αυτής της δομικής πολυπλοκότητας είναι

αδύνατη η αναγραφή των μεμονωμένων συστατικών στην ετικέτα. Είναι ωστόσο σκόπιμο οι ουσίες αυτές να αναγράφονται στην ετικέτα, με την κατάλληλη περιγραφή, τουλάχιστον όταν έχει αποδειχτεί ότι είναι αλλεργιογόνες.

3.4. Θα πρέπει να απαγορευθεί στα καλλυντικά παρασκευάσματα η χρήση καρκινογόνων, μεταλλαξιογόνων ή τοξικών για την αναπαραγωγή ουσιών, που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των επικίνδυνων ουσιών που προβλέπει η οδηγία 67/548/ΕΟΚ, και γενικότερα, πρέπει να απαγορευθεί η χρήση αποδεδειγμένα αλλεργιογόνων ουσιών, δεδομένης της παρατεταμένης χρήσης των καλλυντικών προϊόντων από τον καταναλωτή.

3.5. Οι παραγωγοί και οι προμηθευτές συστατικών και οι μεσάζοντες για τα καλλυντικά προϊόντα θα πρέπει να παρέχουν στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή πληροφορίες για τις μελέτες τοξικότητας που ήδη περιλαμβάνονται στο Safety Dossier και στο Material Safety Data Sheet (δελτίο δεδομένων περί ασφαλείας των υλικών) ούτως ώστε να καταστεί δυνατή μια ταχεία και αποτελεσματικότερη παρέμβαση για την προστασία του πολίτη.

3.6. Για να είναι σαφής και ταυτόχρονα πλήρης η ετικέτα είναι σκόπιμο να αναγράφεται η ημερομηνία λήξεως, κατόπιν προηγούμενου ελέγχου των στοιχείων σταθερότητας του τελικού προϊόντος που ο παραγωγός θα πρέπει να αναφέρει στο δελτίο.

3.7. Μεταξύ των εναλλακτικών μεθόδων δεν αναφέρονται σαφώς στο σημείο 2.2 της έκθεσης οι μέθοδοι που βασίζονται στην καλλιέργεια των κυττάρων ζωικής ή ανθρώπινης προέλευσης, οι οποίες θα πρέπει να μελετηθούν για ενδεχόμενη χρήση είτε στις βραχυπρόθεσμες τοξικολογικές μελέτες είτε στην ανάλυση των μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας»

(2000/C 367/02)

Στις 26 Ιουνίου 2000, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση οδηγίας.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Sirkeinen, στις 8 Σεπτεμβρίου 2000.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 105 ψήφους υπέρ, μία κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή παρακολουθεί με μεγάλο ενδιαφέρον τις εξελίξεις στην ΕΕ και τα κράτη μέλη σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κυότο, με σκοπό την καταπολέμηση της γενικής αλλαγής του κλίματος. Δεδομένου ότι η παραγωγή και η χρήση ενέργειας αποτελεί μία από τις κύριες πηγές εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην ΕΕ και η αυξανόμενη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί ένα από τα μέσα που επιτρέπουν τον περιορισμό των εν λόγω εκπομπών, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή παρουσίασε τελικά, ως μία από τις βασικές δράσεις στον εν λόγω τομέα, το σχέδιο οδηγίας της σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

1.2. Η Λευκή Βίβλος «Ενέργεια για το μέλλον: ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»⁽¹⁾ καθορίζει έναν ενδεικτικό στόχο διπλασιασμού του μεριδίου της ανανεώσιμης ενέργειας, από 6 % σε 12 % της μεικτής εσωτερικής ενεργειακής κατανάλωσης έως το 2010. Το εν λόγω μερίδιο εκφράστηκε στη συνέχεια σε ειδικό μερίδιο για την κατανάλωση ηλεκτρισμού που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την αποκαλούμενη ΗΕ-ΑΕΠ, το οποίο έχει επαναξιολογηθεί τώρα σε 22,1 %. Στη Λευκή Βίβλο παρατίθεται επίσης ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των μέτρων μια οδηγία σχετικά με την ΗΕ-ΑΕΠ στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Στη γνωμοδότησή της η ΟΚΕ υποστηρίζει σε γενικές γραμμές την πρωτοβουλία και τους στόχους της Λευκής Βίβλου, έστω κι αν θεωρεί το στόχο του 12 % πολύ φιλόδοξο, και υπογραμμίζει την ανάγκη λήψης ουσιαστικών μέτρων για την εκπλήρωση του στόχου.

1.3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000 αποφάσισε να επιταχύνει την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία θεσπίστηκε με την οδηγία του 1996. Μία εσωτερική αγορά που λειτουργεί σωστά υποστηρίζει εν μέρει το στόχο της αύξησης της ΗΕ-ΑΕΠ, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει την αποδοτική χρήση των

πόρων⁽²⁾, τις οικονομίες κλίμακας και τις καλύτερες συνθήκες για την Ε&Τ και την καινοτομία. Η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά μόνο εάν εξασφαλιστούν ίσοι όροι για όλους τους φορείς στα διάφορα κράτη μέλη, δηλαδή ο ανταγωνισμός και το εμπόριο στο εσωτερικό της ΕΕ δεν πρέπει να στρεβλώνονται από εθνικές δράσεις όπως είναι οι περιορισμοί, τα συστήματα στήριξης κ.λπ.

1.4. Αρκετά κράτη μέλη ανέπτυξαν συστήματα για την αύξηση του μεριδίου της ΗΕ-ΑΕΠ στην εθνική τους κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Συχνά είναι σημαντική η χρηματοοικονομική υποστήριξη από τον δημόσιο τομέα, η οποία λαμβάνει διάφορες μορφές. Τούτο αιτιολογείται από την ανάγκη να παρέχεται στην εν λόγω μορφή ενέργειας η ίδια υποστήριξη από τον δημόσιο τομέα με εκείνη που παρέχεται στις παραδοσιακές πηγές ενέργειας, σε ορισμένες περιπτώσεις άμεσα υπό τη μορφή επιδοτήσεων, και οπωσδήποτε χωρίς τον εσωεπιχειρησιακό καταλογισμό του συνολικού εξωτερικού κόστους στις τιμές.

1.5. Το πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί κατά τρόπο ισορροπημένο είναι εν συντομία το ακόλουθο: πώς μπορεί να επιταχυνθεί η ανάπτυξη της ΗΕ-ΑΕΠ και να αυξηθεί το μερίδιό της στην αγορά, ενώ παράλληλα θα διασφαλιστεί η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας χωρίς να αυξηθεί αδικαιολόγητα το κόστος που θα επιβαρύνει το κράτος και τους καταναλωτές.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Βασικός στόχος της προτεινόμενης οδηγίας είναι η δημιουργία πλαισίου που θα διευκολύνει σε μεσοπρόθεσμη βάση τη σημαντική αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές («ΗΕ-ΑΕΠ») στην ΕΕ. Η προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί υψηλή κοινοτική προτεραιότητα, για λόγους ασφάλειας και διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού, περιβαλλοντικής προστασίας και κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.

(1) «Ανακοίνωση της Επιτροπής: Ενέργεια για το μέλλον: Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας — Λευκή Βίβλος για κοινοτική στρατηγική και σχέδιο δράσης». COM(97) 599 τελικό, 26.11.1997. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ — ΕΕ C 214 της 10.7.1998, σ. 56.

(2) COM(98) 246 τελικό, Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής: Η ενεργειακή απόδοση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα — Προς μια στρατηγική για ορθολογική χρήση της ενέργειας», ΕΕ C 407 της 28.12.1998.

2.2. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει, κατά συνέπεια, να καθορίσουν και να επιτύχουν εθνικούς στόχους για την εγχώρια μελλοντική κατανάλωση ΗΕ-ΑΕΠ, συμβατούς με τη Λευκή Βίβλο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και με τις εθνικές δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Κυότο. Η Επιτροπή παραθέτει ενδεικτικούς εθνικούς στόχους στο παράρτημα Ι της πρότασης οδηγίας.

2.3. Η οδηγία επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να παρακολουθεί την εφαρμογή συστημάτων στήριξης των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες και από συμβατικές πηγές ενέργειας στα κράτη μέλη, και, εντός το πολύ πέντε ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας, να υποβάλει έκθεση για την κτηθείσα εμπειρία από τη συνύπαρξη διάφορων συστημάτων στήριξης στα κράτη μέλη.

2.4. Επίσης, η οδηγία προβλέπει ορισμένα συνοδευτικά μέτρα που αποσκοπούν στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού και στη διευκόλυνση της διείσδυσης της ΗΕ-ΑΕΠ στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, κυρίως σε σχέση με τις διοικητικές διαδικασίες και τα σχετικά με τα δίκτυα ζητήματα.

2.5. Η οδηγία προτείνει να λάβουν όλα τα κράτη μέλη τα απαιτούμενα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η κατανάλωση ΗΕ-ΑΕΠ αναπτύσσεται σύμφωνα με τους παραπάνω ενεργειακούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Συνεπώς, τα κράτη μέλη θα είναι υποχρεωμένα:

- να καθορίζουν και να επιτυγχάνουν ετήσιους εθνικούς στόχους για τη μελλοντική εγχώρια κατανάλωση ΗΕ-ΑΕΠ σε καταναλισκόμενες kWh ή ως ποσοστό της κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος για τα επόμενα 10 έτη. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι συμβατοί με τους στόχους που καθορίζονται στη Λευκή Βίβλο για τις ΑΕΠ.
- να δημοσιοποιούν σε ετήσια βάση τους εγχώριους στόχους και τα μέτρα που ελήφθησαν ή πρόκειται να ληφθούν σε εθνικό επίπεδο για την επίτευξή τους.

2.6. Ως εκ τούτου, η οδηγία περιλαμβάνει διάταξη σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε οι φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς και οι φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων διανομής να χορηγούν στο έδαφός τους προτεραιότητα μεταφοράς και διανομής για την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΚΤ, το οποίο αφορά την εσωτερική αγορά, αποτελεί τη νομική βάση του σχεδίου οδηγίας. Η ΟΚΕ συμφωνεί με αυτό καθόσον στόχος της εν λόγω οδηγίας είναι να διασφαλίσει τη δυνατότητα αύξησης του μεριδίου της ΗΕ/ΑΕΠ στα πλαίσια μιας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργεί ικανοποιητικά. Ωστόσο, η ΟΚΕ θεωρεί ότι το άρθρο 95 δεν αρκεί για την επιβολή δεσμευτικών στόχων στα κράτη μέλη.

3.2. Οι ΑΕΠ διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Ωστόσο, ο ρόλος αυτός δεν είναι παρά μερικός και μάλλον περιορισμένος σε σχέση με τη γενική πρόκληση που αποτελεί η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στο Κυότο. Οι ΑΕΠ αποτελούν υψηλή κοινοτική προτεραιότητα και για λόγους ασφάλειας και διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού καθώς και για λόγους οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Εξάλλου οι ΑΕΠ έχουν εφαρμογές στην παραγωγή θερμότητας και στη ΣΠΗΘ (συνδυασμένη παραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας), που μπορεί κάτω από ορισμένες συνθήκες να αποδειχθούν περισσότερο αποδοτικές και βιώσιμες από την παραγωγή ηλεκτρισμού. Προκειμένου να καθορίσει ένα ρεαλιστικό πλαίσιο για τις εν λόγω προτεινόμενες δράσεις, η Επιτροπή πρέπει να χαράξει μια συνολική και ιδιαίτερα μακροπρόθεσμη ενεργειακή προοπτική.

3.3. Πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εξεταζόμενη πρόταση οδηγίας δεν αποτελεί παρά ένα μόνο μέρος των δράσεων που αναλαμβάνει η ΕΕ για την προώθηση των ΑΕΠ, δηλαδή το μέρος που αφορά τη σχέση ανάμεσα στην ΗΕ/ΑΕΠ και την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Υπάρχουν πολυάριθμες ακόμη δράσεις υπό εξέλιξη ή στο στάδιο της προετοιμασίας, έτσι όπως αναφέρονται στη Λευκή Βίβλο.

3.4. Η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών (βιομηχανία, επιχειρήσεις και πολίτες) στη χρήση εναλλακτικών ενεργειακών πηγών αποτελεί επίσης ένα μέσο προώθησης της ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας. Το φυσικό αίτημα για ανανεώσιμη ηλεκτρική ενέργεια πρέπει να αποτελέσει πρωταρχικό στόχο, ώστε να δημιουργηθεί μια κατάσταση υγιούς αγοράς.

4. Στόχοι όσον αφορά την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

4.1. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει για μια ακόμη φορά την ανάγκη ανάληψης αποφασιστικής δράσης ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η βέλτιστη χρήση των δυνατοτήτων της ΗΕ/ΑΕΠ. Ωστόσο, επί του παρόντος, το μερίδιο των ΑΕΠ στο συνδυασμό διάφορων μορφών ενέργειας καθώς και η χρήση κάθε είδους ΑΕΠ ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών λόγω των υφιστάμενων γεωγραφικών, κλιματικών και οικονομικών διαφορών. Η ίδια μεταβλητή εικόνα ισχύει και ως προς τις δυνατότητες αύξησης της χρήσης των ΑΕΠ.

4.2. Κάθε κράτος μέλος έχει δεσμευθεί να υλοποιήσει τους εθνικούς στόχους προκειμένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κυότο. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν τα ατομικά τους προγράμματα προκειμένου να εκπληρώσουν τους στόχους του Κυότο. Ο ρόλος των διαφόρων κλάδων της οικονομίας, των διαφόρων μέτρων στα πλαίσια κάθε κλάδου και των μέσων που χρησιμοποιούνται θα ποικίλλει μεταξύ των κρατών. Οι δεσμευτικοί τομειακοί στόχοι σε επίπεδο ΕΕ καθώς και η μετατροπή τους σε εθνικούς στόχους είναι δύσκολο να ενταχθούν στα πλαίσια της εν λόγω προσέγγισης. Θα μπορούσε να προβληθεί το επιχείρημα ότι αντιβαίνουν σαφώς στην αρχή της επικουρικότητας σε ό,τι αφορά την υλοποίηση των δεσμεύσεων του Πρωτοκόλλου του Κυότο καθώς και το δικαίωμα του κάθε κράτους μέλους να αποφασίζει για τον ενεργειακό συνδυασμό του.

4.3. Ενδέχεται να δημιουργηθούν καταστάσεις κατά τις οποίες ένα κράτος μέλος έχει εκπληρώσει τους στόχους του Κυότο αλλά δεν έχει επιτύχει τα επίπεδα της ΗΕ/ΑΕΠ που επιβάλλει η οδηγία. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή πρέπει να διευκρινίσει τους τρόπους αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους ευρύτερους στόχους του Πρωτοκόλλου του Κυότο, αφενός, και στους τομεακούς στόχους σχετικά με την ΗΕ/ΑΕΠ, αφετέρου. Η συνύπαρξη δύο παράλληλων σειρών στόχων ενδέχεται να περιορίσει τη σαφήνεια των στόχων που πρέπει να εκπληρώσουν τα κράτη μέλη.

4.4. Η Επιτροπή αναφέρεται στη χρήση προτύπων εξαιρετικά υψηλής τεχνολογίας που θα χρησιμεύσουν ως βάση για τον καθορισμό των ενδεικτικών στόχων για κάθε κράτος μέλος. Ωστόσο, δεν έχει καταστεί ακόμη σαφές ποια κριτήρια χρησιμοποιήθηκαν ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες κάθε κράτους μέλους, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ενδελεχή μελέτη των εθνικών αριθμητικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να διεξαχθεί συζήτηση σχετικά με το κατά πόσο είναι «δίκαιος» ο εν λόγω καταμερισμός των ευθυνών.

4.5. Η Επιτροπή δεν προτείνει άμεσα τη λήψη δεσμευτικών εθνικών μέτρων για την ΗΕ/ΑΕΠ, αλλά πράγματι η προτεινόμενη προσέγγιση φαίνεται να οδηγεί προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να επαναξιολογηθεί η πρόταση σχετικά με το σημείο αυτό. Επίσης, ο νομικός χαρακτήρας ενός «ενδεικτικού στόχου» είναι ασαφής και πρέπει να διασαφηνιστεί, περιλαμβανομένου μεταξύ των άλλων και του ζητήματος των πιθανών κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

4.6. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να υποχρεούνται τα κράτη μέλη να δημοσιεύουν τους στόχους τους και τα μέτρα τους και να εκπονούν έκθεση προόδου καθώς και με την πρόταση να υποχρεούται η Επιτροπή να εκπονεί ετήσια έκθεση αξιολόγησης. Ωστόσο, η ΟΚΕ εκτιμά ότι οι εκθέσεις των κρατών μελών πρέπει να βασίζονται στις υποχρεώσεις τους με βάση το Πρωτόκολλο του Κυότο και στα μέτρα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών γενικότερα, και όχι να καλύπτουν μεμονωμένα την ΗΕ/ΑΕΠ. Η αξιολόγηση της Επιτροπής πρέπει να ακολουθήσει την ίδια προσέγγιση, δηλαδή πρέπει να καθορίσει κατά πόσο ένα κράτος μέλος ενεργεί με στόχο την εκπλήρωση των γενικότερων υποχρεώσεων του και κατά πόσο ο ρόλος της ΗΕ/ΑΕΠ λαμβάνεται συνεχώς υπόψη κατά βιώσιμο τρόπο στα πλαίσια αυτά.

5. Μηχανισμοί στήριξης

5.1. Οι ΑΕΠ μπορούν και πρέπει να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη. Κάθε παραγωγή και χρήση ενέργειας έχει ωστόσο επιπτώσεις στο περιβάλλον. Οι διάφορες μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επηρεάζουν με πολύ διαφορετικό τρόπο και σε πολύ διαφορετικό βαθμό το περιβάλλον. Προκειμένου να επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα είναι, επομένως, απαραίτητος ο καθορισμός ειδικής περιβαλλοντικής ή οικολογικής ισορροπίας για καθεμία από τις τεχνολογίες ΑΕΠ. Τούτη η περιβαλλοντική αξιολόγηση πρέπει επίσης να λάβει ειδικά υπόψη και τις έμμεσες επιπτώσεις στην αλλαγή του κλίματος. Με βάση τις εν λόγω ισορροπίες θα μπορεί στη συνέχεια να παρέχεται κατά προτεραιότητα στήριξη στις τεχνολογίες ΑΕΠ οι οποίες παρουσιάζουν μια ιδιαίτερα θετική οικολογική ισορροπία και αντίστοιχες δυνατότητες για την αντικατάσταση της ενέργειας από ορυκτές πηγές.

5.2. Στα πλαίσια της προαγωγής της χρήσης ΗΕ/ΑΕΠ, πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη ότι η δυναμική χρήση πολλών μορφών ΗΕ/ΑΕΠ δεν είναι απεριόριστη. Η βιομάζα είναι περιορισμένη λόγω της χρήσης της γης και της εναλλακτικής τελικής χρήσης. Η υδροηλεκτρική ενέργεια εξαρτάται από τις βροχοπτώσεις. Η αιολική και η ηλιακή ενέργεια πρέπει να εξισορροπηθούν από κάποια άλλη που δύναται να ρυθμιστεί. Στην περίπτωση της βιομάζας, ειδικότερα, οι ουσιαστικές φυσικές και οικονομικές ισορροπίες δεν πρέπει να διαταραχθούν με τεχνητό τρόπο.

5.3. Το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο είναι απαραίτητος ο καταλογισμός του συνολικού εξωτερικού κόστους στις τιμές της ενέργειας προκειμένου να μπορέσουν να βελτιωθούν οι συνθήκες για τις ΑΕΠ είναι σημαντικό και σχετικό. Το πρόβλημα ωστόσο είναι ότι μέχρι στιγμής δεν υπάρχει κάποια γενικώς αποδεκτή και επιστημονικώς θεμελιωμένη μέθοδος για να γίνει κάτι τέτοιο. Οι προσπάθειες στον τομέα αυτό είναι σημαντικές και πρέπει να συνεχιστούν. Εν τω μεταξύ, και πιθανώς για αρκετό καιρό, χρειάζεται στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Σε γενικές γραμμές η κατάσταση αυτή είναι αποδεκτή για όσο διάστημα το σύνολο — σε απόλυτους όρους — των προσπαθειών που καταβάλλονται για το σκοπό αυτό παραμένει δυσανάλογο σε σχέση με το συνολικό κόστος της ενέργειας.

5.4. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής η ΟΚΕ διατυπώνει την άποψη ότι είναι αναγκαία η ανάληψη πρωτοβουλίας για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς μέσω της λήψης κοινοτικών μέτρων. Τούτο συνεπάγεται τη συμμόρφωση των άμεσων συστημάτων στήριξης με ορισμένες βασικές απαιτήσεις, κατά τρόπο που θα διασφαλίζει επαρκή συμβατότητα μεταξύ των διαφόρων συστημάτων, επιτρέποντας έτσι την ύπαρξη αποτελεσματικών συναλλαγών και, ως εκ τούτου, τον ανταγωνισμό. Κατά συνέπεια, η ΟΚΕ εκφράζει κάποια ανησυχία σχετικά με την υπόδειξη της Επιτροπής να αναβληθεί ο καθορισμός εναρμονισμένου πλαισίου στήριξης της ΗΕ/ΑΕΠ έως το 2005.

5.5. Χωρίς την ύπαρξη κινήτρων, το μερίδιο των ΑΕΠ ενδέχεται να παραμείνει σταθερό ή και να μειωθεί. Τα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη διάφορα συστήματα για την προαγωγή της ΗΕ/ΑΕΠ, αλλά προκειμένου να ενεργήσουν σύμφωνα με τους στόχους της Λευκής Βίβλου και του σχεδίου οδηγίας πρέπει να τονώσουν σημαντικά τις προσπάθειές τους. Είναι σαφές ότι το 2005, οπότε το μερίδιο της ΗΕ/ΑΕΠ αναμένεται να σημειώσει σημαντική αύξηση, ελλοχεύει ο κίνδυνος να δημιουργηθούν στρεβλώσεις στην αγορά.

5.5.1. Οι επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα καλύπτουν δεκαετίες. Συνεπώς είναι σημαντικό να αποκτήσουν οι φορείς στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας σιγουριά σχετικά με τις συνθήκες λειτουργίας, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα.

5.5.2. Επίσης, έπειτα από ανάπτυξη και λειτουργία των συστημάτων τους για χρόνια, τα κράτη μέλη θα έχουν ενδιασμούς να τα αλλάξουν. Ειδικότερα, όταν αλλάζει ένα πλαίσιο στήριξης, και κατά συνέπεια και πλαίσιο λειτουργίας, δημιουργείται συνήθως το πρόβλημα των εγκαταλελειμμένων επενδύσεων.

5.5.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ασφαλώς την Επιτροπή όταν αυτή υπογραμμίζει ότι οι κανόνες που ισχύουν για την κρατική βοήθεια ισχύουν και στον εν λόγω τομέα. Όμως, όπως διαπιστώνει και η ίδια η Επιτροπή, ακόμη και στα πλαίσια των εν λόγω κανόνων, τα εθνικά συστήματα μπορούν να προσφέρουν διαφορετικές συνθήκες. Τούτο μπορεί να οδηγήσει σε στρέβλωση της αγοράς, όταν οι παραγωγοί ΑΕΠ προσπαθήσουν να επωφεληθούν από το εθνικό σύστημα που εξασφαλίζει τις καλύτερες συνθήκες, και συνεπώς και σε αγώνα δρόμου για την εξασφάλιση βοήθειας.

5.6. Η Επιτροπή σωστά επισημαίνει ότι η υπάρχουσα πείρα δεν επαρκεί για να ληφθεί απόφαση για κοινό σύστημα στήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ελλείπει κοινής προσέγγισης και κοινού συστήματος, η ΟΚΕ θεωρεί ωστόσο ότι πρέπει να καθορισθούν ορισμένες αρχές όσο το δυνατόν πιο σύντομα. Σύμφωνα με την ΟΚΕ μία δυνατότητα θα ήταν ο καθορισμός ανώτατου ορίου όσον αφορά την εθνική στήριξη. Για κάθε τεχνολογία θα μπορούσε να καθορισθεί ένα ανώτατο ποσό στήριξης, για παράδειγμα ένα αναλογικό ποσό σε σχέση με τις τιμές της αγοράς ή σε ευρώ ανά kWh, σε επίπεδο ΕΕ, με συνεκτίμηση της πραγματικής ποιότητας του περιβάλλοντος, της αποτελεσματικότητας και της διαθέσιμης ενέργειας που παράγει κάθε τεχνολογία. Σε τελική ανάλυση, ο ανταγωνισμός επηρεάζεται από τη βοήθεια που παρέχεται σε απόλυτους όρους ή από άλλη ισοδύναμη βοήθεια που παρέχεται με άλλη μορφή.

5.7. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τις αρχές που καθορίζονται στο άρθρο 4 του σχεδίου οδηγίας, οι οποίες πρέπει οπωσδήποτε να ισχύσουν για τα συστήματα στήριξης. Εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της για το ότι η Επιτροπή έκανε δεκτή την πρότασή της — η οποία παρουσιάστηκε στα πλαίσια της γνωμοδότησης σχετικά με το έγγραφο εργασίας — να λάβει υπόψη τα χαρακτηριστικά των διαφόρων τεχνολογιών ανανεώσιμης ενέργειας.

5.8. Εξάλλου, η ΟΚΕ προτείνει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες αρχές:

- η οικονομική επιβάρυνση για τους κρατικούς πόρους και κυρίως το κόστος που πρέπει να καταβάλλει ο καταναλωτής της ενέργειας πρέπει να είναι λογικό, αναλογικό και δίκαια καταναμημένο,
- οι αποζημιώσεις πρέπει να μειωθούν προοδευτικά προκειμένου να ληφθεί υπόψη η τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη. Καμία τεχνολογία δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συνεχούς βοήθειας μακροπρόθεσμα,
- πρέπει να αναπτυχθούν συστήματα, στο μέτρο του δυνατού, ούτως ώστε η τελική απόφαση να επαφίεται στην αγορά,
- όλα τα συστήματα στήριξης πρέπει να είναι πλήρως διαφανή,
- κανένα σύστημα στήριξης δεν θα πρέπει να προσφέρει εισόδημα σε παραγωγό που δεν εκτίθεται στους φυσιολογικούς κινδύνους της αγοράς, τους οποίους πρέπει να αντιμετωπίζουν όλοι οι παραγωγοί.

5.9. Καθόσον γνωρίζει η ΟΚΕ, νέες κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της προετοιμασίας στην Επιτροπή· ωστόσο δεν υπάρχει καμία διαφάνεια σχετικά με τη διαδικασία προετοιμασίας ούτε με το περιεχόμενο. Είναι απαραίτητο ο σχεδιασμός των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το σχέδιο οδηγίας.

6. Εγγύηση προέλευσης

6.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί εν γένει με την πρόταση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να επισπεύσουν την ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης της προέλευσης της ΗΕ/ΑΕΠ. Έχει ζωτική σημασία η λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των εν λόγω συστημάτων. Επιπλέον η ΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει δύο σημεία.

6.1.1. Στα πλαίσια μιας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργεί ικανοποιητικά θα υπάρξουν περιορισμοί ως προς μέχρι ποιου σημείου είναι δυνατή η παρακολούθηση των ιχνών μιας ορισμένης μονάδας ηλεκτρικής ενέργειας η οποία έχει πωληθεί από τον παραγωγό μέχρι τον τελικό χρήστη. Είναι πιθανό να διατεθεί στο εμπόριο στα πλαίσια των συναλλαγών κάποια ταξινόμηση, δηλαδή διάφορες μάρκες ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά για πρακτικούς λόγους ο αριθμός τους θα είναι περιορισμένος. Αυτό σημαίνει ότι η πιστοποίηση κάθε πηγής ή κάθε μορφής παραγωγής ενέργειας δεν θα έχει πρακτική σημασία στην αγορά και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να απαιτείται.

6.1.2. Προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών καθώς και οι ενδεχόμενες μελλοντικές συναλλαγές στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς, είναι μάλλον σημαντικό τα συστήματα πιστοποίησης στα κράτη μέλη να είναι εξαρχής απολύτως συμβατά μεταξύ τους. Συνεπώς η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει τη συμβατότητα των εθνικών συστημάτων πιστοποίησης.

7. Διοίκηση και σχεδιασμός

7.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση σχετικά με το εν λόγω σημείο.

8. Σύνδεση δικτύων

8.1. Δεδομένων των ειδικών χαρακτηριστικών της ΗΕ/ΑΕΠ και των πλέον συνηθισμένων παραγωγών της, το παρόν μέρος της πρότασης έχει ζωτική σημασία. Εξάλλου, ο ρόλος των δικτύων και των φορέων εκμετάλλευσης συστημάτων στα διάφορα κράτη μέλη είναι διαφορετικός από άποψη τόσο νομική όσο και επιχειρησιακή. Φαίνεται ότι το εν λόγω μέρος του σχεδίου οδηγίας χρειάζεται περαιτέρω διασαφήνιση, με συνεκτίμηση κυρίως του ρόλου των φορέων εκμετάλλευσης. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι τρία τουλάχιστον σημεία χρειάζονται διασαφήνιση.

8.1.1. Η πρόταση οδηγίας πρέπει να προβλέπει διάφορα συστήματα διανομής (κεντρική διανομή έναντι διανομής με βάση την αγορά). Ορισμένα από αυτά μπορεί στην πράξη να καθιστούν την πρόσβαση προτεραιότητας αδύνατη ή μη απαραίτητη.

8.1.2. Η απεριόριστη πρόσβαση προτεραιότητας μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα, ιδιαίτερα στα απομονωμένα συστήματα, εάν το μερίδιο της ΗΕ/ΑΕΠ σε σχέση με τη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας είναι υψηλό και εάν η ικανότητα παραγωγής εφεδρικής ενέργειας δεν επαρκεί.

8.1.3. Το άρθρο 7, παράγραφος 2 δεν εξηγεί με σαφήνεια με ποιον τρόπο πρέπει να κατανέμονται και να αναλαμβάνονται το κόστος και τα οφέλη που προκύπτουν από τις εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το κόστος των συνδέσεων δικτύων πρέπει να κατανέμεται ισότιμα μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών.

8.1.4. Στο άρθρο 7, παράγραφος 5 η έννοια της αμφίδρομης μέτρησης είναι ασαφής και η Επιτροπή πρέπει να δώσει εξηγήσεις σχετικά με αυτή.

9. Ορισμοί

9.1. Η ΟΚΕ, όπως αναφέρει στη γνωμοδότησή της σχετικά με το έγγραφο εργασίας, συμφωνεί με το γεγονός ότι η οδηγία δεν δίνει ορισμό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αυτών καθαυτών, αλλά δίνει στο άρθρο 2 ορισμούς μόνο για τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας.

9.2. Η ΟΚΕ διερωτάται, ωστόσο, για ποιον λόγο η Επιτροπή έχει δώσει για τη βιομάζα ειδικότερα ορισμό διαφορετικό από τον ορισμό που δίνεται στη Λευκή Βίβλο, χωρίς καμία εξήγηση. Τούτο πρέπει να διασαφηνισθεί. Ειδικότερα, τα οργανικά κατάλοιπα από το δασικό βιομηχανικό κλάδο και τα διαχωρισμένα ανακυκλωμένα καύσιμα πρέπει να συμπεριληφθούν στον ορισμό. Φυσικά, η αποφυγή και η μείωση των αποβλήτων καθώς και η ανακύκλωση αποτελούν πρωταρχικούς στόχους, αλλά, όταν αυτό είναι δυνατό, πρέπει να προέχει η παραγωγή ενέργειας και όχι η υγειονομική ταφή ή κάτι παρόμοιο. Οι πιθανές επιβλαβείς συνέπειες από την καύση ορισμένων ειδών απορριμμάτων έχουν περιοριστεί χάρη στην πρόσφατη οδηγία για την καύση των απορριμμάτων, και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να υπάρξουν επιχειρήματα σχετικά με το περιβάλλον ή την υγεία που να στρέφονται κατά της επέκτασης του ορισμού του σχεδίου οδηγίας, έτσι όπως προτείνεται εδώ.

9.3. Στο άρθρο 2, παράγραφος 2 η έννοια των υβριδικών σταθμών είναι διφορούμενη. Η έκφραση «ως εφεδρεία παραγωγής» δεν θα έπρεπε να σημαίνει ένα οποιοδήποτε είδος περιορισμού.

9.4. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τον τρόπο αντιμετώπισης των μεγάλων υδροηλεκτρικών εγκαταστάσεων στην πρόταση οδηγίας στο σύνολό της. Καθώς οι μεγάλες υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις είναι κατ' αρχήν ανταγωνιστικές, δεν υπάρχει λόγος να επωφελούνται από συστήματα στήριξης. Παραμένει ωστόσο το ερώτημα ποια πρέπει να είναι η αντιμετώπιση των μεγάλων υδροηλεκτρικών εγκαταστάσεων εάν κατ' εξαίρεση δημιουργηθεί ανάγκη για μέτρα στήριξης. Τούτο μπορεί για παράδειγμα να συμβεί μερικές φορές κατά την ανακαίνιση και ταυτόχρονα τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων εγκαταστάσεων.

10. Τελικές διατάξεις

10.1. Αν ληφθεί υπόψη η προσέγγιση του σχεδίου οδηγίας, που επισημαίνει την ανάγκη ανάληψης κοινοτικής δράσης αλλά που αναβάλλει τη λήψη αποφάσεων σχετικά με βασικά σχέδια για έπειτα από μερικά χρόνια, απαιτείται ένα εκτενές σύστημα υποβολής εκθέσεων, αναθεώρησης και αξιολόγησης. Έχει ασφαλώς ζωτική σημασία, τόσο σε αυτήν την περίπτωση όσο και σε κάθε άλλη περίπτωση, να συμμορφώνονται πλήρως τα κράτη μέλη με την οδηγία. Καθώς οι στόχοι της εν λόγω οδηγίας πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν μέρος μιας γενικότερης προτεραιότητας της Ένωσης, πρέπει να καθιερωθεί επίσης η παρακολούθηση στα πλαίσια αυτά. Η ΟΚΕ παραπέμπει σχετικά στην προαναφερθείσα παράγραφο 4.6.

11. Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις

11.1. Αναπόφευκτα η αυξημένη χρήση της ΗΕ/ΑΕΠ θα επηρεάσει θετικά το σχετικό επιχειρηματικό τομέα. Ειδικότερα έχει σημασία η διατήρηση και η ανάπτυξη της ηγετικής θέσης των επιχειρήσεων της ΕΕ στον εν λόγω τομέα. Αυτό σημαίνει νέες θέσεις εργασίας. Οι επιπτώσεις στις απομακρυσμένες περιφέρειες και κυρίως στα νησιά μπορεί να είναι σημαντικές.

11.2. Η απελευθέρωση του ενεργειακού τομέα προκάλεσε ως ένα βαθμό την απώλεια θέσεων εργασίας. Η δημιουργία και μονιμότητα των θέσεων εργασίας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι, φυσικά, δύσκολο να προδικαστεί. Επειδή όμως για τις νέες θέσεις θα απαιτηθούν νέες δεξιότητες, πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στην επαρκή εκπαίδευση και επανεκπαίδευση. Σε ό,τι αφορά τις συνολικές επιπτώσεις στην απασχόληση, η Επιτροπή αναφέρεται σε μια πολύ θετική σχετική έκθεση. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το σημαντικό αυτό θέμα πρέπει να εξεταστεί πιο λεπτομερώς, βάσει εξακριβωμένων και αξιόπιστων δεδομένων.

11.3. Η Επιτροπή δηλώνει ότι η πρότασή της θα έχει πολύ περιορισμένες οικονομικές επιπτώσεις στα ταμεία της ΕΕ. Όμως προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έχει αναφερθεί κατά κανένα τρόπο στο κόστος που συνεπάγεται για τα κράτη μέλη και/ή τους καταναλωτές. Είναι σαφές ότι ακόμη και ένα μάλλον υψηλό κόστος μπορεί να αντισταθμιστεί από μακροπρόθεσμα οφέλη. Όμως, δεδομένου ότι το σχέδιο οδηγίας στην παρούσα μορφή του καθορίζει πολύ φιλόδοξους στόχους ενώ παρέχει ελευθερία επιλογής στα κράτη μέλη ως προς την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, το κόστος ενδέχεται να είναι ταυτόχρονα πολύ υψηλό και άμεσα καταναμεμένο. Η πτυχή αυτή θα έπρεπε να είχε αντιμετωπισθεί κατάλληλα από την Επιτροπή.

12. Περίληψη

Η ΟΚΕ

— συμφωνεί με τη νομική βάση του σχεδίου οδηγίας αλλά θεωρεί ότι το άρθρο 95 δεν ορίζει την επιβολή δεσμευτικών στόχων για τα κράτη μέλη.

- θεωρεί ότι η ΗΕ/ΑΕΠ αναμένεται να διαδραματίσει σημαντικό, αν και περιορισμένο, ρόλο στα πλαίσια της γενικής πρόκλησης που αντιπροσωπεύει η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στο Κυότο, και καλεί την Επιτροπή να χαράξει μια μακροπρόθεσμη ενεργειακή προοπτική·
- υπογραμμίζει την αναγκαιότητα των αποφασιστικών δράσεων με σκοπό τη βέλτιστη χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η ΗΕ/ΑΕΠ και συμφωνεί με την επιβολή στα κράτη μέλη της υποχρέωσης να δημοσιεύουν τους στόχους και τα μέτρα που αποβλέπουν σε αυτό, θεωρεί όμως ότι η επιβολή δεσμευτικών στόχων αντιβαίνει στην αρχή της επικουρικότητας που ισχύει για τις δράσεις που αποβλέπουν στην υλοποίηση των στόχων του Κυότο·
- θεωρεί σαφώς απαραίτητη την παροχή κινήτρων με σκοπό την αύξηση της χρήσης ΗΕ/ΑΕΠ, αλλά, προκειμένου να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις της αγοράς και το απαράδεκτα υψηλό κόστος προτείνει τη θέσπιση, όσο το δυνατόν πιο σύντομα, ορισμένων αρχών στήριξης, με τη μορφή π.χ. ανώτατων ορίων όσον αφορά την εθνική (ουσιαστική) βοήθεια, με συνεκτίμηση της πραγματικής ποιότητας του περιβάλλοντος, της αποτελεσματικότητας και της διαθέσιμης ενέργειας που παράγει καθεμία από τις τεχνολογίες ΑΕΠ·
- συμφωνεί με την πρόταση που αποβλέπει στην ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης της προέλευσης της ΗΕ/ΑΕΠ και τονίζει ότι τα εν λόγω συστήματα πρέπει να σχεδιαστούν έτσι ώστε να εντάσσονται στα πλαίσια της ανοικτής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει τη συμβατότητα των εθνικών συστημάτων·
- θεωρεί ότι το μέρος που αφορά τη σύνδεση δικτύων καταλαμβάνει κύρια θέση στην πρόταση οδηγίας και επισημαίνει την ανάγκη διασαφήνισης διαφόρων σημείων·
- συμφωνεί με τον τρόπο που αντιμετωπίζεται η υδροηλεκτρική ενέργεια στην πρόταση οδηγίας αλλά δεν εγκρίνει τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στους ορισμούς της οδηγίας σε σχέση με τους ορισμούς που περιλαμβάνονταν στην προηγούμενη Λευκή Βίβλο, κυρίως σε ό,τι αφορά τα κατάλοιπα της βιομάζας από το δασικό βιομηχανικό κλάδο·
- υποστηρίζει τη θετική οικονομική επίδραση της πρότασης για τις επιχειρήσεις του εν λόγω τομέα, αλλά δεν θεωρεί καθόλου ικανοποιητικές τις αναλύσεις όσον αφορά την επίδραση στην απασχόληση και όσον αφορά τον οικονομικό αντίκτυπο για τα κράτη και τους καταναλωτές.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 95/53/ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό των αρχών οργάνωσης των επίσημων ελέγχων στον τομέα της διατροφής των ζώων, καθώς και την οδηγία 1999/29/ΕΚ του Συμβουλίου, σχετικά με τις ανεπιθύμητες ουσίες και προϊόντα στη διατροφή των ζώων»

(2000/C 367/03)

Στις 27 Απριλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 152 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση οδηγίας.

Το τμήμα «γεωργίας, ανάπτυξης της υπαίθρου, και περιβάλλοντος», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2000 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Leif E. Nielsen.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας, της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 101 ψήφους υπέρ και 3 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Στην οδηγία 95/53/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 1995, καθορίζονται οι αρχές που διέπουν την οργάνωση των επίσημων ελέγχων στον τομέα της διατροφής των ζώων⁽¹⁾. Ο κύριος στόχος της ισχύουσας οδηγίας είναι η εναρμόνιση των επίσημων ελέγχων που πραγματοποιούνται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών. Η οδηγία εφαρμόζεται από την 1η Μαΐου 1998 και προβλέπει τις βασικές διατάξεις που αφορούν τη διεξαγωγή των ελέγχων, τη διαδικασία συνεργασίας των κρατών μελών καθώς και την έγκριση μέτρων προστασίας, την απαίτηση να καταρτίζουν τα κράτη μέλη εθνικά ετήσια προγράμματα επιθεώρησης, την απαίτηση να αποστέλλουν τα κράτη μέλη προς την Επιτροπή έκθεση (με αρχή τον Απρίλιο του 2000), με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, την απαίτηση να υποβάλλει η Επιτροπή κάθε έτος (με αρχή τον Οκτώβριο 2000) μια γενική συνοπτική έκθεση και πρόταση σύστασης που θα αφορά ένα συντονισμένο κοινοτικό πρόγραμμα ελέγχου.

1.2. Το 1998, μετά από την ανίχνευση διοξίνης σε πολλοί εσπεριδοειδών προς χρήση στις ζωτροφές που εισάγονταν στην Κοινότητα, η Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο την πρόταση, για την τροποποίηση της οδηγίας 95/53/ΕΚ⁽²⁾. Σκοπός της πρότασης είναι να δημιουργηθεί η νομική βάση για βελτιωμένη εναρμόνιση των ελέγχων σε προϊόντα από τρίτες χώρες κατά την εισαγωγή και πριν από τη διάθεση στο εμπόριο. Επιπλέον, επεκτείνεται η νομική βάση για την διεξαγωγή επιτόπου επιθεωρήσεων της Επιτροπής τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις τρίτες χώρες και παρέχεται η δυνατότητα στην Επιτροπή, όταν αντιμετωπίζει σοβαρό κίνδυνο, να εγκρίνει μέτρα διασφάλισης για προϊόντα προέλευσης τρίτων χωρών. Η πρόταση παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα στην Επιτροπή να απαιτεί από τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν ειδικά στοχοθετημένα προγράμματα επιθεώρησης, εφόσον είναι σκόπιμο. Τα προγράμματα αυτά εφαρμόζονται συμπληρωματικά σε σχέση με το ετήσιο πρόγραμμα γενικού ελέγχου.

1.3. Η παρούσα πρόταση αποτελεί μέρος του προγράμματος παρακολούθησης μετά από την κρίση της διοξίνης το Μάιο του 1999 και καθιστά τη νομοθεσία αυστηρότερη. Δίνει την ευκαιρία να παρακολουθούνται οι μολύνσεις και να υλοποιούνται ειδικά προγράμματα ελέγχου. Χάρη στην κτηθείσα πείρα, θα θεσπιστούν ειδικοί όροι για την έγκριση ή την επίσημη καταχώριση εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων που χειρίζονται ορισμένα προϊόντα που συνιστούν κίνδυνο.

1.4. Ειδικότερα, στην πρόταση προτείνονται τα εξής:

- τα κράτη μέλη καταρτίζουν εθνικά επιχειρησιακά σχέδια παρέμβασης για την αντιμετώπιση καταστάσεων επείγουσας ανάγκης που συνδέονται με τον εντοπισμό σοβαρών κινδύνων για τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων, ή για το περιβάλλον από προϊόντα που προορίζονται για τη διατροφή των ζώων. Η Επιτροπή εγκρίνει τα σχέδια όπως και την αποτελεσματικότητα των εν λόγω σχεδίων παρέμβασης που πρέπει να επαληθεύεται τακτικά με προσομοιώσεις·
- σε περίπτωση που ένα πρόβλημα ενδέχεται να δημιουργήσει σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των ανθρώπων, ή των ζώων, ή για το περιβάλλον, η Επιτροπή αναστέλλει αμέσως τη θέση σε κυκλοφορία εντός της Κοινότητας ή σε τρίτες χώρες, ή/και θεσπίζει ειδικούς όρους για τη θέση σε κυκλοφορία εντός της Κοινότητας ή/και για τις εξαγωγές προϊόντων σε τρίτες χώρες. Κάθε κράτος μέλος δύναται, εντός 30 ημερών από την εν λόγω κοινοποίηση, να παραπέμψει την απόφαση της Επιτροπής στο Συμβούλιο. Το Συμβούλιο, με ειδική πλειοψηφία, δύναται να λάβει διαφορετική απόφαση εντός 30 ημερών. Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος ενημερώσει επίσημα την Επιτροπή σχετικά με την ανάγκη να ληφθούν προστατευτικά μέτρα και η Επιτροπή δεν ενεργήσει σύμφωνα με την παράγραφο 1, το εν λόγω κράτος μέλος δύναται να θεσπίσει προσωρινά μέτρα προστασίας. Η Επιτροπή υποβάλει το θέμα στη Μόνιμη Επιτροπή Ζωοτροφών, εντός 10 εργασίμων ημερών για γνωμοδότηση, με σκοπό την παράταση της ισχύος και την τροποποίηση ή την κατάργηση των εθνικών προσωρινών προστατευτικών μέτρων·
- η απολύμανση, επανεπεξεργασία, ή καταστροφή δεν πρέπει να έχουν επιβλαβείς συνέπειες για τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων, ή το περιβάλλον. Σε περίπτωση που η μόλυνση έχει επεκταθεί στην τροφική αλυσίδα, οι παρτίδες αυτές εντοπίζονται και οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη κάθε είδους κινδύνου. Επιπλέον, ενημερώνεται η Επιτροπή η οποία, με τη σειρά της, ενημερώνει τα κράτη μέλη·
- για την ανταλλαγή πληροφοριών ακολουθείται η ίδια διαδικασία που εφαρμόζεται για τους κινδύνους που απειλούν τα τρόφιμα και βασίζεται στο σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων⁽³⁾. Εν αναμονή της

⁽¹⁾ ΕΕ L 265 της 8.11.1995, σ. 17.

⁽²⁾ COM(1998) 602 τελικό, ΕΕ C 346 της 14.11.1998.

⁽³⁾ Οδηγία 92/59/ΕΟΚ, για την ασφάλεια των προϊόντων, ΕΕ L 228 της 11.8.1992.

μεταρρύθμισης και της λήψης μέτρων σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο για την ασφάλεια τροφίμων, εφαρμόζεται ακόμη το ισχύον σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης:

- τα κράτη μέλη οφείλουν να περιλαμβάνουν στην ετήσια έκθεση προς την Επιτροπή τα μέτρα που έχουν λάβει·
- όταν αυξάνεται η συχνότητα ενός συγκεκριμένου κινδύνου ή μόλυνσης, τότε το κράτος μέλος συντάσσει προσωρινή έκθεση που υποβάλλει στην Επιτροπή και η υπόθεση εξετάζεται από τη Μόνιμη Επιτροπή Ζωοτροφών με σκοπό τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η πρόταση πρέπει να συνδυαστεί με το Λευκό Βιβλίο της Επιτροπής για την ασφάλεια των τροφίμων⁽¹⁾. Το Λευκό Βιβλίο αναφέρει τις γενικές αρχές για την ασφάλεια των τροφίμων και σύνοψη πολλών προτάσεων που θα υποβάλλει στο μέλλον η Επιτροπή με σκοπό το συντονισμό όλων των κρίκων της αλυσίδας παραγωγής των τροφίμων με βάση την προσέγγιση, από το «αγρόκτημα στο τραπέζι». Στη σύνοψη περιλαμβάνονται διάφορες προτάσεις για τον τομέα των τροφίμων όπως και η παρούσα πρόταση.

2.2. Όπως τονίζει σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της⁽²⁾, η ΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προτάσεις του Λευκού Βιβλίου για το μελλοντικό έλεγχο, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών της ΕΕ με τις αντίστοιχες των κρατών μελών η οποία συγκεκριμενοποιείται στην παρούσα πρόταση.

2.3. Όπως τονίστηκε από την ΟΚΕ, τα μελλοντικά συστήματα ελέγχου πρέπει πρώτα απ' όλα να προωθηθούν με τη συνεχή επέκταση ενός υποχρεωτικού και εγκεκριμένου αυτοελέγχου των επιχειρήσεων ο οποίος θα μπορεί να εντοπίζει ταχύτερα και αποτελεσματικότερα τις πηγές μόλυνσης σε σύγκριση με τις κρατικές αρχές. Συνεπώς, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αρχή της ανάλυσης κινδύνου για το κρίσιμο σημείο ελέγχου (HACCP) όσον αφορά την έγκριση ή την πιστοποίηση του αυτοελέγχου της επιχείρησης, όπως και την ποιοτική εγγύηση και την καταχώρηση των δεδομένων κάθε παρτίδας, ούτως ώστε να είναι δυνατή η ανίχνευση των πηγών μόλυνσης σε προγενέστερο στάδιο και με αποτελεσματικότερο τρόπο σε σύγκριση με σήμερα.

2.4. Μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο συνδυασμός αυτοελέγχου και δημόσιου ελέγχου δεν λειτουργήσε στις περιπτώσεις της μόλυνσης με διοξίνη και της ιλύος στις ζωοτροφές. Γι' αυτό απαιτείται η λήψη περαιτέρω μέτρων.

2.5. Έπειτα, αποτελεί γεγονός ότι ο χειρισμός της κρίσης της διοξίνης ήταν κακός και ότι ο συντονισμός των διάφορων αρχών ανεπαρκής. Η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να λάβει μόνο επείγοντα μέτρα όσον αφορά τη μόλυνση που υποτιθεται ότι

οφείλεται σε προϊόντα ζωικής προέλευσης. Πληροφορήθηκε τη μόλυνση πολύ αργά και τα μέτρα που λήφθηκαν σε εθνικό επίπεδο ήταν ανεπαρκή. Σχετικά με την ανίχνευση ιλύος στις ζωοτροφές, δεν υπήρχε η υποχρέωση ή η δυνατότητα να συμπεριληφθούν παρόμοιες πληροφορίες στην προειδοποίηση της Επιτροπής προς τα λοιπά ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.

2.6. Συνεπώς, η εμπειρία δείχνει ότι είναι αναγκαία η βελτίωση των διαδικασιών για τα προστατευτικά μέτρα καθώς και η αμοιβαία πληροφόρηση κρατών μελών και Επιτροπής όταν τα προϊόντα δεν πληρούν τις σχετικές προδιαγραφές ή υπάρχει κίνδυνος για τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων, ή το περιβάλλον. Είναι αναγκαίο να μπορεί η Επιτροπή να αναστέλλει το εμπόριο ή τις εξαγωγές από ένα κράτος μέλος (ή ορισμένες περιφέρειές του) ή/και να θεσπίζει ειδικούς όρους για τα σχετικά προϊόντα ή ύλες. Στις προαναφερθείσες υποθέσεις τα υπόλοιπα κράτη μέλη πληροφορήθηκαν την ύπαρξή τους από τα ΜΜΕ. Η πληροφόρηση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να πραγματοποιείται μέσω του συστήματος ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών (RAPEX)⁽³⁾ ή με ανάλογο τρόπο.

2.7. Η πρόταση εκθέτει το πρόβλημα που προκύπτει από την κατανομή των τομέων ευθύνης της ΕΕ και των κρατών μελών. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη διεύρυνση του τομέα ευθύνης της ΕΕ για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την προστασία της υγείας ανθρώπων και ζώων όπως και του περιβάλλοντος. Η πρόταση προβλέπει ότι η Επιτροπή ή κάποιο άλλο κράτος μέλος μπορούν να ενεργήσουν σε καταστάσεις κρίσης χωρίς προειδοποίηση. Εν συνέχεια, η Μόνιμη Επιτροπή Ζωοτροφών θα μπορεί να εκτιμήσει την υπόθεση και να λάβει πιθανόν άλλη απόφαση.

2.8. Το προτεινόμενο πρότυπο φαίνεται να αντιστοιχεί με το πρότυπο της διαδικασίας για τη λήψη μέτρων στην περίπτωση της εκδήλωσης μεταδοτικών ζωνοδόσων. Κρίνεται, συνεπώς, σκόπιμο να ισχύουν οι ίδιες διαδικασίες για όλα τα είδη παρεμβάσεων: δηλαδή ζωοτροφές, τρόφιμα, φυτοϋγειονομικά προβλήματα, περιβαλλοντικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των επικίνδυνων ουσιών και υλών, κ.λπ. Συγχρόνως, το σύστημα πρέπει να περιορισθεί στις καταστάσεις εκείνες που εγκυμονούν σημαντικό κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων ή το περιβάλλον. Οι διαδικασίες, επίσης, δεν πρέπει να γίνουν γραφειοκρατικότερες απ' ό,τι χρειάζεται. Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να διασφαλισθεί ένας αρκετά αποτελεσματικός έλεγχος που να ασκείται και από τα κράτη με την ίδια συνέπεια.

2.9. Βάσει των ανωτέρω, η ΟΚΕ υποστηρίζει μεν την πρόταση της Επιτροπής, θεωρεί, όμως, ότι η νομική κατάσταση πρέπει να διασαφηνιστεί περισσότερο. Σήμερα υπάρχουν 62 νομοθετικές πράξεις της ΕΕ με τις τροπολογίες τους που αναφέρονται στις ζωοτροφές. Η πληθώρα αυτή των διατάξεων πρέπει, με την πρώτη

(1) COM(1999) 719 τελικό, της 12.1.2000.

(2) CES 361/2000, EE C 140 της 18.5.2000, CES 362/2000, EE C 140 της 18.5.2000 και EE C 204 της 17.5.2000.

(3) Άρθρο 8 της οδηγίας του Συμβουλίου 92/59/ΕΟΚ, EE L 228 της 11.08.1992.

ευκαιρία, να κωδικοποιηθεί, ιδίως σε περίπτωση θέσπισης νέας νομοθεσίας. Οι εθνικές αρχές και οι επιχειρήσεις είναι δύσκολο να έχουν συνολική εικόνα της ισχύουσας νομοθεσίας λόγω της συνεχούς θέσπισης νέων διατάξεων και των αλληλοεπικαλύψεων τους.

2.10. Σχετικά με την υπόθεση της χρησιμοποίησης ιλύος στις ζωοτροφές και την πρόταση της Επιτροπής για το ίδιο θέμα⁽¹⁾, η τελευταία πρέπει να διευκρινίσει στον ορισμό της τα διάφορα είδη ιλύος, προκειμένου να αποφευχθούν ασάφειες όσον αφορά τον προσδιορισμό τους.

2.11. Σύμφωνα με την πρόταση, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να καταρτίσουν αμέσως προσωρινή έκθεση όταν αυξάνεται η συχνότητα συγκεκριμένου κινδύνου ή μόλυνσης. Κατόπιν τα σχετικά στοιχεία εξετάζονται από τη Μόνιμη Επιτροπή Ζωοτροφών για να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Όπως προαναφέρθηκε, η ΟΚΕ συμφωνεί με το εν λόγω «σύστημα προειδοποίησης» εφόσον δεν αμφισβητείται η επιστημονική βάση ή δεν προκαλούνται αδικαιολόγητες συνέπειες για τις σχετικές επιχειρήσεις, π.χ., δυσφήμιση και τυχόν παρανοήσεις.

(1) COM(1999) 654 τελικό, ΕΕ C 89 της 28.3.1999, σ. 70.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

2.12. Η ΟΚΕ προτρέπει, επίσης, για λόγους διαφάνειας, τα κωδικοποιημένα κείμενα να είναι τουλάχιστον προσιτά μέσω του συστήματος CELEX.

3. Συμπεράσματα

Η ΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής με την επιφύλαξη των εξής παρατηρήσεων:

- πρέπει να εναρμονιστούν, κατά το δυνατόν, οι διαδικασίες για την παρέμβαση της Επιτροπής στους διάφορους τομείς·
- οι νομοθετικές πράξεις για τις ζωοτροφές πρέπει να κωδικοποιηθούν για λόγους διαφάνειας·
- πρέπει να δοθεί ακριβέστερος ορισμός για τα διάφορα είδη ιλύος·
- η ανταλλαγή σημαντικών πληροφοριών πρέπει να πραγματοποιείται μέσω συστήματος αντίστοιχου προς το «RAPEX»·
- δεν πρέπει να δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς την επιστημονική ή νομική βάση «του συστήματος προειδοποίησης» όσον αφορά τη γνωστοποίηση μόλυνσης ή κινδύνου.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ) στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική»

(2000/C 367/04)

Στις 2 Μαρτίου 2000 και σύμφωνα με το άρθρο 23, τρίτη παράγραφος, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ) στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική»⁽¹⁾.

Το τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2000 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Roy Donovan.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 101 ψήφους υπέρ, δύο κατά και δύο αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η παρούσα γνωμοδότηση χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος εξετάζει εν συντομία την έννοια της περιφερειακής πολιτικής ή, σύμφωνα με την ορολογία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, της «σύγκλισης και περιφερειακής ανάπτυξης». Το δεύτερο μέρος εξετάζει την προτεραιότητα που αποδίδει η ΕΤΕ στην περιφερειακή πολιτική και θέτει ορισμένα ερωτήματα σχετικά με την εφαρμογή αυτής της πολιτικής μέσω των διάφορων δανειοδοτικών πράξεων. Το τελευταίο μέρος παρουσιάζει ορισμένα συμπεράσματα και συστάσεις.

2. Τι σημαίνει περιφερειακή πολιτική και γιατί είναι επιθυμητή;

2.1. Η μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ των γεωγραφικών περιοχών, των χωρών, των περιφερειών, καθώς και των αγροτικών περιοχών στο εσωτερικό των χωρών, θεωρείται γενικά επιθυμητή. Τα κυριότερα επιχειρήματα που προβάλλονται προς επίρρωση αυτής της άποψης μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Ισότητα στην κατανομή του εισοδήματος, στο επίπεδο διαβίωσης και στις επιλογές της ζωής.
2. Διατήρηση της πολιτιστικής ποικιλίας.
3. Διατήρηση της ποιότητας ζωής.
4. Προστασία του περιβάλλοντος μέσω της αποφυγής της συμφόρησης, της ρύπανσης κ.λπ. στις πιο ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες ή περιφέρειες.
5. Αποφυγή αρνητικών αποτελεσμάτων επίδειξης, π.χ. υπερβολικών μισθολογικών απαιτήσεων σε μια σχετικά φτωχή περιφέρεια, που δημιουργούνται λόγω των υψηλότερων επιπέδων διαβίωσης πιο παραγωγικών περιφερειών.

6. Εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος των διάφορων χωρών και περιφερειών.

7. Σε μια νομισματική ένωση είναι αναγκαίο να αποφεύγονται οι κραδασμοί που πλήττουν μία χώρα περισσότερο από άλλες. Και αυτό επειδή η χώρα που πλήττεται κατ' αυτόν τον τρόπο δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει μέσα που σχετίζονται με το συνάλλαγμα (ή με τα επιτόκια) για να λύσει τα ιδιαίτερα προβλήματά της. Τέτοιοι «ασύμμετροι» κραδασμοί είναι λιγότερο πιθανό να συμβούν εκεί όπου υπάρχει σημαντικός βαθμός οικονομικής σύγκλισης. (Το επιχείρημα αυτό αποτελεί μέρος της συλλογιστικής στην οποία στηρίζεται η στρατηγική των διαρθρωτικών ταμείων, του Ταμείου Συνοχής και άλλων πρωτοβουλιών της ΕΕ όπου η ΕΤΕ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο.)

2.2. Τα επιχειρήματα αυτά είναι πειστικά, αλλά πρέπει να σημειωθεί ότι η περιφερειακή πολιτική ενδέχεται να συνεπάγεται και ορισμένο κόστος. Αν, για παράδειγμα, μια κυβέρνηση, για πολιτιστικούς ή περιβαλλοντικούς λόγους, παρέχει στους ανθρώπους κίνητρα για να μείνουν σε σχετικά υπανάπτυκτες περιφέρειες αντί να μεταναστεύσουν στα αστικά κέντρα, είναι σαφές ότι αυτή η πολιτική πρέπει να χρηματοδοτηθεί από το δημόσιο ταμείο. Ακόμη και αν μια κυβέρνηση ή ένας οργανισμός ιδρύσουν μεταποιητικές ή άλλες επιχειρήσεις στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, ίσως και πάλι να πρέπει να διατηρηθεί ένα στοιχείο επιδότησης. Παρόλα αυτά, φαίνεται ότι πολλές κυβερνήσεις και οργανισμοί ασπάζονται την άποψη ότι αξίζει να επωμισθούν αυτό το κόστος. Η επανάσταση της τεχνολογίας των πληροφοριών (ΤΠ), μειώνοντας την εξάρτηση από τις πόλεις και την ανάγκη για «συσπείρωση», πιθανόν να δώσει στην περιφερειακή πολιτική σημαντική ώθηση, με ελάχιστο ή και καθόλου κόστος για τα εθνικά δημόσια ταμεία.

2.3. Για να λειτουργήσει μια οικονομική (και ιδιαίτερα μια νομισματική) ένωση, συχνά υποστηρίζεται ότι χρειάζονται αυτόματες μεταφορές δημοσιονομικών πόρων. Αυτό ακριβώς είναι το πρότυπο του «δημοσιονομικού φεντεραλισμού» που εφαρμόζεται στις ΗΠΑ και σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες. Αν μια συγκεκριμένη Πολιτεία υποστεί ένα έτος απώλεια εισοδήματος, θα λάβει μεταφορές πόρων από τον Ομοσπονδιακό Προϋπολογισμό με τη μορφή επιδομάτων ανεργίας, επιδοτήσεων κ.λπ. Παρόλα αυτά, τα στοιχεία δείχνουν ότι ορισμένες Πολιτείες παραμένουν σε «σχετική φτώχεια» για πολλά χρόνια.

⁽¹⁾ ΕΕ C 133 της 16.5.1994.

2.4. Η ONE δεν ακολουθεί αυτό το πρότυπο. Είναι αλήθεια ότι τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής θεωρούνται υποκατάστατο του δημοσιονομικού φεντεραλισμού, αλλά πολλοί θα υποστήριζαν ότι είναι μάλλον φτωχό υποκατάστατο — και δεν είναι, φυσικά, αυτόματα. Γι' αυτό, ίσως αποδειχθεί δύσκολο για ορισμένα μέλη της ONE να φθάσουν το μέσο κατά κεφαλήν εισοδηματικό επίπεδο της Ένωσης.

2.5. Στη βιβλιογραφία εκφράζεται, ωστόσο, και μια αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία ενδέχεται να υπάρχει αυτόματη τάση των χωρών που διαθέτουν αποδεκτή υποδομή, νομικό πλαίσιο και επιχειρηματικό πνεύμα να συγκλίνουν με τους πιο προηγμένους εταίρους τους.

2.6. Αν και υπήρξαν στο παρελθόν ορισμένες εξαιρέσεις σ' αυτή τη διαδικασία σύγκλισης, υπάρχει ακόμα ένα σημαντικό ερώτημα που πρέπει να τεθεί: εφόσον η σύγκλιση είναι αυτόματη, χρειάζονται ειδικά μέτρα και όργανα για την έναρξη και την επιτάχυνση της διαδικασίας; Η απάντηση είναι μάλλον «ναι», ιδίως σε μια νομισματική ένωση που δεν έχει δημοσιονομικό φεντεραλισμό.

3. Πώς εφαρμόζει η ΕΤΕ την περιφερειακή πολιτική

3.1. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία ιδρύθηκε το 1958, είναι κατά πρώτο και κύριο λόγο τράπεζα. Οι στόχοι της περιγράφονται στη σελίδα 11 της Ετήσιας Έκθεσής της για το 1998 ως εξής⁽¹⁾:

«Η κύρια αποστολή της ΕΤΕ, του χρηματοδοτικού οργάνου της ΕΕ, είναι να συμβάλλει, μέσω των μακροπρόθεσμων δανείων της, στην ολοκλήρωση, την ισορροπημένη ανάπτυξη και την οικονομική και κοινωνική συνοχή των κρατών μελών της Ένωσης. Κατά την εκτέλεση της αποστολής της, η Τράπεζα δίνει έμφαση, κατά πρώτο λόγο, στην προαγωγή της σύγκλισης και της περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζει και τις άλλες οικονομικές προτεραιότητες που ορίζει το Διοικητικό της Συμβούλιο, ιδίως στους τομείς των διευρωπαϊκών δικτύων (ΔΔ), της ενέργειας και των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), ή ενθαρρύνει την ανάπτυξη και την απασχόληση με τη χρηματοδότηση σχεδίων στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης.

Τα δάνεια που χορηγούνται από την ΕΤΕ για οικονομικά υγιή σχέδια καλύπτουν, επομένως, ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων: δίκτυα επικοινωνιών, ενέργεια, προστασία του φυσικού και του αστικού περιβάλλοντος, βιομηχανία και υπηρεσίες, υγεία και εκπαίδευση. (Οι υπογραμμίσεις είναι του εισηγητή).»

3.1.1. Επομένως, η Τράπεζα συνδέεται πολύ στενά με την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ. Έτσι, τον Ιανουάριο του 1999, το Διοικητικό της Συμβούλιο ενέκρινε ένα πρώτο επιχειρησιακό

πρόγραμμα με βάση το στρατηγικό πλαίσιο που είχε εγκριθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 1998.

3.1.2. Σύμφωνα με το επιχειρησιακό πρόγραμμα, στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίδεται απόλυτη προτεραιότητα στους στόχους που περιλαμβάνουν «την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της συνοχής της Ένωσης, ιδιαίτερα μέσω της στενής συνεργασίας με την Επιτροπή για την υλοποίηση του Προγράμματος δράσης 2000».

3.1.3. Ωστόσο, η ΕΤΕ πρέπει να συμβιβάσει τον θεσμικό της χαρακτήρα με τις αρχές της αποτελεσματικότητας που απαιτούνται από μια τράπεζα που αναπτύσσει δραστηριότητα στις κεφαλαιαγορές.

3.2. Αν και ο πρωταρχικός στόχος της ΕΤΕ είναι η προαγωγή της συνοχής και της περιφερειακής ανάπτυξης, είναι σαφές ότι έχει και πολλούς άλλους στόχους. Ορισμένοι από αυτούς αναφέρονται στο ανωτέρω απόσπασμα, αλλά υπάρχουν και άλλοι στόχοι που αναφέρονται σε άλλα σημεία της Ετήσιας Έκθεσης. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- η υποστήριξη της επιτυχούς έναρξης και εδραίωσης της Νομισματικής Ένωσης και του ενιαίου νομίσματος,
- η ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών σε ευρώ,
- η εφαρμογή του προγράμματος στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη⁽²⁾,
- η χορήγηση δανείων για επενδύσεις εντάσεως εργασίας,
- η ανάπλαση των αστικών κέντρων,
- η προστασία του περιβάλλοντος,
- η στήριξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας,
- η στήριξη των χωρών που υποβάλλουν υποψηφιότητα για ένταξη στην Ένωση⁽³⁾,
- η ενίσχυση του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της Ένωσης,
- η υποστήριξη των πολιτικών εξωτερικής βοήθειας και συνεργασίας της Ένωσης σε πάνω από 120 χώρες από όλο τον κόσμο.

3.3. Εκ πρώτης όψεως, αυτός ο κατάλογος στόχων ίσως να μοιάζει μακροσκελής και χωρίς εστίαση. Στην πράξη, όμως, τα πράγματα δεν έχουν ακριβώς έτσι, επειδή πολύ υψηλό ποσοστό της συνολικής δανειοδότησης χορηγείται στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες.

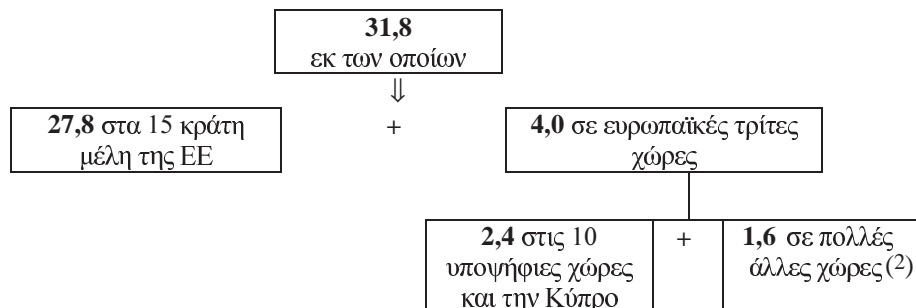
(1) Ετήσια Έκθεση 1998, σελ. 11.

(2) Κατόπιν του Ειδικού Προγράμματος Δράσης του Άμστερνταμ.

(3) Μέσω της Προενταξιακής Δανειοδοτικής Διευκόλυνσης.

3.4. Η συνολική δανειοδότηση της ΕΤΕ το 1999 είχε την εξής διάρθρωση:

Συνολική δανειοδότηση 1999 σε δισ. ευρώ ⁽¹⁾

(1) Όπως προσδιορίζεται στις «Υπογραφείσες χρηματοδοτικές συμβάσεις». Τα μεγέθη για τις πραγματικές εκταμιεύσεις είναι ελαφρώς χαμηλότερα.

(2) Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση, Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός, Μεσημβρινή Αφρική, Λατινική Αμερική και ΧΚΑΕ.

3.5. Τα 1,6 δισ. ευρώ που χορηγήθηκαν στην κατηγορία των «άλλων» χωρών διατέθηκαν κατά πολύ μικρά ποσά σε σχεδόν 100 χώρες και είχαν μάλλον ελάχιστο ή καθόλου αντίκτυπο στους ρυθμούς ανάπτυξης και στις τάσεις σύγκλισης αυτών των χωρών. Η διοικητική επιβάρυνση που συνεπάγεται το δανειοδοτικό πρόγραμμα της ΕΤΕ σε αυτόν τον τομέα είναι μάλλον πολύ υψηλή σε σχέση με τα οφέλη που παρέχει στις καλυπτόμενες χώρες.

3.6. Τα 2,4 δισ. ευρώ που χορηγήθηκαν στις 10 υποψήφιες χώρες και την Κύπρο κρίνονται μάλλον ανεπαρκή, αφού αυτές οι χώρες χρειάζονται, σχεδόν εξ ορισμού, πολύ ταχεία σύγκλιση προκειμένου να προετοιμάσουν την ένταξή τους στην ΕΕ.

3.7. Η άλλη πλευρά του νομίσματος είναι ότι τα 27,8 δισ. ευρώ που χορηγήθηκαν στις 15 σημερινές χώρες μέλη είναι μάλλον υπερβολικά μεγάλο ποσό. Οι περισσότερες από αυτές τις χώρες είναι ήδη αρκετά ανεπτυγμένες και οι ιδιωτικές και ημικρατικές εταιρείες τους θα είχαν σχετικά εύκολη πρόσβαση σε αναπτυξιακή χρηματοδότηση. Αν και είναι δύσκολο να βρεθούν απολύτως βέβαια στοιχεία, υπάρχουν εντούτοις ενδείξεις ότι συντελείται ήδη σύγκλιση αυτών των χωρών. Η συμβολή της ΕΤΕ σ' αυτή τη διαδικασία θα εξετασθεί αργότερα.

3.8. Οι 15 χώρες μέλη της ΕΕ διαιρούνται σε 150 περίπου υποπεριφέρειες (π.χ. 23 στη Γαλλία, 21 στην Ιταλία, 4 στο Βέλγιο κ.λπ.), ενώ η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο ορίζονται εξολοκλήρου ως ιδιαίτερες περιφέρειες. Τα δεδομένα για το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που χρησιμοποιήθηκαν για να προσδιορισθεί ποιες υποπεριφέρειες βρίσκονται πάνω και ποιες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ αφορούν το 1995 και άρα είναι παρωχημένα, αλλά πράγματι αποκαλύπτουν πολύ μεγάλες διαφορές. Για παράδειγμα, η περιφέρεια του Αμβούργου έχει σχεδόν διπλάσιο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ η Ανδαλουσία

σχεδόν το μισό. Έτσι, η πλουσιότερη περιφέρεια της Ευρώπης είναι περίπου 4 φορές πιο ευκατάστατη από τη φτωχότερη. Και πάλι λόγω ελλείψεως δεδομένων, δεν είναι σαφές αν οι διαφορές αυτές μειώνονται φυσιολογικά με τον χρόνο ή αν η εστίαση της ΕΤΕ στις υποπεριφέρειες συμβάλλει σημαντικά στη σύγκλιση.

3.9. Ένα χαρακτηριστικό που προξενεί μάλλον έκπληξη είναι ότι η ΕΤΕ όντως δανειοδοτεί σε αρκετά μεγάλη κλίμακα τις πιο ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ. Οι πίνακες στο παράρτημα παρουσιάζουν τα ποσά που καταβλήθηκαν κατά χώρα και κατά περιφέρεια. Επίσης αξιοσημείωτο είναι ότι πολλές από τις υποπεριφέρειες που υπερέβαιναν το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ της ΕΕ έλαβαν σημαντική χρηματοδότηση. Τούτο συμβαίνει επειδή η υποστήριξη για τα ΔΔ και την ενέργεια συμπεριλαμβάνεται στο πεδίο αρμοδιότητας της Τράπεζας όπως καταδεικνύεται από τα παρακάτω σχέδια:

- κατασκευή τμήματος αυτοκινητοδρόμου στην 'Ανω Βαυαρία (Γερμανία),
- κατασκευή σιδηρογραμμών τραμ στην Ορλεάνη (Γαλλία),
- κατασκευή σταθμού παραγωγής ενέργειας κοντά στο Τορίνο (Ιταλία),
- ανάπτυξη των κοιτασμάτων αερίου στη Βόρεια Θάλασσα (Ηνωμένο Βασίλειο),
- επέκταση του δικτύου κινητής τηλεφωνίας (Ηνωμένο Βασίλειο).

3.10. Τα ανωτέρω (και άλλα παρόμοια) σχέδια είναι απίθανο να είχαν προχωρήσει χωρίς τη βοήθεια της ΕΤΕ. Υπενθυμίζεται, επίσης, πως όταν χρηματοδοτούνται παραγωγικά σχέδια σε ήδη ανεπτυγμένες περιφέρειες, πιθανότατα θα υπάρχουν αποτελέσματα συνεργίας, οικονομίες κλίμακας κλπ. Αυτά βοηθούν, φυσικά, την ανάπτυξη και την απασχόληση στη συγκεκριμένη χώρα, αλλά αν όλοι οι άλλοι παράγοντες είναι ίσοι, τις περισσότερες φορές διευρύνουν αντί να μειώνουν τις περιφερειακές ανισότητες.

3.10.1. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον οι φτωχότερες περιφέρειες είναι σε θέση να παρουσιάσουν από μόνες τους σχέδια που μπορούν να γίνουν αποδεκτά από την Τράπεζα. Από ό,τι φαίνεται, σε πολλές από αυτές τις περιοχές η χρηματοδότηση χωρίς την υποστήριξη όλων των άλλων κοινοτικών πρωτοβουλιών δεν θα είναι επαρκής· γι' αυτό και είναι ουσιώδες να εξασφαλισθεί ο μέγιστος βαθμός συνεργασίας και συντονισμού των δραστηριοτήτων της ΕΤΕ, της ΕΕ και των κοινωνικών εταίρων.

3.11. Το Ειδικό Πρόγραμμα Δράσης του 'Αμστερνταμ, το οποίο δημιουργήθηκε ως συνέχεια του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 'Αμστερνταμ για την ανάπτυξη και την απασχόληση (Ιούνιος 1997), επιτρέπει στην Τράπεζα να αναλάβει νέα καθήκοντα με στόχο την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και την αύξηση της απασχόλησης.

3.11.1. Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο κάλυπτε αρχικά μία τριετία (Σεπτέμβριος 1997-2000), έχει τρία σκέλη⁽¹⁾:

- μία «Θυρίδα ΜΜΕ», η οποία αποσκοπεί στην προσφορά νέων μέσων εξασφάλισης επιχειρηματικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση του μετοχικού κεφαλαίου ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας και ταχείας ανάπτυξης. Οι κίνδυνοι που ενέχουν οι πράξεις αυτού του τύπου μπορούν να καλυφθούν μέχρι ποσού 1 δισ. από τα λειτουργικά πλεονάσματα της Τράπεζας⁽²⁾,
- επέκταση του πεδίου χρηματοδοτήσεων της Τράπεζας στους τομείς της υγείας και της παιδείας, οι οποίοι κατέστησαν (από τον Ιούλιο του 1999) αυτοδικαίως επιλέξιμοι για χρηματοδότηση στόχοι⁽³⁾,
- εντατικοποίηση της ήδη σημαντικής στήριξης της Τράπεζας για επενδύσεις σε ΔΔ και άλλα μεγάλα δίκτυα υποδομής, καθώς και επενδύσεις στην ανάπλαση των αστικών κέντρων και των αγροτικών περιοχών και την προστασία του περιβάλλοντος⁽⁴⁾. Η στήριξη αυτή μπορεί να λάβει και τη μορφή της χρηματοδότησης προκαταρκτικών μελετών ή μελετών σκοπιμότητας για σχέδια ΔΔ στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος.

4. Συμπεράσματα και συστάσεις

4.1. Εκ πρώτης όψεως, η περιφερειακή πολιτική (που οδηγεί στη σύγκλιση) κρίνεται επιθυμητός στόχος, ιδίως στην ΟΝΕ, όπου δεν υπάρχει δημοσιονομικός φεντεραλισμός και όπου οι ασύμμετροι κραδασμοί πρέπει να ελαχιστοποιούνται. Παρότι οι χώρες ενδέχεται να έχουν αυτόματη τάση να συγκλίνουν και παρότι η επανάσταση της τεχνολογίας των πληροφοριών και το πρότυπο της Νέας Οικονομίας ενδέχεται να ενισχύουν αυτή τη διαδικασία, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικός ρόλος για έναν οργανισμό σαν την ΕΤΕ.

(1) Ακριβής περιγραφή στις σελ. 16-17 της Ετήσιας Έκθεσης 1998.

(2) Τα αποτελέσματα αναλύονται στο κεφάλαιο «Προαγωγή των ΜΜΕ» στις σελ. 28-29 της Ετήσιας Έκθεσης 1999.

(3) Ένα ιδιαίτερο υποκεφάλαιο είναι αφιερωμένο σ' αυτούς στη σελ. 16 της Ετήσιας Έκθεσης 1999.

(4) Οι πράξεις που αντιστοιχούν σε καθέναν από αυτούς τους στόχους περιγράφονται στις σελ. 19-24 της Ετήσιας Έκθεσης 1999.

4.2. Φαίνεται, ωστόσο, ότι στην πορεία των ετών προστέθηκαν στην αποστολή της ΕΤΕ πολλά συμπληρωματικά καθήκοντα επιπλέον των κύριων, με αποτέλεσμα η Δήλωση Αποστολής της να είναι σήμερα υπερβολικά μακροσκελής και η δανειοδοσία της ανεπαρκής, καθώς καταταμαχίζεται σε πάρα πολλές χώρες, ιδιαίτερα μη ευρωπαϊκές.

4.3. Θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην αποκατάσταση της ισορροπίας της Δήλωσης Αποστολής, ώστε να αυξηθεί η εστίαση στην περιφερειακή πολιτική και τη σύγκλιση. Στην πράξη, αυτό θα μπορούσε να σημαίνει μείωση των δανείων προς τις ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ (και ορισμένες υποπεριφέρειές τους) και αύξηση των δανείων προς τις υποψήφιες χώρες. Η ΕΤΕ θα μπορούσε να αναλάβει το έργο της επεξεργασίας κριτηρίων ένταξης στην ΕΕ για τις υποψήφιες χώρες. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αντιστάθμισμα έναντι της αύξησης της χρηματοδότησης.

4.4. Είναι αμφίβολο αν η πρόσβαση στη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση είναι προβληματική για τις ανεπτυγμένες χώρες της ΕΕ — και οπωσδήποτε δεν είναι τόσο προβληματική όσο το 1958, όταν ιδρύθηκε η ΕΤΕ. Οι κυβερνήσεις πολλών χωρών της ΕΕ έχουν δικά τους συστήματα χρηματοδότησης (για την ακρίβεια, επιδότησης) των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

4.5. Υπάρχουν, εξάλλου, και επιλογές εναλλακτικές της τραπεζικής χρηματοδότησης, όπως οι μετοχές, οι ομολογίες, οι μεταφορές εσόδων από προηγούμενες χρήσεις κ.ά. Αυτό που λείπει από τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες δεν είναι τόσο η χρηματοδότηση όσο οι ιδέες για την καλή κατάρτιση σχεδίων. Μήπως θα μπορούσε η ΕΤΕ να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο με την παροχή συμβουλών για σχέδια, ιδίως στον τομέα των νέων τεχνολογιών, όπου η Ευρώπη ως σύνολο υστερεί σημαντικά σε σχέση με τις ΗΠΑ; Μήπως θα πρέπει να εγκατασταθούν σε μόνιμη βάση σύμβουλοι της ΕΤΕ στις φτωχότερες υποπεριφέρειες, για να διασφαλίζουν τη βέλτιστη ανάπτυξη των σχεδίων και τη μέγιστη δυνατή σύγκλιση;

4.6. Θα πρέπει, επίσης, να δοθεί προσοχή στην επικάλυψη και τον αναδιπλασιασμό των παρεμβάσεων των διάφορων δανειοδοτικών οργανισμών (ΕΤΕ, ΕΤΑΑ, εθνικές τράπεζες ανάπτυξης κ.λπ.), έτσι ώστε κάθε ίδρυμα να συμμετέχει ανάλογα με τις δυνάμεις του.

4.7. Ένα από τα σπουδαιότερα οικονομικά προβλήματα της ΕΕ είναι η έλλειψη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Θα μπορούσε η ΕΤΕ να κάνει κάτι για την επίτευξη αυτής της διαδικασίας; Πολλά δάνεια για επιτυχώς καταρτισμένα σχέδια ή δάνεια γενικής φύσεως πιθανόν να μην είναι τόσο παραγωγικά όσο θα μπορούσαν, λόγω των στρεβλωτικών δυσκαμιών της αγοράς. Η ΕΤΕ δεν θα μπορούσε βέβαια να επιβάλει όρους στις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά μήπως θα μπορούσε να κάνει κάτι για την ελευθέρωση των αγορών σε υποπεριφερειακό επίπεδο; Η διαδικασία της οικονομικής σύγκλισης περιλαμβάνει τη «δημιουργική καταστροφή», η οποία ενδέχεται να είναι οδυνηρή βραχυπρόθεσμα και συχνά συναντά την αντίσταση των κυβερνήσεων, πλην εκείνων που επιδίδονται σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Σε πολλές περιπτώσεις οι μεταρρυθμίσεις αυτές είναι πιο σημαντικές για τη διαδικασία της σύγκλισης από την αναπτυξιακή χρηματοδότηση αυτή καθαυτή.

4.8. Υπάρχει άραγε κίνδυνος να είναι αντιπαραγωγικές οι δραστηριότητες της ΕΤΕ για το περιβάλλον; Ορισμένοι κύκλοι υποστηρίζουν ότι η φορολογία και άλλες κυρώσεις κατά της ρύπανσης είναι πολύ πιο αποτελεσματικές από τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών σχεδίων αυτή καθαυτή. Οι δύο προσεγγίσεις μπορούν βέβαια να συνδυαστούν, αλλά ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις όπου η πρόληψη (μέσω κυρώσεων) είναι καλύτερη από τη θεραπεία (μέσω της χρηματοδότησης σχεδίων).

4.9. Οι ακριβείς μέθοδοι αξιολόγησης των σχεδίων δεν είναι ευδιάκριτες, αν και προφανώς αναλύονται οι περίοδοι απόσβεσης και η σχέση κόστους/οφέλους. Ίσως, ωστόσο, να χρειάζεται να αναπτυχθεί ένα σύστημα με το οποίο θα αξιολογείται κατά πόσο και σε ποιο βαθμό η παρεχόμενη χρηματοδότηση οδηγεί πράγματι σε μεγαλύτερη σύγκλιση. Οι μελέτες παρακολούθησης αυτού του είδους είναι σημαντικές για να διαπιστωθεί αν εκπληρώνεται πράγματι η κύρια αποστολή του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

4.10. Η πρόσφατη προώθηση της «Πρωτοβουλίας για την Καινοτομία κατά το 2000» της Τράπεζας αποτελεί ταχεία και ευπρόσδεκτη συνέχεια των κατευθυντήριων γραμμών του Συμβουλίου της Λισσαβώνας του Μαρτίου 2000 για την ανάπτυξη μιας «κοινωνίας βασισμένης στη γνώση και εμφορούμενης από πνεύμα καινοτομίας». Η πρωτοβουλία αυτή έχει σκοπό να διοχετεύσει τη χρηματοδότηση της ΕΤΕ στους εξής πέντε τομείς:

1. Κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού

2. Έρευνα και ανάπτυξη

3. Πληροφόρηση και επικοινωνίες

4. Διάδοση των καινοτομιών των τεχνολογικών δικτύων

5. Ανάπτυξη των ΜΜΕ και του επιχειρηματικού πνεύματος.

Για την πρωτοβουλία αυτή υπάρχει πρόβλεψη 12-15 δισ. ευρώ για την επόμενη τριετία, αλλά η ΟΚΕ πιστεύει ότι το ποσό πρέπει να αυξηθεί και η εφαρμογή της πρωτοβουλίας να επιταχυνθεί.

4.11. Τέλος, κατά την αξιολόγηση της σύγκλισης, η ΕΤΕ δεν θα πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά σε οικονομικούς δείκτες, αλλά να αυξήσει τις παραμέτρους για να συμπεριλάβει και κοινωνικούς δείκτες, ακολουθώντας τη γραμμή που έχει ήδη χαράξει ο ΟΗΕ.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, καθώς και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71»

(2000/C 367/05)

Στις 5 Ιουλίου 2000 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα των πολιτών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Σεπτεμβρίου 2000 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Rodríguez García Caro.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειάς της, της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 υφίσταται περιοδικές τροποποιήσεις, για να προσαρμόζεται το περιεχόμενό του στις εξελίξεις που επέρχονται στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης στα διάφορα κράτη μέλη είτε με ρυθμιστικές αλλαγές είτε με διεθνείς συμφωνίες είτε (στο επίπεδο του συνόλου της Ένωσης) με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να παρουσιάζονται κατά διαστήματα προτάσεις

τροποποίησης του προαναφερθέντος κανονισμού, σαν αυτή που υποβάλλεται τώρα στην ΟΚΕ προς εξέταση.

1.2. Ομοίως, ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 574/72, ο οποίος θεσπίζει τον τρόπο εφαρμογής του προηγούμενου, πρέπει επίσης να τροποποιείται αναλόγως, είτε ως συνέπεια των αλλαγών που επέρχονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 είτε ως συνέπεια αλλαγών των εθνικών νομοθεσιών και του κοινοτικού δικαίου.

1.3. Όλες αυτές οι τροποποιήσεις προσδίδουν όλο και μεγαλύτερο βαθμό πολυπλοκότητας στο κείμενο που διέπει την εφαρμογή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους εργαζόμενους και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, ένας κανονισμός που έχει ως στόχο να διευκολύνει την κινητικότητα των εργαζομένων χωρίς να θίγονται από αυτήν τα δικαιώματά τους στην κοινωνική ασφάλιση μετατρέπεται σε μια ρύθμιση όλο και πιο πολύπλοκη, στην οποία προστίθενται συνεχώς διατάξεις χωρίς να απλοποιείται ή να μειώνεται το διατακτικό της.

1.4. Γι' αυτό, δεν είναι απαραίτητη μόνο η προσαρμογή του κειμένου του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 στις νέες συνθήκες, αλλά και η αποτελεσματική μεταρρύθμιση και απλοποίηση αυτού του κειμένου, με την εξέταση εντός της συντομότερης δυνατής προθεσμίας της πρότασης κανονισμού για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, που παρουσιάστηκε από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο και έλαβε ευνοϊκή, σε γενικές γραμμές, γνωμοδότηση της ΟΚΕ κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Ιανουαρίου 2000⁽¹⁾.

2. Γενικές παρατηρήσεις για το περιεχόμενο της πρότασης

2.1. Η πρόταση τροποποίησης που εξετάζουμε αφορά, όπως είπαμε και προηγουμένως, τόσο τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 όσο και τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 574/72, ο οποίος αναπτύσσει τον προηγούμενο. Σε γενικές γραμμές, η ΟΚΕ μπορεί να δεχθεί ευμενώς την πρόταση που της υποβάλλεται, διότι οι αλλαγές που περιλαμβάνει προέρχονται από τη ρητή βούληση των κρατών μελών, από την ενσωμάτωση της κοινοτικής νομολογίας και από την προσαρμογή του κειμένου στις αλλαγές που έχουν επέλθει στην Ένωση.

2.2. Η ΟΚΕ θεωρεί, ωστόσο, ότι το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο οφείλουν να προβούν όσο το δυνατόν πιο σύντομα και πιο αποτελεσματικά στην απλοποίηση και τη βελτίωση του υφιστάμενου κειμένου. Πρέπει να συνεχισθεί η εξέταση της πρότασης κανονισμού για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης⁽²⁾ από τα δύο όργανα, ούτως ώστε εντός λογικής χρονικής προθεσμίας να απλοποιηθεί το περιεχόμενο του τροποποιούμενου κειμένου και να προσαρμοσθεί στη σημερινή πραγματικότητα.

2.3. Για πρώτη φορά η τροποποίηση των προαναφερόμενων κανονισμών θα γίνει σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης. Η διαδικασία αυτή ενδέχεται να οδηγήσει σε αλλαγές των προτάσεων που έχουν παρουσιασθεί, με αποτέλεσμα η ΟΚΕ να εκδώσει γνωμοδότηση για ένα κείμενο που η διαδικασία της συναπόφασης έχει μεταβάλει ουσιαστικά. Η ΟΚΕ πρέπει να συμμετέχει και να εκφράζει τη γνώμη της σε πραγματικό χρόνο, πράγμα για το οποίο απαιτείται να διευκρινισθεί πώς εξελίσσεται ο συμβουλευτικός ρόλος αυτού του οργάνου στην εν λόγω διαδικασία.

3. Ειδικές παρατηρήσεις για το περιεχόμενο της πρότασης

3.1. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας.

3.1.1. Το άρθρο 1 της πρότασης τροποποιεί τα παραρτήματα IV και VI του ανωτέρω κανονισμού, παραθέτοντας τις εν λόγω τροποποιήσεις σε παράρτημα.

3.1.2. Τροποποιείται το παράρτημα IV τμήμα Γ (απαλλαγή από τον υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με το άρθρο 46 παράγραφος 2) μέρος «Ε. Γαλλία». Προστίθεται ένα κείμενο που επιτρέπει την απαλλαγή ορισμένων γαλλικών ασφαλιστικών φορέων από τον υπολογισμό των παροχών σύνταξης και επιζώντων με το διπλό σύστημα που θεσπίζεται στο άρθρο 46 παράγραφος 2.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η τροποποίηση απλοποιεί και μειώνει τη γραφειοκρατία, καταργώντας διαδικασίες που δεν προσφέρουν θετικά στοιχεία.

3.1.3. Τροποποιείται το παράρτημα VI (ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών) μέρος «Ε. Γαλλία». Τροποποιούνται τα σημεία 3 και 5 αυτού του μέρους και προστίθεται το σημείο 9, για να διευκολυνθεί η πρόσβαση των Γάλλων και των κοινοτικών πολιτών στο σύστημα εθελοντικής ασφάλισης γήρατος (σημείο 3), να προστεθούν στα βασικά συστήματα ασφάλισης γήρατος των μη μισθωτών τα επικουρικά συστήματα των μισθωτών (σημείο 5) και να ενωθεί η εφαρμογή της γαλλικής νομοθεσίας για τους μισθωτούς με τα βασικά ή τα επικουρικά συστήματα συνταξιοδότησης στα οποία υπόκειται ο ενδιαφερόμενος (σημείο 9).

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι οι προτεινόμενες τροποποιήσεις συμβάλλουν στην άρση των εμποδίων για την κινητικότητα των εργαζομένων και εκσυγχρονίζουν το κείμενο, προσεγγίζοντάς το στην τρέχουσα πραγματικότητα του γαλλικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Υπάρχει ένα λάθος στο ισπανικό κείμενο. Στο σημείο 9, αντί «για την εφαρμογή του τίτλου III του κεφαλαίου 3», πρέπει να γραφεί «για την εφαρμογή του κεφαλαίου 3 του τίτλου III».

3.1.4. Τροποποιείται το παράρτημα VI μέρος «ΙΑ. Αυστρία». Προστίθεται στο σημείο 7 η διευκρίνιση ότι η ειδική ενίσχυση που προβλέπεται από τον Ειδικό Νόμο της 30ής Σεπτεμβρίου 1973 (SUG) θεωρείται σύνταξη γήρατος για την εφαρμογή του κεφαλαίου 3 του τίτλου III του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71.

Στο ισπανικό κείμενο διαπιστώνεται ότι η αρίθμηση στη δεύτερη παράγραφο του σημείου III.2 της αιτιολογικής έκθεσης («δ» και «ε») δεν αντιστοιχεί στην αρίθμηση των σημείων του παραρτήματος της πρότασης («β» και «γ») που αφορούν την Αυστρία και τη Σουηδία. Ζητούμε από την Επιτροπή να διορθώσει αυτό το λάθος.

3.1.5. Τροποποιείται το παράρτημα VI το μέρος «ΙΔ. Σουηδία» σημείο 1 και, συγκεκριμένα, η αντιμετώπιση των σουηδικών γονικών παροχών, οι οποίες περνούν από το πεδίο εφαρμογής των επιδομάτων ασθένειας και μητρότητας (άρθρο 18 παράγραφος 1) στο πεδίο εφαρμογής των οικογενειακών επιδομάτων (άρθρο 72).

Η τροποποίηση γίνεται στο πλαίσιο της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Ιουνίου 1998 για την υπόθεση Kuusijärvi, σύμφωνα με την οποία η σουηδική γονική παροχή θεωρείται οικογενειακό επίδομα.

⁽¹⁾ ΕΕ C 75 της 15.3.2000.

⁽²⁾ ΕΕ C 38 της 12.2.1999, σ. 10.

3.2. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71.

3.2.1. Το άρθρο 2 της πρότασης κανονισμού τροποποιεί τρία άρθρα του κείμενου του.

3.2.2. Τροποποιείται το άρθρο 34 παράγραφος 5 όσον αφορά τη ρύθμιση της απόδοσης από τον αρμόδιο φορέα ενός κράτους μέλους των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διαμονή σε άλλο κράτος. Επιδιώκεται ο διαχωρισμός του θέματος της απόδοσης των δαπανών σε δύο παραγράφους, ανάλογα με το αν υπάρχουν κλίμακες για τον υπολογισμό τους (παράγραφος 4) ή όχι (παράγραφος 5).

Επιπλέον αυτού του τεχνικού θέματος, η τροποποίηση διορθώνει ορισμένα γλωσσικά λάθη στο αγγλικό και το σουηδικό κείμενο.

3.2.3. Τροποποιείται το άρθρο 93 παράγραφος 1 ως συνέπεια της συμπερίληψης των σπουδαστών στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 307/99 της 8ης Φεβρουαρίου 1999 που διευρύνει το προσωπικό και το καθ' ύλην πεδίο των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 και (ΕΟΚ) αριθ. 574/72). Ο κανονισμός αυτός εισάγει δύο νέα άρθρα, το 34α («Ειδικές

διατάξεις») και το 34β («Κοινές διατάξεις»), και καταργεί το άρθρο 22γ.

Το προτεινόμενο κείμενο εισάγει στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 τις αναφορές σ' αυτά τα δύο άρθρα όσον αφορά την καταβολή των επιδομάτων ασθενείας και μητρότητας σε είδος.

3.2.4. Τροποποιείται το άρθρο 107 παράγραφος 1 όσον αφορά τη μετατροπή των νομισμάτων. Μετά την κατάργηση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, ο καθορισμός των τιμών αναφοράς του ευρώ ανατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση τροποποίησης των δύο κανονισμών.

4.2. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της συναπόφασης, ο ρόλος και η συμβουλευτική της λειτουργία της ΟΚΕ σ' αυτόν τον τύπο προτάσεων πρέπει να ενταχθούν σε ένα σενάριο που θα της επιτρέπει να γνωμοδοτεί και για τις τροποποιήσεις που επέρχονται στα κείμενα στην πορεία της διαδικασίας έγκρισής τους.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (κωδικοποιημένη έκδοση)»

(2000/C 367/06)

Στις 23 Ιουνίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 94 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Σεπτεμβρίου 2000 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Liverani.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειάς της, της 20ής Σεπτεμβρίου 2000, η ΟΚΕ υιοθέτησε με 104 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η θεσμική ή επίσημη κωδικοποίηση των νομικών πράξεων αποτελεί έναν από τους στόχους που έθεσε η Επιτροπή στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών» ώστε, χάρη στην απλούστευση και στη διασάφισή του, να καταστεί το κοινοτικό δίκαιο προσίτο και κατανοητό από στον πολίτη.

1.2. Ο στόχος αυτός επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου το οποίο, στα συμπεράσματα της Προεδρίας, επιβεβαίωσε τη σημασία της θεσμικής ή επίσημης κωδικοποίησης καθόσον παρέχει νομική ασφάλεια ως προς τον εφαρμοστέο νόμο σε ορισμένη χρονική στιγμή όσον αφορά ένα συγκεκριμένο θέμα.

1.3. Η πρόταση κωδικοποίησης της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων ή εγκαταστάσεων, αποβλέπει στην εν λόγω κωδικοποίηση.

1.4. Η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες οδηγίες που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης και αναφορικά με τις οποίες η ΟΚΕ είχε καταρτίσει σχετικές γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾. Η νέα οδηγία σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων

(¹) Οδηγία 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 61 της 5.3.1977, σ. 26). Γνωμοδότηση της ΟΚΕ της 23ης Απριλίου 1975 (ΕΕ C 255 της 7.11.1975, σ. 25) που τροποποιήθηκε από την Οδηγία 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 201 της 17.7.1998, σ. 88). Γνωμοδότηση της ΟΚΕ της 29ης Μαρτίου 1995 (ΕΕ C 133 της 31.5.1995, σ. 13).

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

και αρκείται, απλώς, στη συγκέντρωσή τους επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής.

2.2. Συμφωνεί ως προς την ανάγκη να καταστεί η κοινοτική νομοθεσία περισσότερο προσίτη και κατανοητή από τους πολίτες.

2.3. Η μεγαλύτερη σαφήνεια και διαφάνεια της κοινοτικής νομοθεσίας θα επιτρέψουν την ορθή ερμηνεία της και θα διασφαλίσουν την απαραίτητη νομική βεβαιότητα.

2.4. Για τους λόγους αυτούς, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εγκρίνει την πρόταση κωδικοποίησης της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων ή εγκαταστάσεων.

2.5. Η εν λόγω κωδικοποίηση αφορά μόνο ορισμένες επίσημες πτυχές των ελέγχων και επιδιώκει τον πλήρη σεβασμό του περιεχομένου τους το οποίο και παραμένει αμετάβλητο.

Η ΟΚΕ ελπίζει ότι σε περίπτωση επανειλημμένων μελλοντικών προσφυγών στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή θα προβεί ενδεχομένως σε τροποποίηση της οδηγίας.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πράσινη Βίβλο για την εμπορία εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

(2000/C 367/07)

Στις 13 Μαρτίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πράσινη Βίβλο για την εμπορία εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το τμήμα γεωργίας, ανάπτυξης της υπαίθρου, περιβάλλοντος, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2000 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Gafo Fernández.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 90 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Σύμφωνα με όσα ορίζει το Πρωτόκολλο του Κιότο, που υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 1998, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύτηκε να περιορίσει κατά 8 %, συνολικά, τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου (ΑΦΘ), κατά την περίοδο 2008-2012, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

1.2. Τον Ιούνιο του 1998, το Συμβούλιο προέβη σε μία ασύμμετρη κατανομή της προσπάθειας αυτής μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, η οποία ονομάστηκε «Συμφωνία επιμερισμού των βαρών», λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια όπως οι κατά κεφαλήν εκπομπές ή το επίπεδο ατομικού εισοδήματος του κάθε κράτους.

1.3. Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις, με βάση τα πραγματικά επίπεδα εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου κατά το 1998 και με προβολή στο μέλλον της υφιστάμενης τάσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αντιμετωπίσει δυσκολίες για να εκπληρώσει τη δέσμευση που ανέλαβε στο Κιότο.

1.4. Το Πρωτόκολλο του Κιότο θεσπίζει σαφή διάκριση μεταξύ των χωρών του καλούμενου Παραρτήματος 1 (ανεπτυγμένες χώρες που οφείλουν να θεσπίσουν, μεμονωμένα ή συλλογικά, στα πλαίσια ενός συμφώνου περιφερειακής ενοποίησης, μια μείωση των εκπομπών ΑΦΘ) και των μη ανεπτυγμένων χωρών που, λόγω του ιστορικά χαμηλού επιπέδου κατά κεφαλήν εκπομπών, εξαιρούνται από την υποχρέωση περιορισμού, ώστε να μην τεθεί σε κίνδυνο το δυναμικό ανάπτυξής τους.

1.5. Το Πρωτόκολλο του Κιότο υιοθέτησε τρεις Μηχανισμούς, καλούμενους «ευέλκτους», που είναι οι εξής: η κοινή εφαρμογή, ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης και, εκείνος που μας ενδιαφέρει εδώ, η εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών.

1.6. Οι δύο πρώτοι μηχανισμοί, η κοινή εφαρμογή και η καθαρή ανάπτυξη, επιχειρούν να προωθήσουν τη δράση μιας ανεπτυγμένης χώρας ή μιας επιχείρησης ανεπτυγμένης χώρας σε άλλη ανεπτυγμένη χώρα του Παραρτήματος 1 (κοινή εφαρμογή) ή σε μη ανεπτυγμένη χώρα (καθαρή ανάπτυξη), με στόχο την υλοποίηση της προαναφερόμενης μείωσης των εκπομπών ΑΦΘ, μέσω του καταλογισμού στην πρώτη χώρα ή επιχείρηση της εν λόγω μείωσης. Αντίθετα, η εμπορία του δικαιώματος εκπομπών επιχειρεί να ρυθμίσει την εκχώρηση επί πληρωμή των πλεοναζόντων δικαιωμάτων εκπομπής που επέτυχε μια συγκεκριμένη επιχείρηση ή μονάδα — είτε μέσω περιορισμού των δραστηριοτήτων είτε μέσω της αποδοτικότερης αξιοποίησης της ενέργειας ή της παραγωγικής

της διαδικασίας — σε άλλη επιχείρηση, είτε της ίδιας χώρας είτε άλλης ανεπτυγμένης χώρας, ώστε να κατορθώσει η δεύτερη αυτή επιχείρηση να εκπληρώσει τις δικές της δεσμεύσεις στον τομέα.

1.7. Όπως είναι ευνόητο, ο λόγος ύπαρξης των εν λόγω «ευέλκτων μηχανισμών» είναι η διευκόλυνση της συνολικής επίτευξης των στόχων μείωσης εκπομπών, με την παροχή της ευκαιρίας να επικεντρωθούν οι προσπάθειες στις περιοχές εκείνες όπου η σχέση κόστους/αποτελεσματικότητας είναι η υψηλότερη δυνατή βραχυπρόθεσμα. Το ζητούμενο, ως εκ τούτου, είναι να εφαρμοστεί ένας οικονομικός προσανατολισμός που να στηρίζεται στην κατανομή των πόρων με βάση τη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς. Εντούτοις, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η βελτιστοποίηση αυτή έχει ως αποτέλεσμα τη μεσοπρόθεσμη αύξηση του οριακού κόστους των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν, εκτός εάν προκύψουν τεχνολογικά άλματα που θα επιτρέψουν τον περιορισμό του εν λόγω αυξανόμενου κόστους.

1.8. Το Πρωτόκολλο του Κιότο προβλέπει τη δυνατότητα εφαρμογής των εν λόγω ευέλκτων μηχανισμών μεταξύ των «μερών» (των κρατών μελών που έχουν υπογράψει το Σύμφωνο) εντός του 2008, δηλαδή από τη στιγμή που θα αποβούν υποχρεωτικές οι δεσμεύσεις περιορισμού των ΑΦΘ. Εντούτοις, τίποτα δεν εμποδίζει ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη του Πρωτοκόλλου να θέσει σε ισχύ εκ των προτέρων, εσωτερικά, κάποιον από τους εν λόγω ευέλκτους μηχανισμούς. Αυτό είναι το αντικείμενο της παρούσας πρότασης.

1.9. Όπως είναι φυσικό, η θέσπιση μεμονωμένων δικαιωμάτων εκπομπής συνεπάγεται την ανάγκη προσδιορισμού μεμονωμένων αδειών εκπομπής για τις επιχειρήσεις ορισμένων συγκεκριμένων κλάδων. Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φαίνεται λογικό τα εν λόγω μεμονωμένα όρια εκπομπών να συνδέονται με τα κριτήρια των BAT (best available techniques — βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές) που θεσπίζει η Οδηγία 96/61/ΕΚ σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (οδηγία ΟΠΕΡ). Επ' αυτού, όμως, τίθενται δύο προβλήματα: πρώτον, ότι η εν λόγω οδηγία δεν περιλαμβάνει το σύνολο των κλάδων που προκαλούν εκπομπές ΑΦΘ, ούτε και το σύνολο των παραγωγικών κλάδων, και δεύτερον, ότι για πολλούς κλάδους, τα εν λόγω κριτήρια BAT δεν θα είναι διαθέσιμα πριν από τα έτη 2003-2004.

1.10. Η δεύτερη συνέπεια της θέσπισης, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενός τέτοιου συστήματος δικαιωμάτων εκπομπής, είναι η ενδεχόμενη στρέβλωση του ανταγωνισμού που μπορεί να προκύψει από μια διαφοροποιημένη εφαρμογή μεταξύ κλάδων και επιχειρήσεων εντός της ίδιας χώρας ή σε διαφορετικές χώρες.

1.11. Με βάση τα προαναφερόμενα, οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις είναι δύο. Η πρώτη είναι η δημιουργία ενός εναρμονισμένου πλαισίου στον κοινοτικό χώρο το οποίο να προσδιορίζει τους κλάδους και τις διαδικασίες προς εφαρμογή, με το ενδεχόμενο να προκληθεί στρέβλωση λόγω του διαφορετικού βάρους των εκπομπών που θα καλύπτονται στο κάθε κράτος μέλος. Η δεύτερη είναι η πραγματοποίηση αναλυτικής μελέτης του κάθε εθνικού συστήματος, ενός προς ένα (στις χώρες που θα αποφασίσουν να θεσπίσουν τέτοιο σύστημα), προκειμένου να εξακριβωθεί το συμβατό του κάθε συστήματος με το καθεστώς ανταγωνισμού (σύστημα έμμεσων δημοσίων ενισχύσεων) ή με την εσωτερική αγορά. Τα δικαιώματα εκπομπών συνιστούν «αγαθό» που υπόκειται στο καθεστώς ελεύθερης κυκλοφορίας (τουλάχιστον μεταξύ των χωρών όπου θα ισχύει τέτοιο εθνικό σύστημα).

1.12. Όπως είναι φυσικό, η εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος ανταποκρίνεται σε μια αντίληψη καταμερισμού που στηρίζεται στο σεβασμό των ιστορικών δικαιωμάτων εκπομπής (grandfathering — προπατορικό δικαίωμα), τα οποία τροποποιούνται με βάση τα κριτήρια των ΒΑΤ ενεργειακής απόδοσης. Δημιουργείται όμως ένα ζήτημα που συνδέεται με το κριτήριο αυτό, το οποίο είναι η εκχώρηση δικαιωμάτων εκπομπής σε νέες δραστηριότητες και η σύνδεσή τους με τα ανώτατα εθνικά όρια εκπομπών.

1.13. Για τις νέες επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητες ανάλογες με δραστηριότητες άλλων επιχειρήσεων που ήδη καλύπτονται από την Οδηγία ΟΠΕΡ, το θέμα αυτό επιλύεται με την εφαρμογή των κριτηρίων των ΒΑΤ ενεργειακής απόδοσης που εφαρμόζονται σε άλλες επιχειρήσεις ανάλογου καθεστώτος. Το πρόβλημα, όμως, ενδέχεται να προκύψει για νέες δραστηριότητες με μεγάλη κατανάλωση ενέργειας (παρότι το ενδεχόμενο αυτό είναι μάλλον απίθανο), οι οποίες δεν θα υφίστανται σε καμιά άλλη κοινοτική χώρα και, ως εκ τούτου, θα στερούνται κριτηρίων ΒΑΤ. Ένα δεύτερο πρόβλημα μπορεί να είναι ο διαφορετικός βαθμός ευαισθησίας που θα επιδείξει το κάθε κράτος μέλος προκειμένου να επιτρέψει νέες δραστηριότητες με μεγάλη κατανάλωση ενέργειας ή με υψηλά επίπεδα εκπομπής ΑΦΘ, στηριζόμενο στην υποχρέωση τήρησης των εθνικών δεσμεύσεων σχετικά με τις εκπομπές.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την πλήρη υποστήριξή της προς την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της μείωσης των εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου και, εντός των πλαισίων αυτών, προς τη θέσπιση κοινοτικού συστήματος για τα δικαιώματα εκπομπών, πλήρως συμβατού με τη θεωρητική βάση του ανάλογου συστήματος που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο του Κιότο. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εμπορία με τα αντίστοιχα πιστοποιητικά δεν αποτελεί μέσο μείωσης. Η ΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να καθορίσει, σε αναλυτική ανακοίνωση, τους μηχανισμούς με τους οποίους θα μπορούσε να επιτευχθεί η εν λόγω μείωση.

2.2. Συγκεκριμένα, το έγγραφο της Επιτροπής δεν παρέχει σαφείς κατευθύνσεις σχετικά με τρία καθοριστικά στοιχεία για τη διαμόρφωση του μηχανισμού αυτού. Πρόκειται για την εκχώρηση επιπέδων εκπομπών σε μεμονωμένες επιχειρήσεις (και, συνεπώς, τα ενδεχόμενα δικαιώματα εκπομπών), τη σχέση μεταξύ, αφενός, των εν λόγω μεμονωμένων ανώτατων ορίων της κάθε επιχείρησης και, αφετέρου, της εθνικής προσπάθειας για μείωση και, τέλος, τα επίπεδα που θα εκχωρηθούν σε νέες επιχειρήσεις ή έναρξη δραστηριότητας των οποίων θα πραγματοποιηθεί από εδώ και στο εξής.

Η ΟΚΕ φρονεί ότι, σύμφωνα με μια βασική αντίληψη που ανταποκρίνεται συνολικά στους άγνωστους αυτούς παράγοντες, το σύστημα πρέπει να οργανωθεί με άξονα τις ακόλουθες σκέψεις:

- Ο καθορισμός για τις επιχειρήσεις επιπέδων εκπομπών είναι δυνατός μόνον εάν πραγματοποιείται σύμφωνα με επιστημονικά κριτήρια, βάσιμα αιτιολογημένα και προσδιορισμένα στον κοινοτικό χώρο. Ως εκ τούτου, η ΟΚΕ εγκρίνει τη χρήση των κριτηρίων των ΒΑΤ, για τους κλάδους εκείνους για τους οποίους η εφαρμογή τους θα θεσπιστεί στα πλαίσια της κοινοτικής νομοθεσίας ή, εναλλακτικά, μεταξύ άλλων, ένα σύστημα συγκριτικής αξιολόγησης σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Η εκπομπή αερίων φαινομένου θερμοκηπίου ενός κράτους μέλους είναι το άθροισμα των εκπομπών των έξι αερίων και όλων των πηγών εκπομπών, μεταξύ των οποίων πρέπει να αναφερθούν οι σημειακές πηγές (π.χ. ορισμένες από εκείνες που προαναφέρονται), αλλά και οι καλούμενες διάχυτες πηγές (όπως οι εκπομπές που προέρχονται από τις μεταφορές). Ως εκ τούτου, ακόμη και εάν η εφαρμογή των κριτηρίων των ΒΑΤ συνεπάγεται αφ' εαυτής μια μείωση των εκπομπών CO₂, η εθνική δέσμευση για μείωση δεν μπορεί να συνδυαστεί κατά τρόπο ευθέως ανάλογο και αποκλειστικό με τη μείωση των σημειακών εκπομπών ενός συγκεκριμένου αριθμού βιομηχανικών κλάδων.
- Η εκχώρηση δικαιωμάτων εκπομπών σε νέες δραστηριότητες (που καλύπτονται από τα κριτήρια των ΒΑΤ) θα μπορέσει, επομένως, να γίνει κατά τρόπο αυτόματο, αναλογικό και χωρίς να ασκούνται διακρίσεις σε σχέση με ήδη υφιστάμενες ανάλογες δραστηριότητες. Βέβαια, η αύξηση αυτή του όγκου των εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου θα πρέπει να αντισταθμίζεται, εντός του κάθε κράτους μέλους, με ταυτόχρονες μειώσεις, τουλάχιστον ισοδύναμες, σε άλλους κλάδους ή δραστηριότητες, προκειμένου να τηρείται η εθνική δέσμευση ως προς τις εκπομπές.

2.3. Για όλους αυτούς τους λόγους, κατά την άποψη της ΟΚΕ, ο μηχανισμός εμπορίας των δικαιωμάτων εκπομπών πρέπει να στηριχθεί στις ακόλουθες βασικές αρχές:

- Το σύστημα πρέπει να λάβει ως σταθερό πλαίσιο αναφοράς την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».
- Το κοινοτικό σύστημα πρέπει να είναι πλήρως συμβατό με το μηχανισμό που προβλέπεται στο άρθρο 17 του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ούτως ώστε στην περίπτωση που θα έχει ήδη τεθεί σε ισχύ, να δύναται στη συνέχεια να ενσωματωθεί στον εν λόγω μηχανισμό.
- Το σύστημα πρέπει να έχει κοινοτική διάσταση και διατομεακή εμβέλεια.
- Πρέπει να είναι ένα εξελικτικό σύστημα, ώστε να εφαρμοστεί αρχικά σε έναν περιορισμένο αριθμό κλάδων, πολύ σημαντικών όμως από την άποψη του όγκου των εκπομπών CO₂.
- Το σύστημα πρέπει να στηρίζεται σε κοινοτικό Κανονισμό, δηλαδή σε νομοθετική πράξη πλήρως δεσμευτική, που θα έχει υιοθετηθεί από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με πρόταση της Επιτροπής.

- Ο εν λόγω Κανονισμός πρέπει να θεσπίζει κοινό και εναρμονισμένο ρυθμιστικό πλαίσιο, που να προσδιορίζει τους κλάδους που υπάγονται σ' αυτόν και τις συγκεκριμένες διαδικασίες, και να στηρίζεται στην Απόφαση 1999/296/ΕΟΚ για έναν μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην Οδηγία για τις Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης.
 - Το σύστημα πρέπει να περιορίζει στο ελάχιστο τις αρνητικές συνέπειες ως προς τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και να διαθέτει επαρκή ευελιξία ώστε να μην καταλήξει σε «μόνημη ιδιοποίηση» των πρώτων πλεονεκτημάτων του.
 - Πρέπει να λειτουργεί σε εδελούσια βάση, ούτως ώστε οι επιχειρήσεις των κλάδων που θα ορισθούν στον κοινοτικό χώρο, να μπορούν να ενταχθούν σ' αυτό και να επωφεληθούν από αυτό.
 - Γι' αυτό το λόγο, πρέπει να ορισθεί μια προσωρινή αλλά λογική ημερομηνία για την έναρξη της ισχύος του, που θα μπορούσε να είναι η 1η Ιανουαρίου του 2005.
 - Εξάλλου, πρέπει να θεσπιστεί και μια δεύτερη προϋπόθεση για την έναρξη της ισχύος του: ένα ελάχιστο ποσοστό, που θα προσδιορισθεί, των συνολικών εκπομπών ενός κράτους μέλους να καλύπτεται θεωρητικά από το σύστημα αυτό.
 - Πρέπει να είναι ένα σύστημα που να επιδέχεται την εδελούσια εφαρμογή του στις υποψήφιες για ένταξη χώρες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 1 του Πρωτοκόλλου του Κιότο και στις χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.
- 2.4. Τέλος, το σύστημα αυτό πρέπει να είναι συμπληρωματικό και όχι να υποκαθιστά τις δράσεις που προβλέπονται στο κάθε κράτος μέλος για την επίτευξη του εθνικού μεριδίου εκπομπών, σύμφωνα με το καλούμενο σύστημα «επιμερισμού των βαρών».

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Στο κεφάλαιο αυτό, η ΟΚΕ επιθυμεί να ασχοληθεί με τον κατάλογο των ερωτημάτων που διατυπώνει η Επιτροπή στην Πράσινη Βίβλο. Ακολουθείται, λοιπόν, η σειρά του εν λόγω καταλόγου.

3.1. Ερώτηση 1

3.1.1. Δεδομένου ότι πρέπει να δημιουργηθεί μια εναρμονισμένη βάση για τον καθορισμό του μεριδίου εκπομπών της κάθε επιχείρησης που θα γίνει δεκτή στο σύστημα, τα μερίδια αυτά μπορούν να καθοριστούν μόνο σύμφωνα με τις τιμές ενεργειακής απόδοσης με βάση τα κριτήρια των ΒΑΤ και μπορούν να εφαρμοστούν, τουλάχιστον σε ένα πρώτο στάδιο, στις εγκαταστάσεις που καλύπτονται από την Οδηγία για τις Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης.

3.1.2. Ως εκ τούτου, οι κλάδοι που θα περιλαμβάνονται στο σύστημα αυτό θα είναι εκείνοι που προβλέπονται στην οδηγία ΟΠΕΡ, υπό τον όρο ότι μέχρι το 2005 θα έχουν καθορισθεί τα πρότυπα ενεργειακής απόδοσης για τους εν λόγω κλάδους σύμφωνα με τα κριτήρια των ΒΑΤ και, επιπλέον, ότι οι εγκαταστάσεις θα καλύπτονται από την οδηγία για τις Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης ή, στην περίπτωση που τα εν λόγω πρότυπα δεν θα είναι ακόμη διαθέσιμα, υπό τον όρο ότι η βιομηχανία θα έχει ορίσει προσωρινά ορισμένα πρότυπα εκπομπών, με βάση Εδελοντικές Συμφωνίες σε ευρωπαϊκή κλίμακα, τις οποίες θα έχει εγκρίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι οποίες θα βασίζονται, μεταξύ άλλων, σε ένα σύστημα συγκριτικής αξιολόγησης σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.2. Ερώτηση 2

3.2.1. Οι κλάδοι στους οποίους η εφαρμογή του συστήματος θα συμφωνηθεί εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, θα πρέπει επομένως να καλύπτονται από κοινό εναρμονισμένο σύστημα, και προς τούτο επιβάλλεται να υπάγονται στο σύστημα όλες οι επιχειρήσεις των κλάδων αυτών. Εντούτοις, η λέξη «υποχρεωτικό» δεν πρέπει να ερμηνεύεται ποτέ ως υποχρέωση εκχώρησης επί πληρωμή των ενδεχόμενων πιστώσεων εκπομπών, ιδιαίτερα μάλιστα στην περίπτωση που η αξία των πιστώσεων αυτών στην αγορά κρίνεται ως ανεπαρκής, παρότι βέβαια, όπως είναι φυσικό, οι επιχειρήσεις θα είναι οπωσδήποτε υποχρεωμένες να περιορίσουν τις εκπομπές τους στα επίπεδα που θα καθοριστούν.

3.2.2. Οι εγγυήσεις ως προς την ασφάλεια δικαίου θα πρέπει να εξασφαλισθούν μέσω του καθορισμού ορισμένων ελάχιστων προϋποθέσεων για τη ρύθμιση των εμπορικών αυτών συναλλαγών. Σε πρώτη φάση, αυτές θα μπορούσαν να συνίστανται στη θέσπιση μιας αρχικής προθεσμίας, όχι υπερβολικά μεγάλης, για τις προαναφερόμενες συμφωνίες εκχώρησης πιστώσεων εκπομπών μεταξύ εταιριών, με στόχο τη σταδιακή σταθεροποίηση της αγοράς, ώστε να λειτουργούν ικανοποιητικά οι νόμοι της προσφοράς και της ζήτησης, χωρίς να επηρεάζονται από τον ιδιαίτερα περιορισμένο όγκο των συναλλαγών.

3.3. Ερώτηση 3

3.3.1. Το σύστημα επιλογής «συμμετοχής» / «μη συμμετοχής», θεωρητικά, είναι συμβατό και με την εσωτερική αγορά (μηχανισμός αντίστροφης εθνικής διάκρισης)· παρουσιάζει όμως δύο μειονεκτήματα. Το πρώτο είναι ότι θέτει σε κατάσταση αρνητικού ανταγωνισμού τις επιχειρήσεις του κράτους μέλους που θα αποφασίσει να μην συμμετάσχει στο σύστημα (γεγονός που, αργά ή γρήγορα, θα δημιουργήσει την ανάγκη αντισταθμιστικών μέτρων). Το δεύτερο είναι ότι θα στερήσει από το εν λόγω κράτος μέλος και τις επιχειρήσεις του την πρακτική εμπειρία από την εφαρμογή του συστήματος αυτού πριν από την υποχρεωτική έναρξη της ισχύος του, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Πρωτόκολλο του Κιότο.

3.4. Ερώτηση 4

3.4.1. Το να περιλάβει ένα κράτος μέλος, συμπληρωματικά, και άλλους τομείς από εκείνους που θα ορισθούν ως υποχρεωτικοί στον κοινοτικό χώρο, είναι ενδεχομένως δυνατόν, υπό τις εξής δύο προϋποθέσεις:

- Να γίνονται σεβαστές οι διαδικασίες εφαρμογής (μέθοδοι μετρήσεων και ελέγχου) των δικαιωμάτων εκπομπών, όπως αυτές θα έχουν θεσπιστεί για τους κλάδους που καλύπτονται από το κοινοτικό καθεστώς.
- Η εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών των κλάδων εκείνων που περιλαμβάνονται σε εθνικό πλαίσιο αλλά δεν έχουν εναρμονισθεί για το σύνολο της Κοινότητας να μην μπορεί να υπόκειται σε καμία περιοριστική προϋπόθεση όσον αφορά τη δυνατότητα να εκχωρηθούν τα δικαιώματα σε επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών.

3.5. Ερώτηση 5

3.5.1. Η φύση ακριβώς των κριτηρίων των ΒΑΤ που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των εκπομπών του κάθε κλάδου ή/και της κάθε επιχείρησης, καθιστά περιττό τον προσδιορισμό συνολικών μεριδίων ανά κλάδο, τα οποία είτε στον κοινοτικό χώρο είτε στον εθνικό, θα έδταν ανεπίλυτα προβλήματα.

3.6. Ερώτηση 6

3.6.1. Ανάλογο σκεπτικό ισχύει και για την κατανομή των μεριδίων στις επί μέρους εταιρείες. Πράγματι, η εφαρμογή των κριτηρίων των ΒΑΤ επιτρέπει τον προσδιορισμό ενός ιστορικού επιπέδου εκπομπών για την κάθε επιχείρηση (με βάση τα ιστορικά της επίπεδα παραγωγής, πολλαπλασιαζόμενα επί την αποδοτικότητα της χρήσης αερίων φαινομένου θερμοκηπίου). Για τα επόμενα έτη, το ιστορικό αυτό μερίδιο θα προσαρμοσθεί σύμφωνα με τα επίπεδα των ΒΑΤ, σταθμισμένα ανάλογα με τα πραγματικά επίπεδα της παραγωγής.

3.7. Ερώτηση 7

3.7.1. Το κοινοτικό σύστημα, έτσι όπως έχει προσδιορισθεί μέχρι σήμερα, στηρίζεται στο σύστημα «downstream», ή των σημειακών πηγών εκπομπών. Κρίνεται απαραίτητο και σκόπιμο το κάθε κράτος μέλος, στα πλαίσια του εθνικού του προγράμματος για την τήρηση της «Συμφωνίας επιμερισμού των βαρών» σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, να καταβάλει ταυτόχρονες προσπάθειες για τους τομείς αυτούς, αλλά επίσης και για τις καλούμενες «διάχυτες πηγές» εκπομπών ΑΦΘ.

3.7.2. Εντούτοις, δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν ταυτόσημα επίπεδα ανά κράτος μέλος, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο δεν θα ήταν ρεαλιστικό, εφόσον η υφιστάμενη οικονομική δομή του κάθε κράτους είναι διαφορετική.

3.8. Ερώτηση 8

3.8.1. Οι τρεις μηχανισμοί που αναφέρονται (περιβαλλοντικοί φόροι, εθελούσιες περιβαλλοντικές συμφωνίες και εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών) αποτελούν, με αυτή τη σειρά, συμπληρωματικά μέτρα. Οι εθελούσιες συμφωνίες, ως δράσεις που υπερβαίνουν τα πρότυπα, χρησιμεύουν για την πραγματοποίηση προόδου σε επίπεδο τομέων. Οι περιβαλλοντικοί φόροι, και ειδικότερα ο φόρος επί των εκπομπών CO₂ (πρόταση φόρου ενέργειας/CO₂), χρησιμεύουν ως κυρώσεις για τις εκπομπές διάχυτου χαρακτήρα και, παράλληλα, μέσω του προβλεπόμενου συστήματος των επιστροφών, ως κυρώσεις για τις επιχειρήσεις εκείνες που οι εκπομπές τους υπερβαίνουν ορισμένα κριτήρια ΒΑΤ. Τέλος, η εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών χρησιμεύει ως θετικό συμπλήρωμα, για να προωθήσει την αποδοτικότητα των προσπαθειών περιορισμού των εκπομπών, πέρα από τα κριτήρια ΒΑΤ. Εντούτοις, είναι σκόπιμο να καταστεί σαφές ότι αυτές οι εντονότερες προσπάθειες μείωσης των εκπομπών δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να προκαλούν τη μείωση των επιστροφών του «πράσινου» φόρου ενέργειας/CO₂, όπως προβλέπεται από την παρούσα πρόταση οδηγίας που συζητάται στο Συμβούλιο.

3.9. Ερώτηση 9

3.9.1. Τόσο οι μηχανισμοί παρακολούθησης όσο και οι διαδικασίες παραβίασης είναι θεωρητικά επαρκείς. Επιβάλλεται, εντούτοις, η τελειοποίηση των συστημάτων αυτών, ιδιαίτερα δε με τη βελτίωση των συστημάτων παρακολούθησης στο στάδιο της εποπτείας, και κυρίως στο στάδιο του ελέγχου σε κοινοτικό επίπεδο. Πρέπει επίσης να εξακριβωθεί ότι οι μηχανισμοί αυτοί θα είναι απόλυτα συμβατοί με εκείνους που θα αναπτυχθούν αργότερα, βάσει της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

3.9.2. Ανάλογο σκεπτικό ισχύει και σχετικά με τα συστήματα παραβίασης, παρότι, γενικά, το σύστημα της καταγγελίας ενώπιον του Δικαστηρίου του Λουξεμβούργου έχει αρκετά σημαντική επίδραση στην κοινή γνώμη του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, ενώ, αντίθετα, οι μηχανισμοί οικονομικών κυρώσεων, οι οποίοι επιβαρύνουν ένα κράτος μέλος και όχι μια συγκεκριμένη επιχείρηση, δεν έχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα που προβλέπεται στο Πράσινο Βιβλίο, εκτός εάν το ύψος των εν λόγω κυρώσεων είναι δυσανάλογα μεγάλο.

3.10. Ερώτηση 10

3.10.1. Παρότι στο σημείο 2 της παρούσας γνωμοδότησης υποστηρίζεται η λύση του κοινοτικού Κανονισμού, δηλαδή ενός μέσου που να είναι νομικά δεσμευτικός χωρίς να χρειάζεται η μεταφορά του στο εθνικό δίκαιο, είναι προφανές ότι πολλές πτυχές του συστήματος αυτού πρέπει να σχεδιαστούν σε επίπεδο εθνικών ή τοπικών αρχών. Ως εκ τούτου, μια πρόταση για την κατανομή των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων μπορεί να είναι η εξής:

3.10.2. Σε κοινοτικό επίπεδο:

Προσδιορισμός των γενικών διαδικασιών εφαρμογής του συστήματος: Περιλαμβανόμενοι κλάδοι, σύστημα ελέγχου, διαδικασίες εναρμονισμένης λειτουργίας του συνολικού πακέτου των αδειών εκπομπών, κριτήρια για την εκχώρηση επί μέρους μεριδίων που θα στηρίζονται στα κριτήρια των ΒΑΤ, έλεγχος της ακεραιότητας των στοιχείων που θα αποστέλλονται από τα κράτη μέλη.

3.10.3. Σε εθνικό και τοπικό επίπεδο:

Εκχώρηση των επί μέρους μεριδίων εκπομπών σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, έλεγχος των εκπομπών, προσδιορισμός κλάδων που θα υπόκεινται στο σύστημα άδειας εκπομπών, επί πλέον εκείνων που θα οριστούν εναρμονισμένα σε κοινοτικό επίπεδο.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

(2000/C 367/08)

Στις 25 Φεβρουαρίου 1999 και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να εκδώσει γνωμοδότηση με θέμα «Προς έναν Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Ιουλίου 2000 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Sigmund (συνεισηγητής: ο κ. Briesch).

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 122 ψήφους υπέρ, 19 κατά και 9 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας της 3ης και 4ης Ιουνίου 1999 αποφάσισε να προβεί στην εκπόνηση Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα συμπεράσματά του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δικαιολόγησε την υποχρέωση αυτή με βάση την ανάγκη «να καταστεί σαφής η προεξέχουσα σημασία και το εύρος τους των θεμελιωδών δικαιωμάτων στους πολίτες της Ένωσης».

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας, ο Χάρτης αυτός

«πρέπει:

1. να περιλαμβάνει τα δικαιώματα ελευθερίας και ισότητας, καθώς και τα θεμελιώδη οικονομικά δικαιώματα (ΕΣΔΑ και γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου)·
2. να περιέχει τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία προσηκούν στους πολίτες της Ένωσης· και
3. να λαμβάνει υπόψη οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα που περιέχονται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και στον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων [...], στο μέτρο που δεν αποτελούν βάση μόνο για τους στόχους της δράσης της Ένωσης.»

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε επίσης ότι το σχέδιο του Χάρτη αυτού «πρέπει να εκπονηθεί από ένα σώμα αποτελούμενο από Αντιπροσώπους των Αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων και του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και από μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων».

1.2. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 αποφάσισε την οριστική σύνθεση του σώματος αυτού, καθώς και τις μεθόδους εργασίας του. Όσον αφορά τις μεθόδους εργασίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβάλλει την αρχή της συναίνεσης και εξουσιοδοτεί τον Πρόεδρο να διαβιβάσει το σχέδιο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μόνον όταν θεωρήσει ότι «το κείμενο του σχεδίου Χάρτη που εκπονήθηκε από το Σώμα μπορεί ενδεχομένως να εγκριθεί από όλα τα μέρη».

1.3. Τόσο η γερμανική, όσο και φινλανδική προεδρία είχαν δηλώσει επανειλημμένα ότι ο Χάρτης αυτός θα έπρεπε να αποτελεί επίσης ένα μέσο που θα επιτρέπει στους πολίτες της Ευρώπης να συμμετέχουν «πιο ουσιαστικά στην Ευρώπη» και θα τους βοηθά να συνειδητοποιούν καλύτερα τα δικαιώματά τους. Η ΟΚΕ εκφράζει βέβαια την ικανοποίησή της για τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιεί το σώμα αυτό — που στο μεταξύ μετονομάστηκε σε Συνέλευση — με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο η ΟΚΕ, όντας το ευρωπαϊκό όργανο του οποίου τα μέλη καλούνται, σύμφωνα με τη Συνθήκη, να εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών της Ευρώπης⁽¹⁾, θεωρεί ότι θα ήταν σκοπιμότερο να συμμετείχε ενεργότερα στις εν λόγω εργασίες.

1.4. Η αποστολή της Συνέλευσης προορίζεται μέσω των εντολών της Κολωνίας και του Τάμπερε. Επισημαίνονται τέσσερις πτυχές:

- η Συνέλευση δεν συνιστά Διακυβερνητική Διάσκεψη, υπό την έννοια της Συνθήκης ΕΕ·
- ως εκ τούτου, δεν έχει αρμοδιότητα να τροποποιεί τις δικαιοδοσίες της Ένωσης·
- η αποστολή της συνίσταται στην εκπόνηση σχεδίου Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, στο πλαίσιο των δράσεων της Ένωσης. Επομένως, η Συνέλευση οφείλει να μεριμνήσει ώστε ο Χάρτης να είναι εφαρμοστέος, τόσο στο πλαίσιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στο πλαίσιο των κοινοτικών Συνθηκών. Με άλλα λόγια: ο Χάρτης πρέπει να ισχύει επίσης για τους τίτλους V (ΚΕΠΑ) και VI (ΑΔΣ) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΟΚΕ φρονεί ότι η διευρυμένη αυτή ισχύς του Χάρτη έχει καθοριστική σημασία, δεδομένου ότι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι η μόνη που ασχολείται με τα θέματα ελευθερίας και ισότητας των πολιτών·

(1) Βλέπε άρθρο 257 της Συνθήκης: «Η ΟΚΕ αποτελείται από αντιπροσώπους των διαφόρων κλάδων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως των παραγωγών, των γεωργών, των μεταφορέων, των εργαζομένων, των εμπόρων, των βιοτεχνών, των ελευθερίων επαγγελματιών και άλλων κατηγοριών γενικού συμφέροντος».

— κατά συνέπεια, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων απευθύνεται στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο των ιδίων αρμοδιοτήτων τους, και όχι στα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη οφείλουν, εντούτοις, να τηρούν το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή, εκτέλεση ή μεταφορά του κοινοτικού δικαίου.

1.5. Το ζήτημα του νομικά δεσμευτικού χαρακτήρα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ) δεν προσδιορίστηκε σαφώς από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας. Στα συμπεράσματά του, το Συμβούλιο ανακοινώνει απλώς ότι «θα προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Επιτροπή να διακηρύξουν πανηγυρικά, από κοινού με το Συμβούλιο, ένα Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση το εν λόγω σχέδιο. Στη συνέχεια πρέπει να εξεταστεί εάν, και ενδεχομένως κατά ποιο τρόπο, θα έδει να ενσωματωθεί ο Χάρτης στις Συνθήκες».

1.5.1. Ο πρόεδρος της Συνέλευσης κ. Roman Herzog, διευκρίνισε πάντως ότι η Συνέλευση θα εκπονήσει τον Χάρτη με βάση την υπόθεση ότι θα αναγνωρισθεί ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας του. Ήδη από το σχέδιο Spinelli, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ταχθεί υπέρ του εν λόγω νομικά δεσμευτικού χαρακτήρα και ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τη θέση του αυτή στο ψήφισμα της 16ης Μαρτίου, ανακοινώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι προτίθεται να εγκρίνει τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων υπό τον όρο ότι θα επιβεβαιωθεί ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας του.

1.6. Σε ό,τι αφορά το πρόβλημα του περιεχομένου του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας θέσπισε μόνον τους ελάχιστους κανόνες, υπερέβη ωστόσο σαφώς το πλαίσιο της ΕΣΔΑ. Στην εναρκτήρια ομιλία του ενώπιον της Συνέλευσης, ο κ. Roman Herzog διευκρίνισε ότι έφθασε πλέον η στιγμή να καταστεί σαφές προς την κοινή γνώμη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διατηρεί με τους πολίτες της σχέσεις που να αντιστοιχούν στους κανόνες που ορίζει το συνταγματικό δικαίο των κρατών μελών.

1.6.1. Η διάρθρωση του καταλόγου των θεμελιωδών δικαιωμάτων που θα καταρτίσει η Συνέλευση στηρίζεται αφενός στη συναίνεση ως προς το ευρωπαϊκό τρίπτυχο των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αυτοδιάθεση και ισότητα) και αφετέρου στην έννοια του αδιαίρετου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο κατάλογος διαρθρώνεται ως εξής:

- Αξιοπρέπεια του ανθρώπου
- Ελευθερία
- Ισότητα
- Αλληλεγγύη
- Ιδιότητα του πολίτη
- Δικαιοσύνη
- Γενικές Διατάξεις⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Συνέλευση 47, charte 4470/00 της 14ης Σεπτεμβρίου 2000.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης δρομολογήθηκε από τον Robert Schuman, πενήντα χρόνια πριν, ως πρωτοβουλία για την ειρήνη. Η πρωτοβουλία αυτή επέφερε, εντελώς φυσιολογικά, μέτρα οικονομικού κυρίως χαρακτήρα, που αργότερα συμπληρώθηκαν από την κοινωνική πτυχή. Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζεται επίσης ως «ένας χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και νομιμότητας» στον οποίο ο άνθρωπος, ο πολίτης πρέπει να κατέχει κεντρική θέση. Η επεξεργασία ενός Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αποτελεί από αυτή την άποψη έναν από τους θεμέλιους λίθους της διαδικασίας ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η επεξεργασία ενός Χάρτη μπορεί να εξομοιωθεί με τη σύνταξη της ιδρυτικής συνθήκης μιας πρωτότυπης και νέας πολιτικής οντότητας. Αποτελεί επίσης έκφραση μιας ταυτότητας που έχει εθελοντική βάση και στηρίζεται σε αρχές όπως η συνεργασία, η δημοκρατία και η άρνηση της βίας. Άτομα με τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις αναπτύσσουν αισθήματα συμμετοχής στην ίδια ομάδα, μία κοινή ταυτότητα. Εάν, επιπλέον, ο κατάλογος αυτών των θεμελιωδών δικαιωμάτων καταρτιστεί με τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, το γεγονός αυτό θα συμβάλει επίσης στο να μην έχει το άτομο την εντύπωση ότι οι εν λόγω νομικοί κανόνες — η μη τήρηση των οποίων συνεπάγεται κυρώσεις — του επιβάλλονται εκ των άνω και στο να αποδεχτεί, επομένως, να τους τηρεί ως προσωπική δέσμευση.

2.2. Σε έναν Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος οικοδομεί επάνω στις έννοιες της δεοντολογίας, της ηθικής και της αλληλεγγύης, δεν διατυπώνονται απλώς δικαιώματα και υποχρεώσεις, αλλά εκτίθεται επιπλέον και ένα κοινό σύνολο αξιών. Με τον τρόπο αυτόν ενισχύεται η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από κοινότητα δικαιωμάτων που υπήρξε μέχρι σήμερα σε κοινότητα αξιών, στους κόλπους της οποίας μπορεί να αναπτυχθεί μία ευρωπαϊκή ταυτότητα. Με τον εν λόγω Χάρτη καθίσταται δυνατό η ιθαγένεια της Ένωσης να πάψει πλέον να γίνεται αντιληπτή κατά τρόπο αφηρημένο, ως το σύνολο όλων των ιθαγενειών των κρατών μελών, και να εκλαμβάνεται ως συγκεκριμένη «προστιθέμενη αξία». Σημαίνει επίσης ότι κάθε πολίτης ασκεί τα δικαιώματά του σε ένα πνεύμα υπευθυνότητας, στα πλαίσια μιας πολιτισμένης κοινωνίας οργανωμένης και θεμελιωμένης στο διάλογο και τον αμοιβαίο σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Περιεχόμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

3.1.1. Καταρχήν, η ΟΚΕ φρονεί ότι τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, αφενός, και τα θεμελιώδη κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα, αφετέρου, δεν πρέπει να εξετάζονται ανεξάρτητα τα μεν από τα δε. Στην Ευρώπη, υπάρχει γενικώς η άποψη ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα είναι αδιαίρετα, αλληλοσυνδεδεμένα και αλληλοεξαρτώμενα. Τα δικαιώματα αυτά μπορεί να αφορούν δικαιώματα άμυνας, δικαιώματα ιδιοκτησίας ή δικαιώματα σε παροχές. Πάντως, κατά την ΟΚΕ, δεν νοείται σύγχρονος Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ο οποίος δεν περιλαμβάνει τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα· θα ήταν δε σε αντίθεση με την εντολή του Συμβουλίου της Κολωνίας.

3.1.2. Ωστόσο, από την εντολή που έλαβε η Συνέλευση να προβεί στην κατάρτιση ενός Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων προκύπτει σαφώς ότι η Συνέλευση δεν είναι σε θέση να προβεί σε τροποποίηση της σημερινής κατανομής των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις Κοινοότητες ή την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη.

3.1.3. Άλλωστε, τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα και οι κοινωνικές αρχές που περιλαμβάνει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν προσδιορίζουν την ταυτότητα του νομοθέτη — όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή κρατική αρχή — από τον οποίο μπορεί να διεκδικηθεί το όφελος του δικαιώματος ή από τον οποίο μπορεί να ζητηθεί η τήρηση της αρχής. Η ένταξη των κοινωνικών δικαιωμάτων και αρχών στον Χάρτη των Θεμελιωδών Αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης — σύμφωνα με την εντολή του Συμβουλίου της Κολωνίας — ουδόλως συνεπάγεται ότι θα παραχωρηθούν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή Ένωση αρμοδιότητες που δεν διέθεταν προηγουμένως. Σημαίνει μόνον ότι οι πράξεις των οργάνων της Ένωσης ή των κρατών μελών που θα υιοθετηθούν στον τομέα της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου οφείλουν:

- να σέβονται τα κοινωνικά δικαιώματα που διακηρύσσονται στο Χάρτη·
- να μην αποτελούν μέτρα που θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του επιτευχθέντος βαθμού τήρησης των εν λόγω αρχών· και
- να πληρούν την απαίτηση της μη άσκησης διακρίσεων, ιδιαίτερα κατά την θέση σε εφαρμογή των κοινωνικών δικαιωμάτων.

3.1.4. Η ΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι προσδοκίες των πολιτών θα διαψευσθούν εάν τους προταθεί ένας Χάρτης του οποίου τα δικαιώματα δεν θα μπορούν να διεκδικηθούν και το κείμενο του οποίου θα προλαμβάνεται, επομένως, ως καθαρά ρητορικό. Η επιβεβαίωση ωστόσο ότι το δικαίωμα μπορεί να διεκδικηθεί στο Δικαστήριο, σύμφωνα με τους τρόπους που υποδείχτηκαν, ουδόλως προδικάζει το επίπεδο — κοινοτικό ή εθνικό — στο οποίο το δικαίωμα διεκδικείται από τα άτομα στα οποία αυτό αναγνωρίζεται. Ιδιαίτερα, στους τομείς όπου η Κοινότητα και τα κράτη μέλη διαθέτουν ανταγωνιστικές αρμοδιότητες, οι αρμοδιότητες αυτές πρέπει να ασκούνται εντός των ορίων που προβλέπονται από την αρχή της επικουρικότητας (άρθρο 5 ΕΕ), δίχως η υιοθέτηση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καταλύει την εν λόγω αρχή.

3.2. Νομική φύση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΧΘΔ): ένας Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων μπορεί να έχει πρακτικά αποτελέσματα μόνον εφόσον είναι διατυπωμένος με σαφήνεια και εφόσον προβλέπονται διαδικασίες που διασφαλίζουν την επιβολή του. Κατά την ΟΚΕ, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων πρέπει να ενσωματωθεί, τόσο για νομικούς όσο και για πολιτικούς λόγους, στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- σύμφωνα με την εντολή της Κολωνίας, ο Χάρτης δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την μεταβολή των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας·
- επιβάλλεται να διατηρηθεί η διάκριση, μεταξύ των άμεσα εφαρμοστέων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων τα οποία κάθε πολίτης μπορεί να διεκδικήσει ατομικά, αφενός, και των δικαιωμάτων προγραμματικού χαρακτήρα, αφετέρου, προκειμένου να διατηρηθεί ο νομικός χαρακτήρας των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων⁽¹⁾.

(1) Η ΟΚΕ παραπέμπει σχετικά στη γνωμοδότηση της 22.2.1989, στην οποία διατύπωσε τα εξής: «Η ΟΚΕ φρονεί ότι τα μέσα και οι διαδικασίες που προβλέπονται στη Συνθήκη θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να διασφαλισθεί ο σεβασμός των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων στα πλαίσια της νομοθεσίας των κρατών μελών».

- συνεπώς πρέπει να καταστεί σαφές ότι ορισμένες θεμελιώδεις αρχές απαιτούν να υιοθετηθούν μέτρα εφαρμογής.

Η προσάρτηση ολόκληρου ή μέρους του Χάρτη στη Συνθήκη θα εξαρτηθεί ουσιαστικά από το τελικό περιεχόμενό του, το οποίο θα πρέπει να προσανατολίζεται προς την εντολή της Κολωνίας. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων πρέπει να υπερβεί το πλαίσιο μιας πανηγυρικής διακήρυξης και να αποτελέσει μία πραγματική πολιτική δέσμευση, τόσο κοινωνική όσο και ατομική.

3.2.1. Με την εξαγγελία ενός ευρωπαϊκού Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αφυπνίστηκαν οι προσδοκίες και οι ελπίδες των πολιτών, οι οποίες δεν επιτρέπεται να κατανοήσουν καλύτερα και να αποδεχτούν μία «Ευρώπη των πολιτών» εάν γνωρίζουν ότι στην Ευρώπη αυτή κατέχουν δικαιώματα τα οποία μπορούν να επιβάλουν και οι ίδιοι, αλλά και ότι διαθέτουν και υποχρεώσεις, τις οποίες πρέπει να τηρούν. Ως εκ τούτου, ο εν λόγω Χάρτης δεν είναι σημαντικός μόνον από νομικής πλευράς, αλλά και από πολιτισμικής και πολιτικής.

3.2.2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως «χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και νομιμότητας» προσακτά χάρη στο δεσμευτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων μίαν επιπλέον διάσταση που ανταποκρίνεται στην έννοια της σαφούς «κοινωνίας αξιών» την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει επίσημα. Μία τέτοια αναγνώριση θα αποκτήσει περαιτέρω σημασία τόσο με την επερχόμενη διεύρυνση όσο και με την παγκοσμιοποίηση.

3.3. Εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

3.3.1. Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του Χάρτη, η ΟΚΕ πιστεύει ότι είναι επίσης δυνατόν να ενσωματωθούν κατά τρόπο νομικά δεσμευτικό στη Συνθήκη ΕΕ (βλέπε άρθρο 6) τα θεμελιώδη δικαιώματα εκείνα που, λόγω της μορφής τους, είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν σε αυτήν και που θα έχουν αποτελέσει αντικείμενο σχετικής συναίνεσης στους κόλπους της Συνέλευσης. Μετά την ενσωμάτωση αυτή, το Συμβούλιο δύναται να λάβει, βάσει του άρθρου 7, μέτρα κατά κράτους μέλους το οποίο παραβιάζει σοβαρά και διαρκώς τις αρχές που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 6. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν χρειάζεται παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Ως προς τα υπόλοιπα δικαιώματα, θα μπορούσε να θεσπισθεί ένας δεσμευτικός διαδικαστικός κανόνας για την ενσωμάτωσή τους με τη μορφή της συστηματικής παρακολούθησης. Η διαδικασία αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με την αρχή του αδιαίρετου των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεδομένου ότι, κατά την άποψη της ΟΚΕ, η διαδικασία ορισμού και αναθεώρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων οφείλει ούτως ή άλλως να παραμείνει ανοιχτή σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να λαμβάνει υπόψη τις σχετικές εξελίξεις. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να αναφερθούν τα «νέα» θεμελιώδη δικαιώματα (γενετική μηχανική, βιοδεοντολογία, προστασία των δεδομένων), ορισμένα εκ των οποίων αποτελούν ήδη συστατικά στοιχεία των Συνθηκών της ΕΕ (δικαίωμα προστασίας των δεδομένων με προσωπικό χαρακτήρα).

3.3.2. Συνεπώς, η ΟΚΕ φρονεί ότι είναι επιτακτικά αναγκαίο, ταυτόχρονα με την διαδικασία ενσωμάτωσης για την οποία γίνεται λόγος στο σημείο 3.3.1 («συστηματική παρακολούθηση»), να προβλεφθεί μία ανοικτή διαδικασία αναθεώρησης για την μελλοντική επεξεργασία του καταλόγου των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θα ήταν σκόπιμο η Συνέλευση να διέθετε την εντολή να επεξεργαστεί την ιδέα μίας τέτοιας διαδικασίας ενσωμάτωσης και αναθεώρησης και στη συνέχεια να υποβάλει τα συμπεράσματά της στο Συμβούλιο. Η διαδικασία αναθεώρησης θα μπορούσε επίσης να προβλέπει την εφαρμογή, σε τακτά διαστήματα, προγραμμάτων αξιολόγησης.

3.3.3. Δεδομένου ότι δεν έχει αποσαφηνιστεί οριστικά ο τρόπος εφαρμογής του Χάρτη, η ΟΚΕ δεν μπορεί να αποφανθεί σχετικά με το θέμα της αποτελεσματικής νομικής προστασίας. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η συζήτηση ως προς το κατά πόσον θα ήταν απαραίτητες ορισμένες επιπρόσθετες δυνατότητες δικαστικής προσφυγής (όπως είναι π.χ. η προσφυγή για παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος, η προσφυγή για την προάσπιση του γενικού συμφέροντος, η συλλογική προσφυγή, τα δικαιώματα γνωμοδότησης), εκτός από τις ήδη υπάρχουσες. Σχετικά με το θέμα αυτό, η ΟΚΕ επιφυλάσσεται να εκδώσει, στην πλέον ενδεδειγμένη στιγμή, συμπληρωματική γνωμοδότηση.

3.4. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και οργανωμένη κοινωνία των πολιτών

3.4.1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα εξελίσσονται ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική, αλλά και την επιστημονική, εξέλιξη. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ εκφράζει επίσης κατηγορηματικά την ικανοποίησή της επειδή η Συνέλευση συμπεριλαμβάνει στην πρότασή της και τα λεγόμενα «νέα» θεμελιώδη δικαιώματα και επειδή η προσέγγισή της υπερβαίνει την προσέγγιση της ΕΣΔΑ, πράγμα το οποίο δεν θα ήταν δυνατό να συμβεί εάν η Ένωση είχε προσυπογράψει την ΕΣΔΑ, όπως είχε επανειλημμένως προταθεί. Άλλωστε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είχε επισημάνει παλαιότερα ότι για να κυρωθεί η Σύμβαση αυτή, θα χρειαζόταν να προηγηθεί ανάλογη τροποποίηση της Συνθήκης της ΕΕ.

3.4.2. Σε αυτό το πλαίσιο, και αφού παραπέμπει στην εντολή του Συμβουλίου της Κολωνίας, η ΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Συνέλευση συμπεριέλαβε στο Χάρτη την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας η οποία δεν συμπεριλαμβάνεται ακόμη στην ΕΣΔΑ. Με τον τρόπο αυτό, όχι μόνο ακολουθεί το πνεύμα της Γενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών, αλλά συγχρόνως καταδεικνύει, πράγμα που η ΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητο, ότι ο Χάρτης, παράλληλα με την νομική του διάσταση, αποτελεί και την κλίμακα των κοινών αξιών της Ένωσης.

3.4.3. Έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη των διαρθρώσεων της κοινωνίας των πολιτών το γεγονός ότι εκτός από τους στόχους που επιδιώκονται από κοινού, αναγνωρίζονται ως σεβαστές και αξίες που υποστηρίζονται από τη βάση της κοινωνίας, και να ληφθούν υπόψη σε ένα πνεύμα διαλόγου και υπευθυνότητας των παραγόντων της πολιτισμένης κοινωνίας.

3.4.4. Συνεπώς, το προτεινόμενο σχέδιο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αποτελεί, σύμφωνα με την ΟΚΕ, ένα ιδιαίτερα κατάλληλο φιλοσοφικό, νομικό, συστηματικό ρυθμιστικό πλαίσιο για την εξέλιξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

3.4.5. Ήδη το 1996, η «Επιτροπή Σοφών» τόνισε στην έκθεσή της με θέμα «Για μια Ευρώπη των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων»⁽¹⁾ ότι μια Ευρώπη «πλησιέστερη προς τους πολίτες» απαιτεί ένα «ευρύ φάσμα» όχι μόνο «πολιτικών» αλλά και «οικονομικών και κοινωνικών ειδικών γνώσεων» για την κατάρτιση του σχεδίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σχετικά τονίζεται με θετικό τρόπο ότι στην τρίτη περίπτωση του προοιμίου του εγγράφου εργασίας 4 της Συνέλευσης, μεταξύ άλλων, παράλληλα προς τα EMRK γίνεται συσχετισμός και προς τον κοινωνικό Χάρτη που υιοθέτησε η Κοινότητα και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

3.4.6. Οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών έλαβαν μέρος στη διαδικασία επεξεργασίας του Χάρτη κατά ιδιαίτερα ανεπίσημο και προσωρινό τρόπο. Οι απόψεις τους, ορισμένες από τις οποίες ήταν εξαιρετικά εποικοδομητικές, εστερουόντο συντονισμού, πράγμα που περιόρισε την σαφήνεια και τα ενδεχόμενα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Θα ήταν προς όφελος της ανάπτυξης ενός «ευρωπαϊκού δημοκρατικού προτύπου», η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχει επίσημα, και σε θεσμικό επίπεδο, στην εν λόγω διαδικασία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κύρια δημοκρατική πρόκληση είναι ο συμβιβασμός της ομοιομορφίας με την πολυμορφία. Η ΟΚΕ εκπροσωπεί, μεταξύ των θεσμικών οργάνων, την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα μέλη της βρίσκονται σε άμεση και σταθερή επαφή με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών⁽²⁾ και ως εκ τούτου είναι σε θέση να συνεισφέρουν με τις ειδικές γνώσεις τους ανάλογη προστιθέμενη αξία στο εν λόγω σχέδιο, κατά τρόπο που να είναι συνεπής προς την ιδέα της συμμετοχικής δημοκρατίας. Η ΟΚΕ αποτελείται από εκπροσώπους των διαφόρων ομάδων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και πρέπει συνεπώς, σε μία διαδικασία ενσωμάτωσης και αναθεώρησης αυτού του είδους, να αναλάβει συμβουλευτικό ρόλο, σύμφωνα με την εντολή που της έχει ανατεθεί.

(1) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ V, ISBN 92-827-7697-2.

(2) ΕΕ C 329 της 17.11.1999, σ. 30.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Στο έγγραφο που συζητείται στη Συνέλευση διατυπώνονται τα ακόλουθα δικαιώματα (1):

- 'Αρθρο 1: Αξιοπρέπεια του ανθρώπου
- 'Αρθρο 2: Δικαίωμα στη ζωή
- 'Αρθρο 3: Δικαίωμα στην ακεραιότητα
- 'Αρθρο 4: Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης
- 'Αρθρο 5: Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας
- 'Αρθρο 6: Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια
- 'Αρθρο 7: Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
- 'Αρθρο 8: Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- 'Αρθρο 9: Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας
- 'Αρθρο 10: Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
- 'Αρθρο 11: Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης
- 'Αρθρο 12: Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιριζέσθαι
- 'Αρθρο 13: Ελευθερία της έρευνας
- 'Αρθρο 14: Δικαίωμα παιδείας
- 'Αρθρο 15: Ελευθερία του επαγγέλματος
- 'Αρθρο 16: Επιχειρηματική ελευθερία
- 'Αρθρο 17: Δικαίωμα ιδιοκτησίας
- 'Αρθρο 18: Δικαίωμα ασύλου
- 'Αρθρο 19: Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης
- 'Αρθρο 20: Ισότητα έναντι του δικαίου
- 'Αρθρο 21: Απαγόρευση των διακρίσεων
- 'Αρθρο 22: Πολυφάνια πολιτισμών, θρησκειών και γλωσσών
- 'Αρθρο 23: Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών
- 'Αρθρο 24: Δικαιώματα των παιδιών
- 'Αρθρο 25: Ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- 'Αρθρο 26: Δικαίωμα των εργαζομένων στην πληροφόρηση και τη διαβούλευση στα πλαίσια της επιχείρησης
- 'Αρθρο 27: Δικαίωμα συλλογικών διαπραγματεύσεων και δράσεων
- 'Αρθρο 28: Δικαίωμα πρόσβασης στις Υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας
- 'Αρθρο 29: Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης
- 'Αρθρο 30: Δίκαιες και ισότιμες συνθήκες εργασίας

(1) Χάριν συντομίας παρατίθενται μόνον οι τίτλοι· το πλήρες κείμενο του σχεδίου του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι δυνατόν να αναζητηθεί στην σχετική ιστοσελίδα του Συμβουλίου στο διαδίκτυο (fundamental.rights@consilium.eu.int).

- 'Αρθρο 31: Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία
- 'Αρθρο 32: Συνδυασμός της οικογενειακής ζωής με την επαγγελματική ζωή
- 'Αρθρο 33: Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική βοήθεια
- 'Αρθρο 34: Προστασία της υγείας
- 'Αρθρο 35: Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος
- 'Αρθρο 36: Προστασία του περιβάλλοντος
- 'Αρθρο 37: Προστασία των καταναλωτών
- 'Αρθρο 38: Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- 'Αρθρο 39: Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές
- 'Αρθρο 40: Δικαίωμα χρηστής διοίκησης
- 'Αρθρο 41: Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα
- 'Αρθρο 42: Διαμεσολαβητής
- 'Αρθρο 43: Δικαίωμα αναφοράς
- 'Αρθρο 44: Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής
- 'Αρθρο 45: Διπλωματική και προξενική προστασία
- 'Αρθρο 46: Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου
- 'Αρθρο 47: Τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα της υπεράσπισης
- 'Αρθρο 48: Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιοποιών πράξεων και ποινών
- 'Αρθρο 49: Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικώς δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη
- 'Αρθρο 50: Πεδίο εφαρμογής
- 'Αρθρο 51: Εμβέλεια των διασφαλιζόμενων δικαιωμάτων
- 'Αρθρο 52: Επίπεδο προστασίας
- 'Αρθρο 53: Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος
-

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. .../2000, σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, όσον αφορά το έτος αναφοράς για τον καταμερισμό των υδροχλωροφθορανθράκων

(2000/C 367/09)

Στις 28 Ιουλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο ζήτησε από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την παραπάνω πρόταση.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει τον κ. Sergio Colombo γενικό εισηγητή με αποστολή να προετοιμάσει τις σχετικές εργασίες της ΟΚΕ.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 64 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση της Επιτροπής

1.1. Η πρόταση αυτή αποσκοπεί να τροποποιήσει τον προσφάτως υιοθετηθέντα Κανονισμό (Ε.Κ. αριθ. ... 2000) σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν την στιβάδα του όζοντος⁽¹⁾ σε ένα ειδικό σημείο. Αποβλέπει στο να τροποποιήσει την ημερομηνία που περιέχεται στο νέο Κανονισμό ως προς τον καθορισμό του καταμερισμού ποσοστώσεων υδροχλωροφθορανθράκων (HCFC):

⁽¹⁾ Ο Κανονισμός αυτός, του οποίου αναμένεται ακόμη η δημοσίευση στην ΕΕ, θα αντικαταστήσει τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3093/94.

προτείνεται να γίνει αυτό βάσει των πιο πρόσφατων και αντιπροσωπευτικών στοιχείων (1999) και όχι των στοιχείων του 1996. Η αλλαγή αυτή δεν θα οδηγήσει σε αύξηση της συνολικής ποσότητας HCFC που μπορεί να εισαχθεί και συνεπώς δεν θα έχει αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον. Σύμφωνα με την Επιτροπή η διατήρηση του 1996 ως έτος βάσεως μπορεί να θεωρηθεί αυθαίρετη και να οδηγήσει σε παραβίαση των αρχών της αποφυγής διακρίσεων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος, όσον αφορά βαθμονομημένα δοσιμέτρα εισπνοής και αντλίες χορηγήσεως φαρμάκων»

(2000/C 367/10)

Στις 28 Ιουλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο ζήτησε από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την παραπάνω πρόταση.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει τον κ. Sergio Colombo γενικό εισηγητή με αποστολή να προετοιμάσει τις σχετικές εργασίες της ΟΚΕ.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 63 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση της Επιτροπής

1.1. Η πρόταση αυτή αποσκοπεί να τροποποιήσει τον προσφάτως υιοθετηθέντα Κανονισμό (ΕΚ αριθ. ... 2000) σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν την στοιβάδα του όζοντος⁽¹⁾ σε δύο ειδικά σημεία. Προκύπτει από δύο ασυνέπειες που παρεισέφρησαν στο κείμενο του νέου Κανονισμού στα τελικά στάδια της υιοθέτησής τους. Η πρώτη αναφέρεται στην εξαγωγή βαθμονομημένων

δοσιμέτρων εισπνοής που περιέχουν χλωροφθοράνθρακες (CFC) σε αναπτυσσόμενες χώρες και η δεύτερη στην εξαγωγή αντλιών χορηγήσεως φαρμάκων που περιέχουν CFC. Σύμφωνα με την Επιτροπή δεν ήταν στις προθέσεις του Κανονισμού να απαγορευτεί την εξαγωγή αυτών των προϊόντων τα οποία εξακολουθούν να είναι απαραίτητα για λόγους υγείας στις χώρες αυτές. Συνεπώς ο Κανονισμός πρέπει να τροποποιηθεί αντιστοίχως.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής.

(¹) Ο Κανονισμός αυτός, του οποίου αναμένεται ακόμη η δημοσίευση στην ΕΕ, θα αντικαταστήσει τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3093/94.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την γενική ασφάλεια των προϊόντων»

(2000/C 367/11)

Στις 24 Ιουλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, ισοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουλίου 2000, με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Williams.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ισοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 78 ψήφους υπέρ και 4 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Η αρχική οδηγία για τη Γενική Ασφάλεια των Προϊόντων (ΟΓΑΠ) τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 1994. Ακολούθησε μια σειρά μονοθεματικών (ή τομεακών) οδηγιών, όπως η οδηγία για την ασφάλεια των παιχνιδιών, που είχαν ως βάση την ανάγκη επίτευξης «ενός υψηλού επιπέδου προστασίας». Η υγεία και η ασφάλεια των καταναλωτών κατέστη έκτοτε μία από τις νέες πολιτικές προτεραιότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2. Το άρθρο 16 της ΟΓΑΠ του 1994 αναφέρει ότι «το Συμβούλιο αποφασίζει για την προσαρμογή της παρούσας οδηγίας, ιδίως όσον αφορά την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της», και περιέχει διατάξεις για καταστάσεις επείγουσας ανάγκης. Η απόφαση αυτή του Συμβουλίου θα βασιζόταν σε έκθεση της Επιτροπής, που αναμενόταν να δημοσιευθεί το 1998, με βάση την αποκτηθείσα πείρα, σε συνδυασμό με κατάλληλες προτάσεις βελτιώσεων.

1.3. Δυστυχώς, η έκθεση αυτή δεν δημοσιεύθηκε τη συγκεκριμένη περίοδο, οπότε η ΟΚΕ αναγκάστηκε να αντιδράσει: το Δεκέμβριο του 1999 κατήρτισε τη δική της γνωμοδότηση πρωτοβουλίας⁽¹⁾ υπό πνεύμα εποικοδομητικής κριτικής. Στη γνωμοδότηση αυτή επεσήμαινε ότι, εκτός από την εγκαθίδρυση της ενιαίας αγοράς, είχαν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές, εξελίξεις και σοβαρές κρίσεις από τότε που είχε τεθεί σε ισχύ η οδηγία πράγμα που έπρεπε να ληφθεί οπωσδήποτε υπόψη. Ωστόσο, η ΟΚΕ ομολογεί ότι οι καθυστερήσεις οφείλονταν στις πολυάριθμες και ευρείας κλίμακας διαπραγματεύσεις, αναθεωρήσεις και αξιολογήσεις που πραγματοποιήσε η Επιτροπή, ιδίως δε στην έκθεση που κατήρτισε το Centre du Droit de la Consommation του Πανεπιστημίου της Louvain-la-Neuve.

1.4. Σε γενικές γραμμές, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Επιτροπής προκειμένου να προλαμβάνεται η είσοδος στην αγορά μη ασφαλών προϊόντων, ωστόσο, διατηρεί ορισμένες επιφυλάξεις όσον αφορά τη νέα πρόταση. Σημειώνει ότι η μέθοδος προσέγγισης δεν συνίσταται στην κατάρτιση ενός τελείως νέου κειμένου, αλλά στην αναμόρφωση της αρχικής ΟΓΑΠ, χρησιμοποιώντας την προηγούμενη διάρθρωση, αλλά εισάγοντας

τροποποιήσεις που αναφέρονται σαφώς με υπογράμμιση στο έγγραφο της Επιτροπής. Η πρακτική αυτή μορφή καθίσταται οικεία σε όλους όσοι συμμετέχουν στην εφαρμογή της νομοθεσίας για την ασφάλεια των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων και των υποψήφιων χωρών.

1.5. Αν και η αρχική σφαιρική προσέγγιση της Επιτροπής φαίνεται να είναι ουσιαστικά βάσιμη, ορισμένες από τις προτεινόμενες αλλαγές είναι ριζικές και θα πρέπει να διασαφηνιστούν επειδή μετατρέπονται σε εφαρμόσιμες προτάσεις.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Τι επιδιώκει να επιτύχει η νέα ΟΓΑΠ

2.1.1. Η ΟΓΑΠ αφορά προϊόντα που προορίζονται για χρήση από καταναλωτές ή που ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν από καταναλωτές. Αφορά υπηρεσίες μόνο όταν αυτές έχουν άμεση σχέση με την προσφορά του ίδιου του προϊόντος. Το προϊόν είναι εκείνο που παραμένει κυρίαρχο (όπως για τα μισθωμένα αυτοκίνητα).

Ειδικότερα, οι υπηρεσίες αυτές είναι εκείνες που παρέχονται για τη συναρμολόγηση, την εγκατάσταση και τη συντήρηση ενός προϊόντος. Όσον αφορά τις υπηρεσίες γενικότερα, η Επιτροπή προτιμάει να εξετάσει χωριστά το θέμα της ασφάλειας στον ποικιλόμορφο αυτό τομέα είτε μέσω ενός γενικού ρυθμιστικού πλαισίου είτε μέσω νομοθεσίας σε συγκεκριμένους τομείς και όχι μέσω της ΟΓΑΠ.

2.1.2. Δεν αλλάζει ο βασικός σκοπός της ΟΓΑΠ, ο οποίος παραμένει σαφώς «η διασφάλιση της διοχέτευσης ασφαλών προϊόντων στην αγορά». Το καθήκον των παραγωγών και των διανομέων είναι να προσφέρουν προϊόντα τα οποία, υπό κανονικές ή λογικά προβλέψιμες προϋποθέσεις χρήσεως, δεν παρουσιάζουν κανένα κίνδυνο ή μόνο αποδεκτούς κινδύνους συμβατούς με το είδος του σχετικού προϊόντος.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση CES, EE C 51 της 23.2.2000, σ. 67.

2.1.3. Η οδηγία συνεχίζει να ισχύει για όλα τα καταναλωτικά προϊόντα, εκτός των μεταχειρισμένων που πωλούνται είτε ως αντίκες είτε κατόπιν επισκευής πριν από τη χρήση. Καλύπτονται όλα τα άλλα μεταχειρισμένα προϊόντα. Τα τρόφιμα περιλαμβάνονται επίσης, εκτός όταν αποτελούν ήδη το αντικείμενο ειδικότερων διατάξεων.

2.1.4. Οι σημαντικές τροποποιήσεις της αρχικής οδηγίας αφορούν τα ακόλουθα θέματα: οι ορισμοί, το πεδίο εφαρμογής, ο αυξημένος ρόλος των προτύπων και των οργανισμών τυποποίησης, η απόσυρση, η ανάκληση και η απαγόρευση εξαγωγών επικίνδυνων προϊόντων, η ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης, ο συντονισμός και η συνεργασία των εκτελεστικών αρχών, η σύσταση μιας κατάλληλης ρυθμιστικής επιτροπής και η δημιουργία ενός δικτύου ασφάλειας των προϊόντων.

2.1.5. Η Επιτροπή προσπαθεί να ενισχύσει το σημερινό καθεστώς· με άλλα λόγια προσπαθεί να εξασφαλίσει μεγαλύτερη νομική ασφάλεια με τη διασαφήνιση και απλούστευση των κειμένων και με την εξάλειψη των αντιφάσεων και των ασαφών σημείων. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι η διασαφήνιση αυτή έχει ζωτική σημασία. Στην έκθεση του Πανεπιστημίου της Louvain-la-Neuve, όπου η ανάλυση των πρακτικών εφαρμογών αποκαλύπτει ευρείας κλίμακας ελλείψεις στην υλοποίηση της υφιστάμενης οδηγίας, επισημαίνεται ότι χρειάζεται κανείς δίπλωμα στο ευρωπαϊκό δίκαιο για να κατανοήσει την αρχική οδηγία.

2.1.5.1. Η ΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο η νέα πρόταση της Επιτροπής για την αρχή της πρόληψης (δεν αναφέρεται στο κείμενο της νέας ΟΓΑΠ) έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της νομικής ασφάλειας. Μπορεί κανείς να επικαλεστεί την αρχή της πρόληψης εάν δεν υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία ή εάν αυτά δεν είναι πειστικά. Συνεπώς μπορούν να επιβληθούν απαγορεύσεις όταν υπάρχει κίνδυνος σοβαρής ζημίας στην ανθρώπινη υγεία. Στόχος είναι να εξασφαλισθεί ο ικανοποιητικός έλεγχος των πιθανών κινδύνων άσχετα από τη νομική ασφάλεια. Πρέπει να γίνεται η υπόθεση ότι υπάρχει πάντα ένα στοιχείο κινδύνου.

2.1.6. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την έμφαση που δίδει η Επιτροπή στην ανάγκη για διαφάνεια και εντιμότητα, ώστε εκείνοι που προσπαθούν να παράγουν και να πωλήσουν επικίνδυνα προϊόντα να μην έχουν πλέον ένα αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι ανταγωνιστών οι οποίοι αποδέχονται τα έξοδα που συνεπάγονται τα μέτρα ασφάλειας για τα προϊόντα τους.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η Επιτροπή κατανέμει σωστά τα 22 άρθρα της, συνοδευόμενα από διάφορα επεξηγηματικά παραρτήματα, υπό τα ακόλουθα επτά ελαφρά τροποποιημένα κεφάλαια:

- Στόχοι, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί
- Γενική υποχρέωση ασφάλειας, κριτήρια αξιολόγησης της συμμόρφωσης και ευρωπαϊκά πρότυπα
- Λοιπές υποχρεώσεις των παραγωγών και υποχρεώσεις των διανομέων
- Ειδικές υποχρεώσεις και εξουσίες των κρατών μελών
- Ανταλλαγές πληροφοριών και καταστάσεις επείγουσας παρέμβασης
- Διαδικασίες Επιτροπής
- Διάφορες και τελικές διατάξεις

3.1.1. Η ΟΚΕ σημειώνει την εξαιρετικά ογκώδη (20 σελίδες) επεξηγηματική εισαγωγή, καθώς επίσης και την ιδιαίτερη σημασία του προοιμίου (39 αιτιολογικές σκέψεις). Οι εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις αφορούν γενικά την ουσία του θέματος και έχουν λιγότερο νομικό ύψος από τα άρθρα που ακολουθούν. Ορισμένες αφορούν θέματα τα οποία δεν αναφέρονται σε κανένα από τα κεφάλαια: π.χ., η νέα πρόταση ισχύει για τα προϊόντα άσχετα από την τεχνική πώληση, συμπεριλαμβανόμενης της εξ αποστάσεως και ηλεκτρονικής πώλησης (7).

3.1.1.1. Η εισαγωγή αυτή αποτελεί ουσιαστικό έγγραφο αναφοράς, αλλά δεν είναι εύκολο να την συμβουλευτεί κανείς· είναι δύσκολο να παρακολουθεί κανείς το κείμενο της παρούσας πρότασης και ταυτόχρονα να συμβουλευτεί την εισαγωγή. Πράγματι, στην εισαγωγή θα μπορούσαν κάλλιστα να είχαν χρησιμοποιηθεί τα κεφάλαια ως κύριες επικεφαλίδες και να καθίσταται άμεσα σαφές το κατά πόσο η αναφορά έχει σχέση με την αρχική ΟΓΑΠ ή με το νέο κείμενο.

3.2. Κεφάλαιο 1: Στόχοι, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί ('Άρθρα 1 και 2)

3.2.1. Στο άρθρο 16 της αρχικής ΟΓΑΠ επισημαίνεται η δυνατότητα επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 1. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόοδο για τη διασαφήνιση ενός κειμένου που αποτελούσε προηγουμένως αιτία αμφιβολιών, διαφωνιών και αδυναμίας συνειδητοποίησης των πρακτικών του επιπτώσεων. Η σχέση μεταξύ των τομεακών οδηγιών και της ΟΓΑΠ, που παρέχει στους καταναλωτές ένα δίκτυο ασφάλειας, είναι τώρα πολύ σαφέστερη. Η αναθεωρημένη πρόταση αποσκοπεί στην προστασία των ανθρώπων παρά τα διάφορα κενά των συγκεκριμένων κανόνων ασφάλειας των προϊόντων που αποσκοπούν στην άρση των τεχνικών φραγμών στο εμπόριο. Η ΟΚΕ κρίνει ωστόσο ότι η επιλεγείσα διατύπωση για την συμπερίληψη των υπηρεσιών («εφόσον κατά τη χρήση των σχετικών αγαθών βάσει ορθολογικών προβλεπόμενων προϋποθέσεων υίγονται πτυχές ασφάλειας που συνδέονται με τη χρήση προϊόντων» — άρθρο 2α) πρέπει να διασαφηνιστεί πολύ περισσότερο για να είναι πρακτικά χρήσιμη για τους κατασκευαστές. Με λίγα λόγια, είναι βασικό να καλύπτονται από την ΟΓΑΠ όλα τα προϊόντα που ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν από καταναλωτές, με την επίλυση των προβλημάτων με βάση τις ειδικές οδηγίες που ισχύουν ανά τομέα, έτσι ώστε να υπάρχει η απαιτούμενη ευρεία κάλυψη.

3.2.1.1. Η ΟΚΕ επιδιώκει επίσης διασαφήνιση όσον αφορά τη συμπερίληψη των προμηθειών βασικής ανάγκης, όπως η ηλεκτρική ενέργεια, ως προϊόντων. Προτείνει να γίνει αναφορά στην Οδηγία για τις Εγγυήσεις στους Καταναλωτές και στην Οδηγία για την Ευθύνη σχετικά με τα Ελαττωματικά Προϊόντα.

3.2.2. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι προϊόντα που προορίζονται αρχικά και προσφέρονται μόνο για επαγγελματική χρήση μπορεί μερικές φορές να διοχετευθούν στην εσωτερική αγορά, πράγμα που μπορεί είτε να γίνεται για καταναλωτικούς λόγους είτε να είναι το αποτέλεσμα άμεσης ενέργειας των προμηθευτών. Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιηθεί ένα προϊόν από άτομο χωρίς επαγγελματικές γνώσεις ή εμπειρία. Στα προϊόντα αυτά συγκαταλέγονται γενικά οι γραφίδες λείζερ, τα αλυσοπρίονα και άλλοι εξοπλισμοί «do-it-yourself», καθώς επίσης και χρώματα και φυτοφάρμακα. Συνεπώς η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να λαμβάνουν οι παραγωγοί και οι προμηθευτές όλα τα λογικά και αναγκαία μέτρα ώστε κατά τη συσκευασία και τη σήμανση των προϊόντων τους να παρέχονται σαφείς οδηγίες και προειδοποιήσεις σε περίπτωση χρήσεως από μη επαγγελματίες.

3.2.3. Η ΟΚΕ επικροτεί τη συμπερίληψη των ηλικιωμένων στους καταναλωτές που διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο, αλλά εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι παραλείφθηκε η άλλη πρότασή της να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των μειονεκτούντων καταναλωτών, όπου αυτό είναι εφικτό.

3.2.4. Η Επιτροπή προσθέτει ένα νέο ορισμό σχετικά με τις αρμόδιες αρχές, που υποδεικνύονται από τα κράτη μέλη, οι οποίες θα εκτελούν τα καθήκοντα που αναφέρονται στην πρόταση. Παλαιότερα, ούτε η ευρωπαϊκή ούτε η εθνική νομοθεσία προέβλεπαν υποχρεώσεις των παραγωγών και των διανομέων να ενημερώνουν τις αρχές αυτές για την ανάκληση προϊόντων.

3.2.5. Η Επιτροπή δίδει τώρα τον ορισμό της έννοιας «ανάκληση», αλλά όχι και της έννοιας «απόσυρση» προφανώς λόγω γλωσσικών προβλημάτων σε διάφορες γλώσσες. Πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ των δύο πιθανών σταδίων αντιμετώπισης των επικίνδυνων προϊόντων: το πρώτο στάδιο («απόσυρση») είναι η βάσει νόμου απομάκρυνση επιβλαβών προϊόντων από καταστήματα, αποθήκες εμπορευμάτων και εργοστάσια, ενώ το δεύτερο («ανάκληση») είναι η επιστροφή, ως έσχατη ανάγκη, στους προμηθευτές και τους παραγωγούς προϊόντων που έχουν ήδη αγοραστεί και χρησιμοποιηθεί από καταναλωτές. Σε περιπτώσεις απαράδεκτων κινδύνων για την ασφάλεια έχει μεγάλη σημασία να προειδοποιούνται επαρκώς οι καταναλωτές, έτσι ώστε να μπορούν να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες.

3.2.6. Η ΟΚΕ τονίζει τη νέα σημασία που δίδεται τώρα στον όρο «κίνδυνος», ο οποίος χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνων. Μολονότι αναγνωρίζεται ότι δεν υπάρχει περίπτωση μηδενικού κινδύνου, οι κατασκευαστές αποδέχονται κινδύνους λόγω των δυνητικών οφελών που μπορεί να προσφέρει ένα προϊόν. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι αυτό εξαρτάται από τις μεταβαλλόμενες στάσεις της

κοινωνίας, δηλαδή από το επίπεδο του κινδύνου που οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να ανεχθούν. Οι προσδοκίες όσον αφορά την ασφάλεια συνεχίζουν να αυξάνονται.

3.2.7. Η ΟΚΕ προτείνει να απαιτεί και το άρθρο 2 την ασφαλή και μη επιζήμια για το περιβάλλον διάθεση των προϊόντων (π.χ. των λαμπτήρων φωτισμού, των δοχείων αεροζόλ, των μονωτικών υλικών και των ηλεκτρονικών αποβλήτων). Ωστόσο, η ΟΚΕ γνωρίζει ότι οι περιβαλλοντικές πτυχές δεν καλύπτονται από την οδηγία για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων διότι οι πτυχές αυτές καλύπτονται ήδη από την εθνική και κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία.

3.3. Κεφάλαιο 2: Απαίτηση γενικής ασφάλειας, αξιολόγηση της συμμόρφωσης και πρότυπα

3.3.1. Τα πρότυπα αποτελούν βασικό μέρος της προστασίας των καταναλωτών, υπό τον όρο ότι υπάρχουν ρήτρες διασφάλισης σε περίπτωση που ένα πρότυπο δεν εξασφαλίζει επαρκές επίπεδο προστασίας. Συνεπώς, η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να ενισχυθεί ο ρόλος των ευρωπαϊκών προτύπων και των οργανισμών τυποποίησης — με τον προσδιορισμό της συμμόρφωσης των προϊόντων στις γενικές απαιτήσεις ασφάλειας της ΟΓΑΠ. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα προϊόντα που έχουν περισσότερο σχέση με την ασφάλεια των καταναλωτών.

3.3.2. Η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη διασαφήνισης του καθεστώτος των ευρωπαϊκών προτύπων. Πρέπει να υπάρχει μια συνεκτική ολοκλήρωση των εθνικών προτύπων και να γίνει σαφώς κατανοητός ο ρόλος των άτυπων προτύπων, όπως των τεχνικών προδιαγραφών. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η ευθύνη βαρύνει τους προμηθευτές για να αιτιολογήσουν τη βάση στην οποία στηρίζουν την ασφάλεια του προϊόντος όταν αυτό δεν πληρεί όλα τα σχετικά πρότυπα αλλά θεωρείται ασφαλές. Οι προμηθευτές μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν εναλλακτικές μεθόδους συμμόρφωσης προς τα ισχύοντα πρότυπα υπό τον όρο ότι οι μέθοδοι αυτές τους επιτρέπουν να επιτύχουν υψηλότερα επίπεδα ασφάλειας από εκείνα που προσφέρουν τα εν λόγω πρότυπα. Ωστόσο, οι προμηθευτές θα υπέχουν ευθύνη εάν οι ισχυρισμοί τους δεν μπορούν να τεκμηριωθούν δεδομένου ότι ήδη καλύπτονται από την κοινοτική νομοθεσία για την ευθύνη εκ του προϊόντος και για την παραπλανητική διαφήμιση. Η ΟΚΕ τονίζει ότι η σημερινή ανυπαρξία καθεστώτος όσον αφορά τα ευρωπαϊκά πρότυπα επηρεάζει ήδη την ικανότητά τους να προωθούν την εναρμόνιση στην εσωτερική αγορά.

3.3.3. Η ΟΚΕ κρίνει ότι στην παγκόσμια αγορά υπάρχει όλο και μεγαλύτερη ανάγκη για συνεργασία με το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης.

3.3.4. Πρέπει να παρασχεθούν στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης οι απαιτούμενοι πόροι για την αύξηση της αποδοτικότητάς τους και την εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας των προϊόντων. Επίσης είναι απαραίτητη η μεγαλύτερη εκπροσώπηση των καταναλωτών. Επίσης είναι απαραίτητη η μεγαλύτερη και ουσιαστική εκπροσώπηση των καταναλωτών. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι στο υφιστάμενο γενικό πλαίσιο συνθηκών, ήδη προβλέπεται ότι όλες οι ομάδες συμφερόντων — συμπεριλαμβανομένων

εκείνων των καταναλωτών — μπορούν να συμμετάσχουν στην προτυποποίηση. Για να είναι αυτό πραγματικά δυνατό πρέπει να καταρτισθεί το κόστος συμμετοχής των πτωχότερων οργανώσεων για να μπορούν να λάβουν μέρος.

3.3.5. Η γλώσσα στην οποία συντάσσονται τα πρότυπα είναι αναπόφευκτα τεχνικής φύσεως και, για το λόγο αυτό, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να καταρτίζονται απλά και κατανοητά κείμενα.

3.4. Κεφάλαιο 3: Λοιπές υποχρεώσεις των παραγωγών και υποχρεώσεις των διανομέων

3.4.1. Το άρθρο 5 διατηρεί τις υποχρεώσεις των παραγωγών και των διανομέων να παρέχουν στους καταναλωτές πληροφορίες και προειδοποιήσεις ώστε να είναι ικανοί να αξιολογούν τους παράγοντες κινδύνου ενός προϊόντος. Η ΟΚΕ εξακολουθεί, ωστόσο, να ανησυχεί μήπως οι πληροφορίες αυτές, είτε με τη μορφή κειμένου είτε με τη μορφή διαγραμμάτων ή εικονογραμμάτων, δεν είναι πάντα ευκολονόητες και ευεφάρμοστες.

3.4.1.1. Η ΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να περιλαμβάνονται σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την ασφάλεια σε οποιαδήποτε μορφή ηλεκτρονικού εμπορίου ή εξ αποστάσεως πωλήσεων.

3.4.1.2. Η ΟΚΕ επικροτεί την νέα, σαφέστερη και πιο συνεπή απαίτηση για απόσυρση των επικίνδυνων προϊόντων από την αγορά και στην έσχατη ανάγκη των προϊόντων που έχουν ήδη προσφερθεί στους καταναλωτές. Η επιτυχία των ενεργειών και στις δύο περιπτώσεις εξαρτάται από την ικανότητα εντοπισμού της προέλευσης των προϊόντων. Οι προμηθευτές θα βασίζονται σε αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης, με τη βοήθεια κατάλληλων αρχείων και πληροφοριών, για να επιτύχουν τον εντοπισμό αυτό.

3.4.1.3. Λόγω των υφιστάμενων διαφορών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τον αποτελεσματικό έλεγχο και την εφαρμογή, η ΟΚΕ επιδοκιμάζει τη νέα υποχρέωση συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών, των κατασκευαστών και των προμηθευτών. Τόσο οι μεν όσο και οι δε θα ενημερώνουν τις αρχές για τη δράση που αναλαμβάνουν με στόχο την πρόληψη των απαράδεκτων κινδύνων για τους καταναλωτές. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι αυτό ήδη γίνεται σε εθελοντική βάση. Η ΟΚΕ τονίζει ότι είναι απαραίτητο να περιοριστούν στο ελάχιστο οποιαδήποτε νέα αιτήματα γραφειοκρατικής φύσεως προς το συμφέρον τόσο των παραγωγών όσο και των αρμόδιων αρχών.

3.5. Κεφάλαιο 4: Ειδικές υποχρεώσεις και εξουσίες των κρατών μελών

3.5.1. Η ΟΚΕ επικροτεί την ανάγκη ευρείας επίβλεψης της αγοράς και εφαρμογής των κανονισμών. Το έργο αυτό επιτελείται από τις αρμόδιες αρχές, που διορίζει κάθε κράτος μέλος, των οποίων ο διευρυμένος ρόλος αναλύεται στο άρθρο 7. Η επιτυχία εξαρτάται από τη συνεργασία και το συντονισμό. Τόσο από την

άποψη της εσωτερικής αγοράς όσο και από την άποψη των καταναλωτών, είναι απαραίτητο να επιτευχθεί το συντομότερο ομοιόμορφη εφαρμογή στα κράτη μέλη.

3.5.1.1. Η ΟΚΕ αμφισβητεί τη λογική του προσδιορισμού στο άρθρο 6 των καθηκόντων των αρμόδιων αρχών, δεδομένου ότι η ιδιαίτερη σημασία τους έχει ήδη αναφερθεί στο άρθρο 5, κεφάλαιο III. Χρειάζονται περισσότερες λεπτομέρειες για το πεδίο αναφοράς τους και για τον τρόπο αλληλοσυσχετίσής τους.

3.5.1.2. Η ΟΚΕ προτείνει στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν την επαρκή αύξηση των πόρων των αρμόδιων αρχών τους για την αντιμετώπιση των αυξημένων υποχρεώσεών τους.

3.5.1.3. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή προτίθεται να δημιουργήσει ένα ευρωπαϊκό δίκτυο ασφάλειας των προϊόντων. Συνεπώς, ερωτά κατά πόσο το δίκτυο αυτό θα αντικαταστήσει το υφιστάμενο Εκτελεστικό Φόρουμ της Ευρώπης για την Ασφάλεια των Προϊόντων (Prosafe), που παρέχει μια βάση δεδομένων για τους οργανισμούς που είναι αρμόδιοι για την ασφάλεια των προϊόντων. Η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο να μην απολεσθεί η εμπειρία του Prosafe. Αντίθετα, υποστηρίζει ότι το τελευταίο θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση του νέου δικτύου για να καταστεί δυνατή μια επέκταση των δραστηριοτήτων και μια ευρύτερη συμμετοχή μελών.

3.5.2. Έχοντας υπόψη το γεγονός ότι οι κανόνες που δεν προβλέπουν κυρώσεις έχουν περιορισμένη επίδραση, η ΟΚΕ επικροτεί την ανάγκη για αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινές που θα επιβάλλονται από τα κράτη μέλη, τα οποία θα πληροφορούν την Επιτροπή για τις δράσεις τους.

3.6. Κεφάλαιο 5: Ανταλλαγή πληροφοριών και RAPEX (Οι διαδικασίες για την εφαρμογή του RAPEX αναφέρονται στο παράρτημα 2)

3.6.1. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι οι κοινοποιήσεις για τα τρόφιμα γίνονται προς το παρόν μέσω του συστήματος ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών (RAPEX). Στο μέλλον οι κοινοποιήσεις αυτές θα υπάγονται στην αρμοδιότητα της Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων. Έως ότου συσταθεί η Αρχή αυτή, οι κοινοποιήσεις για τα τρόφιμα θα συνεχίσουν να γίνονται σύμφωνα με την ΟΓΑΠ.

3.6.2. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι σοβαροί και άμεσοι κίνδυνοι απαιτούν ταχεία παρέμβαση και ότι οι διαδικασίες δεν εφαρμόζονται πάντα με τον κατάλληλο τρόπο, ιδίως επειδή οι όροι που έχουν επιβληθεί είναι περιοριστικοί. Η ταχεία πρόσβαση σε ακριβείς πληροφορίες έχει ζωτική σημασία σε μια κατάσταση επείγουσας ανάγκης. Συνεπώς, η ΟΚΕ επικροτεί τις βελτιώσεις που προτείνει η Επιτροπή για το RAPEX, ιδίως δε την παροχή σαφών και λεπτομερών δεδομένων για ένα κοινοποιηθέν προϊόν και τους μηχανισμούς για την παρακολούθηση των κοινοποιήσεων εκ μέρους των κρατών μελών.

3.6.2.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τη συνεκτίμηση, εκ μέρους του RAPEX, των πρόσθετων στατιστικών δεδομένων του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επαγρύπνησης για τα Ατυχήματα που συμβαίνουν κατ' οίκον και κατά τον ελεύθερο Χρόνο (EHLASS): το σύστημα αυτό παρέχει λεπτομέρειες για βλάβες που έχουν προκληθεί από προϊόντα.

3.6.2.2. Η ΟΚΕ συνιστά επίσης την επέκταση του RAPEX (και μάλιστα του EHLASS), επιτυγχάνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών σε παγκόσμια κλίμακα, ώστε να διασφαλιστεί με τον τρόπο αυτό η μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών.

3.6.3. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής να απαγορευθεί η εξαγωγή σε τρίτες χώρες προϊόντων στα οποία έχει επιβληθεί απόσυρση ή ανάκληση, εκτός από εξαιρέσεις που αιτιολογούνται ή γίνονται δεκτές από την Επιτροπή.

3.7. Κεφάλαιο 6: Διαδικασίες Επιτροπής

3.7.1. Η ΟΚΕ σημειώνει τη μετατροπή της πρώην Επιτροπής Επειγουσών Περιπτώσεων στην νέα Κανονιστική Επιτροπή για την Ασφάλεια των Καταναλωτικών Προϊόντων. Ωστόσο, η Επιτροπή προτείνει επίσης μια συμβουλευτική επιτροπή για την ασφάλεια των καταναλωτικών προϊόντων εκτός από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ασφάλεια των Προϊόντων που αναφέρεται στο άρθρο 9. Η ΟΚΕ έχει συγκεχυμένη εικόνα όσον αφορά το ρόλο και τα καθήκοντα των τριών αυτών οργάνων και ερωτά κατά πόσον μία μόνον επιτροπή ασφάλειας των προϊόντων δεν θα ήταν πιο αποτελεσματική λόγω της ανάγκης συντονισμένων δράσεων.

3.8. Κεφάλαιο 7: Διάφορες και τελικές διατάξεις

3.8.1. Η ΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι οι πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και ασφάλεια θα είναι

προσιτές στο κοινό με τη μορφή πληροφοριών για τον εντοπισμό των προϊόντων, τη φύση των κινδύνων και τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των καταστάσεων επείγουσας ανάγκης. Το μέτρο αυτό θα συμβάλει στην αύξηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών, από τους οποίους εξαρτάται η επιτυχία της ενιαίας αγοράς.

3.8.1.1. Ωστόσο, η πρόσβαση αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη τήρησης του επαγγελματικού απόρρητου σε δικαιολογημένες περιπτώσεις.

3.8.2. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής να υποβάλει έκθεση για την εφαρμογή της νέας ΟΓΑΠ σε τριετή βάση, στα πλαίσια μιας διαδικασίας συνεχούς ελέγχου σε ένα ταχέως εξελισσόμενο τομέα.

3.8.3. Στα πλαίσια των διεξαγόμενων εργασιών για την ασφάλεια των καταναλωτών, η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα λαμβάνει αντίγραφο της έκθεσης αυτής, όπως και το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο.

4. Συμπεράσματα

4.1. Μια αποτελεσματική, προσφάτως αναθεωρηθείσα Οδηγία για τη Γενική Ασφάλεια των Προϊόντων έχει ζωτική σημασία, αλλά πρέπει να διασαφηνισθεί και να απλουστευθεί προσεκτικά ώστε να παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια σε όλους όσοι είναι υπεύθυνοι για την πρακτική της εφαρμογή και σε όλους όσοι ωφελούνται από την ασφάλεια που προσφέρει. Αποτελεί ουσιαστικό μέτρο προστασίας των καταναλωτών, μειώνοντας τις πιθανότητες τραυματισμού και θανάτου και αποκαθιστώντας την εμπιστοσύνη που έχει μειωθεί λόγω μιας σειράς πρόσφατων κρίσεων. Είναι εξίσου σημαντική για τους παραγωγούς και τους προμηθευτές, στους οποίους παρέχει ένα σαφές νομικό πλαίσιο για τις δράσεις εμπορίας προϊόντων βάσει των αρχών των θεμιτών συναλλαγών και του θεμιτού ανταγωνισμού στην Εσωτερική Αγορά.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τα ακόλουθα αποσπάσματα της γνωμοδότησης του τμήματος απορρίφθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τροπολογίες στην Ολομέλεια, αλλά συγκέντρωσαν το 1/4 των ψήφων:

Σημείο 3.2.1, 5η πρόταση:

Για παράδειγμα, η οδηγία για την ασφάλεια των παιχνιδιών δεν καλύπτει όλες τις πτυχές της ασφάλειας: δεν λαμβάνει υπόψη τους ακουστικούς και χημικούς κινδύνους επειδή καλύπτονται από την υφιστάμενη ΟΓΑΠ

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 29, της διαγραφής της πρότασης αυτής, ψήφοι κατά: 20, αποχές: 16.

Σημείο 3.6.3, 2η πρόταση:

Οι απαγορεύσεις αυτές πρέπει να επιβάλλονται μόνο όταν έχουν τηρηθεί δεόντως οι διαδικασίες που έχει κινήσει η Επιτροπή

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 35 της διαγραφής της πρότασης αυτής, ψήφοι κατά: 26, αποχές: 16.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2759/75 περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα του χοιρείου κρέατος»

(2000/C 367/12)

Στις 27 Απριλίου 2000, και σύμφωνα με τα άρθρα 43 και 198 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την παραπάνω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργίας, ανάπτυξης της υπαίθρου, περιβάλλοντος», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Σεπτεμβρίου 2000, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Bastian.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 64 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η αγορά χοιρείου κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπόκειται σε κυκλικές διακυμάνσεις, χαρακτηριζόμενες από χρονικές περιόδους κατά τις οποίες οι τιμές είναι ικανοποιητικές και η αγορά εξισορροπημένη και από διαστήματα με πολύ χαμηλές τιμές και πλεονασματική προσφορά. Εντούτοις, η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι ο κύκλος αυτός μεταβλήθηκε με την εμφάνιση περιόδων εντονότερων κρίσεων οι οποίες διαρκούν περισσότερο. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από την αυξανόμενη εξειδίκευση των εκτροφών χοίρων, με στόχο να καταστούν αποδοτικότεροι και ανταγωνιστικότεροι. Η εν λόγω εξειδίκευση εμποδίζει την προσαρμογή των εκτροφών σε περιόδους κρίσεως όπως συνέβαινε κατά το παρελθόν, δεδομένου ότι η μονάδα εκτροφής χοίρων αποτελεί τη μοναδική πηγή εσόδων τους. Ως εκ τούτου, η κοινοτική παραγωγή χοιρείου κρέατος προσαρμόζεται με πολύ μεγαλύτερη δυσκολία στις ανάγκες της αγοράς, ακόμη και σε περιόδους κατά τις οποίες οι τιμές είναι πολύ χαμηλές. Επιπλέον, απρόβλεπτα συμβάντα, όπως οι ασθένειες ή το αιφνίδιο κλείσιμο των αγορών στις εξαγωγές, ενδέχεται να επιτείνουν την έκταση της κρίσεως.

1.2. Η άνευ προηγουμένου κρίση που αντιμετώπισαν πρόσφατα οι εκτροφείς χοίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σκιαγραφεί απτά αυτή τη διεύρυνση του κύκλου. Κατά μέσον όρο στην Κοινότητα, οι τιμές παραγωγού σημείωσαν πτώση κατά 27 % το 1998 και, εν συνεχεία, κατά 6 % το 1999, με αποτέλεσμα να αγγίζουν πρωτοφανή επίπεδα, σαφώς κατώτερα του κόστους παραγωγής. Η απρόσμενη διάρκεια και το εύρος της κρίσεως αιτιολογούνται εάν ληφθούν υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες, οι οποίοι διατάραξαν τη συνήθη πορεία του «φυσικού» κύκλου της αγοράς χοιρείου κρέατος:

- οι συνέπειες των επιδημιών της πανώλης των χοίρων το 1997 που, παρότι ξεπεράστηκαν, εξακολουθούν να συνιστούν απειλή
- η ευρωπαϊκή και παγκόσμια υπερπαραγωγή λόγω της επίταξης της εξειδίκευσης και της παραγωγικής ικανότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις Ηνωμένες Πολιτείες

- η κρίση που ξέσπασε τον Αύγουστο του 1998 στη Ρωσία, δεδομένου ότι η πρόσκαιρη μη μετατρεψιμότητα του ρουβλίου είχε ως αποτέλεσμα την προσωρινή αναστολή των ευρωπαϊκών εξαγωγών χοιρείου κρέατος και μεταποιημένων προϊόντων προς τη χώρα αυτή.

1.3. Μία τέτοια κρίση είναι επικίνδυνη για τα οικονομικά πολυάριθμων παραγωγών, κυρίως δε για τους ασθενέστερους εξ αυτών, όπως είναι όσοι έχουν επενδύσει πρόσφατα σε αυτόν τον κλάδο ή οι νέοι που αρχίζουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, παρατηρούνται σαφέστατες διαρθρωτικές εξελίξεις στον τομέα του χοιρείου κρέατος, οι οποίες επιταχύνθηκαν εξαιτίας της τελευταίας κρίσεως. Πρόκειται για τη συγκέντρωση της παραγωγής με διαρκώς μεγαλύτερη μείωση του αριθμού των εκτροφών και την εξαφάνιση των μικρότερων μονάδων εκτροφής. Επίσης, παρατηρείται το φαινόμενο της ενσωμάτωσης των πιο προβληματικών μονάδων σε μεγάλες «βιομηχανικές» ομάδες, όπου ο παραγωγός χάνει την ταυτότητά του ως εκτροφέας και την αυτονομία του.

2. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Με την υπό εξέταση πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2759/75 περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα του χοιρείου κρέατος, η Επιτροπή προβλέπει τη δημιουργία ρυθμιστικού ταμείου με στόχο τη σταθεροποίηση των εισοδημάτων των χοιροτρόφων. Η πρόταση αυτή υποβάλλεται ως ανταπόκριση στην κρίση που έπληξε σοβαρά τον τομέα της χοιροτροφίας το 1998/1999, καθώς η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, εδώ και μερικά χρόνια, οι περιοδοί κρίσης οξύνονται και θέτουν σε κίνδυνο το ταμείο των χοιροτρόφων.

2.2. Τα κύρια σημεία της πρότασης είναι τα ακόλουθα:

- Εξουσιοδοτούνται τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ρυθμιστικά ταμεία στο έδαφός τους. Η συμμετοχή των εκτροφών, των ομάδων παραγωγών και των συλλογικών οργανισμών στα ταμεία είναι προαιρετική και αφορά ελάχιστη διάρκεια πέντε ετών.

- Τα ρυθμιστικά ταμεία χρηματοδοτούνται από τους ίδιους τους κτηνοτρόφους, μέσω της εισπραξής μιας εισφοράς ανά χοίρο υπό πάχυνση. Το κράτος μέλος μπορεί να χορηγήσει φθίνουσας κλίμακας ενισχύσεις για την έναρξη. Για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών των ρυθμιστικών ταμείων, τα ταμεία μπορούν να συνάψουν δάνεια με τράπεζες και δημόσια ή ιδιωτικά ιδρύματα, υπό τους όρους της αγοράς.
- Ο ρυθμιστικός μηχανισμός περιλαμβάνει δύο στοιχεία: το κατώφλι εισφοράς, πέρα από το οποίο εισπράττεται ένα ποσό ανά χοίρο προς πάχυνση από τα ταμεία και το κατώφλι πληρωμών, πέρα από το οποίο χορηγείται στον κτηνοτρόφο ένα ποσό ανά χοίρο. Τα δύο κατώφλια ορίζονται λαμβάνοντας υπόψη την τιμή αγοράς για τον χοίρο πρότυπης ποιότητας που εσφάγη στο αντίστοιχο κράτος μέλος, τις δαπάνες παραγωγής σε αυτήν την χώρα, την χρηματοοικονομική κατάσταση των ρευστών του ταμείου και την κατάσταση της κοινοτικής αγοράς χοιρείου κρέατος.
- Τα ρυθμιστικά ταμεία μπορούν να κλιμακώσουν τα χορηγούμενα ποσά ανά χοίρο προς πάχυνση καθώς και τον αριθμό των επιλέξιμων χοίρων ανά κτηνοτρόφο λαμβάνοντας υπόψη ιδίως το μέγεθος και τη διάρθρωση των χοιροτροφικών εγκαταστάσεων του οικείου κράτους μέλους. Η εισφορά μπορεί επίσης να κλιμακωθεί.
- Σε περίπτωση κατά την οποία ένα ταμείο πρέπει να αρχίσει την περίοδο πληρωμής δίχως να έχει τα απαραίτητα χρηματοδοτικά μέσα, το αντίστοιχο κράτος μέλος μπορεί να του χορηγήσει ένα άτοκο δάνειο. Το δάνειο πρέπει να εξοφληθεί πλήρως από το ταμείο. Όταν ένα ρυθμιστικό ταμείο διαθέτει τα απαραίτητα χρηματοδοτικά μέσα, μπορεί να αναστείλει προσωρινά την εισπραξη της εισφοράς.
- Κατά την προσχώρησή του στο ταμείο, ο κτηνοτρόφος πρέπει να δεσμευθεί ότι δεν θα αυξήσει τον αριθμό θέσεων προς πάχυνση που διαθέτει, κατά την περίοδο κατά την οποία είναι μέλος. Ωστόσο, το κράτος μέλος μπορεί να λάβει άδεια από την Επιτροπή να παρεκκλίνει από την υποχρέωση αυτή εφόσον οι προοπτικές της αγοράς το επιτρέπουν.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ λαμβάνει γνώση της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής προκειμένου να εξουσιοδοτηθούν τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ρυθμιστικά ταμεία για το χοιρείο κρέας. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η εν λόγω πρόταση αποτελεί ένα πρώτο βήμα για την καθιέρωση συμπληρωματικών μηχανισμών για τη διαχείριση της αγοράς και τη στήριξη του εισοδήματος των παραγωγών σε περιόδους κρίσεως, καθώς και ότι θέτει τα θεμέλια για την έναρξη διαλόγου σε έναν τομέα όπου η κοινή οργάνωση αγοράς παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητη από τη στιγμή της σύστασής της.

3.2. Η ΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι η Επιτροπή επιδιώκει να βοηθήσει τους παραγωγούς για την αντιμετώπιση ολοένα και δριμύτερων κρίσεων στον τομέα του χοιρείου κρέατος, σταθεροποιώντας το εισόδημά τους δια της λήψης συμπληρωματικών μέτρων έναντι του υφιστάμενου συστήματος διαχείρισης της αγοράς, στο πλαίσιο της ΚΟΑ στον τομέα του χοιρείου κρέατος.

Εντούτοις, η ΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση κανονισμού δεν επαρκεί για την επίτευξη του στόχου αυτού και κρίνει σκόπιμη τη διεύρυνσή της κατά τρόπο ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτήν και άλλα μέτρα για την αντιμετώπιση κρίσεων, λαμβανομένων ειδικότερα υπόψη των πρακτικών που εφαρμόζονται σε ορισμένες τρίτες χώρες (ΗΠΑ, Καναδάς), όπως τα συστήματα εξασφάλισης του εισοδήματος που τελούν επί του παρόντος υπό συζήτηση στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

3.3. Δεν είναι δυνατόν να καταβάλλονται προσπάθειες αποκλειστικά και μόνον από τους εκτροφείς. Για να καταστεί το σχέδιο κανονισμού αποτελεσματικότερο, πρέπει να συμβάλει και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, στο πλαίσιο του μηχανισμού για τη σύσταση ρυθμιστικών ταμείων, απαιτείται να αποτραπεί κάθε κίνδυνος επανένταξης της ΚΓΠ στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών καθώς και φαινόμενα στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών (ανάλογα με τη συμμετοχή ή μη ενός κράτους μέλους στο ρυθμιστικό ταμείο). Κατά συνέπεια, η ΟΚΕ προτείνει να αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση σημαντικότερη δέσμευση μέσω της συγχρηματοδότησης των ρυθμιστικών ταμείων, μαζί με τους παραγωγούς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση κανονισμού έχει το πλεονέκτημα να ενισχύει την αλληλεγγύη μεταξύ των εκτροφών χοίρων, δεδομένου ότι ενισχύει τους ασθενέστερους εξ αυτών και παρέχει δυνατότητα κλιμάκωσης των χορηγούμενων ποσών ανάλογα με το μέγεθος και τη διάρθρωση των μονάδων εκτροφής, προς όφελος, λόγου χάρη, των νέων που βρίσκονται στο ξεκίνημά τους. Εντούτοις, η ΟΚΕ διερωτάται ποιο είναι το πραγματικό όφελος που αποφέρει σε έναν παραγωγό η συμμετοχή του σε ένα τέτοιο ταμείο έναντι των συστημάτων που ενδέχεται να χρησιμοποιεί ήδη, όπως: η προσωπική αποταμίευση, τα ταμεία αντισταθμιστικών εισφορών που έχουν συστήσει ορισμένοι όμιλοι παραγωγών, η σύναψη τραπεζικών δανείων για την εξασφάλιση κεφαλαίων κίνησης κ.λπ. Υπό την παρούσα μορφή τους, το ενδιαφέρον των προτάσεων για τους εκτροφείς καθίσταται ακόμη λιγότερο προφανές δεδομένου ότι, αφενός, χρηματοδοτούν μόνοι τους τα εν λόγω ρυθμιστικά ταμεία και, αφετέρου, οφείλουν να δεσμευθούν ότι δεν θα αυξήσουν την παραγωγή τους για μια πενταετία.

4.2. Όσον αφορά την πρόταση, η ΟΚΕ κατανοεί ότι ένας από τους στόχους της Επιτροπής είναι ο έλεγχος της κοινοτικής παραγωγής χοιρείου κρέατος, κατά τρόπο ώστε να περιορισθεί το εύρος των κρίσεων που πλήττουν τον τομέα του χοιρείου κρέατος. Εντούτοις, η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι η υποχρέωση που επιβάλλεται στους εκτροφείς, οι οποίοι συμμετέχουν σε ένα ρυθμιστικό ταμείο, να μην αυξήσουν την παραγωγή τους για μια πενταετία εγκυμονεί κινδύνους στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ παραγωγών. Είναι, πράγματι, λογικό να υποθέσει κανείς ότι η συμμετοχή σε ένα ρυθμιστικό ταμείο θα προσελκύσει πρωτίστως το ενδιαφέρον των ασθενέστερων μονάδων εκτροφής και, κατ' αυτόν τον τρόπο, οι σημαντικότερες και πιο ανταγωνιστικές μονάδες θα είναι οι μόνες που θα έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν την παραγωγική τους ικανότητα. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, είναι αδύνατον να επιτευχθεί αποτελεσματική διαχείριση της προσφοράς χωρίς την ευρεία συμμετοχή των παραγωγών (και δη του συνόλου των παραγωγών) σε ένα ρυθμιστικό ταμείο στις κυριότερες περιοχές παραγωγής της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, ενόψει της δημιουργίας ρυθμιστικών ταμείων, απαιτείται να προβλεφθεί η παροχή κινήτρων για τη συμμετοχή των παραγωγών, όπως για παράδειγμα η κοινοτική συμμετοχή.

4.3. Η πρόταση της Επιτροπής, ακόμη και βελτιωμένη, θα συνέβαλε μεν στη σταθεροποίηση του εισοδήματος των παραγωγών, αλλά δεν θα διευκόλυνε την ταχύτερη ανάκαμψη έπειτα από κρίση. Συνεπώς, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προτείνει ορισμένα συμπληρωματικά μέτρα επί του προβλεπόμενου μηχανισμού για τη μείωση της παραγωγής σε περίπτωση σοβαρής περιστασιακής κρίσεως στον τομέα του χοιρείου κρέατος, η οποία θα προσδιοριστεί στα πλαίσια της επιτροπής διαχείρισης «χοιρείου κρέατος». Τα εν λόγω μέτρα θα μπορούσαν να αφεθούν στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους και να εφαρμοσθούν σε κοινοτική κλίμακα με υποχρέωση επίτευξης αποτελεσμάτων για κάθε χώρα και με δυνατότητα να ζητείται από ορισμένους εκτροφείς να καταβάλουν σημαντικότερη προσπάθεια, κυρίως δε από εκείνους που αύξησαν περισσότερο την παραγωγή τους σε σχέση με μία ημερομηνία αναφοράς και των οποίων τα εκτροφεία υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο μέγεθος.

4.4. Οι νεοεμφανιζόμενες μονάδες εκτροφής είναι, κατά κανόνα, εκείνες που πλήττονται πρώτες από τις κρίσεις, και συνεπώς είναι σκόπιμο να μην αποκλεισθούν από τα ρυθμιστικά ταμεία. Το κατώφλι εισφοράς και το κατώφλι πληρωμών θα μπορούσαν να ορίζονται επίσης ανάλογα με την τιμή του χοιριδίου.

5. Προς μια συνεκτικότερη κοινοτική πολιτική στον τομέα του χοιρείου κρέατος

5.1. Η κοινοτική πολιτική που ακολουθείται στον τομέα του χοιρείου κρέατος πρέπει να εξελιχθεί κατά τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται περισσότερο στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος τομέας. Η ΟΚΕ επιθυμεί, σε αυτό το σημείο, να διασαφηνίσει τις εν λόγω τρεις προκλήσεις.

Ένας σημαντικός οικονομικός κλάδος

5.1.1. Ο τομέας του χοιρείου κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζεται από δυναμισμό και ανταγωνιστική ικανότητα, με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Ένωση να κατέχει την πρώτη θέση παγκοσμίως στις εξαγωγές χοιρείου κρέατος: το 1999, εξήγαγε περίπου 1,5 εκατ. τόνους προς τις τρίτες χώρες. Αντιστοίχως, ο όγκος των εισαγωγών παραμένει ασήμαντος χωρίς να έχει υπερβεί, το 1999, τους 65 000 τόνους.

5.1.2. Ο κοινοτικός τομέας του χοιρείου κρέατος δεν είναι διόλου αμελητέος από οικονομική άποψη, δεδομένου ότι αντιστοιχεί σε 11 % της αξίας της τελικής γεωργικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.1.3. Κατά συνέπεια, μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του χοιρείου κρέατος έγκειται στη διατήρηση του εν λόγω σημαντικού τομέα της οικονομίας σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό διεθνές πλαίσιο.

5.1.4. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η χοιροτροφική παραγωγή αποτελεί επίσης έναν πολύ σημαντικό οικονομικό κλάδο στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που είναι υποψήφιες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ειδικότερα στην Πολωνία, την Ουγγαρία και την Τσεχία⁽¹⁾.

(1) Η συνολική χοιροτροφική παραγωγή των τριών αυτών χωρών ανερχόταν, το 1999, σε 3,3 εκατ. τόνους, δηλαδή σε 18 % της χοιροτροφικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών.

Η απασχόληση και η χωροταξία

5.1.5. Η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίσει ότι η παραγωγή χοιρείου κρέατος αποτελεί σημαντική πηγή θέσεων απασχόλησης σε ολόκληρο τον κλάδο, στους ακόλουθους τομείς: διατροφή των ζώων, παραγωγή, υπηρεσίες, σφαγή-τεμαχισμός, αλλαντικά-αλίπαστα. Σχετική μελέτη που διενεργήθηκε στη Γαλλία κατέδειξε ότι μια θέση απασχόλησης στον τομέα της παραγωγής δημιουργεί 2,5 θέσεις εργασίας στο σύνολο του κλάδου⁽²⁾.

5.1.6. Όπως κάθε γεωργική παραγωγή, οι μονάδες εκτροφής χοίρων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τη χωροταξία και τη διαμόρφωση της υπαίθρου. Η ΟΚΕ ζητά να αναγνωρισθεί και να ενθαρρυνθεί η ποικιλία των μεθόδων εκτροφής και να γίνουν σεβαστές οι τοπικές ιδιαιτερότητες.

5.1.7. Ως εκ τούτου, η ΟΚΕ εκτιμά ότι κοινοτική πολιτική στον τομέα του χοιρείου κρέατος οφείλει να ενθαρρύνει όχι μόνον τη διασφάλιση μιας σημαντικής παραγωγής αλλά και τη διατήρηση σημαντικού αριθμού παραγωγών και να συμβάλει στην ανανέωση των γενεών.

Οι προσδοκίες των πολιτών και των καταναλωτών

5.1.8. Η κοινοτική παραγωγή χοιρείου κρέατος πρέπει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των Ευρωπαίων πολιτών και καταναλωτών. Οι προσδοκίες αυτές είναι πολυάριθμες στον περιβαλλοντικό τομέα, όσον αφορά τη διαχείριση των κτηνοτροφικών λυμάτων, την ευημερία και τη διατροφή των ζώων, την επισιτιστική και υγειονομική ασφάλεια και την ποιότητα των προϊόντων.

5.1.9. Η κοινοτική πολιτική στον τομέα του χοιρείου κρέατος οφείλει να δίδει στους παραγωγούς τη δυνατότητα να αντεπεξέρχονται στις εν λόγω προσδοκίες, δια της εξεύρεσης ενδεδειγμένης ισορροπίας με τις οικονομικές προκλήσεις. Είναι, όντως, σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί που θέτει ο διεθνής ανταγωνισμός, κατά τρόπο ώστε να μην αποδυναμωθεί ο τομέας του χοιρείου κρέατος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.2. Τα μέσα διαχείρισης που προβλέπονται στην ΚΟΑ του χοιρείου κρέατος (επιστροφές, ιδιωτική αποθεματοποίηση) συμβάλλουν στο να παραμείνει ο κοινοτικός τομέας του χοιρείου κρέατος ανταγωνιστικός και εξαγωγικός. Επομένως, κρίνεται σκόπιμη η διατήρηση και η προάσπιση των μέσων αυτών κατά τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Εντούτοις, απαιτείται να επισημανθεί ότι η πλήρης χρήση των προαναφερθέντων μέσων κατά την τελευταία κρίση του 1998/1999 ουδόλως απέτρεψε την κατάρρευση των τιμών του χοιρείου κρέατος στο σύνολο των περιοχών παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε επίπεδα που δεν είχαν παρατηρηθεί ποτέ κατά τις προγενέστερες κρίσεις, γεγονός το οποίο καταδεικνύει πόσο εξαιρετικά δύσκολο είναι να διατηρηθεί μια αποδοτική τιμή με την αποκλειστική χρήση των συμβατικών μέσων διαχείρισης της αγοράς.

(2) Πρόκειται για εκτίμηση των θέσεων στον κλάδο της χοιροτροφίας στη Γαλλία (εκτίμηση για το 1997), την οποία πραγματοποίησε το Τεχνικό Ινστιτούτο Χοιροτροφίας το Σεπτέμβριο του 1999 και η οποία λαμβάνει υπόψη τις θέσεις στους ακόλουθους τομείς: διατροφή των ζώων, παραγωγή, ομάδες παραγωγών, άλλες υπηρεσίες, σφαγή-τεμαχισμός, αλλαντικά-αλίπαστα. Οι υπόλοιποι προμηθευτές της εκτροφής, καθώς και το σύνολο της διανομής δεν περιλαμβάνονται.

5.3. Για όλους αυτούς τους λόγους, η υφιστάμενη κοινοτική πολιτική δεν φαίνεται να συνάδει με τις προαναφερθείσες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κοινοτικός τομέας του χοιρείου κρέατος. Με στόχο την επιτυχέστερη αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, η ΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά όργανα, αφενός να εξακολουθήσουν τον προβληματισμό σχετικά με τις επιβεβλημένες προσαρμογές της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του χοιρείου κρέατος, καθώς και με τη διάθεση των απαιτούμενων δημοσιονομικών μέσων προς το σκοπό αυτό, και, αφετέρου, να ενθαρρύνουν και να προαγάγουν τη διενέργεια διαλόγου με τις ενδιαφερόμενες επαγγελματικές κατηγορίες. Επιπλέον, η ΟΚΕ πιστεύει ότι συμμετοχή σε οποιοδήποτε νέο πρόγραμμα πρέπει να συνδέεται με υψηλά πρότυπα για την ευημερία των ζώων τόσο όσον αφορά την ευημερία αυτή όσο και για να διασφαλισθεί θεμιτός ανταγωνισμός.

5.4. Επίσης, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο καθιέρωσης και στον τομέα του χοιρείου κρέατος επαγγελματικών διαρθρώσεων, όπως οι ομάδες παραγωγών, για την εφαρμογή λειτουργικών προγραμμάτων τα οποία υφίστανται ήδη σε άλλους τομείς. Τα εν λόγω λειτουργικά προγράμματα, με συγχρηματοδότηση της ΕΕ, θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν νέα μέσα για τη διαχείριση της αγοράς χοιρείου κρέατος, για τη στήριξη των παραγωγών (προώθηση των προϊόντων του τομέα του χοιρείου

κρέατος, συστήματα εξασφάλισης του εισοδήματος κ.λπ.), και για προγράμματα για τη βελτίωση της ποιότητας και του εντοπισμού της προέλευσης του κρέατος που αιτούνται οι ευρωπαίοι καταναλωτές.

5.5. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η κοινοτική πολιτική στον τομέα του χοιρείου κρέατος δεν είναι δυνατόν να βασίζεται αποκλειστικά στην ανταγωνιστικότητα, η οποία δημιουργεί αναπόφευκτα μια ελικοειδή αντίδραση με μείωση του κόστους παραγωγής και των τιμών. Μια συναφής πολιτική θα ήταν αντίθετη προς το ευρωπαϊκό πρότυπο περί πολυλειτουργικής γεωργίας, ανταποκρινόμενης στις απαιτήσεις των Ευρωπαίων καταναλωτών. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει, σχετικά, τη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 1999 με τίτλο: «Μια πολιτική για την εδραίωση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου»⁽¹⁾.

5.6. Η ΟΚΕ επιθυμεί να συνεχίσει η Επιτροπή τις εργασίες της στον τομέα του χοιρείου κρέατος επεκτείνοντας τη συζήτηση για ορισμένα σημεία της παρούσας γνωμοδότησης και ειδικότερα για την εξασφάλιση του εισοδήματος, το περιβάλλον, το ρόλο των ομίλων παραγωγών, και τη δημιουργία Παρατηρητηρίου της αγοράς χοιρείου κρέατος.

⁽¹⁾ ΕΕ C 368 της 20.12.1999.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανανεώσιμοι πόροι: η συμβολή της υπαίθρου στην ενεργό προστασία του περιβάλλοντος και στη σταθερή ανάπτυξη»

(2000/C 367/13)

Στις 20 και 21 Οκτωβρίου 1999, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 23, σημείο 3 του Εσωτερικού Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Ανανεώσιμοι πόροι: μία συμβολή της υπαίθρου στην ενεργό προστασία του περιβάλλοντος και στη σταθερή ανάπτυξη».

Το τμήμα «γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατάρτισε τη γνωμοδότησή του στις 26 Ιουλίου 2000, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Wilms.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2000) υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Ιστορικό

Η Συνθήκη του 'Αμστερνταμ έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ένταξη της διάστασης της περιβαλλοντικής προστασίας και βιωσιμότητας σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και δραστηριότητες (βλ. 'Άρθρο 6 της Συνθήκης). Στο επίκεντρο των προσπαθειών που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος βρίσκεται η ενεργός προστασία του κλίματος. Κύρια αιτία της αλλαγής του κλίματος είναι η αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος. Η εν λόγω εξέλιξη εξαρτάται κατ' ουσία από τον τρόπο, τη διαχείριση και την έκταση της χρήσης της ενέργειας. Οι αρχές της βιώσιμης ενέργειας πρέπει να αποτελούν τη βάση τόσο της προσφοράς ενέργειας, όσο και της χρήσης της.

Στο Λευκό Βιβλίο για μία κοινοτική στρατηγική και στο σχέδιο δράσης «Ενέργεια για το μέλλον: ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» αναφέρεται ο ακόλουθος στόχος: Το 2010 πρέπει το 12 % της ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρονται επίσης τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος: κανόνες για την δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών πλαισίωσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων που προορίζονται για προγράμματα υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τόσο σε εθνική, όσο και σε κοινοτική κλίμακα.

'Όμως στην προστασία του περιβάλλοντος δεν συμβάλλει μόνον η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Υφίστανται ποικίλες δυνατότητες προσέγγισης οι οποίες είναι αποτέλεσμα προβληματισμών που αποσκοπούν στην ορθολογικότερη χρήση της ενέργειας, την προσεκτικότερη εκμετάλλευση της γης και την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πρώτων υλών.

1.2. Γενικοί πολιτικοί στόχοι

Αποστολή της σχετικής πολιτικής είναι να συμβιβασθούν μεταξύ τους με συγκεκριμένους χειρισμούς οικονομικοί (να διατηρηθούν οι πρώτες ύλες με χαμηλό κόστος για ιδιωτική και δημόσια χρήση να διασφαλισθεί μακροπρόθεσμα η διαθεσιμότητα των πόρων καθώς και ο αδιάλειπτος ενεργειακός εφοδιασμός, κατά τρόπο που να συμμετέχουν όλοι στη συνολική αύξηση του εισοδήματος και της ευημερίας), οικολογικοί (να διατηρηθούν οι φυσικοί πόροι και να προστατευτεί το κλίμα, να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί το φυσικό περιβάλλον, να διασφαλισθούν μακροπρόθεσμα οι φυσικοί

πόροι μέσω της χρήσης ανανεώσιμων πόρων και να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα) και κοινωνικοί στόχοι (να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν οι χώροι αναψυχής, να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης, να διασφαλισθεί η προσφορά κοινωνικών παροχών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, αλλά και η δίκαιη κατανομή των εισοδημάτων).

2. Επείγων χαρακτήρας της γνωμοδότησης

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή⁽¹⁾ φρονεί ότι οι αγροτικές περιοχές, οι οποίες θεωρείται συχνά ότι αποτελούν ένα είδος οικολογικού αντισταθμίσματος, διαθέτουν τεράστιο δυναμικό για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πόρων και ότι δεν έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατότητες ανανέωσης του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι της γνώμης ότι στα προγράμματα στήριξης της Επιτροπής έχει δοθεί πολύ λίγη προσοχή στη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα σχέδια και οι δημοσιεύσεις για την νέα περίοδο στήριξης 2000-2006 επιβεβαιώνουν αυτή την εκτίμηση. Η ΟΚΕ εκφράζει το φόβο ότι η βιωσιμότητα χρησιμοποιείται απλώς ως «εξάρτημα», ότι π.χ. έχει τη χρήση επιδιέτου, προκειμένου να ικανοποιηθούν διατυπωμένες πολιτικές απαιτήσεις, δίχως να τίθενται σαφή κριτήρια και κλίμακες. Ως εκ τούτου είναι, π.χ., απαραίτητο να υπάρξει ευρύς κοινωνικός διάλογος σε όλα τα επίπεδα αυτού του προγράμματος ή κατά τον καθορισμό των μέσων χρηματοδότησης των οποίων θα πρέπει να είναι βασίμα τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Με την παρούσα γνωμοδότηση, η ΟΚΕ επιθυμεί να ασκήσει επιρροή τόσο στα μελλοντικά προγράμματα της Επιτροπής και των κρατών μελών, όσο και στη διαχείριση των μέσων χρηματοδότησης. Απομένει να αναζητηθεί και να καταδειχθεί ποία θα μπορούσε να είναι η συμβολή της υπαίθρου στο θέμα αυτό.

Η ΟΚΕ επιδιώκει την καλύτερη αλληλοεμπλοκή των διαφόρων τομέων πολιτικής, όπως είναι, π.χ., η γεωργία και η δασοκομία, η ενέργεια, οι διαρθρωτικές πολιτικές, η έρευνα και κατάρτιση. Στόχος της γνωμοδότησης είναι η ανάληψη μίας πολιτικής πρωτοβουλίας και όχι η ανάπτυξη μίας αναλυτικής προσέγγισης. Πρέπει να καταδειχθεί ποιοί πόροι εξετάζονται ως ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Εννοείται ότι τα μεμονωμένα είδη καυσίμων πρέπει, στο μέλλον, να υπόκεινται σε αναλύσεις κόστους-οφέλους από οικονομική και οικολογική σκοπιά.

3. Γενικές παρατηρήσεις

Κατά τη συζήτηση σχετικά με τη συμβολή της υπαίθρου σε ό,τι αφορά τους ανανεώσιμους πόρους και τη βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να εκτιμηθούν ιδιαίτερος 4 εναλλακτικές εκδοχές):

⁽¹⁾ Με την επιφύλαξη της έγκρισης από την σύνοδο ολομέλειας.

3.1. Χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας

Ο υδροηλεκτρισμός αποτελεί την πηγή ενέργειας χάρη στην οποία αντλείται το υψηλότερο ποσοστό ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και παράγεται συνήθως σε μεγάλες εγκαταστάσεις. Ο ρυθμός αύξησης στις εγκαταστάσεις αυτές είναι μάλλον χαμηλότερος σε σύγκριση με άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αντιθέτως, πιο ενδιαφέρουσα είναι η δυνατότητα να αντλούνται ανανεώσιμες μορφές ενέργειας από μικρότερες εγκαταστάσεις παραγωγής υδροηλεκτρισμού (π.χ. στις ορεινές περιοχές).

Υφίστανται ακόμη σημαντικές δυνατότητες εντατικής χρήσης της ηλιακής ενέργειας δίχως να χρειαστεί να διατεθεί για το σκοπό αυτό επιπλέον γη μέσω της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων σε επιφάνειες που υφίστανται ούτως ή άλλως (π.χ. στέγες, επιφάνειες κτηρίων, αντιθρομβικά φράγματα). Εξάλλου, είναι δυνατόν να οικοδομηθούν νέα συγκροτήματα αιολικής ενέργειας σε περιοχές προτεραιότητας που προσφέρονται για το σκοπό αυτό (όπως, π.χ., οι παράκτιες περιοχές). Σε ό,τι αφορά την ενέργεια που παράγεται από βιομάζα υφίστανται σημαντικές διαφορές από περιοχή σε περιοχή, ωστόσο ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές οι γεωργικές και δασικές εκμεταλλεύσεις μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αύξηση του εφοδιασμού σε ενέργεια από βιομάζα. Το ξύλο είναι αυτή τη στιγμή η σημαντικότερη πηγή ενέργειας που μπορεί να παραχθεί από ανανεώσιμες πρώτες ύλες. Εάν εντατικοποιηθεί η χρήση της ενέργειας από ξύλο, όχι μόνον αυξάνεται η συμβολή των ανανεώσιμων πόρων, αλλά και διανοίγονται νέες δυνατότητες οικονομικής αξιοποίησης της δασοκομίας και διασφαλίζονται θέσεις απασχόλησης. Η δασοκομία πρέπει να εντάσσεται στα ολοκληρωμένα σχέδια σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Επιπλέον, η δασοκομία που είναι οργανωμένη σε κρατικό επίπεδο πρέπει να δώσει το καλό παράδειγμα έτσι ώστε, από κοινού με την ιδιωτική δασοκομία, να αξιοποιήσει αποτελεσματικότερα στους δασικούς πόρους. Η εντατικότερη χρήση φυτικών ελαίων παρέχει τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν οικονομικά τα αγροτικά προϊόντα που προέρχονται από ελαιώδη φυτά. Κατά την παραγωγή ανανεώσιμων πρώτων υλών πρέπει να δίδεται προσοχή στις αρχές της βιώσιμης οικονομίας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το θέμα της λίπανσης και της άρδευσης.

3.2. Χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών

Στις εκμεταλλεύσιμες γεωργικές εκτάσεις που δεν αξιοποιούνται πλέον θα πρέπει να καταστεί δυνατή η παραγωγή «μη εδωδιμων» προϊόντων δίχως να περικοπούν οι επιδοτήσεις που σχετίζονται με την παύση καλλιέργειας και χωρίς την επιβολή περιορισμών σε ορισμένα μόνο καλλιεργήσιμα είδη. Επιπλέον, πρέπει κυρίως να εξετασθεί κατά πόσον επιτυγχάνονται πράγματι βελτιώσεις υπέρ του περιβάλλοντος με την έννοια των «καθάρων πλεονεκτημάτων». Η καλλιέργεια ανανεώσιμων πρώτων υλών προσφέρει τώρα στους ευρωπαϊούς αγρότες επιπλέον δυνατότητες να αυξήσουν το εισόδημά τους και στο μέλλον θα αποβεί ακόμη πιο ενδιαφέρουσα από οικονομικής πλευράς. Σε ό,τι αφορά τις δυνατότητες εκμετάλλευσης των καυσίμων και των λιπαντικών, αυτές έχουν κάθε άλλο παρά εξαντληθεί (βλέπε τα έλαια)· στον τομέα αυτόν πρέπει να ενθαρρυνθεί η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας. Επίσης, δεν έχουν εξαντληθεί ακόμη και οι δυνατότητες εκμετάλλευσης των ελαιούχων φυτών διότι οι εισαγωγές της Ευρώπης στον τομέα αυτό εξακολουθούν να είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές. Η χρησιμοποίηση φυσικών οικοδομικών υλικών στα κτίρια και τις κατοικίες καθίσταται ολοένα σημαντικότερη· από καιρό, π.χ., υφίστανται φυσικά χρώματα και μονωτικές ύλες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εναλλακτικές των προϊόντων που παράγονται με χημικό τρόπο. Άλλα παραδείγματα για την καινοτόμο εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πρώτων υλών είναι η βιομηχανία αυτοκινήτων στην οποία χρησιμοποιούνται σε αυξανόμενο βαθμό φυσικές ίνες για την εσωτερική διακόσμηση των αυτοκινήτων, καθώς και η κλωστοϋφαντουργία όπου χρησιμοποιούνται σε αυξανόμενο

βαθμό η κάνναβις και ο λίνος. Το ξύλο και ο φελλός που παράγονται με βάση οικονομικά κριτήρια βιωσιμότητας παρέχουν μεγάλες δυνατότητες χρήσης, π.χ. στον οικοδομικό τομέα και στις κατοικίες. Η βιώσιμη χρήση του δασικού οικοσυστήματος εξασφαλίζει επίσης την ίδια του την επιβίωση. Κατά συνέπεια η χρήση του φελλού στον μεσογειακό χώρο παράγει θέσεις απασχόλησης και προστατεύει τα σημαντικά από οικολογικής πλευράς αποθέματα σε φελλοφόρους βελανιδιές από την αποψίλωση. Ακόμη και στον τομέα των καλλυντικών και των προϊόντων φροντίδας του σώματος, καθώς και της υγιεινής και της θεραπείας, αυξάνεται η ζήτηση σε βιολογικά προϊόντα. Το οικονομικό τους όφελος θα αυξηθεί αναμφίβολα ακόμη περισσότερο.

3.3. Ορθολογική χρήση της ενέργειας

Οι δυνατότητες ορθολογικής χρήσης της ενέργειας και εξοικονόμησης της ενέργειας κάθε άλλο παρά έχουν εξαντληθεί. Δυνατότητες να εξοικονομηθεί ενέργεια δεν προσφέρονται μόνον στις αγροτικές κατοικίες, αλλά και στις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων. Η χρήση σταθμών συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας (ΣΠΗΘ) είναι επιθυμητή τόσο για οικολογικούς, όσο και για ενεργειακούς λόγους. Ωστόσο, αυτού του είδους οι σταθμοί δεν έχουν ακόμη διαδοθεί ευρέως στις αγροτικές περιοχές· π.χ., δεν έχουν ακόμη καταστεί αποδοτικοί από οικονομικής πλευράς. Είναι απαραίτητο να διεξαχθεί έρευνα ως προς τις δυνατότητες δημιουργίας τέτοιων σταθμών, καθώς και στον τομέα της ανάπτυξης τεχνολογιών. Σε ό,τι αφορά την διάδοση μέσω στήριξης από τα διαρθρωτικά ταμεία του συνόλου της γεωργικής πολιτικής έχει σήμερα μεγαλύτερη σημασία να δοθεί προσοχή στα βιώσιμα αποτελέσματά τους. Στο θέμα αυτό εξαιρετικές ευκαιρίες μπορούν να παρέχουν τα μέσα που διατίθενται για την ανακίνηση αγροτικών οικισμών⁽¹⁾. Από πλευράς στήριξης, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη θερμική μόνωση και τη χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών ως οικοδομικών υλικών, όσο είναι δυνατόν από την αντίστοιχη περιοχή. Προκειμένου να αξιοποιηθούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα μέσα στήριξης υπέρ της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας, πρέπει να βελτιωθούν τα συστήματα (περιβαλλοντικής) ενημέρωσης ως προς τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις, σε συνδυασμό με τις νέες δυνατότητες που παρέχει η μεταφορά τεχνολογίας στις αγροτικές περιοχές.

3.4. Ενίσχυση των κύκλων της ύλης σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα

Η καθιέρωση αποτελεσματικότερης ανακύκλωσης της ύλης σε περιφερειακή και τοπική κλίμακα μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας, αλλά και να συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη (στην αναδιοργάνωση και την κατάλληλη διαμόρφωση των αποκεντρωμένων διαρθρώσεων· μέσο: σχέδια ανάπτυξης της υπαίθρου). Προσφέρονται οι ακόλουθες δυνατότητες: 1) ο διαχωρισμός και η ανακύκλωση των βιομηχανικών αποβλήτων και των οικιακών απορριμμάτων, καθώς και η χρήση τους για την παραγωγή ενέργειας, εφόσον αυτή είναι οικολογικά ακίνδυνη· 2) η σύσταση μικρών σταθμών επεξεργασίας αποβλήτων κυρίως στις απομονωμένες αγροτικές περιοχές· 3) η άμεση διαθέσιμη στην αγορά, όπου αυτό είναι οικονομικά εφικτό, αγροτικών προϊόντων, τα οποία όχι μόνον είναι δυνατόν να διασφαλίσουν επιπλέον εισόδημα στις αγροτικές εγκαταστάσεις, αλλά συμβάλλουν και στο να αποφεύγονται οι μεγάλες αποστάσεις για τη μεταφορά τους.

⁽¹⁾ Βλέπε π.χ. τα μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 33 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999. Βλέπε επίσης σχετικά με το θέμα αυτό και τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ της 29ης Απριλίου 1998 (ΕΕ C 214 της 10.7.1998, σ. 56) για την ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Ενέργεια του μέλλοντος: Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» (Λευκό Βιβλίο).

Με την προώθηση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα σε τομείς όπως, π.χ., ο ανεφοδιασμός και η διαχείριση των αποβλήτων, η άμεση διάθεση στην αγορά και η επεξεργασία ανανεώσιμων πρώτων υλών, αυξάνονται οι απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό. Η στοχοθετημένη τους ανάπτυξη οδηγεί σε νέες θέσεις εργασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο αυξάνεται η προστιθέμενη αξία του αγροτικού χώρου. Η στοχοθετημένη ενίσχυση θα πρέπει να αφορά όχι μόνο τη γεωργική και δασική πρωτογενή παραγωγή αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό τη μεταποίηση και τις υπηρεσίες.

4. Γενικοί στόχοι

4.1. Σχεδόν όλες οι πολιτικές δυνάμεις υποστηρίζουν ευρύτητα την εντατικότερη εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Κύριο μέλημα είναι να ληφθεί μέριμνα ώστε και οι επερχόμενες γενεές να διαθέτουν τις προϋποθέσεις για κατάλληλο βιοτικό επίπεδο. Δίχως οικονομική στήριξη δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί ο φιλόδοξος στόχος που έχει τεθεί για το έτος 2010. Παράλληλα με τον σημαντικό τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης πρέπει να ενθαρρυνθούν οι δυνατότητες ευρείας παρέμβασης. Καταρχάς, είναι σημαντικό να ενθαρρυνθεί η διάθεση στην αγορά ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Πρέπει να καταρτισθούν πλαίσια στήριξης που, μετά την αρχική φάση, να προσφέρουν ανάλογες δυνατότητες κέρδους στον επιχειρηματία. Θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να διασφαλιστεί η ασφάλεια του προγραμματισμού των επιχειρήσεων, να μπορούν αυτές να θέτουν την ενέργειά τους σε κυκλοφορία στην αγορά και να εξασφαλίζεται η διάθεσή της. Τέλος, πρέπει επίσης τα οικολογικά πλεονεκτήματα των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας να ανταμείβονται σε οικονομικούς όρους.

Προκειμένου να υπάρξει εντατική αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, απαιτείται να εναρμονιστεί η φορολογία τους σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Μεταξύ άλλων είναι σκόπιμο σχετικά να μπορούν τα κράτη μέλη να απαλλάξουν τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας από τη φορολογία. Θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή ώστε η ελευθέρωση των αγορών ενέργειας να μην γίνει εις βάρος της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Σε εθνική κλίμακα θα πρέπει τα κράτη να θέσουν τους δικούς τους στόχους προκειμένου να επιτύχουν τον γενικό στόχο που έχει τεθεί έως το 2010 και να καθορίσουν με ποία μέσα θα επιτευχθούν οι εν λόγω στόχοι. Η ιδιαίτερη σημασία των αγροτικών περιοχών πρέπει να ληφθεί υπόψη με την ανάπτυξη εθνικών προγραμμάτων και να προωθηθεί περαιτέρω.

4.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της υπαίθρου

Η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αποβεί ο σημαίνων δείκτης στις αγροτικές περιοχές. Η ΟΚΕ ζητεί από τις αρμόδιες αρχές να καθιερώσουν μία συνολική πολιτική πρωτοβουλία για την βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου. Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της πρωτοβουλίας θα πρέπει να είναι ο καθορισμός, η εφαρμογή, η αξιολόγηση και η διάδοση προτύπων, τα οποία να οδηγήσουν σε

αποτελεσματικούς κύκλους της ύλης και στην καλύτερη δυνατή χρήση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Η πρωτοβουλία στηρίζεται σε ορισμένες σημαντικές αρχές της βιώσιμης οικονομίας, όπως, π.χ., στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία ανάπτυξης, καθώς και στην απόδοση ίσης σημασίας σε οικολογικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Καθοριστικά στοιχεία της βιώσιμης ανάπτυξης εκτίθενται πιο κάτω.

5. Στοιχεία της βιώσιμης ανάπτυξης

5.1. Ανάπτυξη προτύπων

Στη συζήτηση που διεξάγεται με θέμα τη βιωσιμότητα, αναγνωρίζεται ομόφωνα ότι παράλληλα με το γενικό πρότυπο της «βιώσιμης ανάπτυξης» πρέπει να καθορισθούν κι άλλα πρότυπα, σε περιφερειακή, π.χ., κλίμακα. Τα πρότυπα υπάρχουν προκειμένου να καθορίζουν τα πλαίσια προς τα οποία πρέπει να προσανατολίζονται οι εκάστοτε στόχοι, οι στρατηγικές και τα μέτρα. Αποτελούν συνεπώς σημεία αναφοράς για, συλλογικά υποστηριζόμενα, δεσμευτικά, καθοδηγητικά ιδανικά με προσανατολισμό στο μέλλον. Όλοι οι φορείς κάθε περιοχής πρέπει να έχουν την δυνατότητα να λάβουν μέρος στη συζήτηση για τα πρότυπα. Εξάλλου, πρέπει να επιτευχθεί μία δεσμευτική συμφωνία ως προς τον τρόπο με τον οποίο τα αποτελέσματα των εν λόγω προτύπων θα τίθενται σε εφαρμογή στην πράξη.

5.2. Πολυλειτουργική γεωργία

Καθώς αυξάνεται η πολυλειτουργικότητα της γεωργίας, το έργο και οι στόχοι της πρέπει να προσδιορισθούν σε σχέση με τη χρήση των ανανεώσιμων πόρων, έτσι ώστε να προωθείται η προστασία του περιβάλλοντος και η βιώσιμη ανάπτυξη, και να μετατραπούν σε μέτρα. Οι σχετικές δυνατότητες έχουν κάθε άλλο παρά εξαντληθεί. Οι δυνατότητες ενίσχυσης της ΚΠΠ προσφέρουν μάλιστα ποικίλες δυνατότητες προσέγγισης οι οποίες πρέπει να δοκιμασθούν και να τεθούν σε εφαρμογή. Με τον τρόπο αυτόν είναι, π.χ., δυνατόν οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις να προσαρμόσουν βιώσιμα την ενεργητική τους βάση με τη βοήθεια των διαρθρωτικών ταμείων. Τα αντισταθμιστικά ταμεία παρέχουν π.χ. ευκαιρίες προκειμένου να στηριχθούν οι επενδύσεις στον τομέα της καλλιέργειας, της επεξεργασίας και της διάθεσης στην αγορά των ανανεώσιμων πρώτων υλών, συμπεριλαμβανομένων και των μέτρων αναδάσωσης.

5.3. Ανάπτυξη κλειστών κύκλων της ύλης σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα και κατάρτιση του ενεργειακού ισοζυγίου

Στο παρελθόν εδίδετο ιδιαίτερα μικρή προσοχή στο θέμα της κατάρτισης του ισοζυγίου των υλών και του ενεργειακού ισοζυγίου, ωστόσο μόνον με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να προσδιορισθούν και να δημιουργηθούν νέες δυνατότητες για τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. Ως προς το θέμα αυτό, πρέπει να έχει απόλυτη προτεραιότητα η καλύτερη δυνατή χρήση των ανανεώσιμων πόρων. Λόγω των δυνατοτήτων που διαθέτουν από πλευράς εδάφους και τεχνικού εξοπλισμού, καθώς και λόγω του υψηλά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού τους, οι ΜΜΕ καθώς και οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις πρέπει, σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των κύκλων της ύλης, να αναλαμβάνουν ολοένα και μεγαλύτερο έργο.

5.4. Φορολογική πολιτική και μέτρα προώθησης⁽¹⁾

Η αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν είναι σήμερα ακόμη δυνατή σε τιμές που να καλύπτουν το κόστος. Με την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων τεχνικών παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την αύξηση των τιμών των ορυκτών πρώτων υλών η χρήση τους θα καταστεί οικονομικώς αποδοτικότερη. Συγχρόνως όμως, η παραγωγή και η μεταποίηση ανανεώσιμων πρώτων υλών και η χρήση ανανεώσιμων ενεργειών απαιτούν εντατική χρήση του παράγοντα εργασία και μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Συνεπώς, η ενίσχυση της παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί επένδυση στο μέλλον.

Θα πρέπει να αναπτυχθούν και να δοκιμασθούν πρότυπα χάρη στα οποία οι επιχειρήσεις και τα ιδιωτικά νοικοκυριά που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν να ενισχυθούν οικονομικώς. Κατά τους δοκιμαστικούς υπολογισμούς θα πρέπει να συνεκτιμηθούν και οι έμμεσες συνέπειες όπως, π.χ. το όφελος ή η ζημία που προκαλεί ενδεχομένως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για το περιβάλλον. Θα πρέπει να εξετασθούν τα υφιστάμενα προγράμματα στήριξης και οι σχετικές οδηγίες ως προς τη βιωσιμότητά τους, ώστε η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των ανανεώσιμων πρώτων υλών να προωθηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι κατά το παρελθόν και να διασφαλισθεί μακροπρόθεσμα. Οι επιδοτήσεις θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο των συζητήσεων. Επίσης, θα πρέπει να εξετασθούν οι ενισχύσεις των επενδύσεων ως προς τη βιωσιμότητά τους⁽²⁾. Μετά από μία χρηματοδότηση της εναρκτήριας και της μεταβατικής φάσης, οι επιμέρους εγκαταστάσεις πρέπει να αυτοχρηματοδοτούνται. Θα πρέπει να αναπτυχθούν κατάλληλα κριτήρια στα πλαίσια των δοκιμαστικών προτύπων.

5.5. Η δημιουργία συνεταιριστικών διαρθρώσεων

Λόγω των φυσικών δεδομένων αλλά και του σημερινού σταδίου της τεχνολογικής εξέλιξης, η παραγωγή ανανεώσιμων ενεργειών δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί σε μεγάλες ενότητες και υπόκειται συχνά στις εποχιακές διακυμάνσεις. Οι διακυμάνσεις της παραγωγής των ανανεώσιμων ενεργειών και ανανεώσιμων πρώτων υλών καθώς και η κατανομή των κινδύνων αναγκάζουν τους παραγωγούς να αναζητούν νέες μορφές συνεργασίας. Ιδιαίτερα στις γεωργικές περιοχές είναι απαραίτητο να βρεθούν νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, των ιδιωτικών νοικοκυριών και της δημόσιας διοίκησης διότι μόνο με κοινές δομές παραγωγής και διάθεσης στην αγορά μπορεί να διασφαλιστεί η συνέχεια του εφοδιασμού των καταναλωτών.

(1) Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ενιαία αγορά ηλεκτρικής ενέργειας» (CES 999/2000) και ιδιαίτερα τα σημεία 5 και 11.

(2) Στην γνωμοδότησή της για την γενική αξιολόγηση του 5ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον που υιοθετήθηκε στις 24 Μαΐου 2000 (ΕΕ C 204 της 18.7.2000), η ΟΚΕ τονίζει «την ανάγκη χρηματοδοτικών κινήτρων για τον νέο προσανατολισμό των επενδύσεων και την ενίσχυση των τεχνολογικών καινοτομιών». Περαιτέρω θεωρεί σκόπιμη «τη δημιουργία κινήτρων για την αναπλήρωση μη περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων και παρόμοια κίνητρα να αναπτυχθούν εκεί όπου ήδη υπάρχουν». Τελικός στόχος επιβάλλεται να είναι «ότι οι επιδοτήσεις τότε μόνο παρέχονται αν ενισχύουν μια συνεχή εξέλιξη και ότι ενισχύσεις για μη συνεχείς δραστηριότητες διακόπτονται».

5.6. Βιώσιμες μορφές εργασίας

Κατά κανόνα οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στις αγροτικές περιοχές απασχολούν μικρό αριθμό εργαζομένων. Συγχρόνως, παρατηρείται αύξηση των απαιτήσεων της κοινωνίας για επικοινωνία και συνεργασία. Η ανάγκη για εντατικότερη συνεργασία καθίσταται ολοένα και πιο επιτακτική λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητας των παραγωγικών διαδικασιών και των κοινωνικών υποχρεώσεων. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να προσαρμοστούν στο νέο αυτό περιβάλλον. Κατά την παραγωγή, την εμπορία και τη διάθεση στην αγορά θα χρειάζεται στο μέλλον να αναζητηθούν συνεταιριστικές μορφές εργασίας. Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες αυτές μεθόδους ιδιαίτερα με στόχο να βρεθούν καινοτόμες λύσεις για τα επιχειρησιακά και περιφερειακά προβλήματα μέσω της στενότερης συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις. Η ικανότητα για συνεργασία δεν πρέπει όμως να περιορίζεται μόνο στην εργασία στο επίπεδο της επιχείρησης αλλά θα πρέπει επίσης να αναζητηθούν νέες μορφές επικοινωνίας με τους καταναλωτές και τους αγοραστές των προϊόντων και των υπηρεσιών.

5.7. Σύγχρονη επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση στις αγροτικές περιοχές

Είναι απαραίτητο να εξοικειωθούν οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες με τις μεθόδους της αειφόρου οικονομικής δραστηριότητας. Κάθε προσπάθεια να υποχρεωθεί ο μεμονωμένος ενδιαφερόμενος, μέσω νόμων και κανονισμών, να υιοθετεί βιώσιμες μεθόδους οικονομικής δραστηριότητας είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Από την άλλη πλευρά, είναι απαραίτητο να κατανοήσουν τα ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη και να ενεργούν ανάλογα. Σημαντικοί στόχοι του εκπαιδευτικού τομέα είναι να δημιουργήσει κίνητρα για αυτόνομη δραστηριοποίηση, για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και για την δημιουργία κινήτρων για συνεργασία. Κάθε πολίτης πρέπει να έχει πρόσβαση στη μόρφωση. Ωστόσο, ο στόχος αυτός δύσκολα υλοποιείται, κυρίως στις αγροτικές περιοχές, κι αυτό οφείλεται συχνά στις μεγάλες αποστάσεις από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και στην περιορισμένη προσφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων, για να αναφερθούν μόνο δύο παραδείγματα που σκιαγραφούν ανάγλυφα το γεωγραφικό μειονέκτημα των περιοχών αυτών. Συνεπώς, η εκπαίδευση αποτελεί το σημαντικότερο μέσο για την προώθηση «βιώσιμων τρόπων σκέψης». Αυτός ο νέος τρόπος σκέψης μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω ενός νέου περιεχομένου, νέων μεθόδων και μέσων του εκπαιδευτικού τομέα. Γι αυτό χρειάζονται εντατικότερες προσπάθειες από όλες τις πλευρές

5.8. Ανάπτυξη των υποδομών

Ο αγροτικός χώρος δεν πρέπει να μετατραπεί σε μουσειο και οι περιφέρειες δεν πρέπει να διατηρούνται για λόγους νοσταλγίας. Χρειάζεται να πραγματοποιηθεί ένα ορισμένο αναπτυξιακό έργο και να βελτιωθούν οι υποδομές, όπως π.χ. το ταχυδρομικό και μεταφορικό δίκτυο και η χάραξη δρόμων. Διότι μακροπρόθεσμα και η «μη-ανάπτυξη» συνεπάγεται κόστος.

6. Οι προτάσεις της ΟΚΕ περιληπτικά

6.1. Πρωτοβουλίες για τις αγροτικές περιοχές

Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει κοινοτική πολιτική πρωτοβουλία για την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου (βλέπε σημείο 4.2 της παρούσας γνωμοδότησης). Μέρος αυτής της πρωτοβουλίας μπορεί να αποτελέσει ο ανταγωνισμός στον οποίο συμμετέχουν μεμονωμένα ή από κοινού οι αρχές της τοπικής

αυτοδιοίκησης. Στόχος είναι να διακριθούν οι περιφέρειες που έχουν πετύχει υψηλό βαθμό κάλυψης του περιφερειακού κύκλου πρώτων υλών και των ανανεώσιμων ενεργειών και οι οποίες έχουν αναπτύξει αποτελεσματικές στρατηγικές για την επίτευξη του στόχου αυτού.

6.2. Παρατηρητήριο για τις αγροτικές περιοχές

Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την υποστήριξη της δημιουργίας παρατηρητηρίου για τις αγροτικές περιοχές όπως προβλέπεται από τις γενικές κατευθύνσεις για την κοινοτική πρωτοβουλία όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη (Leader+) COM(1999) 475 τελικό. Η λειτουργία του παρατηρητηρίου αυτού δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο σε δραστηριότητες του προγράμματος Leader+, αλλά θα πρέπει να ανταποκριθεί πλήρως στην αποστολή του να συγκεντρώνει πληροφορίες για τις κοινοτικές δράσεις σχετικά με την αγροτική ανάπτυξη. Το παρατηρητήριο μπορεί στα πλαίσια της διασφάλισης των προϋποθέσεων για μία βιώσιμη ανάπτυξη να αναλάβει διάφορα καθήκοντα όπως π.χ. τη δημιουργία και ανάπτυξη δικτύου βιώσιμων σχεδίων καθώς και την προβολή θετικών παραδειγμάτων βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Το παρατηρητήριο θα πρέπει επιπλέον να αναπτύξει σχέδια για τον συντονισμό μεταξύ των επιμέρους υπουργείων και δημόσιων αρχών⁽¹⁾. Η ΟΚΕ καλεί επίσης την Επιτροπή να μεριμνήσει για μία εντατική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις εργασίες του παρατηρητηρίου.

6.3. Αξιολόγηση των στόχων και των δυνατοτήτων δράσης στα πλαίσια των υφιστάμενων προγραμμάτων

Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προβεί σε μία αξιολόγηση των προγραμμάτων της με στόχο την πλήρη ένταξη της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του κλίματος στους στόχους και στις ενέργειες που προβλέπουν οι κοινοτικές πολιτικές. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί σε δράσεις οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση των ανθρώπινων πόρων. Στον τομέα της εκπαίδευσης θα πρέπει να προωθηθούν κυρίως τα περιεχόμενα και οι ικανότητες οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για βιώσιμη σκέψη και δράση.

Στα περιφερειακά προγράμματα, όπως προβλέπονται στα πλαίσια του κανονισμού ΕΚ για την προώθηση της ανάπτυξης των γεωργικών περιοχών, θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη η αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ανανεώσιμων πρώτων υλών. Η ΟΚΕ καλεί γι' αυτό την Επιτροπή να παροτρύνει τους υπεύθυνους των αγροτικών περιοχών να συμπεριλάβουν στα προγράμματά τους αναλύσεις σχετικά με τον απολογισμό της χρήσης πρώτων υλών και ενέργειας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Κριτήριο για τη χορήγηση των ευρωπαϊκών οικονομικών ενισχύσεων θα πρέπει να είναι τα αποτελέσματα των απολογισμών αυτών και οι προγραμματικές τους συνέπειες.

Στα πλαίσια της ρύθμισης των κρατικών ενισχύσεων περιβαλλοντικής προστασίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις ανανεώσιμες πρώτες ύλες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ορίσει κατάλληλες περιόδους στήριξης, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τον τομέα αυτό.

(1) Βλέπε σχετικά το σημείο 2.6.3. της γνωμοδότησης που αναφέρεται στην υποσημείωση (2).

6.4. Κατάρτιση νέων προγραμμάτων και κανονισμών

Παράλληλα με την αξιολόγηση των υφιστάμενων προγραμμάτων η Επιτροπή καλείται να αναπτύξει νέες πρωτοβουλίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του κλίματος. Η ΟΚΕ διαβλέπει για το σκοπό αυτό δύο στρατηγικές προσεγγίσεις: 1) βελτίωση της έρευνας και της ανάπτυξης και 2) προώθηση της χρήσης καινοτόμων τεχνικών και διαδικασιών.

6.4.1. Βελτίωση της έρευνας και της ανάπτυξης

Τα ερευνητικά προγράμματα και σχέδια της Επιτροπής θα πρέπει να επικεντρωθούν ιδιαίτερα στην πρακτική εφαρμογή της έρευνας στον τομέα των ανανεώσιμων πρώτων υλών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Θα πρέπει να διερευνηθεί επίσης και η αποθεματοποίηση και η αποτελεσματική χρήση τους σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ιδιαίτερο βάρος θα πρέπει να δοθεί σε αυτό το πλαίσιο στην δυνατότητα μεταφοράς των τεχνικών αυτών στις αγροτικές περιοχές. Θεωρείται απαραίτητο να βελτιωθούν ορισμένες πτυχές της προώθησης της έρευνας κυρίως στον τομέα της μεταποίησης ανανεώσιμων πρώτων υλών.

6.4.2. Η προώθηση της καινοτομίας

Η διεύρυνση της παραγωγής ανανεώσιμων πρώτων υλών και η χρήση ανανεώσιμων ενεργειών οδηγεί σε νέες ανάγκες όσον αφορά την καινοτομία των προϊόντων. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η Επιτροπή θα πρέπει να υποστηρίξει τη διαδικασία αυτή με στοχοθετημένα προγράμματα στήριξης (για την παραγωγή ρεύματος και θέρμανσης). Η ΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην περιφερειακή προστιθέμενη αξία, δηλαδή στην ανάγκη να υποστηριχθούν και οι επιχειρήσεις μεταποίησης οι οποίες λειτουργούν κυρίως στις αγροτικές περιοχές. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προωθήσει ειδικά προγράμματα για την χρηματοδότηση της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας και της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ιδιαίτερα στη γεωργία και στη δασοκομία. Πρέπει να τονισθεί σχετικά η ανάγκη στενής σύνδεσης μεταξύ των επενδύσεων και των οικολογικών μέτρων που θα μπορούσαν να προωθηθούν στα πλαίσια του Διαρθρωτικού Ταμείου. Τελικώς, και τα καινοτόμα προϊόντα και οι καινοτόμες τεχνολογίες ενισχύουν τις εξαγωγές της ευρωπαϊκής οικονομίας και, στην προκειμένη περίπτωση, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

6.5. Η βελτίωση των νομικών διατάξεων

Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ερευνησει στα κράτη μέλη ποιες νομικές διατάξεις εμποδίζουν τη χρήση των ανανεώσιμων ενεργειών και των ανανεώσιμων πρώτων υλών. Η ΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να διατυπώσει στα πλαίσια μίας γενικής έκθεσης τις προτάσεις της για τη δημιουργία ομοιόμορφου νομικού πλαισίου. Επιπλέον προτείνει την ανάπτυξη στρατηγικών και σχεδίων για την επιβολή φόρου επί των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε κοινοτικό επίπεδο καθώς και μία φορολογική απαλλαγή (διευκόλυνση) για τη χρήση καυσίμων βιολογικής προέλευσης.

6.6. Υποψήφιες για προσχώρηση χώρες

Οι υποψήφιες χώρες πρέπει να συμμετέχουν στις προσπάθειες για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών με στόχο τη βελτίωση του κύκλου της χρήσης πρώτων υλών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Θα πρέπει

επίσης να διοργανωθεί η ανταλλαγή εμπειριών στα πλαίσια της συνεργασίας, με στόχο να εξαχθούν αμοιβαία διδάγματα. Η Επιτροπή καλείται επίσης να καταρτίσει κατάλογο σχετικά με την έκταση της χρήσης ανανεώσιμων ενεργειών και της διάθεσης των

ενεργειών αυτών στις υποψήφιες χώρες. Με βάση τον κατάλογο αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί ποιες είναι οι δυνατότητες ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές των χωρών αυτών, αν εφαρμόζουν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Βρυξέλλες, 20 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προκλήσεις που προβάλλει η ΟΝΕ για τις χρηματοπιστωτικές αγορές»

(2000/C 367/14)

Στις 2 Μαρτίου 2000 και σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 3 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Οι προκλήσεις που προβάλλει η ΟΝΕ για τις χρηματοπιστωτικές αγορές».

Το τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2000 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Pelletier.

Κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας, της 20ής και 21ης Σεπτεμβρίου 2000 (συνεδρίαση της 21ης Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 73 ψήφους υπέρ, 13 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η υλοποίηση της Νομισματικής Ένωσης αποτέλεσε διπλή πρόκληση για τους φορείς των χρηματοπιστωτικών αγορών: σε τεχνικό επίπεδο, έπρεπε να συμφωνηθούν κοινοί κανόνες λειτουργίας, ενώ οι διάφορες εθνικές αγορές λειτουργούσαν μέχρι τότε σύμφωνα με μεθόδους και αρχές που προέκυψαν από μακρόχρονη προσαρμογή σε εθνικές συνθήκες.

1.2. Η δεύτερη πρόκληση αφορά τις σύντομες προδεσμίες για την υλοποίηση των βασικότερων στοιχείων, όπως η έκφραση του συνόλου των τίτλων υπό διαπραγμάτευση στις διάφορες αγορές (μετοχές — ομολογίες — τίτλοι δημοσίου χρέους) σε ένα ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, ή η ταχεία υιοθέτηση κοινών κανόνων λειτουργίας των αγορών, που θέτει διάφορα προβλήματα όπως, μεταξύ άλλων, οι αργίες που διαφέρουν από τη μία χώρα στην άλλη της ζώνης του ευρώ.

1.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε την πρόνοια να εμπιστευθεί σε ομάδες εμπειρογνομόνων, υπό την προεδρία του κ. Giovannini και του κ. Brouhns, τη μελέτη των συνεπειών της εισαγωγής του

ευρώ επί των χρηματοπιστωτικών αγορών και επί των συμβατικών όρων της αγοράς κατά την τρίτη φάση της ΟΝΕ⁽¹⁾.

1.4. Οι εκθέσεις των εν λόγω ομάδων μελέτης υπήρξαν πολύτιμες για την εκπόνηση του παρόντος σχεδίου γνωμοδότησης.

1.5. Πολύ γρήγορα κατέστη προφανές ότι η ΟΚΕ δεν μπορούσε να υιοθετήσει τις ίδιες μεθόδους με τους διακεκριμένους μελετητές στους οποίους προσέφυγε η Επιτροπή.

1.6. Το να διεξαγάγει εκ νέου μια μελέτη των προβλημάτων που δεν θα μπορούσε να αποκλίσει και πολύ από εκείνη της έκθεσης Giovannini ή Brouhns — δεν θα είχε καμιά πρακτική χρησιμότητα για την ΟΚΕ, ο ρόλος της οποίας είναι να παρέχει μια χρήσιμη προστιθέμενη αξία με τις γνωμοδοτήσεις που εκδίδει.

⁽¹⁾ Οι επιπτώσεις της εισαγωγής του ευρώ στις κεφαλαιαγορές αποτέλεσαν αντικείμενο ανακοίνωσης της Επιτροπής με ημερομηνία 2 Ιουλίου 1997 (COM(97) 337 τελικό), όπου επαναλαμβάνονταν οι κυριότερες συστάσεις της έκθεσης Giovannini, σχετικά με τις ενέργειες που έπρεπε να αναληφθούν για τις αγορές ομολόγων, μετοχών και παράγωγων προϊόντων. Η ΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση για αυτήν την ανακοίνωση, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. R. Pelletier, ΕΕ C 73 της 9.3.1998, σ. 141.

1.6.1. Η ΟΚΕ έχει εκδώσει τουλάχιστον 10 γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾ για την ΟΝΕ και το ευρώ, καλύπτοντας τις διάφορες πτυχές μιας εξέλιξης που είναι αποφασιστική για την περαιτέρω ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις διάφορες αυτές γνωμοδοτήσεις, η ΟΚΕ έχει σαφώς εκφράσει την υποστήριξή της για την καθιέρωση του ευρώ και τη Νομισματική Ένωση. Το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης δεν είναι να αμφισβητηθούν οι θέσεις που έχει υιοθετήσει η ΟΚΕ, ή να ξαναρχίσει η συζήτηση για τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα του ευρώ — αυτού του είδους οι συζητήσεις έχουν λήξει. Το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, που εκφράζεται σαφώς από τον τίτλο της, είναι να εξετασθούν οι προκλήσεις, δηλαδή τα προβλήματα που θέτει η ΟΝΕ στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

1.7. Κατά συνέπεια, κρίθηκε πιο φρόνιμο να μην αναφερθεί παρά μόνο συνοπτικά στις διάφορες τεχνικές φύσεως προκλήσεις, υπογραμμίζοντας τις αξιολογές προσπάθειες των διαφόρων χρηματοοικονομικών κέντρων για την υιοθέτηση κοινών λύσεων, καθώς και τον αυθόρμητο και καθοριστικό ρόλο των αγορών για την υλοποίηση αυτών των προσαρμογών.

1.8. Κρίθηκε, αντίθετα, χρήσιμο να αναφερθεί στα προβλήματα που δεν έχουν επιλυθεί ακόμη, ή τουλάχιστον όχι ικανοποιητικά, κυρίως σε σχέση με την τελική προθεσμία κατάργησης των εθνικών νομισμάτων, του Ιανουαρίου του 2002.

1.9. Εξάλλου, διαπιστώθηκε ότι, ενώ η τεχνική ανάλυση των προβλημάτων που συνδέονται με τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει διεξαχθεί ικανοποιητικά, η μελέτη, αντίθετα, των οικονομικών συνεπειών της δημιουργίας μιας ευρείας ενοποιημέ-

νης αγοράς του ευρώ είναι πολύ λιγότερο αναλυτική και εμπειριστική.

1.10. Επίσης, η παρούσα ανάλυση επιβάλλεται να επαναποθετηθεί, με βάση το ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, της σχεδόν πλήρους ελευθέρωσης των κινήσεων κεφαλαίων και της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών.

1.11. Τόσο στο επίπεδο των συμμετεχόντων φορέων όσο και σε εκείνο των χρησιμοποιούμενων μέσων, ιδίως με την εξαιρετική κίνηση συγκέντρωσης τραπεζών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματιστηρίων αξιών, με την αύξηση της δύναμης των ηλεκτρονικών μέσων διαπραγμάτευσης (Internet) κ.λπ., είναι οπωσδήποτε εντυπωσιακό το γεγονός ότι η ζώνη του ευρώ, όσο σημαντική και αν είναι για τα κράτη μέλη, δεν αποτελεί παρά υποσύνολο μιας παγκόσμιας αγοράς όπου οι Ηνωμένες Πολιτείες διαδραματίζουν τον πρωταρχικό ρόλο και ρίχνουν όλο τους το βάρος στις μεθόδους και πρακτικές για τη λειτουργία μιας παγκόσμιας χρηματοοικονομικής αγοράς.

1.12. Το σημαντικότερο χρηματοοικονομικό κέντρο στην Ευρώπη, το Λονδίνο, παρότι ακόμη βρίσκεται εκτός της ζώνης ευρώ, διαδραματίζει στην πράξη κεφαλαιώδη ρόλο στα διάφορα τμήματα των χρηματοπιστωτικών αγορών.

1.13. Πρέπει άραγε να δεχθούμε, χωρίς περαιτέρω προβληματισμούς, ένα από τα καθοριστικά συστατικά της έγκριτης επιχειρηματολογίας σύμφωνα με το οποίο η ολοκλήρωση της αγοράς, η αυξημένη ρευστότητά της, η ενίσχυση του διακρατικού ανταγωνισμού, θα έχουν αναμφισβήτητη ευνοϊκή επίδραση για τη χρηματοδότηση όλων των επιχειρήσεων, χωρίς διάκριση ανάλογα με το μέγεθος ή με τους τομείς δραστηριότητάς τους;

1.14. Τέλος, πρέπει να τονισθεί ότι μια χρηματοοικονομική αγορά δεν μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά παρά μόνον εάν οι φορείς που συμμετέχουν σ' αυτήν έχουν προσαρμοσθεί πλήρως στην επανάσταση που συνεπάγεται η καθιέρωση του ευρώ. Παρότι δεν υπάρχουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία για το σύνολο της ζώνης του ευρώ, φαίνεται ότι — πέρα από τους μεγάλους ομίλους επιχειρήσεων, τις ισχυρές εταιρείες, που είναι ήδη κατά πολύ διεθνοποιημένες, και, φυσικά, από τον τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό κλάδο — οι υπόλοιπες επιχειρήσεις, μικρές και μεσαίες, πρέπει να πραγματοποιήσουν ακόμη μεγάλη πρόοδο μέχρι το 2000, για να καταστούν γνώστες της μεταβολής της λειτουργίας των αγορών⁽²⁾.

1.15. Όσον αφορά τους ιδιώτες — η συμμετοχή των οποίων στη λειτουργία των αγορών είναι καθοριστική — σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και παρά τις δράσεις ενημέρωσης ή ακόμη και κατάρτισης που αναπτύχθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τους διάφορους επαγγελματικούς ή δημόσιους φορείς, δεν έχει σαφώς επιτευχθεί η πλήρης προσαρμογή των μεθόδων και της κοινής γνώμης στην ιδέα της τελικής προθεσμίας, και τούτο στο σύνολο της ζώνης του ευρώ, αν και πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν διαφορές στον τομέα αυτόν ανάλογα με τα κράτη⁽³⁾.

(1) Γνωμοδότηση της 26ης Οκτωβρίου 1995 με θέμα το «Πράσινο Βιβλίο για τις πρακτικές ρυθμίσεις σχετικά με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος», ΕΕ C 18 της 22.1.1996, σ. 112, Γνωμοδότηση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996 με θέμα τις «Επιπτώσεις της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης: οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της σύγκλισης και ευαισθητοποίηση σχετικά με το ενιαίο νόμισμα», ΕΕ C 30 της 30.1.1997, σ. 73, Γνωμοδότηση της 31ης Οκτωβρίου 1996 με θέμα τις «Επιπτώσεις που θα έχουν στην αγορά η νομοθεσία και οι ρυθμίσεις που είναι αναγκαίες για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα», ΕΕ C 56 της 24.2.1997, σ. 65, Γνωμοδότηση της 29ης Μαΐου 1997 με θέμα τις «Προβλεπόμενες διατάξεις για την τρίτη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης: σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, μέτρα ενισχυμένης σύγκλισης και νέος μηχανισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών», ΕΕ C 287 της 22.9.1997, σ. 74, Γνωμοδότηση της 11ης Δεκεμβρίου 1997 με θέμα τις «Πρακτικές πτυχές της εισαγωγής του ευρώ», ΕΕ C 73 της 9.3.1998, σ. 130, Γνωμοδότηση της 26ης Μαρτίου 1998 με θέμα «Οι εξωτερικές πτυχές της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης», ΕΕ C 157 της 25.5.1998, σ. 65, Γνωμοδότηση της 9ης Σεπτεμβρίου 1998 με θέμα «Απασχόληση και ευρώ», ΕΕ C 407 της 28.12.1998, σ. 282, Γνωμοδότηση της 2ας Δεκεμβρίου 1998 με θέμα «Η πολιτική της απασχόλησης και ο ρόλος των κοινωνικοεπαγγελματικών οργανώσεων κατά την τρίτη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης», ΕΕ C 40 της 15.2.1999, σ. 37, Γνωμοδότηση της 21ης Οκτωβρίου 1999 με θέμα «Οι συνέπειες από την εφαρμογή της ΟΝΕ για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 87, και Γνωμοδότηση της 2ας Μαρτίου 2000 με θέμα «Απολογισμός των πρώτων μηνών εφαρμογής του ενιαίου νομίσματος», ΕΕ C 117 της 26.4.2000, σ. 20.

(2) Σύμφωνα με την έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 1999, το ευρώ αντιπροσωπεύει κατά μέσον όρο το 1,9 % των εθνικών πληρωμών των επιχειρήσεων και το 0,8 % των πληρωμών σε αξίες που πραγματοποιούν οι πολίτες.

(3) Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την «Επικοινωνιακή στρατηγική που πρέπει να υιοθετηθεί για τα τελικά στάδια της ΟΝΕ» (COM(2000) 57 τελικό).

1.16. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπενθύμισε στα κράτη μέλη τις υποχρεώσεις τους σχετικά με την πληροφόρηση για το ευρώ: «Η πρώτη μας ανησυχία είναι μήπως η μετάβαση στο ευρώ δημιουργήσει στις ΜΜΕ την εντύπωση ότι δεν θέτει προβλήματα, ενώ πολλές από αυτές δεν έχουν ενσωματώσει τη στρατηγική διάσταση. Πρέπει να αποτραπεί το ενδεχόμενο να ξαναβρεθούν οι επιχειρήσεις στην κατάσταση του big bang (του απότομου εκσυγχρονισμού του χρηματιστηρίου του Λονδίνου με την εισαγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών το 1986). Η δεύτερη ανησυχία μας αφορά την ευαισθητοποίηση των καλούμενων “επαθών” ατόμων»⁽¹⁾.

2. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός κλάδος

2.1. Μέσα σε ένα περιβάλλον ευρείας διεθνοποίησης των αγορών, οι τράπεζες της ηπειρωτικής Ευρώπης μοιάζουν να βρίσκονται σε σχετικά άσχημη θέση στο πλαίσιο του ενισχυμένου ανταγωνισμού με τις βρετανικές και τις αμερικανικές τράπεζες, δεδομένου ότι, κατά τα τελευταία έτη, αντιμετώπισαν μια συνολικά δυσμενέστερη συγκυρία. Η μειονεκτική αυτή θέση μπορεί να εκφραστεί σε αριθμούς σε συνάρτηση με την αποδοτικότητα των δεσμευμένων στοιχείων του ενεργητικού⁽²⁾ και τη συνακόλουθη αύξηση της αξίας των χρηματιστηριακών τιμών. Οι αδυναμίες αυτές είναι, ωστόσο, πολύ λιγότερο σημαντικές, αν αναλογισθεί κανείς το σύνολο του τραπεζικού συστήματος της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των τραπεζών τρίτων χωρών που είναι εγκατεστημένες στο Λονδίνο.

2.2. Παρότι παρατηρείται σαφής ανάκαμψη, τα περιθώρια επί των συναλλαγών εξακολουθούν να μειώνονται και οι εγγυήσεις για ανάληψη κινδύνων αυξήθηκαν σημαντικά κατά τις πρόσφατες κρίσεις, κυρίως στον τομέα των ακινήτων, της χρηματοδότησης της Ρωσίας ή της Ασίας. Ομοίως, ο ευνοϊκότερος οικονομικός κύκλος των Ηνωμένων Πολιτειών δημιούργησε για τις αμερικανικές τράπεζες, σε σύγκριση με τις τράπεζες της ζώνης ευρώ, μικρότερες ανάγκες εγγυήσεων για τις ΜΜΕ και τους ιδιώτες.

2.3. Η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρώπη από το 1999 και μετά επιτρέπει τη σταδιακή απόσβεση των συνεπειών της κρίσης αυτής στα ισοζύγια. Οι τελευταίες πληροφορίες του κέντρου μελέτης και βαθμολογίας των τραπεζικών επιχειρήσεων (Fitch) δείχνουν ισχυρή ανάκαμψη των αποτελεσμάτων κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1999 και το πρώτο τρίμηνο του 2000.

2.4. Το 1999, τα διαχειριζόμενα στοιχεία του ενεργητικού, οι ίδιοι πόροι και τα κέρδη μετά τους φόρους του συνόλου του τραπεζικού τομέα της ΕΕ υπερέβαιναν τα αντίστοιχα δεδομένα του τραπεζικού τομέα των ΗΠΑ.

2.5. Ένας επιπρόσθετος παράγων μείωσης του ενδιαφέροντος των επενδυτών είναι η αίσθηση ότι, παρά την τεχνολογική πρόοδο

που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια, οι ευρωπαϊκές τράπεζες φέρουν ακόμη πολύ έντονα τα σημάδια της «παλαιάς οικονομίας», σε αντίθεση με τους κλάδους υψηλής τεχνολογίας και με τις νέες μεθόδους ηλεκτρονικής πρόσβασης στις αγορές από μη τράπεζες.

2.6. Νέοι εκκολαπτόμενοι και εξωτραπεζικοί παράγοντες προσπαθούν να υποκαταστήσουν τις πολύπλοκες και πεπαλαιωμένες μεθόδους προσέλκυσης πελατείας. Ο επιθετικός αυτός ανταγωνισμός βοηθά το σύνολο του χρηματοπιστωτικού κλάδου να συνειδητοποιήσει την ανάγκη ριζικών αλλαγών, και ως προς την εσωτερική διαχείριση και ως προς τις δομές του επαγγέλματος⁽³⁾.

2.7. Οι προσεγγίσεις μεταξύ τραπεζών, οι συγχωνεύσεις και, ακόμη περισσότερο, οι συμφωνίες εξειδίκευσης αποτελούν τις πλέον εμφανείς εκφάνσεις της συνειδητοποίησης των προκλήσεων.

2.8. Μεταξύ των αλλαγών στρατηγικής, παρατηρείται — ιδίως στη Γερμανία — ανακατανομή των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, με αποδέσμευση από τις παραδοσιακές μορφές χρηματοδοτικής στήριξης της βιομηχανίας και, γενικότερα, των επιχειρήσεων από τον τραπεζικό τομέα. Το φαινόμενο αυτό ευνοήθηκε ιδιαίτερα από την πρόσφατη φορολογική μεταρρύθμιση της Γερμανίας για τη φορολόγηση των υπεραξιών χαρτοφυλακίου.

3. Στα πλαίσια της ευρείας αυτής κίνησης αναδιάρθρωσης, ποια είναι η ευθύνη που πρέπει να αποδοθεί στην έλευση της Νομισματικής Ένωσης και του ευρώ;

3.1. Η πλειονότητα των παρατηρητών εκτιμά ότι οι πραγματικοί παράγοντες που ενεργοποίησαν τις διαδικασίες αυτές ήταν:

— η γενίκευση της ελευθέρωσης των κινήσεων κεφαλαίων, τα κυριότερα στάδια της οποίας ήταν η Ενιαία Πράξη του Φεβρουαρίου του 1988 και η Συνθήκη του Μάαστριχτ, που όρισε την Ευρωπαϊκή Ένωση ως χώρο χωρίς σύνορα, συμπεριλαμβανομένων και των μεταφορών κεφαλαίων, την 1η Ιουνίου 1990·

— η σχεδόν πλήρης ελευθέρωση του δικαιώματος εγκατάστασης από 1ης Ιανουαρίου 1993, με την αμοιβαία αναγνώριση των εγκρίσεων που χορηγούν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Διαβατήριο). Άνοιγμα των αγορών της Ένωσης, το οποίο επεκτάθηκε εκ των πραγμάτων και αυτοδικαίως στις θυγατρικές των πιστωτικών ιδρυμάτων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ιαπωνίας κ.λπ.

3.2. Με βάση τα στοιχεία αυτά, ο δρόμος ήταν πλέον ελεύθερος για την ανάπτυξη, σε κλίμακα που υπερβαίνει τη ζώνη του ευρώ, της παντοδυναμίας του ανταγωνισμού και της παγκόσμιας αγοράς κεφαλαίων.

(1) Ο Ευρωπαίος Επίτροπος κ. Pedro Solbes έκρουσε για άλλη μία φορά τον κώδωνα του κινδύνου στις 13 Ιουλίου 2000 σχετικά με τις καθυστερήσεις προσαρμογής των επιχειρήσεων και των ιδιωτών στο ευρώ. Το Συμβούλιο Ecofin της 17ης Ιουλίου 2000 επέστησε την προσοχή στην ανεπαρκή συνειδητοποίηση της επικείμενης αλλαγής στις χώρες της ζώνης ευρώ.

(2) Τα κέρδη προ των φόρων των ευρωπαϊκών τραπεζών από το 1995 έως το 1998 ανέρχονται στο 0,68 % του ενεργητικού, έναντι ποσοστού 1,58 % στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το καθαρό προϊόν των πιστωτικών και πιστοληπτικών πράξεων ανέρχεται αντίστοιχα σε 1,83 στην ΕΕ και σε 2,96 στις ΗΠΑ — βλ. Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής — SEC(2000) 190.

(3) Σύμφωνα με μια μελέτη της DG Bank, από το 1985 έως το Νοέμβριο του 1999 ο αριθμός των τραπεζών στη ζώνη του ευρώ έπεσε από 18 851 σε 8 312 μονάδες. Η γερμανική τράπεζα εκτιμά ότι ο συνολικός αριθμός τραπεζικών ιδρυμάτων των ένδεκα χωρών θα πέσει στις 7 700 μονάδες μέχρι το τέλος του 2000.

3.3. Η δημιουργία της ζώνης ευρώ, η οποία, από ό,τι φαίνεται, θα αφορά πλέον 12 από τα 15 κράτη, επιτάχυνε τη συνειδητοποίηση του ότι «τίποτε δεν θα είναι πλέον όπως πρώτα».

3.4. Εντούτοις, είναι πιθανότατο, με ή χωρίς τη Νομισματική Ένωση των 11, τα ρεύματα που ωθούσαν προς την παγκοσμιοποίηση των κινήσεων κεφαλαίων και της τραπεζικής δραστηριότητας να είχαν επιφέρει τα ίδια αποτελέσματα.

4. Η πρόκληση της εναρμόνισης των διαδικασιών εποπτείας του τραπεζικού τομέα

4.1. Ο έλεγχος και η παρακολούθηση της τήρησης των κανόνων προληπτικής εποπτείας είναι ένα από τα σημαντικότερα καθήκοντα των κρατών, τα οποία εκχωρούν την ευθύνη αυτή κατά κανόνα στις κεντρικές τράπεζες ή σε παρεμφερείς οργανισμούς και σπανιότερα (όπως π.χ. στη Γερμανία) σε μια αρχή που διαθέτει μεγάλη αυτονομία.

4.2. Σε όλες τις περιπτώσεις, πρόκειται για ισχυρά ελεγκτικά σώματα, που διαθέτουν πολλούς συνεργάτες με υψηλή κατάρτιση και άριστη γνώση των μεθόδων διαχείρισης των τραπεζών, των ιδιαιτεροτήτων τους και των δυνατών και αδύνατων σημείων τους, ιδίως στον τομέα της ανάληψης κινδύνων.

4.3. Η επιρροή των μεγάλων τραπεζών στις εθνικές αγορές είναι τόσο μεγάλη — λόγω του αριθμού των καταθετών τους, του ύψους των στοιχείων ενεργητικού που διαχειρίζονται, της στενής διασύνδεσης των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών σχέσεων κ.λπ. — ώστε οι πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ενδέχεται να έχουν επίδραση επί της εθνικής (ακόμη και της διεθνούς) οικονομίας, και βέβαια επί της απασχόλησης.

4.4. Σ' αυτό το επίπεδο κινδύνου, τα προβλήματα των τραπεζών που έχουν ηγετική θέση αφορούν άμεσα τις κυβερνήσεις και το ρητό «too big to fail» (= πολύ ισχυρός για να αποτύχει) εφαρμόζεται κατά τρόπο παραδειγματικό.

4.5. Οι επιτροπές ελέγχου των τραπεζών αποτελούν ανεξάρτητες δομές, που οφείλουν ωστόσο, σε περίπτωση μείζονος προβλήματος, να ενημερώνουν τις κυβερνήσεις και να λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις τους.

4.6. Η παρέμβαση των δημοσίων αρχών στον τραπεζικό έλεγχο δεν είναι αποκλειστικότητα της Ευρώπης. Όταν κλονίστηκε το ιαπωνικό τραπεζικό σύστημα, η κυβέρνηση, στηριζόμενη στην Τράπεζα της Ιαπωνίας, επενέβη μαζικά για να διασώσει τις ιαπωνικές τράπεζες, πολλές από τις οποίες ήταν στα πρόθυρα της πτώχευσης.

4.6.1. Η αμερικανική κυβέρνηση και το FED (σύστημα ομοσπονδιακών αποθεματικών) παρενέβησαν επίσης δυναμικά κατά την κρίση ορισμένων «hedge funds» όπως της μακροπρόθεσμης διαχείρισης κεφαλαίων (Long-Term Capital Management — LTCM), που θα μπορούσε να επιφέρει αλυσιδωτές αντιδράσεις, λόγω της πληθώρας των αμοιβαίων δεσμεύσεων μεταξύ τραπεζών και μη κατοχυρωμένων ιδρυμάτων.

4.7. Οι σοβαρές δυσχέρειες της τράπεζας Crédit Lyonnais εντοπίστηκαν έγκαιρα από την Επιτροπή Ελέγχου των Τραπεζών και από τη Διεύθυνση του Δημοσίου Ταμείου της Γαλλίας. Ο κίνδυνος κλονισμού ολόκληρου του χρηματοοικονομικού κέντρου ήταν βέβαιος.

4.8. Το να κατηγορηθούν οι ελεγκτικές αρχές — οι οποίες, στις περιπτώσεις αυτές, υπάγονται στην πολιτική εξουσία — ότι δεν ενημερώνουν πλήρως την κοινή γνώμη για τη σοβαρότητα των καταστάσεων δεν είναι ούτε λογικό ούτε εύστοχο, εάν ληφθεί υπόψη το εύρος των συστημικών κινδύνων.

4.9. Σε περίπτωση σοβαρών δυσκολιών μιας τράπεζας που κατέχει ηγετική θέση, το καθήκον των ελεγκτικών αρχών είναι η διαφύλαξη της εμπιστοσύνης του κοινού στη σταθερότητα των υφισταμένων ιδρυμάτων.

5. Πορεία προς τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού οργανισμού ελέγχου των τραπεζών;

5.1. Με τη δημιουργία του ευρώ, τη θεματική αύξηση των συγκεντρώσεων και συμφωνιών διασυννοριακής συνεργασίας, την εντατικοποίηση των σχέσεων μεταξύ των κεφαλαιαγορών, ο έλεγχος των τραπεζών καθίσταται πλέον κοινοτικό ζήτημα.

5.2. Η αρχή της ενισχυμένης συνεργασίας των οργανισμών ελέγχου περιλαμβάνεται στο σχέδιο δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Μαΐου 1999.

5.3. Το γεγονός ότι οι θεμελιώδεις κανόνες προληπτικής εποπτείας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και εκείνοι που αφορούν τους συντελεστές φερεγγυότητας, καθορίζονται πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο από την Επιτροπή της Βασιλείας, ενισχύει σημαντικά την άποψη ότι οι κοινοί κανόνες πρέπει και να αποτελούν αντικείμενο κοινής εποπτείας.

5.4. Με πρωτοβουλία της ΕΚΤ οι εκπρόσωποι των επιτροπών τραπεζών των χωρών της ΕΕ συμφώνησαν να ιδρύσουν ένα φόρουμ εποπτείας των τραπεζών. Ο φορέας αυτός θα επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις μεθόδους ελέγχου και θα κινήσει τις διαδικασίες εναρμόνισής τους.

5.5. Με δεδομένη την εξαιρετική πολυπλοκότητα του τραπεζικού ελέγχου, την πληθώρα των εθνικών ιδιαιτεροτήτων και την εμμονή των εθνικών αρχών στην ανεξαρτησία τους, δεν έχει φθάσει ακόμη η στιγμή για τη θέσπιση ενός πραγματικού ευρωπαϊκού οργάνου εποπτείας, πολλοί όμως από τους αρμοδίους του τραπεζικού τομέα εκτιμούν ότι η πορεία έχει ήδη χαραχθεί και δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία για το που θα οδηγήσει, υπό τον όρο να μη δημιουργηθεί μια πυραμίδα ελέγχων: εθνικών, ευρωπαϊκών, διεθνών (ΤΔΔ) κ.λπ., με αποτέλεσμα την παράλυση του όλου συστήματος.

5.6. Ένα από τα προς επίλυση προβλήματα αφορά την υπαγωγή στους ίδιους κανόνες προληπτικής εποπτείας με τις τράπεζες των νέων δομών διαπραγματεύσεων μέσω Internet και

των εξωτραπεζικών φορέων, η παρουσία των οποίων αυξάνεται στις διάφορες αγορές. Η ανησυχία αυτή έχει εκφραστεί εντονότερα σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΟΚΕ⁽¹⁾.

6. Βελτίωση του θεσμικού ρυθμιστικού πλαισίου της χρηματιστηριακής δραστηριότητας στην Ευρώπη

6.1. Τα επιχειρήματα που προβάλλονται υπέρ της θέσπισης ευρωπαϊκής αρχής για την εποπτεία των τραπεζών μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξίσου εύστοχα, σίγουρα όμως με μεγαλύτερη οξύτητα, για τη ρύθμιση και την επίβλεψη των κεφαλαιαγορών και των χρηματιστηριακών κέντρων.

6.2. Οι ενώσεις χρηματιστηρίων και η ανάπτυξη των ECN⁽²⁾ στην ευρωπαϊκή αγορά θέτουν το ζήτημα της ρύθμισης της χρηματιστηριακής δραστηριότητας στην Ευρώπη.

6.3. Οι βάσεις για τη ρύθμιση της χρηματιστηριακής δραστηριότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο τίθενται στις οδηγίες που παρέχουν ελάχιστους ορισμούς για την έννοια της ελεγχόμενης αγοράς, για τους κανόνες καλής λειτουργίας των αγορών και για την προστασία των επενδυτών. Η κάθε εθνική χρηματιστηριακή αρχή θεσπίζει, στο επίπεδο της εθνικής της αγοράς, τους δικούς της κανόνες. Οι διάφορες εθνικές αρχές μπορούν να συνεργάζονται μεταξύ τους.

6.4. Εδώ και δύομισι χρόνια, με τη σύσταση του FESCO (Forum of European Securities Commissions — Φόρουμ Ευρωπαϊκών Επιτροπών Χρεογράφων), οι ρυθμιστές της Ευρώπης εντατικοποίησαν, εντός κοινού θεσμικού πλαισίου, τη συνεργασία τους, κυρίως για τη διευκρίνιση των κανόνων συμπεριφοράς στους οποίους υπόκεινται οι φορείς παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, όταν παρέχουν διασυνοριακές υπηρεσίες στους επενδυτές.

6.5. Το FESCO πρότεινε λοιπόν έναν εναρμονισμένο ορισμό των επαγγελματιών επενδυτών στους οποίους θα επιβληθούν αποκλειστικά ορισμένοι «κανόνες ορθής συμπεριφοράς». Στόχος της προσέγγισης αυτής είναι να ξεπεραστεί το ζήτημα της αντιπαράθεσης των κανόνων της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής.

6.6. Παράλληλα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των ενημερωτικών φυλλαδίων έκδοσης, μελετήθηκε η κατάρτιση ενός εναρμονισμένου εγγράφου αναφοράς, προκειμένου

να μπορεί ένας εκδότης, μετά την έγκριση του εγγράφου αυτού στη χώρα εισαγωγής του στο χρηματιστήριο, να επεκτείνει την προσφορά του με βάση ένα απλό σημείωμα συναλλαγής και μια περιλήψη στην εθνική γλώσσα.

6.7. Στα ίδια πλαίσια, θα ήταν ευκαταίω να υπάρξει η ιδέα της δημιουργίας ενός υπερεθνικού ρυθμιστικού οργάνου που να μην αποτελεί άλλη μια βαθμίδα της εθνικής κλίμακας, αλλά να ασκεί σταδιακά ορισμένες αρμοδιότητες που θα αποφασίσουν να του αναθέσουν τα κράτη μέλη, αφαιρώντάς της από τις εθνικές αρχές.

6.8. Το δίκτυο των εθνικών ρυθμιστών θα μπορούσε να εξετάζει γρήγορα τις αποκλίσεις κατά την εφαρμογή των οδηγιών, με μεγαλύτερη ευελιξία. Θα χρειαστεί μάλλον να αποδοθεί νομική ισχύς στους κανόνες που θα καταρτίζουν οι ρυθμιστές και να καθοριστεί μηχανισμός επίκλησης των αποκλίσεων αυτών ο οποίος να μπορεί να ανταποκρίνεται εντός σύντομης προθεσμίας. Το corpus αυτό δεν θα υποκαθιστά τις οδηγίες, αλλά θα τις συμπληρώνει.

7. Η Νομισματική Ένωση τροποποιεί τις διαδικασίες χρηματοδότησης των επιχειρήσεων

7.1. Παρότι διαπιστώνεται σύγκλιση ως προς τη χρηματοδότηση που προσανατολίζεται προς τις αγορές, κυρίως για τις μεγάλες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, το πρότυπο αναφοράς παραμένει ακόμη αισθητά διαφορετικό μεταξύ της ηπειρωτικής Ευρώπης αφενός και του Ηνωμένου Βασιλείου και των Ηνωμένων Πολιτειών αφετέρου (αγγλοσαξονικό πρότυπο).

7.2. Στην ηπειρωτική Ευρώπη, ο συνηθέστερος τρόπος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων — πέρα από τη μειοψηφική συνήθως συμμετοχή των τραπεζών — βασίζεται ακόμη στην πίστωση με μεσολαβητή.

7.3. Η προσφυγή στη χρηματοπιστωτική αγορά ή στα κοινοπρακτικά δάνεια για την άμεση χρηματοδότηση των επιχειρήσεων παραμένει λιγότερο ανεπτυγμένη από ό,τι στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Μεγάλη Βρετανία, κυρίως για τις ΜΜΕ. Το κόστος έκδοσης (κανονισμοί, λογιστική προσαρμογή, επικοινωνιακή πολιτική) παραμένει ακόμη αποτρεπτικό για τις μικρότερες επιχειρήσεις της παλαιάς οικονομίας.

7.4. Η διεθνοποίηση των αγορών και η δημιουργία της ζώνης του ευρώ παρέχουν στα χρηματιστήρια αξιών την ευκαιρία να αναλάβουν ένα νέο ρόλο, παίρνοντας τη σκυτάλη από το τραπεζικό σύστημα. Στην ετήσια έκθεσή της για το 1999, η ΕΚΤ σημειώνει ότι «σε γενικές γραμμές, ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών αγορών για την παροχή χρηματοδοτικών πόρων αυξάνεται σε σύγκριση μ' εκείνων των ενδιάμεσων χρηματοδοτικών οργανισμών»⁽³⁾. Οι τράπεζες διαδραματίζουν ωστόσο αποφασιστικό ρόλο βοηθώντας τις επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση στις αγορές.

7.5. Οι εισαγωγές στο χρηματιστήριο, οι εκδόσεις μετοχών με αύξηση κεφαλαίου και οι εκδόσεις ομολογιών τροποποιούν τις μεθόδους χρηματοδότησης.

(1) Γνωμοδότηση της 28ης Ιανουαρίου 1998 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής στην Ενιαία Αγορά», ΕΕ C 95 της 30.3.1998, σ. 15.

Γνωμοδότηση της 27ης Ιανουαρίου 1999 με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανάληψη, την άσκηση και την προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας επιχειρήσεων ηλεκτρονικού χρήματος», και «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος», ΕΕ C 101 της 12.4.1999, σ. 64.

(2) ECN: Electronic communication network — ηλεκτρονικό δίκτυο επικοινωνιών.

(3) Έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 1999, σ. 4.

7.6. Οι θεσμικοί επενδυτές, διαχειριστές αμοιβαίων κεφαλαίων και συνταξιοδοτικά ταμεία (πολύ συχνά αμερικανικής προέλευσης), έχουν αναδειχθεί σε αναγκαίους παράγοντες των χρηματοπιστωτικών αγορών. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των συνταξιοδοτικών ταμείων στην Οικονομική Ένωση.

7.7. Επίσης, παρατηρείται θεαματική ανάπτυξη των επενδυτών που ειδικεύονται στις επενδύσεις που παρουσιάζουν κινδύνους, ο μικρός αριθμός των οποίων αποτελούσε μέχρι πολύ πρόσφατα μια από τις αναγνωρισμένες αδυναμίες της Ευρώπης έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών.

7.8. Η ίδρυση στις ΗΠΑ το 1971 της Nasdaq (National Association of Securities Dealers Automated Quotation) έδωσε το παράδειγμα και εμφανίστηκαν στην Ευρώπη νέες δομές διαπραγμάτευσης αξιών (Νέες Αγορές), με κύρια αποστολή τη χρηματοδότηση νεοεμφανιζόμενων επιχειρήσεων ειδικευμένων στο χώρο της «νέας οικονομίας» και της υψηλής τεχνολογίας, τις οποίες εκτιμούν όλος ιδιαιτέρως οι επενδυτές που πραγματοποιούν συναλλαγές μέσω Internet.

7.9. Η δημιουργία της ζώνης του ευρώ, καταργώντας τον κατακερματισμό που οφειλόταν στα εθνικά νομίσματα, προσφέρει στην αγορά ένα εύρος και μια ρευστότητα που δεν έχει προηγούμενο στο πρόσφατο παρελθόν.

8. Πρέπει, εντούτοις να επιδειχθεί επαγρύπνηση σχετικά με τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης των ΜΜΕ

8.1. Η εντεινόμενη εξάρτηση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από την αγορά, έχει σημαντικές συνέπειες στις σχέσεις δανειοδοτών/δανειοληπτών.

8.2. Στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 1999⁽¹⁾ αναφέρονται τα εξής «Στο παρελθόν, οι τράπεζες στη ζώνη του ευρώ ήταν οι κυριότεροι φορείς που παρείχαν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στις μάλλον κατατμημένες και προστατευμένες από τον ανταγωνισμό εγχώριες αγορές. Ωστόσο, καθώς έχουν περιοριστεί τα στεγανά μεταξύ των διαφόρων εγχώριων ή τοπικών αγορών, οι τράπεζες αντιμετωπίζουν εντονότερο ανταγωνισμό ή μία από την άλλη, καθώς και από άλλες εταιρείες παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών».

8.3. Η πρόοδος των τεχνολογιών των πληροφοριών τροποποιεί τις παραδοσιακές μορφές των σχέσεων τράπεζας/πελατών. Η ταχεία λήψη των απαραίτητων πληροφοριών για τις αποφάσεις χρηματοδότησης έχει γίνει εύκολη και λιγότερο δαπανηρή.

8.4. Οι τεχνικές διαχείρισης των πιστωτικών κινδύνων μέσω υπολογιστή, που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις, που όμως βασίζονται στις μεθόδους αξιολόγησης της πιστωτικής αξιοπιστίας που χρησιμοποιούνται για την καταναλωτική πίστη ή για τα στεγαστικά δάνεια, τροποποιούν τις παραδοσιακές τραπεζικές πρακτικές. Αυτός ο τυποποιημένος τρόπος εκτίμησης των κινδύνων είναι λιγότερο ευνοϊκός για τις ΜΜΕ.

8.5. Όσον αφορά τις τράπεζες, η ενίσχυση των κανόνων προληπτικής εποπτείας που συνδέονται με τις εργασίες της Επιτροπής της Βασιλείας για τον έλεγχο των τραπεζών ωθεί τις τράπεζες να επιδεικνύουν μεγαλύτερη σύνεση κατά τη διαχείριση των εκκρεμών απαιτήσεών τους. Αναζητούν τις «καλές ΜΜΕ», που διαθέτουν ισχυρές υπογραφές.

8.6. Η αδυναμία πολλών οφειλετών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, κατά την πρόσφατη κρίση, έχει καταγραφεί στη μνήμη των ηγετικών στελεχών, που τείνουν όλο και περισσότερο να εμπιστεύονται τα ειδικά λογισμικά για τον υπολογισμό των κινδύνων.

8.7. Η ανάπτυξη των διασυνοριακών χρηματοπιστωτικών σχέσεων περιορίζεται ακόμη — με εξαίρεση τις όμορες περιοχές — στις μεγάλες και τις μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν περίμεναν τη Νομισματική Ένωση για να αναπτύξουν διακρατικές σχέσεις.

8.8. Αντίθετα, διαπιστώνεται σημαντική αύξηση των συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών, οι οποίες στηρίζονται σε ανταλλαγές διασυνοριακών υπηρεσιών.

8.9. Ένας από τους λόγους που προβάλλονται γενικά για την καθυστέρηση αυτή ως προς την ενίσχυση του ενδοκοινοτικού και διασυνοριακού ανταγωνισμού, που συνδέεται με την Νομισματική Ένωση, είναι η βραδύτητα των διαδικασιών και το υψηλό κόστος της διείσδυσης στις σχετικά κορεσμένες αγορές της Οικονομικής Ένωσης.

8.10. Τα θεσμικά εμπόδια αναφέρονται όλο και λιγότερο, οι εμπειρογνώμονες όμως τονίζουν τη σημασία των πολιτισμικών συνηθειών και την εμμονή των εθνικών ιδιαιτεροτήτων⁽²⁾. Οι γλωσσικές διαφορές, οι διαφορές που συνδέονται με τη φορολογία, τις λογιστικές μεθόδους και το μη εναρμονισμένο πτωχευτικό δίκαιο κ.λπ. αποτελούν τροχόπεδη στις διασυνοριακές εγκαταστάσεις και χρηματοδοτήσεις.

9. Η Νομισματική Ένωση μεταβάλλει τους διαύλους παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

9.1. Η χρήση του Internet για την πώληση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θέτει το πρόβλημα της προστασίας των επενδυτών.

9.2. Είναι ιδιαίτερα επιθυμητό η προστασία αυτή να εξακολουθήσει να είναι η μέγιστη δυνατή. Η πρόταση οδηγίας για την πώληση εξ αποστάσεως χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών λαμβάνει υπόψη το μέλημα αυτό, και προτείνει την λεγόμενη αρχή της μέγιστης εναρμόνισης.

9.3. Η μέγιστη εναρμόνιση συνίσταται στη δημιουργία ενός κοινού υπόβαθρου κανόνων δικαίου για όλα τα κράτη μέλη, τα οποία δεν θα μπορούν ούτε να αφαιρέσουν ούτε να προσθέσουν τίποτε σ' αυτούς.

(1) Έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 1999, σ. 16.

(2) Πρβλ. W.R. White — The euro and European financial markets — ΔΝΤ, 1997.

9.4. Η διαδικασία αυτή προσφέρει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένα επίπεδο προστασίας των επενδυτών που είναι απαραίτητο, εφόσον οι επαγγελματίες επενδυτές θα μπορούσαν να υπάγονται σε διαφορετικούς κανόνες, ανάλογα με το επίπεδο αποδοτικότητας και πληροφόρησης του καθενός.

10. Η επίδραση της Νομισματικής Ένωσης στην αγορά ομολόγων

10.1. Ήταν γενικά αποδεκτό ότι το ευρώ θα δημιουργούσε μια ενοποιημένη αγορά των επιτοκίων για το σύνολο της ενδιαφερόμενης ζώνης, με ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των εκδοτών και με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους για τους δανειολήπτες. Οι αποταμιευτές αναμενόταν να επωφεληθούν από τη σημαντική μείωση του κόστους των συναλλαγών και, αντίστοιχα, οι παραδοσιακές τράπεζες θα υφίσταντο τη μείωση του όγκου των προμηθειών τους.

10.2. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹⁾, «...ο όγκος των νέων εκδόσεων ομολογιών εκφρασμένων σε ευρώ ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Για την ακρίβεια, οι διεθνείς ομολογίες σε ευρώ αντιπροσώπευαν περίπου το 40 % του συνόλου των ομολογιών που εκδόθηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 1999 σε όλα τα νομίσματα μαζί, έναντι 30 % κατά το 1998 και 20 % το 1997 για τα νομίσματα που συμμετέχουν στην ΟΝΕ και το Ecu. Εάν προστεθούν δε και οι εσωτερικές εκδόσεις σε ευρώ, η συνολική αξία των εκδόσεων σε ευρώ μπορεί να συγκριθεί με το ύψος των εκδόσεων σε δολάρια ΗΠΑ, γεγονός που αποδεικνύει τη συνεκτικότητα και την αυξανόμενη ρευστότητα των ευρωπαϊκών ομολογιακών αγορών και που θα ευνοήσει τις διασυνοριακές συναλλαγές των ευρωπαϊκών επενδυτών». Το 1999 η αξία των ομολογιών σε ευρώ υπερέβη την αξία των ομολογιών σε δολάρια. Πρέπει, εντούτοις, να σημειωθεί ότι οι ομολογίες σε ευρώ αποτελούν τις περισσότερες φορές το αντικείμενο Swaps σε δολάρια, γεγονός που επηρεάζει σαφώς την τιμή του δολαρίου στην αγορά συναλλάγματος. Σύμφωνα με τις στατιστικές του «Capital Data Bondware», το δολάριο ανακατέλαβε την κυριαρχική του θέση στην ομολογιακή αγορά (43,87 % του μεριδίου της αγοράς με 342,9 δις δολάρια έναντι 40,68 % και 317,9 δις για τις εκδόσεις σε ευρώ).

10.3. Πρέπει να σημειωθεί, ως στοιχείο που επιβεβαιώνει την προτίμηση της αγοράς για τις επενδύσεις χαμηλού κινδύνου, η μαζική υπεροχή των τίτλων που μπορούν να εξομοιωθούν με κρατικά ομόλογα, με εκδόσεις κατηγορίας AAA κατά 43 % και κατηγορίας AA κατά 44 %, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1999. Η Επιτροπή επισημαίνει, ως στοιχείο ενθαρρυντικό σχετικά με τη διεύρυνση της αγοράς, το γεγονός ότι οι εκδόσεις που τα διεθνή γραφεία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έχουν κατατάξει στην κατηγορία A, αυξήθηκαν από λιγότερο από 2 % τον Ιανουάριο του 1999 σε 10 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1999.

11. Η ΟΝΕ τροποποιεί τη δομή της ευρωπαϊκής αγοράς κρατικών ομολόγων

11.1. Η πανευρωπαϊκή αγορά κρατικών ομολόγων κατέχει πλέον την πρώτη θέση, και προηγείται της αντίστοιχης αγοράς των ΗΠΑ.

11.2. «Με την εξαφάνιση του συναλλαγματικού κινδύνου και των αποκλίσεων των επιτοκίων που επήλθε με τη μετάβαση στο ευρώ, η ρευστότητα των διαφόρων ομολογιών έχει καταστεί

καθοριστικός παράγοντας για την αξιολόγηση της απόδοσης των κρατικών ομολόγων, ενώ έχει μειωθεί το μέγεθος του ίδιου του κινδύνου της πίστωσης»⁽²⁾.

11.3. Οι όροι χρηματοδότησης των κρατών εξαρτώνται πλέον από τη ρευστότητα, δηλαδή από τον όγκο των εκδόσεων που πραγματοποιούν στην αγορά του ευρώ. Έχει μειωθεί, επομένως, η σημασία της ανάλυσης των δημοσίων οικονομικών του εκδίδοντος κράτους. Η εξέλιξη αυτή ελάχιστα ευνοεί τις εκδόσεις των μικρών χωρών.

11.4. Παρατηρείται, παράλληλα, αύξηση των ιδιωτικών εκδόσεων και αποκλίσεις τιμών που, αντίθετα, επιτείνουν τις διαφορές στην υπογραφή⁽³⁾.

12. Οι επιπτώσεις της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών

12.1. Είναι ακόμη πολύ νωρίς για να αξιολογηθούν σοβαρά οι συνέπειες της επανάστασης που έλαβε χώρα την 1η Ιανουαρίου 1999 με την μετατροπή του συνόλου των κινητών αξιών, μετοχών, ομολόγων και άλλων αντιπροσωπευτικών τίτλων του δημοσίου χρέους ή των ιδιωτικών χρεών σε ευρώ.

12.2. Ο όγκος συναλλαγών της αγοράς του ευρώ προσέγγισε κατά τον τρόπο αυτό τον αντίστοιχο όγκο των ΗΠΑ, διαθέτοντας μία αξιόπιστη «κρίσιμη μάζα», και, παρά το γεγονός ότι υπολείπονται ακόμη να γίνουν πολλά για την ολοκλήρωση του μετασχηματισμού των αγορών, είναι ήδη δυνατόν να έχουμε μία σχετικά αξιόπιστη εικόνα των κυριότερων τάσεων που παρατηρούνται.

12.3. Οι περισσότεροι εμπειρογνώμονες συμφωνούν ως προς τα θετικά αποτελέσματα που θα έχει η ΟΝΕ:

- αύξηση των διασυνοριακών συναλλαγών κινητών αξιών,
- επιτάχυνση της ενοποίησης των εθνικών αγορών και αύξηση της ρευστότητας των αγορών,
- ανάπτυξη μίας αγοράς εμπορικών τίτλων (εταιρική δανειακή αγορά) στο πλαίσιο της οποίας οι εκδότες των τίτλων θα εφαρμόζουν τις μεθόδους αξιολόγησης των κινδύνων που εφαρμόζονται στις ΗΠΑ,
- πλήρης αναθεώρηση των κανόνων λειτουργίας των αγορών (διακανονισμός-παράδοση, συμψηφισμός κ.λπ.).

12.4. Επιδιώχθηκε κατά τρόπο επιθετικό η ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδιαίτερα των χρηματιστηρίων αξιών βάσει δύο αξόνων οργάνωσης:

- της υιοθέτησης ενός προτύπου συνεργασίας τμηματικού χαρακτήρα ανάμεσα στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου (London Stock Exchange — LSE) και το χρηματιστήριο της Φραγκφούρτης (που θα συνοδεύεται από συνεργασία και με το Nasdaq): το σχέδιο αυτό φαίνεται πως τέθηκε υπό αμφισβήτηση λόγω της αρνητικής αντίδρασης αξιολογού τμήματος των μελών του LSE,

⁽²⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SEC(2000) 190 της 8ης Φεβρουαρίου 2000, σ. 73.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για τον «Ρόλο της ΕΤΕ στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική», σχετικά με τον ρόλο της ΕΤΕ στη στήριξη της αγοράς ομολόγων σε ευρώ, CES 1001/2000.

⁽¹⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SEC(2000) 190 της 8ης Φεβρουαρίου 2000, σ. 71-72.

— της υιοθέτησης ενός πολύ προχωρημένου προτύπου ενοποίησης μεταξύ των χρηματιστηρίων των Παρισίων, των Βρυξελλών και του Άμστερνταμ (Euronext) που θα συνοδεύεται από διασύνδεση των συστημάτων συναλλαγών, και θα περιλαμβάνει, εκτός από το Euronext, επτά διεθνή χρηματιστηριακά κέντρα, μεταξύ των οποίων το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, τα χρηματιστήρια του Τόκιο, του Hong Kong κ.λπ., σε μια Παγκόσμια Αγορά Μετοχών (Global Equity Market) που θα λειτουργεί 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, σε παγκόσμια κλίμακα. Σε αυτή την ευρεία αγορά θα γίνονται πράξεις ύψους 20 000 δις \$, δηλαδή το 60 % της παγκόσμιας χρηματιστηριακής κεφαλαιοποίησης. (Συμφωνία αρχών που ανακοινώθηκε στις 7 Ιουνίου 2000 στο Τόκιο) (1).

12.5. Οι εμπειρογνώμονες εκτιμούν γενικά ότι ο αριθμός των χρηματιστηρίων που λειτουργούν στο πλαίσιο της ΟΝΕ είναι υπερβολικός και ότι επιβάλλεται η ενοποίησή τους, η οποία θα βοηθήσει από τον ενοποιητικό ρόλο του ευρώ. Πρέπει, εντούτοις, αυτή η αναπόφευκτη συγκέντρωση να σεβαστεί τους κανόνες του ανταγωνισμού.

12.6. Αυτές οι ενοποιήσεις βασίζονται στην εξειδίκευση των καθηκόντων, στο πλαίσιο της οποίας, παραδείγματος χάρι, το χρηματιστήριο του Λονδίνου θα έχει προεξάρχουσα θέση στη αγορά των τίτλων μεγάλης αξίας, ενώ το χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης στην αγορά των παραγώγων και των αξιών υψηλής τεχνολογίας.

12.7. Οι ενοποιήσεις στην ηπειρωτική Ευρώπη θα πραγματοποιηθούν βάσει της εξειδίκευσης κάθε χρηματιστηρίου, αλλά η λειτουργία τους θα βασίζεται σε ένα ενιαίο ηλεκτρονικό σύστημα συναλλαγών.

12.8. Τον κινητήριο μοχλό της διαδικασίας ενοποίησης που εφαρμόζεται αποτελούν οι τεχνολογικές καινοτομίες. Η ηλεκτρονική διαπραγμάτευση των μετοχών και η μεταβίβαση εντολών μέσω του Διαδικτύου οδηγούν στην μερική απαξίωση της έννοιας του γεωγραφικού προσδιορισμού ενός χρηματιστηρίου.

12.9. Οι μηχανισμοί μεταβίβασης των εντολών, συμψηφισμού και διακανονισμού-παραδόσεων των τίτλων διαδραματίζουν ρόλο καθοριστικής σημασίας στο πλαίσιο του ανταγωνισμού που λαμβάνει χώρα και ο οποίος έχει πλέον οριστικά περισσότερο διεθνή και λιγότερο ευρωπαϊκό χαρακτήρα.

12.10. Δεν μπορεί βεβαίως να αποκλεισθεί εντελώς το ενδεχόμενο ένα σημαντικό μέρος των συναλλαγών να πραγματοποιείται μέσω των μη ρυθμιζόμενων αγορών είτε άμεσα είτε μέσω των διαρκώς αυξανόμενων ευρωπαϊκών δικτύων επικοινωνιών (ECN) ο ρόλος των οποίων δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί επαρκώς.

12.11. Οι εξωχρηματιστηριακές αγορές παράγωγων (ΟΤC) προϊόντων (2) στην Ευρώπη είναι πολύ δυναμικές. Είναι απαραίτητο οι συμβάσεις — πλαίσιο για τα χρηματοοικονομικά μέσα που διέπουν τη πραγματοποίηση των εν λόγω δραστηριοτήτων να βασίζονται σε ένα ευρωπαϊκό πρότυπο. Η Ομοσπονδία Ευρωπαϊκών Τραπεζών (FBE) δημιούργησε μία ευρωπαϊκή σύμβαση-πλαίσιο, το Euromaster, η οποία έγινε αποδεκτή από όλες τις ευρωπαϊκές ενώσεις τραπεζών. Κατά τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ενοποίηση των ρητρών για το σύνολο της Ένωσης. Η χρήση της εν λόγω σύμβασης αναφοράς στην Κοινότητα θα πρέπει να προωθηθεί.

(1) Σύμφωνα με τη Διεθνή Ομοσπονδία Χρηματιστηρίων Αξιών, η χρηματιστηριακή κεφαλαιοποίηση της ζώνης ευρώ ανερχόταν στα τέλη του 1999 σε 4 274 430 εκ. δολάρια έναντι 13 935 045 εκ. δολαρίων του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης και του Nasdaq από κοινού.

(2) Over the counter market (εξωχρηματιστηριακή αγορά).

13. Η ισοτιμία ευρώ-δολαρίου αποτελεί πρόκληση για τις αγορές

13.1. Η διεθνοποίηση της αγοράς ευρωπαϊκών κινητών αξιών, πέραν των παραδοσιακών μετοχών μεγάλων επιχειρήσεων («blue chips»), ενισχύθηκε σημαντικά από την ομοιόμορφη προσφορά τιμών σε ευρώ.

13.2. Η θέση που κατέχουν τα αμερικανικά συνταξιοδοτικά ταμεία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής χρηματιστηριακής κεφαλαιοποίησης αποτελεί ένα πολύ θετικό στοιχείο για τη Νομισματική Ένωση.

13.3. Εντούτοις, ένα στοιχείο που προκαλεί ανησυχίες είναι ο υπερβολικά υψηλός βαθμός μεταβλητότητας των εν λόγω τοποθετήσεων.

13.4. Η απόκλιση του ευρώ από το δολάριο έφτασε μέχρι το 25 %. Το γεγονός αυτό προκάλεσε σημαντική μείωση του ενδιαφέροντος των διεθνών επενδυτών για τις ευρωπαϊκές αξίες. Το ισοζύγιο πληρωμών που αφορά τις συναλλαγές σε κινητές αξίες είναι αρνητικό. Οι ευρωπαϊκές επενδύσεις σε αμερικανικές αξίες υπερβαίνουν τις αντίστοιχες αμερικανικές σε ευρωπαϊκές.

13.5. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες που εξηγούν την ύπαρξη του εν λόγω ελλείμματος, μεταξύ των οποίων θα πρέπει να επισημανθεί η διαφορά δυναμισμού των οικονομιών των δύο πλευρών του Ατλαντικού, θα πρέπει να τονιστεί ότι η καθιέρωση του ευρώ συνέβαλε στην αύξηση του βαθμού μεταβλητότητας των αγορών, σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε στις σημαντικότερες εθνικές χρηματιστηριακές αγορές, διότι οι εν λόγω αγορές, παρά το γεγονός ότι ήταν ανοικτές στις διεθνείς αγορές, απολάμβαναν της πιστής υποστήριξης των τοπικών επενδυτών και επωφελούνταν από την εμπιστοσύνη των εν λόγω επενδυτών προς τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των εθνικών νομισμάτων (φράγκο και γερμανικό μάρκο).

13.6. Η πρόκληση στην οποία δεν έχουμε μπορέσει προσωρινά (:) να ανταποκριθούμε είναι να υπάρξει μια ισοτιμία του ευρώ με το δολάριο που να αντιπροσωπεύει καλύτερα τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη. Η παράδοση αυτή απόκλιση αιφνιδίασε την πλειονότητα των εμπειρογνομόνων και ανέτρεψε τις προβλέψεις τους.

13.7. Η νομισματική πολιτική που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (BCE), για να αντιμετωπίσει την εν λόγω απρόβλεπτη κατάσταση, έχει δημιουργήσει αυτό που οι αγορές απεχθάνονται περισσότερο, δηλαδή κλίμα αβεβαιότητας.

13.8. Η διαφαινόμενη προοπτική της αντίδρασης της ΕΚΤ αποκλειστικά μέσω της αύξησης των επιτοκίων με στόχο την ενίσχυση της ισοτιμίας του ευρώ ή τουλάχιστον την παρεμπόδιση της περαιτέρω πτώσης του δεν θεωρείται η πλέον κατάλληλη για τους κυριότερους παράγοντες της οικονομικής ζωής. Η ΕΚΤ έλαβε υπόψη της αυτήν την ανησυχία, προβαίνοντας σε πολύ μετρημένες αυξήσεις του επιτοκίου αναχρηματοδότησης που εφαρμόζει (+0,25 % στα τέλη Αυγούστου 2000).

13.9. Πράγματι, ο πληθωρισμός είναι χαμηλός και η τόσο προσδοκώμενη ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας επιβεβαιώνεται. Οι αγορές θα μπορούσαν έτσι να ερμηνεύσουν λανθασμένα την περίπτωση που η ΕΚΤ, λόγω των πληθωριστικών πιέσεων που ασκεί η αύξηση της τιμής του πετρελαίου, η οποία δεν έχει καμία σχέση με τα θεμελιώδη μεγέθη της ζώνης ευρώ, αντιδράσει υιοθετώντας την άποψη ότι οι πληθωριστικοί κίνδυνοι θα πρέπει να αντιμετωπισθούν συνολικά. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ουσιαστική η καλή ενημέρωση από την ΕΚΤ για την πολιτική της.

13.10. Από ορισμένους πολιτικούς τέθηκε, σχεδόν απερίφραστα, το ζήτημα του κατά πόσον η ΕΚΤ έχει την ικανότητα να ασκήσει μία συνεκτική πολιτική που θα διασφαλίζει τόσο την αναγκαία ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και τη μείωση της ανεργίας όσο και τη στήριξη του ευρώ. Με όλο το σεβασμό προς την ανεξαρτησία της ΕΚΤ, εναπόκειται πλέον στο Συμβούλιο και στην Προεδρία η κατάρτιση ενός συμπληρωματικού συνεκτικού κειμένου.

14. Η πρόκληση της αγοράς συναλλάγματος

14.1. Η διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας μιας ελεύθερης αγοράς, η οποία επηρεάζεται άμεσα από ποικίλες μεταβολές, ακόμη και της ψυχικής διάθεσης, ενός μεγάλου αριθμού παραγόντων που δραστηριοποιούνται σε αυτή, δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόκληση στην κυριολεξία, στο βαθμό που αποτελεί μέρος της φυσιολογικής κίνησης της οικονομίας της αγοράς, που υπόκειται, κατ' αρχήν, στη λογική των συμπεριφορών.

14.2. Τα αίτια της εξασθένησης του ευρώ έναντι του δολαρίου αναλύθηκαν σε υπερβολικό βαθμό από τους οικονομολόγους και τις εφημερίδες. Αν και δεν είναι δυνατόν να προβούμε στο παρόν κείμενο στην εξαντλητική ανάλυση των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν, μπορούμε εντούτοις να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

- τη συνεχιζόμενη υστέρηση των οικονομικών επιδόσεων της ζώνης ευρώ σε σχέση με τις αντίστοιχες των ΗΠΑ κατά την τελευταία τετραετία. Το μέσο ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους υπολογίζεται σε 3,40 % για την Ευρώπη το 2000 έναντι 5,30 % για τις ΗΠΑ (2ο τρίμηνο του 2000).
- τη διαφορά μεταξύ των επιτοκίων που ισχύουν στην αμερικανική νομισματική αγορά και των επιτοκίων της ευρωπαϊκής αγοράς που έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση της μάζας των μετακινούμενων συνεχώς στη διεθνή αγορά κεφαλαίων με αρνητικές συνέπειες για το ευρώ ⁽¹⁾.
- την εμπιστοσύνη που εμπνέει στους χρηματοοικονομικούς επενδυτές η πολιτική της Ομοσπονδιακής Τράπεζας (Federal Reserve), η οποία επιδιώκει τόσο τη διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης όσο και τον έλεγχο των πληθωριστικών πιέσεων που συνδέονται άμεσα με την πλήρη απασχόληση.
- τη θεαματική ανάκαμψη των αμερικανικών δημόσιων οικονομικών μέσω της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνον την εξάλειψη του παραδοσιακού ελλείμματος, αλλά και την εμφάνιση δημοσιονομικού πλεονάσματος.

(1) Η εν λόγω απόκλιση τείνει να μειωθεί σε σημαντικό βαθμό. Έτσι, στα μέσα Μαΐου 2000 η απόδοση των δεκαετών T-BUND ανερχόταν σε 5,40 %, των OAT σε 5,50 % και των δεκαετών FED-FUNDS σε 6,40%. Στη συνέχεια η αύξηση των επιτοκίων της FED και η σταθεροποίηση των τιμών της ΕΚΤ αύξησαν λίγο τη διαφορά. Στις 8 Ιουνίου 2000, η ΕΚΤ ανέβασε το κόστος αναχρηματοδότησης των τραπεζών σε 4,25 % (+0,50 %). Το επιτόκιο των καταθέσεων τριμήνου ανέρχεται τον Ιούνιο του 2000 σε 6,52 % στις ΗΠΑ έναντι 4,3% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν ληφθούν υπόψη τα αντίστοιχα επίπεδα πληθωρισμού, τα πραγματικά επιτόκια είναι συγκρίσιμα.

— τη μεγάλη ευκολία με την οποία οι ΗΠΑ χρηματοδοτούν το σημαντικό έλλειμμα που παρουσιάζει το ισοζύγιο τρεχουσών πληρωμών (339 δις. δολάρια κατά το 1999) μέσω της αξιοποίησης της διεθνούς αποταμίευσης και του τεράστιου όγκου των αποταμιευμένων δολαρίων ανά τον κόσμο, που αντιστοιχούν σε πίστωση 0 % για την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στους Αμερικανούς να διατηρήσουν την αυτονομία τους στον τομέα της εφαρμογής της οικονομικής τους πολιτικής χωρίς να ανησυχούν για την εξισορρόπηση των εξωτερικών τους λογαριασμών.

14.2.1. Συνοψίζοντας, οι εξελίξεις των μακροοικονομικών μεγεθών της αμερικανικής οικονομίας, εξαιρουμένου του εξωτερικού ελλείμματος, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, μεσοπρόθεσμα, θα διατηρηθούν οι έντονες πιέσεις για ανατίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ.

14.3. Στο πλαίσιο της διαχείρισης του ευρώ δεν ισχύουν οι ίδιοι ευνοϊκοί παράγοντες. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δεν έχει, σύμφωνα με τις Συνθήκες, την ευθύνη της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ. Πράγματι, διαθέτει τα μέσα ανάληψης δράσης στο πλαίσιο των αγορών συναλλάγματος, προβαίνοντας στην πώληση δολαρίων, μέσω των ευρωπαϊκών κεντρικών τραπεζών ή άλλων φιλικά διακείμενων ενδιάμεσων παραγόντων, αλλά η εν λόγω παρέμβαση έχει γενικά υψηλό κόστος ενώ η αποτελεσματικότητά της είναι σχετική. Στην τελευταία μηνιαία έκθεσή της (Αύγουστος 2000, η ΕΚΤ δείχνει να αναγνωρίζει κάποια αδυναμία της να ελέγξει την σχέση ισοτιμίας ευρώ-δολαρίου.

14.4. Η υποτίμηση του ευρώ ευνοεί τις εξαγωγές της ζώνης ευρώ και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην τρέχουσα οικονομική ανάκαμψη. Η ανάμνηση των προσπαθειών που κατέβαλαν οι ευρωπαϊκές νομισματικές αρχές για τη διατήρηση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών στο εσωτερικό της ζώνης ευρώ μετά το Μάαστριχτ, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη δραματική, σε ορισμένες περιπτώσεις, μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, επηρέασε σημαντικά τη στάση τόσο των κυβερνήσεων όσο και των δημόσιων αρχών. Αντιθέτως, η υποτίμηση του ευρώ παρέχει σημαντικές ευκαιρίες στα αμερικανικά συνταξιοδοτικά ταμεία και τις αμερικανικές επιχειρήσεις για την εξαγορά σε ικανοποιητικές τιμές ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Τα αμερικανικά και τα βρετανικά συνταξιοδοτικά ταμεία αντιπροσωπεύουν το 50% της κεφαλαιοποίησης του χρηματιστηρίου της Γαλλίας. Το εν λόγω φαινόμενο δεν παρουσιάζεται μόνον στη Γαλλία.

14.5. Η άποψη ότι η συμπεριφορά της αγοράς συναλλάγματος οφείλεται στην αδυναμία των κυβερνήσεων των χωρών της ζώνης ευρώ δεν είναι ορθή. Η «εκκωφαντική σιωπή» των κυβερνήσεων όσον αφορά την ανάληψη πολιτικών αποφασιστικών στον περιορισμό του άγχους που έχει καταλάβει τους παράγοντες της αγοράς. Η σιωπή αποτελεί τον χρυσό κανόνα αντιμετώπισης παρόμοιων καταστάσεων, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι οι υπουργοί οικονομικών της Νομισματικής Ένωσης αδιαφορούν για την εξασθένηση του ευρώ, όπως άλλωστε αποδεικνύεται και από τη στενή και συνεχή συνεργασία που υπάρχει στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ευρώ 11.

14.6. Έχει ήδη καταδειχθεί η ελάχιστη αποτελεσματικότητα ή και αντιπαραγωγικότητα των δηλώσεων των ανώτατων νομισματικών αρχών σχετικά με τη σταθερότητα του ευρώ και τις δυνατότητες ανάκαμψής του εντός συντόμου χρονικού διαστήματος. Στο πλαίσιο μίας αγοράς σε πυρετώδη κατάσταση, παρόμοιες δηλώσεις αυξάνουν το άγχος και τον σκεπτικισμό των παραγόντων της αγοράς.

14.7. Η Bundesbank, στη μηνιαία έκθεσή της του Μαΐου, εξέφραζε το γενικότερο αίσθημα που επικρατεί: «Μία τέτοια μείωση της αξίας ενός νέου νομίσματος (του ευρώ) δεν είναι καθόλου θετική για τη φήμη του». Οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τον περιορισμό του ψυχολογικού αντίκτυπου που έχει η μείωση της εξωτερικής αξίας του ευρώ καταδεικνύει την ολοένα και μεγαλύτερη πολιτικοποίηση του προβλήματος.

14.8. Η αποδοχή της παγκοσμιοποίησης της κίνησης των κεφαλαίων σημαίνει ότι γίνεται αποδεκτή η απώλεια του ελέγχου των τιμών της αγοράς, δηλαδή του ελέγχου των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Σε κάθε περίπτωση, οι νομισματικές αρχές και οι κυβερνήσεις δεν διαθέτουν πλέον επαρκή μέσα για την ανάληψη δράσης στο πλαίσιο της λειτουργίας των αγορών, εκτός από την εφαρμογή μίας πολιτικής που θα αποσκοπεί στην αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης ως προς τον δυναμισμό των 11.

14.9. Το μοναδικό όπλο που διαθέτει η ΕΚΤ είναι η αύξηση των επιτοκίων, που μπορεί να προσφέρει ανταγωνιστικές αποδόσεις σε σχέση με το δολάριο, αλλά τούτο δεν της παρέχει μεγάλη ελευθερία κινήσεων εάν δεν θέλει να διακινδυνεύσει τη συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης, γεγονός που αποτελεί για την ΕΚΤ βαρύτερη ευθύνη.

14.10. Είναι σαφές ότι καμία δράση σταθεροποίησης της παγκόσμιας αγοράς δεν μπορεί να αποδειχθεί αξιόπιστη εάν δεν εξασφαλισθεί η συμβολή των ΗΠΑ και της ΕΚΤ στις προσπάθειες που καταβάλλουν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες. Οι ίδιες ενδείξεις μας οδηγούν στη διαπίστωση ότι οι ΗΠΑ αντιτίθενται ουσιαστικά σε οποιαδήποτε προσπάθεια παρέμβασης που μπορεί να παρεμβάλει εμπόδια στην ελεύθερη λειτουργία της αγοράς, ενώ όσον αφορά την τιμή του δολαρίου έχει υιοθετήσει μία στάση γενικότερης αποφυγής των παρεμβάσεων («Benign neglect»).

15. Η θεομοθέτηση της αλληλεγγύης

15.1. Το ζήτημα της επίδειξης αλληλεγγύης εκ μέρους των χρηματιστηριακών αγορών έχει αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμένων μέτρων σε θεσμικό επίπεδο. Έχει συσταθεί μία μόνιμη Επιτροπή ευρωνομισμάτων υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BRI) στόχος της οποίας είναι η πρόληψη των κρίσεων με βάση την ενίσχυση της διαφάνειας ως προς τα θεμελιώδη μεγέθη που αφορούν τις θέσεις των κεντρικών τραπεζών, του δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα των χωρών της ζώνης ευρώ.

15.2. Τέλος, η ΟΚΕ έχει συνειδητοποιήσει ότι η αγορά του ευρώ είναι αδύνατο να απομονωθεί από την υπόλοιπη νομισματική και χρηματοοικονομική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Στις αρχές Φεβρουαρίου του 1999 αποφασίσθηκε η μετατροπή της μόνιμης Επιτροπής Ευρωνομισμάτων σε Επιτροπή του Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Συστήματος (Committee on the global financial system).

15.3. Η προαναφερθείσα εξέλιξη καταδεικνύει ότι έχει πλέον αναγνωρισθεί ότι αποτελεί ψευδαίσθηση να θεωρούμε ότι μπορούμε να δημιουργήσουμε μία ζώνη ευρώ που θα διαθέτει αυτονομία δράσης και αυτόνομες εξουσίες.

16. Μία πρόκληση μείζονος σημασίας: η θέσπιση μίας συνεκτικής με την ΟΝΕ φορολογικής πολιτικής

16.1. Η σημασία της φορολογίας για τη δημιουργία μίας πραγματικά ενοποιημένης αγοράς της ΕΕ είχε συνειδητοποιηθεί ήδη από τα πρώτα στάδια υλοποίησης της Ένωσης.

16.2. Είναι αδύνατο να αναφέρουμε όλες τις ανακοινώσεις και τις εκθέσεις της Επιτροπής ή των ομάδων εμπειρογνομίων σχετικά με το εν λόγω θέμα. Θα πρέπει επίσης να αναφερθούν και διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΟΚΕ που είχαν ως αντικείμενο μία από τις, αναμφισβήτητα, δυσκολότερες πτυχές της ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

16.3. Στο έγγραφο που δημοσίευσε η Επιτροπή στις 22 Οκτωβρίου 1996 με θέμα «Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Έκθεση για την εξέλιξη των φορολογικών συστημάτων»⁽¹⁾, αναφέρονταν τα ακόλουθα: «Καθώς οι κανονιστικές πύσες περιορισμοί εξαφανίζονται, τα υφιστάμενα φορολογικά εμπόδια και στρεβλώσεις καθίστανται συνεχώς εμφανέστερα ενώ η φορολογία θεωρείται ευρέως ως ένας από τους σημαντικότερους τομείς όπου η οικοδόμηση της ενιαίας αγοράς παραμένει ανοκλήρωτη».

16.4. Η δημιουργία της ΟΝΕ αυξάνει την επίδραση των φορολογικών στρεβλώσεων λόγω της κατάργησης των συναλλαγματικών κινδύνων, της σύγκλισης των επιτοκίων και της μείωσης του κόστους των συναλλαγών. Η λειτουργία μίας πλήρως ελεύθερης αγοράς, καθιστά το ζήτημα της φορολόγησης των τοποθετήσεων στοιχείο καθοριστικής σημασίας σε σχέση με τη συμπεριφορά των επενδυτών.

16.5. Η φορολογία όμως που επιβάλλεται στα εισοδήματα που προέρχονται από κινητές αξίες, παρά το γεγονός ότι διαδραματίζει ιδιαίτερα αποφασιστικό ρόλο, δεν αποτελεί το μοναδικό στοιχείο που επηρεάζει την κατανομή των πόρων και την επιλογή του τόπου πραγματοποίησης των επενδύσεων.

16.6. Το ποσοστό των υποχρεωτικών εισφορών, φορολογικών και κοινωνικών, ο τρόπος υπολογισμού της φορολογικής βάσης και οι κανόνες που διέπουν τον υπολογισμό του φόρου που επιβάλλεται στις εταιρείες — όλα τους εξίσου σημαντικά με τα ονομαστικά ποσοστά — οπωσδήποτε επιδρούν στον τρόπο άσκησης του ανταγωνισμού και στην εύρυθμη λειτουργία της ΟΝΕ. Πρέπει να αναγνωρισθεί ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των φορολογικών συστημάτων, αντί να περιοριστεί, έχει την τάση να αυξάνεται.

17. Μία ρεαλιστική προσέγγιση της Επιτροπής που σέβεται την εθνική κυριαρχία των κρατών μελών

17.1. Η φορολογία συνδέεται άμεσα με τα ίδια τα θεμέλια της έννοιας της εθνικής κυριαρχίας. Υφίστανται ακόμη σημαντικές αποκλίσεις τόσο ως προς το ποσοστό που αντιστοιχεί στις εισφορές σε σχέση με το ΑΕΠ όσο και ως προς την κατανομή του ποσοστού μεταξύ άμεσων φόρων, έμμεσων φόρων και κοινωνικών εισφορών.

17.2. Σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις, η ενοποίηση και η ουσιαστική εναρμόνιση των διατάξεων που αφορούν τα ζητήματα της φορολογικής βάσης και των ποσοστών που αντιστοιχούν στις υποχρεωτικές εισφορές, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν ουτοπία.

17.3. Η Επιτροπή, έχοντας συνειδητοποιήσει τα εν λόγω προβλήματα, καθώς και αυτά που συνδέονται άμεσα με την ανάγκη ύπαρξης ομοφωνίας στο Συμβούλιο για θέματα που άπτονται των διατάξεων για τη φορολογία, πρόβη στην υιοθέτηση μίας ρεαλιστικής προσέγγισης⁽²⁾:

⁽¹⁾ COM(96) 546 τελικό της 22ας Οκτωβρίου 1996, σ. 6.

⁽²⁾ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο με τίτλο «Προς ένα φορολογικό συντονισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού», COM(97) 495 τελικό της 1.10.1997.

- 1) αποφάσισε να θέσει τέλος στον αθέμιτο ανταγωνισμό, καθορίζοντας, στο πλαίσιο ενός κώδικα ορθής συμπεριφοράς, τις πρακτικές που θεωρεί αποδεκτές και τις πρακτικές που θεωρεί απαράδεκτες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που ανήκουν στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα (απόφαση του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 1997).
- 2) αποφάσισε να λάβει υπόψη το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο (πρόβλημα μείζονος σημασίας λόγω των φορολογικών παραδείσεων που υφίστανται εκτός της ΕΕ, θέμα το οποίο αποτελεί αντικείμενο διαβουλεύσεων στο εσωτερικό του ΟΟΣΑ).
- 3) αποφάσισε να προβεί στη λήψη μέτρων με στόχο την εξάλειψη των στρεβλώσεων που παρατηρούνται σε επίπεδο φορολόγησης των εσόδων κεφαλαίου:
 - ο σχετικός μηχανισμός θα πρέπει να αφορά μόνον τους τόκους που καταβάλλονται σε ένα κράτος μέλος στα φυσικά εκείνα πρόσωπα που δεν θεωρούνται από φορολογική άποψη ως μόνιμοι κάτοικοι του εν λόγω κράτους μέλους αλλά ενός άλλου.
 - προβλέπεται η συνύπαρξη δύο συστημάτων στο πλαίσιο των οποίων είτε θα υπάρξει μία ελάχιστη παρακράτηση στην πηγή είτε θα παρέχονται πληροφορίες σχετικά με έσοδα που προέρχονται από αποταμίευση στα άλλα κράτη μέλη.

18. Προς την εξεύρεση μίας μινιμαλιστικής λύσης

18.1. Η λύση που πρότεινε η Επιτροπή και η οποία έτυχε της σύμφωνης γνώμης μίας αρκετά μεγάλης πλειοψηφίας των ενδιαφερομένων απεργίφη τόσο κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 όσο και κατά το Συμβούλιο Οικονομικών της Λισσαβώνας που πραγματοποιήθηκε στις 7 και 8 Απριλίου 2000.

18.2. Το Συμβούλιο της Φέιρα τον Ιούνιο του 2000 έδωσε τη δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας για τη συνύπαρξη των δύο συστημάτων για μια δεκαετία:

- παρακράτηση στην πηγή, που επιτρέπει τη διατήρηση του τραπεζικού απορρήτου, για επταετή μεταβατική περίοδο.
- άρση του τραπεζικού απορρήτου, με ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων — σύστημα το οποίο θα πρέπει να έχει γενικευτεί μέχρι το 2010.

18.3. Εξάλλου, η συμφωνία της Φέιρα θα πρέπει να επιτρέψει την ανάπτυξη ενός «κώδικα ορθής συμπεριφοράς» ο οποίος θα πρέπει να θέσει ένα κατώτατο όριο πειθαρχίας στη φορολογία των επιχειρήσεων.

18.4. Η έγκριση ενός κώδικα ορθής συμπεριφοράς σχετικά με το ζημιόγνο για τις επιχειρήσεις φορολογικό ανταγωνισμό φαίνεται να εξαρτάται από τη μεταρρύθμιση της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων για το φορολογικό τομέα, που επί του παρόντος βασίζεται στη λήψη απόφασης με ειδική πλειοψηφία, που προβλέπεται να εξετασθεί στο πλαίσιο της μεγάλης θεσμικής μεταρρύθμισης που θα συζητηθεί κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας το Δεκέμβριο του 2000.

18.5. Η συμφωνία της Φέιρα συνοδεύεται από δεσμευτικούς όρους, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ευθυγράμμιση της Ελβετίας, του Λίχτενσταϊν και των άλλων διεθνών χρηματοοικονομικών κέντρων με τις λύσεις που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα πρέπει να αρχίσουν διαπραγματεύσεις «προκειμένου να ευνοηθεί η υιοθέτηση αντίστοιχων μέτρων» στις τρίτες χώρες και στις συνδεδεμένες με τις χώρες της ΕΕ επικράτειες (νήσος Μαν — αγγλο-νορμανδικές νήσοι — Μονακό κ.λπ.).

18.6. Μια οδηγία με βάση τη συμφωνία της Φέιρα θα υποβληθεί στο Συμβούλιο στα τέλη του 2002. Μέχρι τότε θα πρέπει να ληφθούν σημαντικές αποφάσεις, κυρίως όσον αφορά τα επιτόκια επί της παρακράτησης στην πηγή που θα ισχύουν στις χώρες που θα έχουν επιλέξει τη λύση αυτή.

18.7. Για τα αποτελέσματα του Συμβουλίου της Φέιρα εκφράστηκαν αντιφατικές γνώμες. Φαίνεται ότι, σε κάθε περίπτωση, η τελική επίτευξη μιας φορολογικής εναρμόνισης στην ΕΕ αποτελεί απόμακρο στόχο.

19. Συμπεράσματα

19.1. Τελικά η κύρια πρόκληση που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί στο πλαίσιο της ΟΝΕ είναι η επιτυχής ολοκλήρωση μίας Νομισματικής Ένωσης που δεν συνοδεύεται από πολιτική ένωση με αποτέλεσμα να μην υπάρχει εκ των πραγμάτων κανένα ιστορικό σημείο αναφοράς.

19.2. Η πλειοψηφία των οικονομολόγων και των ιδρυμάτων οικονομικών αναλύσεων διεθνούς φήμης, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου σχεδόν των οικονομολόγων που έχουν τιμηθεί με το βραβείο Νόμπελ της Οικονομίας⁽¹⁾, θεωρούσαν ότι η διαδικασία καθιέρωσης του ευρώ είχε ελάχιστες πιθανότητες επιτυχίας.

19.3. Το χρονικό περιθώριο που υπάρχει για να κριθεί η επιτυχία της Νομισματικής Ένωσης είναι αυτή τη στιγμή πολύ μικρό. Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι έχει αντιμετωπισθεί επιτυχώς η τεράστια τεχνική πρόκληση της δημιουργίας του ευρώ και ότι το ίδιο ισχύει και για την καταπολέμηση του πληθωρισμού και την ευθυγράμμιση, χωρίς δραματικές συνέπειες, των οικονομικών των 11 κρατών μελών με τα κριτήρια και τις αρχές του Μάαστριχτ⁽²⁾.

19.4. Δεκαοκτώ μήνες μετά από τη μετάβαση των χρηματοοικονομικών αγορών στο ευρώ, τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια προσέγγισαν πρωτόγνωρα επίπεδα συναλλαγών χάρη στην ταυτόχρονη επίδραση του ανακτηθέντος αναπτυξιακού ρυθμού, του δυναμισμού που προσέδωσε η ανάπτυξη της «νέας οικονομίας» στην Ευρώπη και της τεχνολογικής επανάστασης που συνετελέσθη στο χώρο των μέσων ηλεκτρονικής πρόσβασης στις αγορές. Είναι γενικά αποδεκτό ότι τα χρηματιστήρια αξιών βασίζονται στις προβλέψεις για την μελλοντική κατάσταση των οικονομιών. Επισημαίνεται στην περίπτωση αυτή ότι η ζώνη ευρώ έχει εισέλθει σε έναν μεγάλο κύκλο έντονης οικονομικής ανάπτυξης.

19.5. Η ΟΝΕ άντεξε τόσο στην ασιατική κρίση του Αυγούστου 1997 όσο και στην κρίση της Ρωσίας και της Βραζιλίας που ακολούθησαν κατά το 1998.

(1) Η μόνη αξιοσημείωτη εξαίρεση είναι η γνωμοδότηση του καθηγητή Robert Mundell υπέρ του ευρώ.

(2) Ο Πρόεδρος της Bundesbank φρονεί ότι η επιτυχία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας πρέπει να μετράται μάλλον με βάση τη σταθερότητα των τιμών παρά τις τιμές συναλλάγματος.

19.6. Οι ανησυχίες που εκφράστηκαν σχετικά με την υπερβολική ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου και του γιέν δεν έχουν μέχρι στιγμής αποδειχθεί βάσιμες, εκτός εάν υπάρξει κάποια απρόβλεπτη αντιστροφή των υφιστάμενων τάσεων.

19.7. Δεν θα ήταν όμως φρόνιμο να θεωρήσουμε ότι οι προκλήσεις που θέτει η ΟΝΕ έχουν αντιμετωπισθεί οριστικά. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι οι εν λόγω προκλήσεις συνδέονται άμεσα με τις εξελίξεις στην υπόλοιπη παγκόσμια οικονομία, γεγονός που καθιστά τεχνική τη διάκριση μεταξύ των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης των συναλλαγών και της απελευθέρωσης της κίνησης των κεφαλαίων, αφενός, και των προκλήσεων που συνδέονται με τη Νομισματική Ένωση, αφετέρου.

19.8. Σημειωτέον ότι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση αντλεί οφέλη από μια πολύ ευνοϊκή οικονομική συγκυρία και δεν έχει ακόμη αναγκαστεί να αποδείξει την ικανότητα αντίστασης της στην περίπτωση ενός ισχυρού συστημικού κλονισμού, και μάλιστα σε περίπτωση κρίσης του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Η ίδια πρόκληση υφίσταται επίσης σε ό,τι αφορά την ικανότητα της ΟΝΕ να ανταγωνισθεί τον δυναμισμό της αμερικανικής οικονομίας και τη δυναμική άνοδο των αναδυόμενων χωρών. Η ΟΚΕ έχει εντούτοις εκφράσει κατ'επανάληψη την εμπιστοσύνη της στην ικανότητα της ΟΝΕ να ξεπεράσει τα προβλήματα αυτά. Για την αξιοπιστία του ευρώ και συνεπώς την ικανότητα της ζώνης αυτής να προσελκύει επενδυτές, είναι ουσιαστικός ο ρόλος που διαδραματίζει η ΕΚΤ και το κατά πόσον οι αγορές θα θεωρήσουν τη νομισματική πολιτική της βάσιμη. Η ΕΚΤ οφείλει λοιπόν να υιοθετήσει την τακτική της διαφάνειας στην παρουσίαση των αποφάσεών της ώστε να μπορούν οι αγορές να τις ερμηνεύουν. Άλλωστε, εάν ο βασικός της στόχος είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, είναι επίσης σαφές ότι υποστηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Κοινότητα. Πρέπει, επομένως, οι τοποθετήσεις σε θέματα νομισματικής πολιτικής να λαμβάνουν υπόψη αυτόν τον προβληματισμό ώστε να αποφεύγεται κάθε αμφισβήτηση που παραβλάπτει τη σταθερότητα του ευρώ.

19.9. Είναι απαραίτητο να επωφεληθεί η Ευρώπη από αυτήν τη συγκυρία για να δημιουργηθεί σύντομα ένα εναρμονισμένο ευρωπαϊκό πλαίσιο χρηματοπιστωτικών αγορών το οποίο να σεβαστεί τους τρόπους χρηματοδότησης που υπάρχουν στην Κοινότητα και να συμβάλει έτσι στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού προτύπου ανάπτυξης.

19.9.1. Δεκαοκτώ μήνες μετά από τη μετάβαση των χρηματοοικονομικών αγορών ένδεκα κρατών στο ευρώ και τις συγχωνεύσεις που προέκυψαν, διαπιστώνεται ότι η τελευταία οδηγία που υιοθετήθηκε στον τομέα αυτόν (η οδηγία για τις επενδυτικές υπηρεσίες του 1993) είναι 7 ετών.

19.9.1.1. Είναι επείγουσα η τροποποίηση της διαδικασίας υιοθέτησης του ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου με τη δημιουργία μιας διαδικασίας επεξεργασίας, στο επίπεδο των εθνικών ρυθμιστικών οργάνων, που να είναι πιο ευέλικτη και πιο γρήγορη από τις οδηγίες σε σημεία που δεν διευκρινίζονται ή αναπτύσσονται ανεπαρκώς σε αυτές. Πρέπει συνεπώς να βελτιωθούν οι προϋποθέσεις της προσφοράς κεφαλαίων και διαμεσολάβησης στην Ευρώπη:

- με καθορισμό του καθεστώτος ηλεκτρονικών συστημάτων διαπραγμάτευσης «Alternative Trade System» σε σχέση με τις ρυθμισμένες αγορές,

- με τη δημιουργία ενός ενημερωτικού φυλλαδίου έκδοσης,
- με τον ορισμό κατά τρόπο ρεαλιστικό ενός καθεστώτος ενημερωμένων επενδυτών,
- με την υιοθέτηση προσαρμοσμένων ευρωπαϊκών λογιστικών κανόνων για τις εισηγμένες εταιρείες.

19.9.1.2. Παράλληλα, πρέπει να ενθαρρυνθεί και η ζήτηση κεφαλαίων στην Ευρώπη. Δύο προτάσεις οδηγίων πρέπει να υιοθετηθούν σύντομα:

- η γρήγορη δημιουργία συνταξιοδοτικών ταμείων που θα αποτελέσουν μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα πηγή κεφαλαίων για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις·
- η υιοθέτηση ενός ανανεωμένου ευρωπαϊκού διαβατηρίου για τη διαχείριση των ΟΣΕΚΑ (Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες) που να λαμβάνει υπόψη τα εργαλεία σύγχρονης διαχείρισης (παράγωγα μέσα, αρχικά κεφάλαια κ.λπ.) θα καθιστούσε ανταγωνιστική τη διαχείριση των ευρωπαϊκών στοιχείων ενεργητικού σε σχέση με τα αμερικανικά ανταγωνιστικά τους.

19.9.2. Η χρηματοδότηση με πίστωση παραμένει ακόμη ο προτιμότερος τρόπος χρηματοδότησης για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ. Αποτελεί συχνά, για τις επιχειρήσεις ενός ορισμένου μεγέθους, χρηματοδοτική πηγή που είναι λιγότερο δαπανηρή από τις αγορές.

19.9.2.1. Είναι επομένως σημαντικό οι συντελεστές που έχουν δημιουργηθεί προληπτικά στο πλαίσιο του συντελεστή φερεγγυότητας να μη θέτουν σε μειονεκτική θέση την πίστωση σε σχέση με τις χρηματοδοτήσεις από την αγορά. Στο πνεύμα αυτό, θα ήταν ευκαταίρη η Επιτροπή να προβληματοποιήσει επί του θέματος της εκ των προτέρων καταβολής προκειμένου να εξομαλυνθούν οι οικονομικοί κύκλοι και κατά συνέπεια οι προϋποθέσεις χορήγησης πιστώσεων στις ΜΜΕ.

19.9.2.2. Για τις ΠΜΕ (πολύ μικρές επιχειρήσεις), που αποτελούν σημαντική πηγή δημιουργίας θέσεων απασχόλησης στην Ευρώπη, οι προληπτικοί συντελεστές που εφαρμόζονται σε αυτήν την κατηγορία τραπεζικού χαρτοφυλακίου θα πρέπει να μειωθούν ώστε να συνεκτιμάται και ο επιμερισμός των κινδύνων που οφείλεται στη διαφοροποίηση των τομέων και τα μεμονωμένα μικρά ποσά.

19.9.2.3. Επί του τελευταίου αυτού θέματος, οι ευρωπαϊκές τράπεζες, μέσω της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τραπεζών, υπέβαλαν συγκεκριμένες προτάσεις κατά τη διαβούλευση για τον ευρωπαϊκό συντελεστή φερεγγυότητας που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη της αυτόν τον προβληματισμό.

19.9.3. Το πρότυπο της ευρωπαϊκής ανάπτυξης δεν μπορεί να είναι μόνον ένα πρότυπο χονδρεμπορίου. Η προστασία των καταναλωτών απαιτεί τη δημιουργία κανόνων για τους λιγότερο ενημερωμένους καταναλωτές. Στα πλαίσια της λογικής αυτής, είναι ορθή η προσέγγιση της μέγιστης εναρμόνισης που υιοθέτησε η Επιτροπή για την οδηγία σχετικά με την πώληση εξ αποστάσεως χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Είναι συνεκτική και πρέπει να συμβαδίσει με τον εναρμονισμένο ορισμό των ενημερωμένων επενδυτών που προτείνεται σε άλλο σημείο.

19.10. Γενικότερα και μεσοπρόθεσμα, δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί οι συνέπειες της διεύρυνσης της ΕΕ, ενώ ο κίνδυνος κατακερματισμού της είναι δυνατόν να καταστήσει τις χώρες της ζώνης ευρώ έναν απομονωμένο θύλακα χωρών που λειτουργούν με διαφορετικούς κανόνες και έχουν διαφορετικές φιλοδοξίες από την υπόλοιπη Ένωση. Το ζήτημα αυτό αποτελεί αναμφισβήτητα μία νέα πρόκληση η σημασία της οποίας υπερβαίνει κατά πολύ τις συνέπειες που θα υπάρξουν για τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Βρυξέλλες, 21 Σεπτεμβρίου 2000.

19.11. Η ΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει με την άποψη του Προέδρου Duisenberg, ο οποίος, στην τελευταία ετήσια έκθεση της ΕΚΤ⁽¹⁾, υποστηρίζει ότι «το ευρώ είχε καλή εκκίνηση, αλλά, για να στεφθούν με επιτυχία και το ευρώ και η Οικονομική και Νομισματική Ένωση, χρειάζεται σαφώς μια μακροχρόνια διαδικασία».

(1) Έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 1999, σ. 5.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Παρακολούθηση, αξιολόγηση και μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής επίδρασης της ΕΤΑ: από το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο προς το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2000/C 367/15)

Στις 2 Μαρτίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 23, εδάφιο 3 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Παρακολούθηση, αξιολόγηση και μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής επίδρασης της ΕΤΑ: από το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο προς το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο»

Το τμήμα «Ενταία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του την 1η Σεπτεμβρίου 2000, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Bernabei.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 375η σύνοδο ολομέλειας της 21ης Σεπτεμβρίου 2000 υιοθέτησε με 46 ψήφους υπέρ και μια κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συστάσεις

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Λαμβάνοντας υπόψη:

1.1. τη νέα μορφή και την καινοτόμο ολοκληρωμένη προσέγγιση του 5ου προγράμματος-πλαίσιο σκοπός του οποίου είναι η επίλυση των προβλημάτων του πολίτη, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας και το οποίο ενέκριναν τα θεσμικά όργανα και οι συνομιλητές τους σε εθνικό επίπεδο·

1.2. την μόνιμη ανάγκη να αυξηθεί η επίδραση και η ορατότητα της κοινοτικής έρευνας που να λαμβάνει υπόψη τις νέες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, μιας οικονομίας που βασίζεται ολοένα και περισσότερο στη γνώση της επικείμενης διεύρυνσης της ΕΕ·

1.3. την ευκαιρία που παρέχεται για μια πρώτη κριτική ανάλυση των εμποδίων που θέτει η διαχείριση, η οργάνωση και η αρχιτεκτονική του 5ου προγράμματος-πλαίσιο, που περιορίζουν την επίτευξη των φιλοδοξιών στόχων του·

1.4. την ανάγκη να διέλθουμε από μια στάση «Χρηματοδότησης των σχεδίων» στη φάση «της επίτευξης ποιοτικών και εξαιρετικών αποτελεσμάτων και της παρακολούθησης» βάσει των οποίων θα καταστούν νόμιμες, αξιόλογες και ορθές οι ολοκληρωμένες προσπάθειες για την έρευνα·

1.5. σε ό,τι αφορά την προσεχή αναθεώρηση του 5ου ΠΠ συνιστά στην Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να προβούν στα εξής προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η κοινωνικοοικονομική επίδρασή του:

1.5.1. ενίσχυση και αξιολόγηση του μηχανισμού των βασικών δράσεων που πρέπει να έχουν ένα δικαιολογημένο κύκλο ζωής από τους μηχανισμούς αξιολόγησης παρακολούθησης και συγκριτικής απόδοσης·

1.5.2. έναν καθορισμό που ευνοεί μικρές ομάδες σχεδίων με διαστάσεις κριτικής μάζας κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμμετέχουν όλοι οι φορείς και συγκεκριμένα οι τελικοί χρήστες και οι ΜΜΕ και κατά τρόπο που να εμπλέκεται με στοχοθετημένες ενέργειες, ο χώρος των μικρότερων και των βιοτεχνικών επιχειρήσεων που διαθέτουν σοβαρό δυναμικό ανάπτυξης, καινοτομίας και μεταφορές τεχνολογιών.

1.5.3. άμεση επανεξέταση των εσωτερικών μηχανισμών που ενυπάρχουν στα οριζόντια προγράμματα — οι οποίοι και εμποδίζουν τη διασύνδεσή τους με τις κάθετες δράσεις στερώντας νοήματος και αποτελεσματικότητας την εξαγγελθείσα αρχική προσέγγιση — όσον αφορά το συντονισμό, τα κύτταρα καινοτομίας και τον μεσοπρόθεσμο έλεγχο των προγραμμάτων τεχνολογικής εφαρμογής·

1.5.4. ενεργοποίηση των ευθυνών του εσωτερικού και εξωτερικού συντονισμού των προγραμμάτων και των βασικών δράσεων, των κυττάρων καινοτομίας που σήμερα δεν διαθέτουν ούτε αρμοδιότητες ούτε οικονομικούς πόρους ή παρεχόμενες υπηρεσίες. Επιπλέον, επιβάλλεται η αναθεώρηση των μηχανισμών των σχεδίων τεχνολογικής εφαρμογής με την ενίσχυση των μεσοπρόθεσμων ελέγχων·

1.5.5. απλοποίηση των διαδικασιών και μείωση των δαπανών τους·

1.5.6. κριτήρια ενιαία και σαφέστερα για την επιλογή και την αξιολόγηση συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά την κοινωνικοοικονομική διάστασή τους και την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, αποφεύγοντας τις υπερβολικές διαδικασίες αξιολόγησης.

1.6. Σε ό,τι αφορά το μελλοντικό 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να προβούν:

1.6.1. στην κατάρτιση μιας κοινοτικής στρατηγικής που θα βασίζεται σε έναν πυρήνα κοινών προτεραιοτήτων με επίκεντρο ένα πιο περιορισμένο αριθμό βασικών δράσεων·

1.6.2. στην υιοθέτηση στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής ενός επιθετικού πλαισίου όσον αφορά τις τεχνολογίες που έχουν τη δυνατότητα να δραστηριοποιήσουν όλες τις δυνάμεις του ευρωπαϊκού συστήματος όπως οι επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα, οι κοινοτικές, εθνικές, τοπικές και περιφερειακές αρχές διατηρώντας υψηλή την διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

1.6.3. σύσταση και ενίσχυση ανοικτού συστήματος Κατανεμημένης Στρατηγικής Ευφυΐας, στην υπηρεσία του συστήματος λήψης αποφάσεων για την επιστήμη και την τεχνολογία, που να αναπτύσσει συνεχή κύκλο πληροφοριών, παρακολούθησης, αξιολόγησης και προοπτικών, με την υποστήριξη του ΚΚΕρ, στο νέο διαθεσμικό του ρόλο, ιδιαίτερα με τη βοήθεια του IPTS (Αναζήτηση Εταίρων Διεθνούς Τεχνολογίας)·

1.6.4. στην εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και στον τομέα των δράσεων κοινοτικής έρευνας για να αναγνωρίζονται και να καθορίζονται οι αρμοδιότητες, οι ικανότητες και οι ευθύνες στα διάφορα επίπεδα·

1.6.5. στην επικέντρωση σε κοινοτικό επίπεδο των προσπαθειών της έρευνας σε έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων, επί των οποίων θα εφαρμόζονται μεγάλα προγράμματα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα με υψηλή κριτική μάζα και υπό τον άμεσο έλεγχο της Επιτροπής προκειμένου να εξασφαλισθεί η αριστεία, η ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και η παρακολούθηση·

1.6.6. στη διαχείριση σε εθνικό και τοπικό αποκεντρωμένο επίπεδο των σχεδίων μικρών διαστάσεων, με απλοποιημένες διαδικασίες και με τη διαχείριση εγκεκριμένων αποκεντρωμένων φορέων καθώς και μέσω σφαιρικών επιδοτήσεων. Θα πρέπει να τεθούν σε ενέργεια και να ενισχυθούν χρηματοπιστωτικοί μηχανισμοί για τις ΜΜΕ και τις νέες επιχειρήσεις, όπως η Ευρωπαϊκή Κοινή Επιχείρηση, με πλήρη εκμετάλλευση του «αποτελέσματος ευρώ» που θα ασκηθεί από το 2002·

1.6.7. στο ίδιο αυτό αποκεντρωμένο επίπεδο θα πρέπει να εξασφαλιστεί το σύστημα υποτροφιών, κατάρτισης και κινητικότητας με την διαφύλαξη των κριτηρίων διεθνικότητας και διασύνδεσης με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κοινότητας·

1.6.8. έναρξη νέας κοινοτικής δράσης E&TA σε περιφερειακό επίπεδο για την ενδυνάμωση της τεχνολογικής καινοτομίας και των ερευνητικών υποδομών στην υπηρεσία του βιομηχανικού και του ακαδημαϊκού κόσμου, με διαπεριφερειακά δίκτυα σε στενή διασύνδεση με τις πολιτικές της ΕΕ στον περιφερειακό τομέα και της κοινωνίας των πληροφοριών·

1.6.9. στην εφαρμογή των μέσων που προβλέπονται από τη Συνθήκη, και συγκεκριμένα της μεταβλητής γεωμετρίας, της κοινοτικής συμμετοχής και των κοινών επιχειρήσεων όπως προβλέπεται από την ίδια τη Συνθήκη. Συγκεκριμένα το μέσο της μεταβλητής γεωμετρίας θα πρέπει να εφαρμοστεί σε ό,τι αφορά τη διασύνδεση των κέντρων επιστημονικής και τεχνολογικής αριστείας·

1.6.10. στον εξορθολογισμό και απλοποίηση του συνόλου της διαχείρισης με την πρόβλεψη διαφοροποιημένων διαδικασιών για τα μεγάλα προγράμματα προτεραιότητας και τα προγράμματα μικρών διαστάσεων οι διαδικασίες των οποίων πρέπει να είναι φιλικές προς τους χρήστες, απλές, ταχείες και αποκεντρωμένες·

1.6.11. στην ανάληψη από την Επιτροπή του έργου του συντονισμού και της εγγυήσεως όσον αφορά την αποτελεσματική και μη δαπανηρή λειτουργία του κύκλου στρατηγικής ευφυΐας, ελέγχου της ποιότητας, υπεροχής και διαφάνειας καθώς και της αποτελεσματικής εφαρμογής συνδέσμων μεταξύ προγραμμάτων και βασικών δράσεων και της λειτουργικής συμβατότητας με τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες των άλλων συναφών κοινοτικών πολιτικών·

2. Στόχοι, σκοπός και όρια της παρούσας γνωμοδότησης

2.1. Η ΟΚΕ συµµερίζεται τη νέα ρύθµιση της πολυετούς δράσεως προγραμματισµού, που υιοθετήθηκε στον τοµέα της πολιτικής της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης µε το 5ο Πρόγραµµα Πλαίσιο, επισηµαίνοντας εντούτοις µία σειρά στοιχείων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να εξασφαλισθεί η επιτυχία του.

2.2. Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας της ΟΚΕ είναι ουσιαστικώς να εξετάσει κατά πόσο η νέα ρύθµιση ανταποκρίνεται στους δεδηλωµένους στόχους και στις προσδοκίες των φορέων και των χρηστών της έρευνας, των φορέων λήψεως πολιτικών αποφάσεων και γενικότερα της κοινωνίας και των ευρωπαίων πολιτών.

2.3. Η γνωμοδότηση δεν είναι αυτοσκοπός και δεν επιθυµεί να συμβάλλει µόνο στη νοµοποίηση των δράσεων που παρελθόντος αντιθέτως, αποσκοπεί:

- σε µία καλύτερη κατανόηση των σηµερινών επιδόσεων,
- στον εντοπισµό των προσαρµογών που είναι απαραίτητες για την κοινοτική δράση όσον αφορά την ελαστικότητα, την αποτελεσµατικότητα και τη διαφάνεια,
- στην σκιαγράφηση µίας µελλοντικής κοινής στρατηγικής δράσεως, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την προοδευτική εφαρµογή του 5ου προγράµµατος πλαίσιο 2002-2006 από κοινού µε τα άλλα µέσα που προβλέπονται από τον τίτλο XVIII της Συνθήκης ΕΚ και ειδικότερα των άρθρων 165, 168, 169 και 171.

2.4. Η ΟΚΕ έχει επίγνωση των εγγενών περιορισµών της παρούσας γνωμοδότησης, εν σχέσει προς τον εξαιρετικά περιορισµένο χρόνο από την έναρξη του 5ου προγράµµατος πλαίσιο και των ειδικών προγραµµάτων και των συναφών προγραµµάτων εργασίας, των προκηρύξεων διαγωνισµών, επιλογών και συνάψεων συµβάσεων, έως σήµερα όπως και από την ανεπάρκεια του πλαισίου σχετικά µε την ενηµέρωση, τον έλεγχο, την αξιολόγηση, την προοπτική κ.λπ. που είναι διαθέσιµα στο στάδιο αυτό.

2.5. Ας προστεθούν σ' αυτά τεχνητές δυσχέρειες και επιστηµολογικά κενά που απαντούν σήµερα σε µεγάλο βαθµό στα τρέχοντα συστήµατα αξιολόγησης της κοινωνικοοικονοµικής επίδρασης, καθώς και η ανάγκη να επιτευχθεί η δέουσα ισορροπία µεταξύ βραχυπρόθεσµων αναγκών και µεσοπρόθεσµης και µακροπρόθεσµης έρευνας, όπως επίσης και η ανάγκη να αποφευχθούν υπερβολικές διατυπώσεις και δυσκολίες στο σύστηµα αξιολόγησης.

2.6. Επιπλέον, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η νέα ολοκληρωµένη προσέγγιση στον τοµέα της έρευνας και της τεχνολογικής καινοτοµίας,

που η ΕΕ θέλησε να είναι πιο ελαστική και στραµµένη πιο άµεσα προς την επίλυση των προβληµάτων που αντιµετωπίζουν ο πολίτης, η επιχείρηση και η κοινωνία προχωρεί προς τη σωστή κατεύθυνση υπό τον όρο ότι η υλοποίησή της θα είναι απλή, αποτελεσµατική, διαφανής και φιλική προς το χρήστη και ότι ανταποκρίνεται προς τους προκαθορισµένους στόχους. Κατά την ΟΚΕ απαιτείται µία συνεχής και συστηµατική διαδικασία αξιολόγησης µε την συνεργασία των διαφόρων φορέων στα διάφορα επίπεδα δράσης, ως αναπόσπαστο τµήµα της κοινωνικής διαδικασίας έρευνας και καινοτοµίας που να παράσχει µία κοινή γλώσσα για την εφαρµογή µίας δυναµικής όσον αφορά την παραγωγή, την κυκλοφορία και την διάδοση της γνώσης που είναι από όλους αποδεκτή και που ευνοεί την αποδοχή της επιστήµης µέσω της κατάλληλης και διαδεδοµένης αξιολόγησης των κινδύνων.

3. Το σηµερινό πλαίσιο της Ε&ΤΑ

3.1. Τον Μάρτιο του 1999 άρχισε να εφαρµόζεται το κοινοτικό πολυετές 5ο Πρόγραµµα ΕΤΑΕ που θα ολοκληρωθεί το 2002 κατά πλήρη εφαρµογή των αποφάσεων του Συµβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22ας Δεκεµβρίου 1998⁽¹⁾ για το κοινοτικό πρόγραµµα πλαίσιο και για το πρόγραµµα πλαίσιο Euratom, καθώς και των αποφάσεων του Συµβουλίου της 25ης Ιανουαρίου 1999 για τα ειδικά προγράµµατα⁽²⁾ ολοκληρώνοντας την διαδικασία υιοθέτησης που προβλέπεται από τα άρθρα 166 και εξής της Συνθήκης ΕΕ καθώς και από τα άρθρα 7 και εξής της Συνθήκης Euratom σύµφωνα µε τα οποία η Οικονοµική και Κοινωνική Επιτροπή άσκησε τον συµβουλευτικό της ρόλο και το δικαίωµα πρωτοβουλίας⁽³⁾ στις διάφορες φάσεις της διαδικασίας.

⁽¹⁾ ΕΕ L 26 της 1.2.1999.

⁽²⁾ ΕΕ L 64 της 12.3.1999

⁽³⁾ ΕΕ C 407 της 28.12.1998. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «5ο πρόγραµµα πλαίσιο ΕΤΑΕ — Ειδικά προγράµµατα» ΕΕ C 284 της 14.9.1998. Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΟΚΕ µε θέμα «Διαδικασίες και µέσα για την ενίσχυση των δικτύων ενηµέρωσης και αξιολόγησης των προγραµµάτων ΕΤΑ που εφαρµόζονται στην Ευρώπη» ΕΕ C 235 της 27.7.1998. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Εφαρµογή του 1ου προγράµµατος δράσης για την καινοτοµία στην Ευρώπη» ΕΕ C 214 της 10.7.1998. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Προδιαγραφές για τη συµµετοχή των επιχειρήσεων, των ερευνητικών κέντρων και πανεπιστηµίων στην εφαρµογή του 5ου Προγράµµατος Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1998-2000) και προδιαγραφές για την διάδοση των αποτελεσµάτων της έρευνας» ΕΕ C 73 της 9.3.1998. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Τροποποιηµένη πρόταση της απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συµβουλίου σχετικά µε το 5ο πρόγραµµα πλαίσιο των κοινοτικών δράσεων ΕΤΑΕ (1998-2002) και τροποποιηµένη πρόταση απόφασης του Συµβουλίου σχετικά µε το 5ο Πρόγραµµα Πλαίσιο για τις δραστηριότητες στον τοµέα της έρευνας και διδασκαλίας Euratom (1998-2002)» ΕΕ C 355 της 21.11.1997. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Προς το 5ο Πρόγραµµα Πλαίσιο: οι επιστηµονικοί και τεχνολογικοί στόχοι» ΕΕ C 355 της 21.11.1997. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Η επίδραση επί των ΜΜΕ της συνεχούς και γενικευµένης µείωσης των πόρων που προορίζονται για την ΕΤΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση» ΕΕ C 133 της 28.4.1997. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ µε θέμα «Για να διαπλάσουμε το µέλλον — η έρευνα στην υπηρεσία των πολιτών».

3.2. Η νέα ρύθμιση και η καινοτόμος ολοκληρωμένη προσέγγιση με σκοπό την επίλυση των προβλημάτων του πολίτη, των επιχειρήσεων, και της κοινωνίας έχουν κερδίσει την συναίνεση των οργάνων και των συνομιλητών τους σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και έχουν επιφέρει μια κοπερνικάνιο επανάσταση στην κοινοτική δράση όσον αφορά την ΕΤΑΕ. Ως αποτέλεσμα προέκυψε η ενσωμάτωση νέων στοιχείων οικονομικής και κοινωνικής βαρύτητας για την έρευνα καθώς και μίας συνεκτικής θεώρησης με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές και μια αυξανόμενη και γενικευμένη δέσμευση για την άρση του ευρωπαϊκού παραδόξου της καινοτομίας.

3.3. Οι συνέπειες της ρύθμισης αυτής που έχει θέσει την επίλυση των προβλημάτων στο κέντρο της ερευνητικής δράσης με την συμβολή των διαφόρων φορέων και χρηστών της έρευνας είναι πολλαπλές, δυσχερείς και πολύπλοκες:

3.3.1. η ανάγκη «συγχρονικής μηχανικής» έπρεπε να συνδυάζει διάφορους κλάδους, διάφορες τυπολογίες έρευνας από την βασική έως την εφαρμοσμένη και έως την τεχνολογική καινοτομία και επίδειξη, καθώς και διάφορους φορείς από το πανεπιστήμιο έως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, από δημόσια και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα έως τη βιομηχανία και τους τελικούς χρήστες, σε μία προοπτική αναπτυξιακής προσπάθειας που θα ενσωματώνει εξ' αρχής τα στοιχεία για μία πραγματική μετατροπή των αποτελεσμάτων σε βιομηχανικές και εμπορικές επιτυχίες·

3.3.2. η ενσωμάτωση των ερευνητικών προσπαθειών έπρεπε να γίνει σε ένα σφαιρικό στρατηγικό πλαίσιο ανταγωνιστικής κοινοτικής πολιτικής στον τομέα της ΕΤΑ, που θα έπρεπε να είναι στοιχείο αναφοράς σε ευρωπαϊκό, κοινοτικό και περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να εξασφαλισθεί συνοχή και αποτελεσματικότητα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού συστήματος·

3.3.3. η δημιουργία νέων κοινοτικών πλαισίων όσον αφορά τις διαδικασίες, τη διαχείριση και τη διαβούλευση σε λειτουργική σχέση με τη νέα ολοκληρωμένη προσέγγιση του προγράμματος πλαίσιο, έπρεπε να αντικατοπτρίζεται στις ενημερωτικές δέσμες και στα ετήσια προγράμματα εργασίας καθώς και σε πιο επικεντρωμένες στα προβλήματα προκηρύξεις διαγωνισμών, ώστε να ευνοείται η εθελούσια σύσταση ομάδων εκ των προτέρων, που να ανταποκρίνονται σε διοικητικές δομές και επαγγελματικά προσόντα των διαχειριστών, καθορίζοντας σαφή κριτήρια και συστήματα επιλογής και ανάδρασης προς τους προτείνοντες·

3.3.4. η εφαρμογή συστημάτων εποπτείας, και τεχνολογικής και βιομηχανικής αξιολόγησης των δράσεων ΕΤΑΕ για την επαλήθευση της αποτελεσματικότητας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων και συγχρόνως για να εξασφαλισθεί η ελαστικότητά τους και η προσαρμογή τους στις απαιτήσεις των νέων προκλήσεων, έτσι ώστε να τίθενται οι βάσεις για την επεξεργασία των σεναρίων που είναι απαραίτητα στους πολιτικούς φορείς λήψης αποφάσεων για να πραγματοποιήσουν ορθά τις νέες στρατηγικές επιλογές·

3.3.5. η ανάγκη ενεργοποίησης μίας κριτικής μάζας πόρων, που θα είναι κατάλληλη και θα επαρκεί ως καταλύτης των προσπαθειών για έναν περιορισμένο αριθμό βασικών δράσεων, που θα λειτουργήσουν ως καινοτόμο μέσο των ομάδων μικρών και μεγάλων σχεδίων εφαρμοσμένης και γενικής έρευνας και ενδεχομένως έρευνας βάσης και επίδειξης για την αντιμετώπιση μίας πρόκλησης ή ενός κοινού ευρωπαϊκού προβλήματος με ποσοτικοποιημένους στόχους και με βάση τα πραγματικώς επιτευχθέντα αποτελέσματα·

3.3.6. η δημιουργία λειτουργιών εσωτερικού και εξωτερικού συντονισμού, συχνά σε κάθε βασικό πρόγραμμα και δράση, θα έπρεπε να υποδεικνύει ειδικές λειτουργίες και να ενεργοποιεί κύτταρα καινοτομίας στο εσωτερικό των βασικών δράσεων και των προγραμμάτων·

3.3.7. η δημιουργία μόνιμων βημάτων διαλόγου και αντιπαράθεσης μεταξύ εμπειρογνομόνων, βιομηχανίας, φορέων λήψης αποφάσεων και χρηστών και οικονομικών και κοινωνικών φορέων ήταν απαραίτητη για να εξασφαλισθεί ότι οι νέες τεχνολογικές προκλήσεις, οι νέες ανακαλύψεις και η εφαρμογή τους κατανοούνται πλήρως, αξιολογούνται και γίνονται αποδεκτές. Κατ' αυτόν τον τρόπο η κατάλληλη διαχείριση της επιστημονικής ανάπτυξης θα συμβάλει στην ευημερία και την βελτίωση της ποιότητας της ζωής σε ένα θετικό πλαίσιο ανταγωνιστικής οικονομικής ανάπτυξης.

3.4. Το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο κοινοτικής ΕΤΑΕ που διαχειρίζεται απευθείας σε λιγότερο από 4 χρόνια μια μάζα κοινοτικών δημοσιονομικών πόρων ύψους 15 δισ. ευρώ, ενώ δαπανά σχεδόν το διπλάσιο, εμπλέκει 30 χώρες⁽¹⁾ συμπεριλαμβανομένων των υποψήφιων χωρών, με 11 επίσημες γλώσσες, πρέπει να δημιουργήσει μία ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία που να ανταποκρίνεται τόσο στις κοινωνικοοικονομικές εκτιμήσεις και όσον αφορά τον ανταγωνισμό επί της παγκόσμιας αγοράς όσο και στις εκτιμήσεις σχετικά με τη συγκέντρωση και την κριτική μάζα, ενισχύοντας τη συνεργασία εντός και εκτός της Ευρώπης, και μέσω μιας διευρυμένης και ελκυστικής κοινότητας ερευνητών που επιδιώκει την επιστημονική και τεχνολογική αριστεία και την αρμονική και συνεκτική ανάπτυξη όλης της ΕΕ.

3.5. Η ανάπτυξη στοχοθετημένων ολοκληρωμένων δράσεων επιτείνει, κατά την άποψη της ΟΚΕ, τον πολύπλοκο χαρακτήρα της εφαρμογής και του ελέγχου του προγράμματος πλαίσιο, αξιάνοντας τις απαιτήσεις και δεσμεύσεις συνέργιας μεταξύ των μεμονωμένων σχεδίων στο εσωτερικό των ομάδων με σαφείς επιπτώσεις όσον αφορά την ακρίβεια και τη σαφήνεια των στόχων, θέτει έμφαση στις προοπτικές των πιθανών αποτελεσμάτων της έρευνας και της αξιολόγησης, αναβάθμισης και εκμετάλλευσής τους όσον αφορά την ελεγχιμότητα και εγκυρότητα των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων.

(1) Θα είναι 31 χώρες, μετά την θέση σε εφαρμογή της συμφωνίας σύνδεσης με την Ελβετία.

3.6. Η ανάγκη επιτάξεως της επίδρασης της κοινοτικής έρευνας διέρχεται από τη βελτίωση των μηχανισμών διαβούλευσης με το σύνολο των φορέων, την πλήρη ενεργοποίηση και ενόψει της διεύρυνσης της ΕΕ όλων των άρθρων που προβλέπονται από τη Συνθήκη όσον αφορά την πολιτική έρευνας ανάπτυξης και τεχνολογικής καινοτομίας και συγκεκριμένα του άρθρου 165 όσον αφορά τον συντονισμό των δράσεων της Κοινότητας και των κρατών μελών, του άρθρου 168 σχετικά με τα συμπληρωματικά προγράμματα, του άρθρου 169 όσον αφορά την κοινοτική συμμετοχή στα προγράμματα περισσότερων κρατών μελών του άρθρου 171 όσον αφορά το μέσο της «κοινής επιχείρησης» και του άρθρου 170 που προβλέπει την δυνατότητα συνεργασίας με άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς ευρωπαϊκούς οργανισμούς.

3.7. Είναι σαφές εξάλλου, όπως υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προς έναν ευρωπαϊκό χώρο της έρευνας» για την οποία η ΟΚΕ εξέδωσε ιδίαν γνωμοδότηση⁽¹⁾, ότι η ανάπτυξη της κοινοτικής έρευνας εξαρτάται «από ένα γενικό πλαίσιο που ευνοεί περισσότερο την έρευνα στην Ευρώπη», καθώς και από κοινή γενική προσπάθεια για τη δημιουργία συνεργιών μεταξύ των ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών και κοινοτικών προγραμμάτων, την αύξηση της επιστημονικής και τεχνολογικής αριστείας σε όλη την κοινοτική επικράτεια, καθιστώντας την ελκυστική για την ευρωπαϊκή και διεθνή επιστημονική κοινότητα.

3.8. Στην έκτακτη σύνοδο κορυφής στη Λισσαβόνα της 23ης και 24ης Μαρτίου 2000, τονίζεται και πάλι στα τελικά συμπεράσματα της Προεδρίας ότι «χρειάζεται να ολοκληρωθούν και να συντονιστούν καλύτερα οι ερευνητικές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ για να καταστούν όσο το δυνατό πιο αποτελεσματικές και καινοτόμες και για να εξασφαλισθεί ότι η Ευρώπη μπορεί να παράσχει θελκτικές προοπτικές στους καλύτερους ερευνητές της», χρησιμοποιώντας πλήρως τα μέσα που προβλέπονται από τη Συνθήκη καθώς και όλα τα λοιπά κατάλληλα μέσα, μεταξύ των οποίων οι εθελούσιες συμφωνίες, για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός με ευελιξία κατά τρόπο αποκεντρωμένο και άνευ γραφειοκρατίας.

3.9. Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira της 19ης και 20ης Ιουνίου 2000 επικρότησε την εφαρμογή μηχανισμών διασυνδέσεως σε δίκτυα των εθνικών και κοινών προγραμμάτων και την απογραφή, έως το 2001, των πρωτοποριακών κέντρων έρευνας και ανάπτυξης σε όλα τα κράτη μέλη, και ζήτησε να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη μίας μεθόδου ανοικτού συντονισμού για τη συγκριτική ανάλυση των εθνικών πολιτικών στον τομέα της ΕΤΑ, με τον εντοπισμό έως τον Ιούνιο του 2000 των κατάλληλων δεικτών· να διευκολυνθεί η δημιουργία ενός δικτύου ευρέος φάσματος και υψηλής ταχύτητας έως το 2001 για τις επιστημονικές επικοινωνίες, προκειμένου να διασυνδεθούν ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια και σχολεία· να αρθούν έως το 2002 τα εμπόδια για την κινητικότητα των ερευνητών και να δημιουργηθεί ένα πιο θελκτικό ευρωπαϊκό πλαίσιο· να καταστούν διαθέσιμα και προστά με χαμηλό κόστος έως το 2001 τα μέσα σχετικά με το ευρωπαϊκό

δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και το πρότυπο χρησιμότητας· να αναληφθεί μία ειδική δράση για να ενθαρρυνθούν οι καιρίες διεπικωνωνίες στα πλαίσια των καινοτομικών δικτύων μεταξύ επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών αγορών, η έρευνα και η ανάπτυξη, τα ιδρύματα κατάρτισης, οι υπηρεσίες παροχής συμβουλών και οι τεχνολογικές αγορές· να βελτιωθούν οι συνέργιες Cost και Eureka· να ενθαρρυνθούν οι επιστημονικές σταδιοδρομίες, οι ροές και οι ανταλλαγές των ερευνητών με τις τρίτες χώρες καθώς και η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην επιστήμη.

3.9.1. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira επιδοκίμασε την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, του οποίου η όγδοη γραμμή δράσης συνιστά την ενίσχυση της τεχνολογικής ικανότητας των μικρών επιχειρήσεων μέσω, ιδίως, της ενίσχυσης των υφιστάμενων προγραμμάτων που αποβλέπουν στην προαγωγή της καινοτομίας, τη διάδοση της τεχνολογίας και την ικανότητα των μικρών επιχειρήσεων να προσαρμόζονται στις νέες τεχνολογίες.

3.10. Είναι σαφές ότι η επιτάχυνση της ανάπτυξης των δυνατοτήτων της κοινωνίας που βασίζεται στη γνώση και ενός δυναμικού πλαισίου πλήρους ενεργοποίησης των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών αποτελούν αποφασιστικούς παράγοντες για την επίδραση της πολυετούς κοινοτικής δράσης ΕΤΑΕ, για την ίδια την ταχύτητα εφαρμογής και για τις μελλοντικές ρυθμίσεις της ίδιας της δράσεως.

4. Μέσα μέτρησης της επίδρασης: ένας συνεχής και συστηματικός κύκλος

4.1. Σύμφωνα με την ΟΚΕ είναι απαραίτητος ένας καλύτερος συντονισμός μεταξύ των δραστηριοτήτων ενημέρωσης, συλλογής στατιστικών στοιχείων και επεξεργασίας των δεικτών αφενός, και, αφετέρου, των δραστηριοτήτων ελέγχου, αξιολόγησης και προοπτικής στους οποίους θα πρέπει να προστεθούν οι ρυθμιστικές και συστηματικές διατάξεις συνοπτικών πλαισίων εύκολης χρήσης και πρόσβασης για τα μέτρα που υφίστανται σε κάθε κράτος μέλος και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δηλαδή ένα είδος πίνακα οργάνων.

4.2. Στο επίπεδο της ενημέρωσης υφίσταται η άμεση νομική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 173 της Συνθήκης να υποβάλλεται ετήσια έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σχετικά με τις δραστηριότητες που αναλαμβάνονται στον τομέα της ΕΤΑΕ και της διάδοσης των αποτελεσμάτων καθώς και για το πρόγραμμα εργασίας του τρέχοντος έτους. Παρόμοια προβλέπεται η δημοσίευση ετήσιων στατιστικών στοιχείων στον τομέα της Ε&Α και μίας ευρωπαϊκής έκθεσης για τους δείκτες Ε&Τ ενώ σημαντική υπηρεσία παρέχεται από τις τράπεζες δεδομένων Cordis.

4.3. Στο επίπεδο του ελέγχου και της παρακολούθησης, το άρθρο 5 των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο προβλέπει υποχρεώσεις συνεχούς και συστηματικής παρακολούθησης επί ετησίας βάσεως για το πρόγραμμα πλαίσιο και για τα ειδικά προγράμματα. Ένας έλεγχος οικονομικής αποτελεσματικότητας πραγματοποιήθηκε άλλωστε από το Ελεγκτικό Συνέδριο στο πλαίσιο των εκθέσεων του για τις εσωτερικές κοινοτικές πολιτικές.

(1) ΕΕ C 204 της 18.7.2000, σ. 70.

4.4. Στο επίπεδο των μηχανισμών αξιολόγησης προβλέπεται πριν από τη διατύπωση προτάσεων σχετικά με το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο, η δημοσίευση πενταετών εκθέσεων αξιολόγησης, αναδρομικών και ανεξάρτητων τόσο για το πρόγραμμα πλαίσιο όσο και για τα ειδικά προγράμματα ενώ τα συμπεράσματά τους πρέπει να ανακοινώνονται με τις σχετικές παρατηρήσεις της Επιτροπής, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή των Περιφερειών και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Ταυτοχρόνως προβλέπεται σχετική έκθεση ενδιάμεσης επανεξέτασης από την Επιτροπή που αφορά την ανάλυση και αξιολόγηση για νέους ευέλικτους προσανατολισμούς και κατευθύνσεις.

4.5. Τέλος, το σύστημα διαβούλευσης που εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος πλαίσιο με τη δημιουργία των μόνιμων εξωτερικών συμβουλευτικών ομάδων που συνοδεύουν τα ειδικά προγράμματα και τις βασικές δράσεις, καθώς και το σύστημα ειδικών ομάδων που εγκαινιάστηκε από την Επιτροπή για τη ρύθμιση των δράσεων έρευνας, αποτελούν βεβαίως ένα πλήρες και αρθρωμένο σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης που, σύμφωνα με τη γνώμη της ΟΚΕ, δεν χρειάζεται μόνο μια μεγάλη προσπάθεια συντονισμού αλλά και συμβατότητας και εσωτερικού εξορθολογισμού των ανιχνευτικών μηχανισμών που διαφορετικά κινδυνεύουν να «πνίξουν» στη γραφειοκρατία τα πραγματικά σχέδια και τις δράσεις της ΕΤΑΕ.

4.6. Το πλαίσιο συμπληρώνεται από δράσεις αξιολόγησης στα πλαίσια ορισμένων ειδικών προγραμμάτων και ειδικότερα στο πλαίσιο του προγράμματος «ανθρώπινοι πόροι» της βασικής δράσης «βασική κοινωνικοοικονομική γνώση» ενώ το Κοινό Κέντρο Ερευνών έχει ως αποστολή να παρέχει τεχνοοικονομικές αναλύσεις για την υποστήριξη των ευρωπαϊκών φορέων λήψεως αποφάσεων, ελέγχοντας και αναλύοντας τις εξελίξεις που συνδέονται με την επιστήμη και την τεχνολογία, την εγκάρσια επίδρασή τους στους τομείς, τις μεταξύ τους σχέσεις, το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο και τις μελλοντικές πολιτικές επιπτώσεις. Στα πλαίσια αυτά μπορεί να διαδραματίσει κείμενο ρόλο το Ίδρυμα Μελετών Τεχνολογιών του Μέλλοντος της Σεβίλλης.

4.7. Είναι απαραίτητο το σύστημα των εκτιμητών των προτάσεων να ανταποκρίνεται σε κοινά κριτήρια συνέπειας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη συνεκτική λειτουργία του γενικού μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επίδοσης.

4.8. Ένα κεντρικό σημείο είναι η σαφήνεια και η ακρίβεια των κριτηρίων τόσο επιστημονικής αριστείας όσο και κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα καθώς και της διατομεακής και διακλαδικής φύσεως της νέας προσέγγισης για την επίλυση προβλημάτων του προγράμματος πλαίσιο.

4.9. Εν κατακλείδι, προκειμένου να αξιολογηθεί η κοινωνικοοικονομική επίδραση του βασικού μέσου του πολυετούς προγραμματισμού της κοινοτικής δράσης στον τομέα της έρευνας χρειάζεται να εξασφαλισθεί η συνέχεια και η συστηματικότητα του κύκλου επίτευξης, αξιολόγησης, επίδοσης, και, ταυτοχρόνως, ο εξορθολο-

γισμός και η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας έτσι ώστε αντί ενός συστήματος αυτοαναφοράς απλής επιβεβαίωσης της εσωτερικής ορθότητας να εξασφαλιζονται αποτελεσματικές απαντήσεις στις προκλήσεις του βιομηχανικού ανταγωνισμού στο σύστημα της Ευρώπης, σε ένα ευέλικτο, αποδεκτό και διερευνητικό στρατηγικό μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο πλαίσιο.

4.10. Σ' αυτό το πλαίσιο αναφοράς θα πρέπει να ενταχθούν οι αξιολογήσεις και οι προοπτικές των δράσεων έρευνας και των άλλων ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών όπως τα προγράμματα Eureka, Cost, Embo, Esa κ.λπ. καθώς και οι αξιολογήσεις και οι προοπτικές των εθνικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών πολιτικής στον τομέα της έρευνας μέσω συγκριτικών αναλύσεων και πινάκων.

5. Προς μια κοινοτική στρατηγική που θα βασίζεται σε έναν πυρήνα κοινώς αποδεκτών προτεραιοτήτων

5.1. Δεδομένου ότι οι πολιτικές αποφάσεις στηρίζονται σε πολλούς διαφορετικούς φορείς που προέρχονται από πολλά επίπεδα, ευρωπαϊκό, κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό, η ΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να διασφαλισθεί ένα κοινό στρατηγικό πλαίσιο στήριξης για τον καθορισμό προτεραιοτήτων όσον αφορά τους τεχνολογικούς και επιστημονικούς στόχους για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και βιομηχανικών προβλημάτων της κοινωνίας. Σύμφωνα με την ΟΚΕ μια παρόμοια στρατηγική είναι απαραίτητη για να τοποθετηθούν οι προσπάθειες στα διάφορα επίπεδα και για να εντοπισθούν οι αρμοδιότητες κάθε φορέα της ευρωπαϊκής έρευνας σε ένα πλαίσιο συνοχής και συμπληρωματικότητας.

5.2. Σχετικά με αυτά η ΟΚΕ τονίζει ότι έχει σημασία:

5.2.1. να δημιουργηθεί και να ενισχυθεί ένα ανοικτό σύστημα στρατηγικής⁽¹⁾ συλλογής πληροφοριών στα πλαίσια του συστήματος λήψεως αποφάσεων για την επιστήμη και την τεχνολογία με τη δημιουργία ενός δικτύου υποδομών που θα θέτουν σε αλληλεπίδραση εμπειρίες, ικανότητες, ιδρύματα και τεχνολογικές βάσεις που να επιτρέπουν την πρόσβαση σε επίπεδο περιφερειακό, εθνικό και τομεακό καθώς και την άμεση διασύνδεση με τους ενδιαφερόμενους φορείς και να τονώνουν την αμοιβαία συνεργασία·

5.2.2. να εξασφαλισθεί ότι αυτή η αρχιτεκτονική στρατηγικής ευφύιας αναπτύσσει έναν συνεχή κύκλο ενημέρωσης, ελέγχου, αξιολόγησης και εξερεύνησης που πρέπει να συνοδεύει την ανάπτυξη των δράσεων έρευνας και τεχνολογικής καινοτομίας. Πρέπει να αναπτυχθούν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φορέων και του ευρέος κοινού και μέσω της έντονης χρήσης των μέσων μαζικής ενημέρωσης που επιτρέπει μεγαλύτερη αποδοχή και εκδημοκρατισμό της διαδικασίας επιλογής των μελλοντικών τεχνολογιών·

⁽¹⁾ Διαφόρων συγγραφέων «η βελτίωση της κατανεμημένης ευφύιας στα πολύπλοκα συστήματα καινοτομίας», Karlsruhe, Fraunhofer Institut έρευνας για τα συστήματα και τις καινοτομίες, ISI 1999.

5.2.3. να εναρμονίσει μεθοδολογίες και τεχνικές ανίχνευσης δεδομένων σε ευρωπαϊκό, κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για να καταστήσει πλήρως συμβατά και διεπικοινωνήσιμα τα δίκτυα και τις τράπεζες δεδομένων καθώς και να εξασφαλίσει την ύπαρξη μίας κοινής γλώσσας προς τους διάφορους φορείς και στα διάφορα επίπεδα·

5.2.4. να ενσωματώσει πλήρως τα προγράμματα των συστημάτων στρατηγικής ευφυίας στο σώμα των κοινοτικών δράσεων ΕΤΑ που ενεργοποιούνται ή μπορούν να ενεργοποιηθούν δυνάμει των διατάξεων που προβλέπονται από τον τίτλο XVII της Συνθήκης·

5.2.5. να εμπλέξει πλήρως στην ανάπτυξη των προγραμμάτων αυτών, τους φορείς και τους χρήστες της έρευνας και της καινοτομίας, τους φορείς λήψεως πολιτικών αποφάσεων και τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς καθώς επίσης και μέσω της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, με την εδραίωση βημάτων διαλόγου και αντιπαράθεσης επί των δεδομένων και σεναρίων σε βατή και απλή γλώσσα που να καθιστούν δυνατή την διεργασία μιας κοινότητας της μαθησεως και τον εντοπισμό πολιτικών προτεραιοτήτων και την αξιολόγηση και κοινωνική αντίληψη των επιστημονικών εξελίξεων και των κινδύνων που συνεπάγονται·

5.2.6. να περιορίσει τις δαπάνες και την άμεση και έμμεση γραφειοκρατική επίπτωση στη δραστηριότητα ανίχνευσης, σύμφωνα με την αρχή ότι ένα δεδομένο μπορεί και πρέπει να παρέχεται μία μόνο φορά στο σύστημα έστω κι αν μετά γενικευθεί η χρήση του·

5.2.7. να χρησιμοποιηθούν πλήρως τα νέα συστήματα ηλεκτρονικής διασύνδεσης, ειδικότερα το internet και το intranet και οι εξελίξεις τους όπως το δίκτυο υπολογιστών που πειραματίστηκε το CERN ως μέσο για να χρησιμοποιείται κατά τρόπο ελαστικό και μη δαπανηρό η εφαρμογή του ολοκληρωμένου συστήματος στρατηγικής ευφυίας στα προβλήματα που καθίστανται όλο και πιο πολύπλοκα, πιο αλληλένδετα και πιο πολυκλαδικά.

5.3. Τέλος, σύμφωνα με την ΟΚΕ, το πλαίσιο κοινής στρατηγικής πρέπει να παράσχει έναν αποδεκτό πυρήνα προτεραιοτήτων προκειμένου:

- να καταστεί δυνατή η διασύνδεση και η συνοχή μεταξύ των διαφόρων επιπέδων και των διαφόρων φορέων·
- να αναγνωρισθεί η πολυφωνία των στόχων στο επίπεδο της επιχείρησης καθώς και σε περιφερειακό, εθνικό, κοινοτικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ο αμοιβαίος σεβασμός των χώρων δράσεως καθώς και η ανάγκη αμοιβαίας συνέργειας και συμπληρωματικότητας.

5.4. Το πλαίσιο κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής πρέπει να απεικονίζει:

- το ύψος των μέγιστων οικονομικών πόρων προκειμένου να ενισχυθεί η θέση της ΕΕ σε ό,τι αφορά τον ανταγωνισμό και τη συνεργασία έναντι των βασικών εταίρων της, λαμβάνοντας υπόψη το σωρευτικό αποτέλεσμα των επενδύσεων στους τομείς της Ε&Α και των γνώσεων·

— ένα περιορισμένο αριθμό τομέων προτεραιοτήτων επί των οποίων θα συγκεντρωθούν οι πόροι αυτοί σε ευρωπαϊκό, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, καθώς και κανόνες αλληλεπίδρασης, χωρίς επικαλύψεις και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους·

— την ανάπτυξη των προτεραιοτήτων σε διάφορα επίπεδα, συγκεκριμένα επιφυλάσσοντας στο εθνικό επίπεδο ευρύτερο χώρο για τη βασική ακαδημαϊκή έρευνα αλλά σε διασύνδεση με τα κέντρα αριστείας και αρμοδιότητας που μπορούν να χρηματοδοτηθούν με μεταβλητή γεωμετρία. Σε περιφερειακό επίπεδο μία μεγαλύτερη δυνατότητα προώθησης, ανάπτυξης των δράσεων ΕΤΑ και καινοτομίας για τις επιχειρήσεις, ειδικώς στις ΜΜΕ και για την ενίσχυση και την κινητικότητα των ανθρώπινων πόρων από τον ακαδημαϊκό και τον βιομηχανικό τομέα — εξασφαλίζοντας όμως κοινοτικές δράσεις υποστήριξης με διαπεριφερειακές και διακρατικές διασυνδέσεις. Σε κοινοτικό επίπεδο τα μεγάλα σχέδια βιομηχανικής συγκέντρωσης που μπορούν να υλοποιηθούν μόνο με κοινή διάθεση της κριτικής μάζας οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, επικεντρωμένων σε ένα περιορισμένο αριθμό στόχων που να ανταποκρίνεται στις μεγάλες παγκόσμιες προκλήσεις.

6. Το νέο πλαίσιο ανάγνωσης του πενταετούς προγραμματισμού της κοινοτικής ΕΤΑ

6.1. Η νέα οικονομία έχει επιφέρει μία έντονη επιτάχυνση των δυναμικών βιομηχανικής, επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας ενώ ενίσχυσε κατά τρόπο εξαιρετικά καινοτόμο διαλειτουργικά μέσα προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική η συνεργασία αυτή.

6.2. Η διεργασία παγκοσμιοποίησης επέτεινε την πρόκληση του καινοτόμου τεχνολογικού ανταγωνισμού θέτοντας την απαίτηση μετατροπής των αποτελεσμάτων της έρευνας σε τεχνολογικά αντικείμενα βιομηχανικής και εμπορικής επιτυχίας ως κεντρικό σημείο της ανταγωνιστικής ποιότητας, ενώ η ταχύτητα μεταβίβασης και ενσωμάτωσης της γνώσης σε προϊόντα που τίθενται στην υπηρεσία της κοινωνίας κατέστησε το χρόνο εμπορίας το πιο κρίσιμο στοιχείο μέγιστης χρησιμότητας.

6.3. Η εμφάνιση μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση κατέδειξε μια σειρά ειδικών αδυναμιών της Ευρώπης έναντι του υπόλοιπου κόσμου όσον αφορά τις ικανότητες συνδυασμού μιας καινοτομικής προσέγγισης της επιστημονικής γνώσης και του επιχειρησιακού πνεύματος σε ένα οικονομικό και κανονιστικό πλαίσιο ενθάρρυνσης των άυλων επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα και της εργασίας μέσω δικτύου μεταξύ ακαδημαϊκού κόσμου, βιομηχανίας και ερευνητικών κέντρων.

6.4. Στην προοπτική της διεύρυνσης η τεχνολογική συνοχή του ευρωπαϊκού διευρυμένου συστήματος θέτει σοβαρά προβλήματα περιθωριοποιήσεως λόγω ανεπάρκειας των δομών και των υποδομών καθώς και προβλήματα που αφορούν την οικονομική και βιομηχανική υφή των οικονομιών που βρίσκονται σε μεταβατική φάση προσθέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο υψηλότερες τεχνολογικές διαφορές από τις υπάρχουσες κοινωνικοοικονομικές. Η ΕΕ θα πρέπει να διατηρήσει και να αυξήσει το υψηλό επιστημονικό δυναμικό που υπάρχει στις χώρες αυτές, καθιστώντας το αποτελεσματικό και ενσωματώνοντας το στο σύστημα κοινοτικής έρευνας και προσανατολίζοντας το προς την επίλυση των οικονομικών, κοινωνικών και βιομηχανικών προβλημάτων των οικονομιών αυτών.

6.5. Στο πλαίσιο αυτό οι δραστηριότητες της ΕΤΑ της ΕΕ δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μία επιπρόσθετη θυρίδα για την προσέλκυση πόρων από 15, 21 ή 30 κράτη διότι έτσι απαξιώνεται η δυνατότητα προστιθέμενης αξίας της κοινοτικής έρευνας και καθίσταται άκυρη η εγκυρότητά της.

6.6. Η μεταβλητότητα και το επίπεδο απαρχαίωσης των τεχνολογικών διαδικασιών που εφαρμόζονται στο παγκόσμιο πλαίσιο απαιτεί μία μεγάλη ικανότητα πρόβλεψης και ελαστικότητας καθώς και ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η κατάλληλη επιστημονική, τεχνολογική και βιομηχανική διαχείριση ώστε να αντιμετωπίζονται οι νέες προκλήσεις αλλά και οι συνακόλουθοι νέοι κίνδυνοι.

6.7. Το κόστος της έρευνας έχει υποστεί τέτοιες εκθετικές αυξήσεις ώστε να απαιτείται ισχυρή συγκέντρωση των προσπαθειών για να επιτευχθούν σημαντικά και αποδοτικά αποτελέσματα με τον πολλαπλασιασμό των στρατηγικών συμμαχιών στην Ε&ΤΑ και δίνοντας έμφαση στην αναγκαία αλληλεπίδραση μεταξύ ακαδημαϊκού κόσμου και βασικής έρευνας.

6.8. Ο επιστημονικός δυναμισμός που εξαρτάται ουσιαστικά από τα πανεπιστήμια και τα δημόσια και ιδιωτικά εργαστήρια, πρέπει να τύχει ελκυστικού και ανοικτού περιβάλλοντος για να διευκολυνθούν οι σταδιοδρομίες και η κινητικότητα των ερευνητών με την κατάλληλη συνεργασία επιστήμης και βιομηχανίας.

7. Γενικό πλαίσιο της κοινωνικοοικονομικής επίδρασης του 5ου Προγράμματος Πλαίσιο

7.1. Παρά την έλλειψη ενός συναινετικώς καθορισμένου στρατηγικού πλαισίου, παρά την παρουσία συμπληρωματικών και παράλληλων οδών και παρά το γεγονός ότι δεν εφαρμόζονται τα άλλα μέσα δράσης που προβλέπονται στον τομέα της ΕΤΑ, το πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας αρχίζει να κινείται προς την κατεύθυνση μίας νέας ρύθμισης που ευνοεί τις βασικές δράσεις, τη στρατηγική συνεργασία, την ενσωμάτωση στο συνδυασμό

μηχανισμών διευκολύνσεων, την εφαρμογή και την μεταφορά των αποτελεσμάτων στην καινοτομία της αγοράς, την επικέντρωση σε σχέδια μεγαλύτερων διαστάσεων σε σύγκριση με τις προηγούμενες τάσεις.

7.2. Οι αναλύσεις επόπτευσης και αξιολόγησης αντιμετωπίζουν δυσχέρειες για να καταδείξουν τους συντελεστές καινοτομίας από θετική ή αρνητική άποψη, δεδομένου ότι ο προσδιορισμός της σημερινής κατάστασης διέπεται από τις επιπτώσεις των σχεδίων του 3ου Προγράμματος Πλαίσιο, τα σχέδια που βρίσκονται ακόμα σε εφαρμογή του 4ου Προγράμματος Πλαίσιο, ενώ τα νέα σχέδια για το 5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο εξέρχονται μόλις από το στάδιο των διαπραγματεύσεων των συμβάσεων εκτέλεσης και χρειάζονται τουλάχιστον μία τριετία για να αξιολογηθούν.

7.3. Εντούτοις όμως υπάρχουν ήδη ορισμένα στοιχεία που μπορούν να είναι χρήσιμα τόσο για την τελειοποίηση και την επανατοποθέτηση της σημερινής δράσεως του 5ου προγράμματος πλαίσιο όσο και για την πιο στοχοθετημένη κατεύθυνση του 6ου προγράμματος πλαίσιο στην οπτική ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και εφαρμογής όλων των μέσων πολιτικής της ΕΤΑ της Συνθήκης και κυρίως για τον εξορθολογισμό, την απλοποίηση και την στοχοθέτηση με βάση τον ανταγωνισμό της κοινοτικής παρέμβασης ενόψει της διεύρυνσης της ΕΕ.

7.4. Καταδείχθηκαν ήδη πολλά απλά προβλήματα στο επίπεδο των διαδικασιών, της αξιολόγησης, των κριτηρίων που έχουν υιοθετηθεί, της συνέχειας που δίδεται στις διάφορες προτάσεις με διασπορά και συντελεστές εκπτώσεως που πολλές φορές φαίνονται υπερβολικοί, ενώ επιβεβαιώνεται η συστηματική μείωση του προϋπολογισμού των προτεινόμενων σχεδίων με τη συνακόλουθη διάσπαση των πόρων σε υπερβολικό αριθμό μικροσχεδίων.

7.5. Επί 16 000 προτάσεων που υποβλήθηκαν το 1999, επιλέχθηκαν 3 500 με το υπερβολικό και αποθαρρυντικό ποσοστό αποτυχίας του ενός στα 6/7, έστω κι αν το ποσοστό συμμετοχής μεταξύ ΜΜΕ, βιομηχανίας και ακαδημαϊκών κέντρων αποδείχθηκε θετικό με 20 και 30% για τις ΜΜΕ και το υπόλοιπο εξίσου κατανεμημένο μεταξύ βιομηχανίας και πανεπιστημίων. Ο αριθμός συμμετοχής για κάθε σχέδιο αυξήθηκε κατά μέσον όρο κατά 8 εταιρούς καθώς και το συνολικό μέγεθος των ίδιων των σχεδίων σε 3,5 εκατ. ευρώ περίπου, με θετικό ποσοστό για το πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης κατά 4,5 εκατ. ευρώ περίπου, ενώ αντιθέτως το πρόγραμμα ποιότητας της ζωής σημείωσε ποσοστό επιτυχίας κατώτερο από το 1/10.

7.6. Μια πρώτη θετική διαπίστωση αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, η άνω του διπλάσιου αύξηση των σχεδίων σε σύγκριση με το IV Πρόγραμμα Πλαίσιο με τη διατήρηση ή μάλλον την αύξηση της παρουσίας των ΜΜΕ.

7.7. Η ολοκληρωμένη κατά ομάδες προσέγγιση προϋποθέτει μία προωθητική δύναμη που να είναι ικανή να συνδυάζει τα θεματικά στοιχεία με τους οριζόντιους παράγοντες καινοτομίας, τεχνολογικής εφαρμογής, κατάρτισης και ανθρώπινων πόρων καθώς και διεθνούς συνεργασίας. Στο επίπεδο αυτό τόσο τα κύτταρα καινοτομίας όσο και τα επίπεδα τεχνολογικής εφαρμογής δεν φαίνεται να ευνοούν την υπευθυνότητα που απαιτείται για τον δημιουργικό αυτόν κύκλο.

7.8. Οι εκτιμητές, διαχειριστές και λοιποί φορείς θα έπρεπε να μπορούν να ωφελούνται από τα κοινοτικά μέσα που τους παρέχονται ούτως ώστε να τους εξασφαλίζεται μία πιο κατάλληλη πρόσβαση στη νέα τεχνική και πολιτισμική προσέγγιση του 5ου προγράμματος πλαίσιο.

7.9. Μεταξύ των κριτικών στοιχείων που επισημαίνονται είναι τα εξής:

- η έλλειψη λειτουργικού και κοινώς αποδεκτού ορισμού της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας·
- η διαφορετική αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών κριτηρίων και των μεθοδολογιών τους που εφαρμόζονται για όλους τους φορείς της έρευνας·
- η υπάρχουσα ακόμη αβεβαιότητα όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία για όσους συμμετέχουν·
- οι υπερβολικές διοικητικές επιβαρύνσεις για την προετοιμασία των προτάσεων που πολλές φορές συνεπάγονται αποθαρρυντικές δαπάνες και ο υπερβολικός αριθμός πληροφοριών και στοιχείων που ζητούνται σε όσους συμμετέχουν στα σχέδια E&TAE·
- ο πολύπλοκος χαρακτήρας και η ασάφεια των προγραμμάτων εργασίας και των προκηρύξεων διαγωνισμών χωρίς να έχουν πάντα σαφείς και κατανοητές προτεραιότητες, με τις γνωστές συνέπειες όσον αφορά τα ποσοστά επιτυχίας-αποτυχίας·
- η μειοψηφική, σε ορισμένες περιπτώσεις, συμμετοχή της βιομηχανίας σε σύγκριση με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα·
- η ακαταλληλότητα, μερικές φορές, των προσόντων των εκτιμητών προπάντων σε ό,τι αφορά την πολυκλαδική και πολυτομεακή ρύθμιση και ο υπερβολικός αριθμός τους εν σχέση με τα επιλεγόμενα σχέδια.

7.10. Όσον αφορά τους δηλωμένους στόχους, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η νέα ρύθμιση αποτελεί εντούτοις ένα βήμα προς την ορθή κατεύθυνση έστω κι αν τα όσα επισημάνθηκαν έως εδώ αναφορικά

με την κατάρτιση και την ενημέρωση, την διαφάνεια και την απλοποίηση των διαδικασιών, τη συγκράτηση των τιμών και την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης, τη σαφήνεια και το ενιαίο των κριτηρίων και των κατευθύνσεων και την ενεργοποίηση των μηχανισμών προκειμένου να καταστεί ταχύτερος ο μετασχηματισμός των αποτελεσμάτων σε καινοτομίες της αγοράς, απαιτούν ακόμη μεγάλες προσπάθειες.

7.11. Η ΟΚΕ θεωρεί όμως ότι για να διαφυλαχθεί η νέα προσέγγιση πρέπει αμέσως να πραγματοποιηθούν συγκεκριμένα βήματα για την πλήρη υλοποίηση της ρύθμισης του προγράμματος πλαίσιο με την εξασφάλιση μεγαλύτερης συγκέντρωσης, ελαστικότητας, διαφάνειας, σαφήνειας και ενιαίου πνεύματος.

7.12. Προς τούτο, θεωρεί σκόπιμο από τώρα ήδη να πραγματοποιηθούν τα εξής:

- μία ενίσχυση και αξιοποίηση του μηχανισμού των βασικών δράσεων που πρέπει να αιτιολογούνται από μηχανισμούς αξιολόγησης, παρακολούθησης, εκτίμησης και διερεύνησης·
- μία ρύθμιση που να ευνοεί λίγες ομάδες σχεδίων με διαστάσεις κατάλληλης κριτικής μάζας στις οποίες θα συμμετέχουν οι φορείς και συγκεκριμένα οι τελικοί χρήστες και οι ΜΜΕ·
- η τελειοποίηση των εσωτερικών μηχανισμών διασύνδεσης μεταξύ θεματικών και καθέτων δράσεων όσον αφορά τον συντονισμό, τα κύτταρα καινοτομίας και μεσοπρόθεσμου ελέγχου των προγραμμάτων τεχνολογικής εφαρμογής·
- η ενεργοποίηση του εσωτερικού και εξωτερικού συντονισμού των προγραμμάτων, των καιρίων δράσεων καθώς και των κυττάρων καινοτομίας που στερούνται προς το παρόν αρμοδιοτήτων, οικονομικών πόρων και παρεχόμενων υπηρεσιών. Εξάλλου, απαιτείται η αναθεώρηση του μηχανισμού των σχεδίων τεχνολογικής υλοποίησης με ενίσχυση των μεσοπρόθεσμων ελέγχων των σχεδίων αυτών·
- η απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση του κόστους αυτών·
- να γίνουν σαφέστερα και ενιαία τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης σε ό,τι αφορά ειδικότερα τον κοινωνικοοικονομικό τομέα και την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία·
- η δημιουργία κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας στα πλαίσια μιας πολιτικής πνευματικών και βιομηχανικών δικαιωμάτων που να εξυπηρετεί τις ανάγκες της κοινοτικής έρευνας και της αξιοποίησής της.

8. Τα ειδικά προγράμματα και οι βασικές δράσεις του 5ου προγράμματος πλαίσιο

8.1. Η ΟΚΕ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει θετικά τη συγκέντρωση σε ένα μειωμένο αριθμό των θεματικών προγραμμάτων και οριζόντιων προγραμμάτων στα οποία προστίθενται τα προγράμματα για το κοινό κέντρο έρευνας και τα προγράμματα Euratom. Μία παρόμοια προσπάθεια συγκέντρωσης θα πρέπει να καταβληθεί και για τον εντοπισμό των επιστημονικών και τεχνολογικών προτεραιοτήτων που αριθμούν εκατοντάδες ενώ η διαίρεση σε βασικές δράσεις, γενικές τεχνολογίες και μέτρα συνοδευτικά είναι σαφέστερη και βελτιώνει τα ενημερωτικά πακέτα, τα προγράμματα εργασίας και τις προκηρύξεις διαγωνισμών.

8.2. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ είναι θετική η μείωση και ο εξορθολογισμός των επιτροπών προγράμματος όπως είναι θετική και η σύσταση της ομάδας διευθυντών που θα πρέπει να διαδραματίσει πιο δραστήριο ρόλο για την ενσωμάτωση των κάθετων θεματικών προγραμμάτων με τα οριζόντια προγράμματα καθώς και η ένδειξη των κυττάρων καινοτομίας σε κάθε θεματικό πρόγραμμα καινοτομίας και η δημιουργία των εξωτερικών συμβουλευτικών ομάδων που θα πρέπει να συνοδεύουν τις βασικές δράσεις, να κατευθύνουν την ανάπτυξη προς την επίλυση των προβλημάτων, τη χρησιμοποίηση τεχνικών και τις πιθανές επενδύσεις στην αγορά.

8.3. Το μέσο των βασικών δράσεων, σκοπός του οποίου είναι η υποστήριξη της σύγκλισης σε μία ευρωπαϊκή προοπτική των πολιτικών έρευνας των κρατών μελών εφαρμόζεται, σύμφωνα με την ΟΚΕ, με υπερβολικά αργούς ρυθμούς και έχει περιορισμένη ορατότητα τόσο στο εσωτερικό των ειδικών προγραμμάτων και των άλλων προγραμμάτων και κοινοτικών πολιτικών όσο και όσον αφορά τα εθνικά προγράμματα και τις πολιτικές αυτών. Σύμφωνα με την ΟΚΕ μία δράση συγκριτικής απόδοσης μεταξύ κοινοτικών εξελίξεων και εθνικών καταστάσεων για τις θεματικές ή τις προβληματικές που τίθενται από τις βασικές δράσεις δεν θα ήταν μόνο χρήσιμη αλλά και αναγκαία για να εξασφαλισθούν συναντήσεις και μελλοντικές εξελίξεις.

8.4. Η ενεργοποίηση των μέσων επιτάχυνσης της επίπτωσης της κοινοτικής έρευνας στο εσωτερικό των προγραμμάτων των βασικών δράσεων και των μεμονωμένων σχεδίων φαίνεται ότι κατά μεγάλο μέρος έχει μείνει στα χαρτιά. Η ΟΚΕ εκφράζει έντονη ανησυχία για τις δυσχέρειες ενεργοποίησης των μηχανισμών αλληλεπίδρασης, διάδοσης και αξιολόγησης που προβλέπονται όπως τα κύτταρα καινοτομίας, ο συντονισμός των διευθυντών του προγράμματος και τα μέσα που προβλέπονται από το πρόγραμμα καινοτομίας και τις ΜΜΕ. Απαραίτητη είναι η επανεξέταση των μηχανισμών που εμποδίζουν όσον αφορά τα θεματικά σχέδια την εφαρμογή των οριζόντιων δράσεων Inco, Inno-MME και Ανθρώπινου Κεφαλαίου.

8.5. Η χρήση των προγραμμάτων τεχνολογικής εφαρμογής θα έπρεπε να διευκρινίζεται καλύτερα, να συστηματοποιείται και να προωθείται προς όλους τους αρμόδιους φορείς της Επιτροπής ενώ η δραστηριότητα καινοτομίας ΜΜΕ θα έπρεπε να τεθεί σε άμεση συνέργια με τα θεματικά προγράμματα και τις βασικές δράσεις αλλά επίσης και με τον νέο προγραμματισμό 2000-2006 των διαρθρωτικών ταμείων και των ταμείων συνοχής για να δοθεί μία πιο ισχυρή περιφερειακή διάσταση στις δράσεις ETA και καινοτομίας.

8.6. Πρέπει να ενισχυθεί η δράση ομαδοποίησης με την εξέταση των σχέσεων μεταξύ της ίδιας της ομαδοποίησης, της ανάγκης μεγαλύτερης ορατότητας της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας και των κινήτρων για σχέδια μεγαλύτερων διαστάσεων.

8.7. Ο συντονισμός μεταξύ των σχεδίων και των ειδικών προγραμμάτων και των βασικών δράσεων από τη μία πλευρά και από την άλλη των πλαισίων δράσεως ETA σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο όπως τα προγράμματα Eureka, Embo, Esa, Cern ... δεν τονίζονται αλλά ούτε και ιδιαίτερα αξιοποιούνται ενώ κατά τη γνώμη της ΟΚΕ αυτό αποτελεί μία πτυχή ιδιαίτερος σημαντική της κοινοτικής δράσης του 5ου προγράμματος πλαίσιο αλλά επίσης και στην οπτική του ευρωπαϊκού χώρου της έρευνας.

8.8. Ο διεθνής ρόλος της κοινοτικής έρευνας φαίνεται να ανταποκρίνεται σε περισσότερο τυπικές παρά ουσιαστικές απαιτήσεις και φαίνεται να υπόκειται σε τέτοια διοικητικά βάρη ώστε να χάνεται η σαφήνεια των περιεχομένων του ενώ κατά τη γνώμη της ΟΚΕ ο τομέας ETA είναι ουσιαστικός για την εξωτερική διάσταση της ΕΕ ειδικότερα σε συνέργια με τις δράσεις για την προέκταση, τα προγράμματα Phare, Tacis, Meda και τη συνεργασία με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας.

8.8.1. Η διεθνής διάσταση της κοινοτικής έρευνας στους τομείς προτεραιότητας, θα πρέπει να φθάσει στο υψηλότερο επίπεδο αριστείας σε σχέση προς όλες τις περιφέρειες και χώρες. Η τελική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του στρατηγικού πλαισίου κοινοτικής έρευνας θα πρέπει συνεπώς να λάβει υπόψη το επίπεδο αριστείας που επιτεύχθηκε, το οποίο να καταμετράται σε σφαιρικά πλαίσια.

8.8.2. Άλλη σημαντική διεθνής λειτουργία είναι η στήριξη των ρυθμίσεων συνεργασίας με τις άλλες χώρες, τόσο εκείνες που βρίσκονται κοντά στην Κοινότητα όσο και τις λοιπές χώρες και περιφέρειες. Επίσης, έχει σημασία η δημιουργία ελκυστικού κλίματος και περιβάλλοντος για τους ερευνητές και τις βιομηχανίες άλλων περιφερειών και χωρών.

8.9. Στο επίπεδο της βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού έρευνας, η ΟΚΕ θεωρεί ότι οι δράσεις αυτές απαιτούν τη μέγιστη προτεραιότητα προκειμένου να καταστήσουν αρκούντως θελκτικό τον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας και ότι το ειδικό πρόγραμμα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τη δημιουργία μίας ισχυρής πανευρωπαϊκής Ευρωπαϊκής Κοινότητας με ισχυρή ευρωπαϊκή ταυτότητα για την προσέλκυση των καλύτερων ερευνητών από τον υπόλοιπο κόσμο. Θα έπρεπε επίσης να διασυνδεθεί κατά κύριο λόγο με τις στρατηγικές προτεραιότητες της κοινοτικής ΕΤΑ και τις μελλοντικές ανάγκες της κοινωνίας, της βιομηχανίας, των κέντρων αριστείας και να αποκτήσει μεγαλύτερη ορατότητα σε ό,τι αφορά την αποκτηθείσα νέα ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

9. Προς το VI Πρόγραμμα Πλαίσιο και την εφαρμογή των άρθρων 168 έως 171 της Συνθήκης ΕΕ: προς μία ενεργό κοινή πολιτική στον τομέα της ευρωπαϊκής έρευνας και καινοτομίας

9.1. Σύμφωνα με την ΟΚΕ, η ισχυρή δυναμική που απέρρευσε από την παγκοσμιοποίηση, από την οικονομία που βασίζεται στην γνώση και από τις συνεχώς αυξανόμενες τεχνολογικές καινοτομίες έναντι των εταιρών μας σε παγκόσμιο επίπεδο, απαιτεί την κατάρτιση ενός επιθετικού πλαισίου για τις τεχνολογικές προκλήσεις που να είναι σε θέση να ενεργοποιεί όλες τις δυνάμεις που είναι παρούσες στο ευρωπαϊκό σύστημα. Επιβάλλεται να ασκηθεί πίεση: α) στον κόσμο των επιχειρήσεων για να αναλάβουν Ε&ΤΑ, ιδίως δε στις μικρές και τις βιοτεχνικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Χάρτη των μικρών επιχειρήσεων, ώστε να αναπτύξουν το καινοτόμο δυναμικό τους και να προωθήσουν τη διάδοση νέων τεχνολογιών β) στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα για να συμβάλουν με τη δημιουργία εφαρμοζόμενων γνώσεων στην μεγιστοποίηση της επιστημονικής τεχνολογικής υπεροχής· γ) στον οικονομικό κόσμο για να ενεργοποιηθούν κεφάλαια όσον αφορά τη συνέχεια των σχεδίων τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, κάνοντας επωφελή χρήση και του «αποτελέσματος ευρώ» που θα ασκηθεί από το 2002· δ) στις κοινοτικές εθνικές και περιφερειακές αρχές διότι παρέχουν ένα ευνοϊκό πλαίσιο ενθάρρυνσης και διαδίκτυωσης μεταξύ των διαφόρων φορέων της έρευνας. Μα προπάντων χρειάζεται όλοι αυτοί οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς να κατανοήσουν πλήρως ότι υφίσταται ανάγκη ενός κοινού χώρου δράσης και να μάθουν να συνεργάζονται σε κοινές στρατηγικές προτεραιότητες.

9.2. Το σημερινό κοινοτικό σύστημα Ε&ΤΑΕ, σύμφωνα με την άποψη της ΟΚΕ, πρέπει να αποφύγει τις διασπορές, τις δυσλειτουργίες, τη γραφειοκρατική διαχείριση και τον πολλαπλασιασμό των στόχων που είναι δυσανάλογοι συχνά προς τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους που διατίθενται.

9.3. Η επικουρικότητα έχει καταστεί ένα σημαντικό στοιχείο του συστήματος ως προς την αναγνώριση των αρμοδιοτήτων των ευθυνών και των ικανοτήτων στα διάφορα επίπεδα. Δεν είναι πλέον

δυνατόν να συνεχιστεί η αξιολόγηση από τις Βρυξέλλες δεκάδων χιλιάδων προτάσεων για σχέδια εκ των οποίων θα επιλεγούν γύρω στα 5 000 προγράμματα ΕΤΑ, με 40 και πλέον σχέδια για κάθε επιστημονικό υπάλληλο, πράγμα που εμποδίζει την ακριβή παρακολούθηση των αποτελεσμάτων τους.

9.4. Η τρέχουσα διαδικασία αξιολόγησης όλων των τύπων προγραμμάτων συνεπάγεται μια δυσαναλογία μεταξύ αυτών που προτείνουν και αξιολογούν και των στόχων επιστημονικής υπεροχής και τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας που προτείνει το πρόγραμμα πλαίσιο.

9.5. Ο κίνδυνος είναι η εμφάνιση μιας θάλασσας τεχνικών λεπτομερειών, διαδικασιών γραφειοκρατίας και επίσημων ελέγχων ενώ στόχος της υπεροχής και της ανταγωνιστικότητας είναι η επίλυση των προβλημάτων. Αυτό βεβαίως δε σημαίνει ότι θα αποκλειστούν από τη συμμετοχή στο ευρωπαϊκό σύστημα έρευνας μεγάλοι και μικροί φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί.

9.6. Αντιθέτως σημαίνει ότι εξασφαλίζονται τα πιο κατάλληλα επίπεδα τα οποία βρίσκονται και πλησιέστερα προς τις απαιτήσεις όσον συμμετέχουν και ότι ενεργοποιούνται οι καλύτερες ενέργειες στο επίπεδο των παγκόσμιων προβλημάτων, των μεγάλων τεχνολογικών προκλήσεων καινοτομίας, της διασύνδεσης μεταξύ εθνικών συστημάτων έρευνας και καινοτομίας. Επιβάλλεται να ενεργοποιηθούν όλα τα μέσα σε εδαφική κλίμακα, να δοθεί η αντίληψη και όσον αφορά την εγγύτητα της συμβολής της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας στην επίλυση των προβλημάτων του πολίτη και της κοινωνίας και προς εξομίσωση και αποδοχή των επιστημονικών και τεχνολογικών προόδων εκ μέρους του πολίτη και της κοινωνίας.

9.7. Το έκτο Πρόγραμμα Πλαίσιο, κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, πρέπει να έχει ως στόχο την ανατοποθέτηση των μέσων που έως τώρα αναπτύχθηκαν θετικά στα πιο κατάλληλα επίπεδα προκειμένου να καταπολεμηθούν όλα τα δεινά της γραφειοκρατίας και των βεβαρημένων διαδικασιών που αναφέρθηκαν ως τώρα.

9.8. Στην οπτική αυτή, σύμφωνα με την ΟΚΕ, χρειάζεται κατά προτεραιότητα να προσδιοριστεί μια κοινή στρατηγική των μεγάλων προτεραιοτήτων εντός των οποίων θα τεθούν τα διάφορα επίπεδα και τα διάφορα μέσα που απαιτούνται. Η στρατηγική αυτή πρέπει να βασισθεί στην κυκλική διαδικασία συγκριτική αξιολόγηση — αξιολόγηση — επόπτευση — ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ποιότητα και ευελιξία. Στον τομέα αυτό το ΚΚΕρ και ιδιαίτερα το Κέντρο Ερευνών της Σεβίλλης πρέπει να καλύψουν ένα σημαντικό διαθεσμικό ρόλο.

9.9. Συγκεκριμένα:

9.9.1. Σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να καταβληθούν ερευνητικές προσπάθειες σε έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων ούτως ώστε να τεθούν σε εφαρμογή λίγα μεγάλα σχέδια μεσοπρόθεσμα με σκοπό την επίλυση προβλημάτων, με υψηλή κριτική μάζα, ενισχυμένη ικανότητα διαχείρισης εκ μέρους του διευθύνοντος το σχέδιο, αλλά διατηρώντας τη διαχείριση και τον έλεγχο της αριστείας εκ μέρους της Επιτροπής.

9.9.2. Σε αποκεντρωμένο επίπεδο, σχέδια μικρότερων διαστάσεων, με απλοποιημένες διαδικασίες και με τη διαχείριση ενδιάμεσων εγκεκριμένων χρηματοδοτήσεων αλλά με στοιχεία υπερεθνικά απλοποιημένα και συνδεδεμένα με τοπικούς μηχανισμούς αλλά και με την βοήθεια των μεγάλων κοινοτικών κεκτημένων προκειμένου να δημιουργηθεί «ένα σύστημα». Στο ίδιο αυτό επίπεδο της αποκέντρωσης θα πρέπει να υπάρχει και το σύστημα των υποτροφιών κατάρτισης και κινητικότητας, με τη διαφύλαξη των κριτηρίων της διεθνικότητας και της διασύνδεσης με τις κοινοτικές στρατηγικές προτεραιότητες.

9.9.3. Σε εθνικό επίπεδο, κοινοτική συμμετοχή στα εθνικά σχέδια που ανοίγονται και για τα άλλα κράτη μέλη με εναρμονισμένες διαδικασίες, και με την «παροχή κοινοτικών παρεμβάσεων» της τάξεως 5/10 % του συνολικού κόστους, υπό τον όρο ότι τα σχέδια αυτά συνδέονται με τις μεγάλες κοινοτικές προτεραιότητες. Στο επίπεδο αυτό πρέπει να εξακολουθήσει να διαδραματίζει ρόλο η «εφαρμοσμένη» βασική έρευνα τόσο σε βραχυπρόθεσμη όσο και σε μέσο και μακροπρόθεσμη προοπτική.

9.9.4. Σε περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να αναπτυχθεί μία νέα ανεξάρτητη πρωτοβουλία του προγράμματος-πλαίσιο αλλά που θα συνδέεται με την κοινοτική πρωτοβουλία των διαρθρωτικών ταμείων για την ενίσχυση της τεχνολογικής καινοτομίας και των έργων υποδομής έρευνας για τις ΜΜΕ, με μηχανισμούς διαδίκτυωσης μεταξύ των κοινοτικών περιφερειών και με κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση λειτουργικών διασυνδέσεων για την παροχή στήριξης και συμβουλών στις επιχειρήσεις αυτές, προκειμένου να καταναμηθεί η τεχνολογική υπεροχή στις επιχειρήσεις, στα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια.

9.9.5. Σε επίπεδο μέσων, θα πρέπει να εφαρμοστούν πλήρως τα μέσα που προβλέπονται από τη Συνθήκη και συγκεκριμένα η μεταβλητή γεωμετρία, η κοινοτική συμμετοχή και οι δημοτικές επιχειρήσεις, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη. Συγκεκριμένα το μέσον της μεταβλητής γεωμετρίας θα πρέπει να εφαρμοστεί σε ό,τι αφορά τα δίκτυα των κέντρων επιστημονικής υπεροχής.

9.9.6. Σε επίπεδο διαδικασιών, πρέπει να υπάρξει ένας ορθολογισμός και απλοποίηση του συνόλου τους αλλά και εφαρμογή διαφοροποιημένων διαδικασιών για τα μεγάλα σχέδια προτεραιότητας ενώ για τα σχέδια περιορισμένης διάστασης οι διαδικασίες πρέπει να είναι φιλικές προς τον χρήστη απλές, ταχείες και αποκεντρωμένες.

9.9.7. Στο επίπεδο του συντονισμού, η Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλίσει εκτός από την αποτελεσματική και μη δαπανηρή λειτουργία του κύκλου στρατηγικής, έναν έλεγχο ποιότητας, υπεροχής και διαφάνειας καθώς και την πραγματική εφαρμογή των διαπρογραμματικών οδών και τη συνάφεια και λειτουργικότητα με άλλα προγράμματα και πρωτοβουλίες της Κοινότητας. Συγκεκριμένα οι συνέργιες αυτές είναι απαραίτητες για την περιφερειακή πολιτική, την επιχείρηση και την κοινωνία της πληροφόρησης αφενός, και την πολιτική της Μεσογείου και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και για την συνεργασία με τη Λατινική Αμερική, την Ασία καθώς και με τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφετέρου.

9.9.8. Σε ευρωπαϊκό και εξωκοινοτικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να ενισχύσει τη συνεργασία με τα προγράμματα Cost, Eureka, ESA, EMBO, κ.λπ. (που αποτελούν το 13 % της συνολικής προσπάθειας στον τομέα της ευρωπαϊκής έρευνας) μελετώντας τι δυνατότητες υπάρχουν για την ανάληψη κοινών δράσεων όσον αφορά τα στρατηγικά προβλήματα.

9.9.9. Σύμφωνα με την ΟΚΕ, ο καθορισμός του νέου προγράμματος-πλαίσιο θα πρέπει να επιφέρει απλοποίηση και διαφάνεια και να θέσει σε εφαρμογή τα νέα μέσα που προβλέπονται από τη Συνθήκη αλλά και να εξασφαλίσει ένα επαρκές επίπεδο συνέχειας σε ό,τι αφορά όλες τις θετικές εξελίξεις που προέκυψαν από τα προηγούμενα προγράμματα-πλαίσια και συγκεκριμένα από το τρέχον.

Βρυξέλλες, 21 Σεπτεμβρίου 2000.

Η Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI